M concordia vitæ

Continet ex novo et veteri testamento quaestiones perdifficiles scripturae. I

M.S. en 4.º pergamino, bien tratado con 103 f.

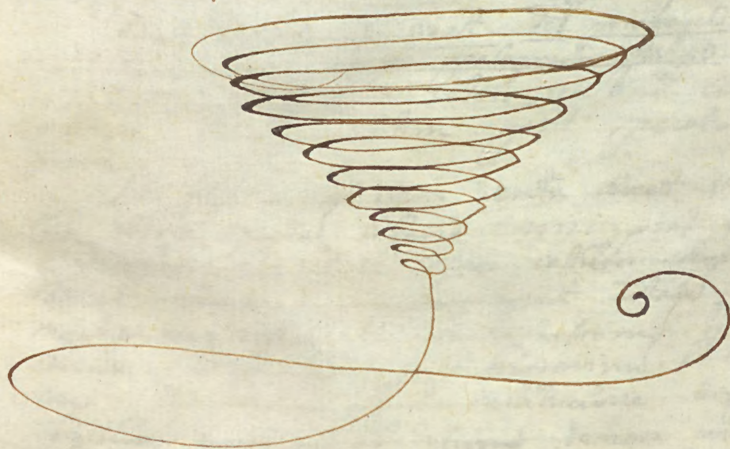
Disputationes theologicae

Postulata

Commentaria

Index.

Disputationum Materiae De eo ortu ex paradiso usque ad diluvium tractantur

D. P. T. V.

De expulsione Adami et Eve ex paradiso et alia que deinceps exhigerunt

Sectio 1a.

Utrum Eva exierit virgo ex paradiso

Negant aliqui ebreorum, 1os parentes exiise virgines de paradiso et contra verba Moisis per recognitionem [illegible] docent exponenda in hunc modum Adam vero cognovit uxorem suam id est cognoverat dicebant tamen quantum ad tempus ut [illegible] Martinus del Rio super verbis 20. c. 4 quidam enim censent eteam cognitam fuisse ab Adamo statim ac adducta fuit [illegible] quod insinuatur libro 20 sibillinorum oraculorum circa principium ubi de 1is parentibus sic scriptum est.

Nec pudor ullus erat dei gratia mente carebant — ll [illegible] [illegible] vulgo [illegible] more ferarum. = Ceteri rabini cum nostris ereticis [illegible] statim post peccatum cognitam fuisse

At [illegible] qui vera sententia docet 1os parentes non dedisse operam liberis nisi post expulsionem e paradiso, ita tenent omnes catholici doctores ut docet abulensis super caput citatum q. 2a. [illegible] vero refert del Rio Tertulianus libro de velandis virginibus c. 9. d. hieronimus lo. contra iovinianum. ambrosius lo. de institutione virginum basilius epistola ad [illegible] de vera virginitate [illegible] [illegible] genesi 40 homilia 18a. Marius victor lo. 20. in genesim et Agustinus lo. 30. de genesi ad literam, et alios expresse asserunt 1os parentes egresos fuisse virgines de paradiso.

Citavi eciam pro hac sententia d. hireneus lo. 30 cp. 33 —

Procopius in genes. 4 folio 620. Epiphanius lib. 30. contra
hereses hs. 78. et iustinus dialogo contra triphonem
asentes 107 parentes, operam liberis dedisse ante
peccatum. nam ex eo quod non habuerint ante
ctioni ante peccatum deducitur virgines proli genera-
radiso quia ut infra videbimus egressos de pa-
id non praestiterunt. Nec aliud sentit post peccatum in paradiso
rossi militany. categesi duodecima. ac [illegible]
nes nam in codice plantiniano vicosa dispensio tri-
bibit sensus: tempore cum belrio: accessit ad mulierem
adhuc virginem. nam post casum in paradiso, tunc 20. cognovit
Evam.

In eadem sententia fuit gregorius Nissenus libro de opi-
ficio hominis c. 17. existimat enim multa
instaura ignorantiae novum contingere futurum fuisse
sed ineffabili quodam modo sicut angeli multi-
plicatum iri, gregorius sequitur est procopius idem
que sentit S. damascenus lib. 2o. de fide orthodoxa ubi
ait, deum praevidentem lapsum hominis creasset mas-
culum et feminam ut per quam [illegible] genus
humanum propagaretur alioquin deus alio quodam
modo multiplicaturus homines ut refert ipse
[illegible] et hieronimus in hec verba salmum 40. ex enim
iniquitatibus conceptus denique S. hieronimus
libro 10. contra iovinianum incertum esse dicit [illegible]
clarum nuptias futuras esset non super veniente peccato
his verbis: id futurum fuerit incertum est: neque enim
dei possumus scire iudicia et nostro arbitrio illius
sententiam praeiudicare quod factum est in propatulo est
quod quam in paradiso virgines permanserint eiecti
de paradiso copulati sunt

Verum hanc rationem non probamus
nam scripturae et doctrinae ecclesiae, et communi S. patrum
acceptioni contrariatur. nam scriptura docet homines
ante peccatum, cum sexus diversitate creatos be-
nedictionem ut multiplicarentur accepisse. Nec
tamen per peccatum natura ita mutata est ut naturale
aliquod aut conferretur homini aut tolleretur.
ad intuitum etiam a deo datum homini ante peccatum
in futurum nil maxime [illegible] docet augustinus

lo. 9. ad genesim ad literam c. 20. siquemitur C agit Agustinus] ad quam vero pertinuit proposuit hoc adiuto rium, nil aliud probabiliter occurit quam propter filios procreandos sicut adiutorium semini terra e ut uirgultum ex utroque nascatur. et infra: non video quid prohibere potuerit ut essent eis etiam in paradiso onorabiles nuptie et torus immaculatus. hoc deo prestante fideliter iusteque uiuentibus eique obedienter sancteque servientibus ut sine ullo inquieto ardore libidinis sine ullo labore ac dolore pariendi fetus ex eorum semine gignerentur. multa deinceps in eandem sententiam inculcat sicut et in lo. de ciuitate dei p. c. c. 26. et libro. 2°. de nuptiis. c. 20. et 49 ubi reuocat que alias pro contraria sententia scripserat, Ambrosius lo. de paradiso c. 2° reperitur apud Sanctum hieronimum diversa para fo. 290

Eadem e doctrina sancti Th. p. q. 99. art. 2°. ad 2m. et ad 3. et aliorum theologorum in 2°. sententiarum di stinctione 20. que doctrina ante beatum Agustinum minus quere erat examinata sanctis patribus ardorem libidinis inordinatum aberrantibus et corporum puritati faventibus et corporum puritate quam non exclusam fuisse cogitasent in eorum sententiam conueniunt. nam modus ille multiplicationis angelorum non solum insufficiens e sed etiam impossibilis, multoque magis admirandum e, corpora per angelicam menti regenerationem ab hominibus procreari posse. denique sicut post peccatum per natalem generationem ea comunicatur peccatum originis et ante peccatum per eandem erat communicanda iustitia originalis quare omissa sententia Gregorii niceni et aliorum supra relatorum.

Dr. 10. nostra sententia ex narratione Moisis de 10. parenti electo de paradiso adam vero cognouit uxorem suam Euam que concepit et peperit Caim. ergo ante non cognouerat. Dr. consequentia quia non ante electionem cognouisset sane eam ex tali copu la concepisset et peperisset nec aliud dubitare potuerit qui fecunditatem 10. parentum

necessitate que tunc erat propagationis et divinam benedictionem multiplicationis ipsis illatam perper datis, et contra Cain qui excogitare post eiectio nem desparato dictum conceptus non fuisset 2o. genitus quod falsum est, quia ut notant super Gen. 4. J. borru 2o. nostri doctoris et alios ex augustino Maestor videbur insinuari ante infine mundi. dicere Eva quo peperit cainum: possedi homo per deum id est gracia et beneficiis dei significat Cainum fuisse filius primogenitum nam stante Cainum alius fuisset natus de illo sane dixisset ebi possedi homo per deum, cum ideo tunc incipiet possidere hominem et eciam fuisset appelatus nomine Cain quod possessione significat ut docet Josefus l. 10. antiquitatum c. 4 et in ipse cain fuisse appelatus ut docet augustinus l. 190 de civitate dei c. 190. neque enim inquid, ilorado dixisset Adam l. nec possum obque id est quod dixisset egitur legitur adquisivi homine per deum: nisi ilis duobus ipse fuisset filio nacendo additus

Dr. 2o. quod ante eiectionem desparatio non fit mensio ula de 1r. parentum congressu sed post eiectionem. ergo cum nulla sit racio que nos ad talem congressum admittendum in parte impelat ut exardescamus diversione norae palam fiet neque adre capitulacionem admittendam aserendo verbum cognovit positum esse procognoverat: diquidum est standum servici conterxtus et communi pastorum exposicioni 1o. parentis post eieccionem prolis generacionem tacque explicar.

Contra quo ad 2o. pro Dr. 1o. quod sectuaginta noster. caldeus et versiones quique doctissimi verbum super textum preteritipper fecti. 2o. quod in cognovit accipiendo esse procognoverat eciam concepit et in ...endum esse proconceperat et peperit pro peperat ut operat ex tenore verborum que dici non ponunt. in 2r. quod ante expulsionem desparato eba peperisset sane per multos menses manuet inspiracione quod est falsus ut dolus manus inhonest desparato

d. 5. q. 3. f. 2a. 7

Nec obstat, quod dicunt aliqui iudei scilicet evam immediate ut cognita fuit a viro concepisse, et statim peperisse fundati in eo, quod nulla inter conceptum et partum esse distantia ponitur in sacro textu. sic enim in eo habetur Adam vero cognovit uxorem suam evam quae concepit et peperit cain. Non inquam obstat quia scriptura ut docet abulensis super cap. 4. gen. q. 2a. solum memorat essentialia facti non curans de his, quae intercedebant ut non dicatur filii israel in tabernaculis deserti et transierunt iordanem, quod manifestum est quod non immediate post ingressum deserti transierunt Iordanem, quia fuerunt quadraginta anni intermedii. quod licet sacer textus nulla interposita narratione dicat de eva quod concepit et peperit inde non sequitur evam immediate ad conceptum peperisse. Maxime cum hoc sit contra naturam, iuxta quam matres nostrae novem mensibus dominos gestant in utero.

Dico primum quod ante peccatum eva non conceperat filium aliquem. 2o. quia ille fuisset immunis a peccato originali cum adam esset omnino 1o. pro ante peccatum quod in hoc transfundi posset quod e parte adami, omnes enim paulo attestante in adamo peccaverunt dempto Christo propter naturam et beatissima dei genitrice per gratiam. 2o. quia percipias maledictionem dei contra evam gen. 3o. v. 16: Multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos. idest erumnas conceptuum tuorum. est enim hendyadis frequens hebreis qua unum in duo dividitur ut in [illegible] aurum frenosque momordit idest frenos aureos, et alibi pateris libamus et auro idest pateris aureis, et Aeneidos 10. Molemque et montes insuper altos imponit idest molem montium. Et paulus ad colossenses 2o. v. 8o.: videte ne quis vos seducat per philosophiam et inanem fallaciam idest per philosophiae inanis fallaciam, omnis enim philosophia non seducit, sed quae inanem continet fallaciam, sed [illegible] inquam maledictionem conceptuum [illegible] fuit omnium [illegible] ut docet [illegible] mulieris fuerit absque erumnis, scilicet

pudoris et doloris insigna de integratione moles
te agrabationis et celebrarum de quibus antea lo. 7o
de istoria animalium p. et exeo primus loquitur
natalis istorie p. 6 et 7o: ergo ante hanc maledicio
nem adeo propter peccatum inmissam a deo concepe
rat eba,

Deinde neque post peccatum coepit eba
in paradiso quia commisso peccato statim primo parentes
eiecti fuerunt, nec est credibile, quod ipsi in tam brevi
tempore ingenti metu consternati et confusi exmi
ditate libenti operam dederint ut innumerat de trio
imo neque avido locum ... dedunt. ex textu sacri
ge. 1. numero 7o. ubi abetur quod propter peccatum
commissum statim aperti sunt oculi eorum utroque
noverunt se esse nudos non sine ingenti rubore
et verecundia, sicque statim consuerunt folia ficus
et fecerunt sibi perisomata. interim cum audirent
vocem domini absconderunt se vocabit, que domi
nus deus que adam et aliquibus interogationibus et
responsionibus premissis maledixit dominus
serpenti, et terre simulque penas inflixit eve
et ade, et factis a domino ad eorum tegendam
nuditatem tunicis pellicis, emisit eum domi
nus deus de paradiso voluntatis: ergo non cognoverunt locum
ad coniugale congressum post peccatum,

Confir. nam
preciso necesso emisit dominus deus adam e paradiso
ne forte mitteret manum suam, et sumeret de ligno
vite et comederet, et viveret in eternum g. 3o. b. 22
et 23: adqui si adam locum abuisset post peccatum
cognoscendi evam in paradiso, etiam abuisset locum mitte
re manum suam, et sumeret de ligno vite: ergo non
abuit locum cognoscendi evam in paradiso post pe
catum.

Dices deus precepit adamo et eve ut gene
rationi prolis operam daret. g. 1o. b. 28. dicens: cre
scite et multiplicamini et replete terram: consetiamus
igitur eos divino precepto obtemperasse, et gene
ratione prolis operam dedisse putandum est. sicut
loco supra citato dominus primi parentes

per mal dicat. Gr. manserent in paraiso: qo intra ipsum vacarent prolis generacioni.

Ad 10. nullo indicii verbis esse preceptum; idem enim dixit deus piscibus c. 22 quibus utique legem n. tulit cum precepti legis et peccati sint incapaces. tantum: qo predictis verbis deus benedixit homini ut patet ex ipsius heius verbis hoc e. unum matrimonii inter homines probat et hujus que virtute et fecunditate indidit ut per maris et femine conjunctionem ubi cetera alia, sibi simile procrearent, ita que se suamque speciem conservarent et propagarent ita Sr. Chrisostomus. s. Rupertus, augustinus lo. 22 de civitate cp. 21 pererius oleaster batapblius, et aliquos sequitur. Torrecius d lapide in expositione verbis citati

Ad 10. cum abulensi loco supra citato et cum pererio et ivane de laaye super 1. c. cp. 4 q. dato qo in verbis relatis contineretur divinum preceptum illud n. erat negativum, sed affirmativum: ideoque n. obligare posset pro sic que potuerunt 1. parentes aliquibus diebus se a tactu coniugali abstinere, et ut inquit augustinus apud pererium: divinum illi homine mandatum expectabant vacandi prolis generationi qo illis dei fuerint in paraiso n. e dato.

Tandem notari volumus n. aduxisse nos in corroboracione nostre sententie sibi revelationem que sancto Metodio dicitur. adeo facta: ubi traditur inter alia 1. parentes virgines exisse de paradiso: quia ut statim cp. sequenti videbimus, plura continentur in ea improbabilia sicque que nec aliquibus incogitata auctoritatis n. admittimus. Cp. 2. quanto tempore post eiecione 1. hominum de paraiso cain et abel generati fuerunt.

So. 2

Quanto tempore post eiecione 1. hominum de paraiso cain et abel generati fuerunt

Petrus comestor cp. 25 istorie scolastice libri g. refert memorie proditum esse metodio martiri cum his pro christo fidei contencione in carcere esset et oraret adeo ut aliqua hei de principio et fine mundi revelaret huiusmodi quandam revelacionem audiret

qd scilicet adam et eva in de paradiso terrestri virgi-
nes exire post annos 19 genuerunt cain
1. genitum suum et sororem suam nomine Calmanam
deinde post annos totidem hoc est anno ab heorum ex-
pulsione trigesimo procrearunt abelem et sororem
eius delboram. Unde anno sibi adami centesimo
trigesimo cain occidit abelem, quem paranter hinc
planxerunt annis centum et post plantum genue-
runt seth quem 6 iuxta textum septuaginta interpreti
qui suis istorie seuminionis autor conformatur. natus
dicitur anno ducentesimo trigesimo patris.

Porro in hac qui
ndecim 15 annos ante conceptum cain decursos putant
predicte revelationes sectatores ut notat Cornelius
in fine 21 anni mundi adam et evam in virginitate sua
permansisse peccatum quod perpetraverant instite ple-
ngentes, et post natum cain celebrem virginis vitam
exire per alios 15 annos, id est usque ad contum Abelis,
et item 30 per istos centum lucti annos inquibus
planxerunt necem abelis nempe usque ad genitum
seth quia inquirunt alioquin oportere de evam
per tot ac tam longa anorum inter tota fuisse ste-
rilem quod non est credibile.

At probabilior quam sequimur
opinio retro, teret 1 parentes brevi tempore post
egressum de paradiso conjugalem inter se copulam inire
cepisse, et contra cainum conceptum et natum fuis-
se eodem 10. mundi anno, ita St. Hieronimus lo. 1. contra
iovianum, ubi ait: de adam et heva illud dicendum quod
ante offensam in paradiso virgines fuerint post
peccatum autem et extra paradisum protinus
[illegible]. Abulensis super Gen. 4. q. 9. et tomo
1. in q. 6. 7 dysper ser. 10. Gen. 4. Cornelius in fine
anni 1. mundi numero 23. Salianus anno mundi 1.
dic 13 paraiso 126 alios super 2.1. Gen. 4 et alii.

P. 1. ex sacro textu in quo statim post descriptam
proto parentum de paradiso ejectionem subiungitur:
adam vero cognovit uxorem suam evam que concepit
et peperit cain. 2o. quia proto parentes

simul diuino precepto agerentur retardabantur, imo ut notat Cornelius deuenoscerant, se in etate perfecta creatos ut cito vacare possent liberorum propagacioni depua iniquo moniti fuerant illis verbis: crescite et multiplicamini tot liquere licea tot annis differe potius fuiset mihus inobedienciae actus quam penitenciae qui cum certo cirent se esse monstros, ad eorum morbis non minus quam nos esent ignari in discrimine adducebant propagacionem speciei quam lege nate tenebantur procurare.

3o. quia non veri simili, neos tam diu potuisse stimulis carnalis concupiscenciae resistere. 4o. quia ipsi preomnibus posteris suis natali baldeque racionali prolis desiderio fragrabant: quem admodum non obscure insinuant ut notat Cornelius eius verba: possedi hominem per deum. idem tandem dei beneficio optatam consecuta init prolem. 5o. quia sine dubio valde optabant si parentes se per multiplicacionem, ex illo solitudinis terio eximere; nos hea durante, maioribus periculis et incomodis erant expositi.

Circa ad

ea partem tenendum est eum supra relatis scriptoribus abel conceptum et natum fuise in 20. mundi anno. Dr. qui sin fuiset contus et natus ano 20 mundi maxime qui natus fuiset post 29 anos anatibitate cain, iusta rebelaciones supra alata vel qui natus fuiset heodem partu, quo cain ut bolunt Sabini, referente procopio et exrabini, calbinis: nula enim alia Dr. opinio circa tempus natibitatis abel sed neutra predictis vera est puto. Miror quo ad 1a. qui Dr. heiden rombus quibus supra manet probatum generacione et natibitate cain non fuise dilatam usque ad ann 29. insuper

Insuper quia post diluvium in 20. ilo rebonstati orbis triennio, quando tanto inarto mundo tr. remanserant coniugatorum omni paria; sem singulis annis, gennuit filios, quemadmodum sub ano mundi 1657. numero 29 ex ipso pret sacro textum colligi posset ostendit Cornelius

quod non minus imo vero magis credibile est ipso 20.
orbis inicio, quo soli Adam et uxor heu Eva reperiebantur
in mundo hos 30 annis filios procreavisset.

Sed dicit
aliquis - non esse in principio humane propagationis
quod annis filios procrearet plura sequentur incon
venientia. 1o. quod ibi dici tribus anno, mundi 2o.
numero 20. scilicet quod Cain, et alii filii esse lactema
tris gravidi fuissent alii nulla enim alia
tunc aderat nutrix, que ipsos lactare posset quod
est inconveniens lac enim pregnantium infantibus noc
cuum esse cotidiano liquet experimento cuius rei causam
quamquam aferunt fisici, nimirum quod eo tempore embrio
qui puriorem trahit pro sui nutricione matris sangui
ne deteriorem pro lactis materia relinquendo quo fit ut
lac quod ex hea inuberibus conficitur minus sanum pre
beat infanti nutrimentum.

2o. contrahente fetu pro sui
nutricione matris sanguinem, ipsi deficeret lac
vel in totum vel pro maiori parte ut de facto preg
nantibus solet evenire, unde cum simul plures
debuisset Eva lactare infantes hiis omnibus suffice
re non posset maternum lac sicque perirent in
fantes et mater dum simul inter lactandum plu
res infantes conciperet atque pareret, ob maximam
dissipacionem, in discrimen veniret vite sue.

Quod autem
simul plures debuisset Eva lactare infantes constat
quia in principio mundi ut docet Salianus ex tradicio
ne ebreorum anno mundi 3o. numero 20. non unum tantum
singulis partibus edebat infantem, sed geminos et ter
geminos, nec tam brevi tempore ac de facto ipsi ablacta
bantur; isac enim qui natus fuit anno mundi 2239
ut in dicto anno docet Torniellus ablactatus fuit expleto
anno vite sue 5o. ut docet beatus hieronimus in ques
tionibus sive tradicionibus ebraicis in genesim, Beda
super cap. 21. autor comentarii in epistolas pauli
epistolas qui sub nomine sancti hieronimi circumfertur
super cap. 4. ad galatas et Mateus Beroaldus in sui cronici
lib. 3o: ergo potiori racione dicendum est, filios Eve

lactatos fuisse 51. annis cum in principio longiores essent etates, vite humane quam tempore Isaac.

Ad 2m. dicimus priscis illis mundi annis esse natos lacte pregnantis satis bitem nutritos fuisse, quod tam ipsi quam eorum mater robuste admodum erant altitudinis, neque hoc mirum est quia hac nostra tempestate in qua omnium communiter corporee hominum constitutiones multo sunt quam olim imbecilliores fetarum mulierum lac in semper lethale infantibus perniciosumque est maxime his qui de pauperculis et agrestibus mulierculis nascuntur, ac proinde minus delicate ac molliter vivere a tipso pene ortu necessario assuescere incipiunt. his addimus quod eva obtimam habebat complexionem et primum temperamentum, sicque lac suis et in pregnantis non erat nocium ut de facto evenire solet ob pravam parentum dispositionem.

Ad 2m. inconveniens dicendum est quod nullatenus deficeret lac eve etsi gravida ad masculos lactandos inter eos ea enim erat reparantis humorum copia, ut pro alendo fetu, et pro lacte pariter optimo conficiendo abunde sufficeret: licet aliter de facto eveniat propter infirmas parentum vires, et incongruum victum at humani generis mater eo fruebatur corporis robori his que herbis et fructibus sine dubio alebatur ut hei optimus sanguis pro alendo fetu pro lacte pariter optimo conficiendo ad plurimum infantium victum et pro omnibus servandis esset indeficiens, ad eam enim omnium herbarum et fructuum vires optime collebat, sicque credendum est antiquo tum ella comedendum quolibet cognatam haberet facultatem, optimi sanguinis augendi et lactis adque illius roboris conservandi maxime cum in principio, maiores erant herbarum et fructuum vires quam post multo diluvio quod terram sterilem reddidit, unde nullum eveniret eve discrimen nisi cum simul inter lactandum plures infantes conciperet atque pareret.

Minorem illam quo ad 2a partem scilicet quod Abel n
fuit natus eodem partu quo Cain tenent
Chrisostomus unica 18 in genesi dum ait: quia primo natus
filio grata fuit eua scilicet) et prius benefitium quo
fuit accepta est aliud. et clarius adue ambrosius lo. de abel
et Cain cap. 3: ante nascitur Cain se ipsum referens, et
postea abel generatus et mox: non est occisum quod ante ge
neratus sit Cain, etc. epiphanius enim 39a. qui hoc modo
parafrastice restitat scripturae verbum: Cognovit
enim inquid scriptura adam euam vxorem suam et con
cepit et peperit Cain et imponit ipsi nomen cain
quod est possessio dicens possedi filium per deum, et rursus
cognouit adam uxorem suam euam, et concepit ac peperit
filium, et uocavit nomen eius abel, quid clarius
ad ostendendam geminam conceptionem et partum. & et D. Au
gustinus lo. 15o. de ciuitate dei cap. 2o: natus est inquid prior
ex cain ex illis duobus humani generis parentibus
pertinens ad dominum ciuitatem, posterior deinde ad ci
uitatem dei, et idem pluries docet, late enim in
eadem argumento versatur.

Et D. 2o, ex illo textus sacri. rursum
que peperit fratrem huius abel id est altera vice vel
conceptione, ut exponit abulensis. 2o. quod si eva simul
peperisset, Cainum et abelem non dixisset possedi homi
nem sed homines. Unde terrere et ruinoso fundo
aserunt rabini, evam ex eodem coitu peperisse
gemellos cain, et abel, quod in textu sic sonat diui
tur quod, eua peperit abel non autem dicitur quod ip
sum concepit, moyses enim ii ut docet Cornelius
a lapide compendio. ultra et in verbo peperit quem
penuit et subaudit, verbum concepit, quia spiritus san
ctus hic non conceptus sed partus et liberos procrea
tionem recensere intendit

Ad refutationem, quam
in principio capitis proponimus dicendum est cum Pererio,
Cornelio Saliano et aliis, hiticiam atque erroneam
esse; multa enim falsa continet ut est illud
quod adam alioquin vir prudentissimus flangeret
voluerit mortem filii sui abelis centum anni

Primo quod non debet quis more ethnico inconsolabiliter pro mortuis flangere et lacrimari; sed observata fide et spe resurrectionis, quae dubio procul fuit in adamo mitigare ploratum ut docet apostolus ad thessalonicenses 1. c. 4. v. 12. Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. resurrectionis non abent; et eclesiasticus c. 22. v. 12: modicum plora supra mortuum quoniam requievit; uno scilicet vel duobus diebus, ut abetur eclesiastici 38. v. 27 et 28. amaro et ebeunti planctu: et moderato ac lectu luctu 7em diebus; eclesiastici 22. v. 13. luctus mortui 7em dies, sic exponuntur et conciliantur loca citata a cornelio alapide, super versum 17 et 18. c. 38. citati.

2o. quod non caret quod adam luxerit ut abetur in dicta revelacione metodii solis 25 annis propecato, quod suam et totam posteritatem ad mortem eternam saluabit, etiam pro abelis et iusti interneccione ad centum usque anos fletum planctus extenderit cum illud maius ut ire comparacione malis quam hoc et illud erat de culpabile non autem etc. ...

Neque est veri simile quod pro tristicia occisi filii voluit adamus vacare proli ad gignendum alterum filium per spacium centum anorum ob rationes quibus supra manet manet probatum, que adjunxit (?) a 2. parentibus expetenda fuise, 20. contra potius videtur ut docet abulensis q. 4a. loquendo de adamo: quod propter mortem abel, maiori desiderio inflamaretur gignende prolis, ut subrogaret alterum filium mortuo, ne eo absistente paulisper periret humanum genus. 30. quia ut infra probamus ex sacro textu proximo ano a morte abelis natus fuit Seth. ergo mox ista filii ... tristicia adamus abacta coniugali cargo tempore non scilicet (?) redistinuit.

Et denique illud est opposite aliud quod tenet dicta revelacio, adamum scilicet fuise educentorum et triginta anorum, quando genuit Seth, constat ex vulgata nostra edicione et ex ebraico et inde

genui 90. c. 3 Seth natus fuit anno 103 patris sui, nec obstat quod editione sexhaginta interpretum legatur dixit adam ducenta et ducentos annos et genuit Seth. ... ut docent communiter DD. et huic probat augustinus ... anno mundi centesimo trigesimo ... in hoc et in pluribus annis annorum numeris depravatus est textus sexhaginta duorum ... Gen. 3. de sacrificio c. 26.

CPT. 3

De sacrificio cain et abel et multi alii

Relictis pluribus que hic de sacrificio nata et multiplicitate fuere exagitare poterant, hec enim in commentario super libr. levitici ubi proprium habent locum ex professo iuvante deo pertractabimus: illud hec perstringemus que necessarium erit prelibare ad expositionem c. 4 Gen. in quo sic scriptum est: factum est autem post multos dies, ut offeret cain de fructibus terre munera domino abel quoque obtulit de primo genitis gregis sui etc.

Est dificultas an cain et abel fuerint ii, qui lumine nature ducti vel inspiracione divina docti obtulerint deo sacrificia vel an prius adamus sacrificaverit. Nec procedit di... de sacrificio late sumpto quo pacto complectitur quodlibet opus bonum, sive internum sive externum, in dei honorem et gloriam, quovis modo relatum, iuxta nominis etimologiam scilicet sacrum factum hoc est divine magestati dedicatum sive consecratum. Sic usurpatur sacrificium psalmo quinquagesimo; sacrificium deo spiritus contribulatus. Salmo 49 imola deo sacrificium laudis, et sacrificium laudis honorificabit me. ad romanos 12 obsecro vos ut exibeatis corpora vestra hostiam sanctam deo placentem. ad ebreos 13 communionis et beneficientie noli te oblivisci: talibus enim ostiis promeretur deus, quia Jacobi 10. religio munda et imaculata apud deum et patrem haec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et imaculatum se custodire ab hoc seculo. et in hoc sensu dixit augustinus lo. 5 de civitate dei cap. 5: sacrificium est omne opus quod agitur ut sancta societate inhereamus deo, relatum scilicet ad illum finem boni quo beati esse possimus. et ambrosius ... 5

exposito ca 28: simplex oratio sacrificium est, nam in hoc sensu certissimum est adamum obtulisse deo sacrificium ante filios nam ejectus de paradiso statim doluit de peccato commisso et proprio satisfecit per exercitia virtutum in onorem dei ordinata.

Sed procedit dificultas de sacrificio stricte sumpto quale fuit sacrificium Cain et sacrificium abel. ut docet suares tomo 10 de religione tractatu 2° to 10. c. 3 numero maginari 3 juxta communem doctorum ex positione quod scilicet proexpeciali actu religionis distincto non solum ab operibus aliarum virtutum relativis in onorem dei sed etiam ab aliis actibus externis virtutis regionis, qui sic definitur a suares tomo 3 in 3a parte disputatione 73 s. 6. oblatio facta adeo per immutacionem alicuius rei insignis legitime institutis, divine excelencie, et reverencie. ita ut si res non immutetur ut cum atque macatur et crematur non sit proprie sacrificium et de sacrificio in ac accepcione sumpto pariter ritus aleggi sunt in veteri testamento de quibus populo precepte de quibus in levitico sepe et etiam de eo mencio fit in variis scripture locis in quibus diversarum virtutum oficiorum ex una parte, et sacrificiorum ex altera fit comparatio. ut 10. reg. 15. 29. Ose 6o. Matei 9 marci 12 etc. magis autem perspicue salmo 50 ubi dimisse sacrificium dedissem utique olocaustis non delectaberis: sacrificium deo spiritus contribulatus. ubi sacrificium stricte sumptum proponitur sacrificio spirituali compunccionis.

his positis sanctus Ioannes Crisostomus homilia 18. in g. docet Cainum et Abelem non a patre suo; sed instinctu naturali edoctos sacrificare, sic enim scribit: neque ille scilicet abel scilicet doctores aliquos abuit, neque hic scilicet Cain scilicet magistros et consiliarium; sed uterque convenientes sue magisterio et sapiencia, divinitus humano generi impertita ad oblacionem invitatus, sic enim convenienter concludo de Cain ait: considera quomodo natura convictor ?entia mirum modo quandoquidem enim illum dic oro, ad cogitacionem perduxit? nullus alius, quam que in animo ? ? sciencia ? inquirit de fructibus terre sacrificium Domino

dictabat enim et ipse dicebat quod congruum esset
ex suis possessionibus aliquid deo auferendum
non quod deo dominus indigeat sed ut sua gratitudi
nem declararet qui tali beneficio fruitur. Idem
affirmat Cyrillus lib. 2. in Glaphyris [illegible] [illegible] 8. cap. 22
et procopius super cap. 3 [illegible] et confer
ad hec dicendum est Cain et Abel 1os fuisse qui sacri
ficia obtulerunt nam si Adamus sacrificasset sane ab
eo didicissent sacrificium, et non solo lumine naturae ducti
sacrificasent, sed patris consilio et exemplo moniti

Athanasius de sancta [illegible] docet Adamum docuisse
filios ab Adamo [illegible] sacrificasse. Credimus enim
quia deus docuisse Adam [illegible] divinum quo
suum [illegible] recuperaret quam per peccati
transgressionem amiserat ipsum quoque docuisse filios
suos dare deo decimas et primitias. Idem docet
Sanctus Athanasius [illegible] Eusebi
et [illegible] [illegible] antiqua nunc tradita sunt [illegible],
[illegible] del [illegible] [illegible] nomine [illegible]
[illegible], a Cornelio [illegible] de cardinalibus operibus [illegible]
sermone de [illegible] circumcisionis moises [illegible]
[illegible] Cyrillus [illegible] parte commentariorum [illegible]
quos citat et sequitur noster [illegible] [illegible] in
nata [illegible] in lege naturae et scripta. [illegible]
doctor secunda 2e. q. 85 art. 1o. ad 2m. [illegible]
nus [illegible] et Cornelius super cap. 3 [illegible] Genebra,
[illegible] in [illegible] pagina 80 in fine ex [illegible]
[illegible] Franciscus Suares numero 30. [illegible]
[illegible] et Celestinus in suo tractatu cuius titulus
est clavis David, observatione 24. et hanc nos
ut probabiliorem opinionem amplectimur et sequimur

Dr. 1o. quod Adam foret [illegible] fuit sacer
dos quod enim ut ipse docet ex [illegible]
[illegible] agnoscitur, [illegible] psalmo centesimo trigesimo 8
v. 5o. loquentem Adamum cum deo inducens ait
Informasti me et posuisti super me manum tuam
Sacerdotii enim manus impositione conferebatur
[illegible] ad [illegible] deum orandum et placandum sacrificabat

et de filios in religione instruxit ipsos docuit offerre domino sacrificia.

2º quia ut docet Tilenius de filii statim ac pervenerunt ad etatem adultam sacrificia deo obtulerunt quod cain saltem qui malus erat non facile executus fuisset nisi in pueritie ante signatum et magistrum quem imitaretur abuisset adamum: credibile enim est quod voluntarie et absque precepto genitoris non obtulisset deo de fructibus suis, qui quando sacrificabit viliores fructus obtulit corosos scilicet et putrefactos nihil melioribus reservatis ut notat filo lo. de sacrifo caini et abeli: et communiter patres et doctores.

3º quia si cain non fuisset edoctus a patre suo fere sacrificia, sane id vel solo lumine natura ductus vel divina inspiratione motus obtulisset. si ergo adam eciam obtulit sacrifo num ipse pre caino dei clariorem assecutus fuit noticiam, et cultus, ad que ipsi derivite generationis, et contulit exemplum sacrificandi prebuit primo genito suo.

Dr. dici non potest:

non enim est verisimile quod deus hominem nequam divina inspiratione, et revelacione onoravit et talem proto parenti favorem neque in statu nature lapse concesserit post remissum satisfactione peccatum; neque in statu innocentie cum in statu innocentie ut docet alanus coppus cardinalis lo. de sacris cp. 25 futurus erat immune sacrificium in dei onorem et laudem atque graciarum actionem nec non causa aliquid adeo impetrandi: imo et ad expiationem peccatorum fieri potuissent animis sanctis et iustis sacrificia ut docet suarez tomo 3º in 3a par. dis 42. sicut enim de facto peccabit adam moraliter potuissent alii peccare eciam si ipse non fuisset lapsus, neque cum illo tota natura commisset.

Insuper quod cum adam esset humani generis pater atque magister fidei doctrina tanquam sanctiones et leges observaretur. Unde potior erat racio ad hoc sacrificium inspirandi ade

quā filiis chūs. et sic docet abulensis q. 23 qui veros dei cultores tempore legis natē ut Noe melchisedec et alii ritus sacrificiorum, et distinctiones eorum didicisse ab adam, tamquam a parentibus in filio quasi per manus, sicut rei alicuius et traditione.

4º quod ut docet s. Th. 2a 2ae q. 85 arto 2 ad 2m ex doctrina sancti gregorii lib. 4 moralium c. 2 quare ante medium: quod antiquos per sacrificiorum oblationem remittebatur peccatum originale: quod obtulit deo sacrificium per quae remitteretur peccatum quod cum abel. Seth et alii sicut filii contraxerant.

Sed dicit aliquis si adam obtulit deo sacrificium quomodo nulla de eo scriptura facit mentionem sicut de filiorum sacrificiis. Rn. cum angelo doctore loco citato, quod unde omnibus in tantum sacrificii fit mentio in scriptura deo oblatis circa quae aliquid speciale accidit. potest tamen esse ratio quare adam non legitur sacrificium obtulisset: ne quia in ipso notatur origo peccati simul etiam in eo sanctificationis origo significaretur.

Inquiret hic aliquis quomodo respexit dominus ad abel et ad munera eius, idem suscepit cum bene placito ut vertit sicut deus accepto tulit et placuit ut vertit tertulianus lib. 2o contra marcionem c. 22 et lib. 2o contra iudeos: approbavit ut exponit chrisostomus homilia 18. in genesim et in heb. delectatus est ut vertit symachus. Nec dubium est quin dominus aliquo signo sensibili approbaverit, ad enim advertit cain, et quod ad munera sua dominus non respexit, ideoque iratus est cain vehementer, et concidit vultus eius.

Communis patrum et doctorum opinio tenet deum ad declarare in abelis non autem in caini sacrificium igne de celo miso qui combussit et consumpsit sacrificium abelis, caini vero sacrificium intactum reliquit ita procopius gazeus in c. 4 g. hieronimus in q. ebraicis cyrillus lib. 2. in g. Christomus loco supracitato theophilactus et Ecumenius in capud 11 ad ebreos c. 4 cyprianus opusculum

denatiuitate xpi sanctus regionensis Co. 2 deliberuad
nitro Co. 6. quos secuntr communiter sx. Caietanus
Tostatus Cipomanus oleaster del Rio, serenius, Iorf. Cor
nelius, sal. et alii, refert nec ignorabit batablus genebrardus
et fagius idem referunt ex ebreorum traditionibus quin etadmt
in illo igne leonis faciem fuise conspectam ut adumbra
ret leo de tribu iuda quod huiusmodi sacrafa typus erant
sacrafi xpi, et verum deum placerent qui seipsum
ueram et unicam ostiam pro pecatis nostris oblaturus erat
at ebreos in hea forma excogitanda putat sal. año
mundi 13 in scholiis nunero 3, respecisse nomen altere
olocaustorum, qd bocabant ariel. videantur bilal psator
in ecequielem tomo 20. cp. 43 loco. cp. 76 et pagninus
intesauro.

Fundam huius opinionis é qd teodocion ubi bulgatus
interpres legit respexit dominus virtit inflamabit
dominus. sicque geronimus loco citato inquit: Unde scire
poterat cain qd fratris sui munera suscepisset Deus
et sua repudiaset, nisi illa interpretatio vera esset quam
teodocio posuit et inflamavit dominus super abel
et super sacrafiu heius super cain vero et super sa
crafiu heius n inflamabit 3

Rident hoc luterus et cal
binus quasi iudaicas fabulas, at imprudenter nimis. nam
preterquam qd é communis ortodoxarum patrum senta é etiam
conientaneum mori divino probandi, et acceptandi sa
crafa, inflamare oblaciones igne decelo misso. Sic lebiti
9 ω. 24 flama celestis sacrafiu absumsit aronis iudicum
6 ω. 21 gedeonis iudicum 13 ω 20 manue. primo parali
pominon 21 ω 26 davidis. 2o. paralip. 7 v. 1 salamo
nis. 3o. regum 14 ω. 38 elie 2o. machabeorum 2o. ω. 32 nehe
mie.

Poterat etiam diuinitus inabelem fabor aparere
ex multiplicacione bonorum temporalium siucet ex fecun
ditate terre ipsius et peccorum quales cain videret
sibi adeo minime conacerum ut notabit Cipomanus
et exeo saliamus et lor. quibus addimus huiusmodi
respectus aprobacionem maxime abere in sacro textu
fundum; sic enim ω. 6. abetur: Dixit que dominus
adcheus Cain scilicet 7 quare iratus é et cur concidit

facias Iram & n ne sibene egeris recipies. Santus Pagnino: ac si dicat noli irasci vel conviciari, noli invidiae facibus succendi nil adversum te abel commisit, tu quoque bene age ut bona recipias. Cornelius: quare iratus es, n ne sibe egeris recipies pregnum. Sa: recipies mercedem. Mariana: n ne sibene egeris merces erit aut exaltatio ut accidit fratri tuo.

Hunc sic: ergo cain iratus erat, quia bona mercedem, et premium n acceperat qualem acceperat abel: sed iratus erat ut docet textus et tenent expositores quia deus respexit ad munera abel: et non ad sua: ergo respiceret Deus ad abel et ad munera heius et n respicere ad cain et ad munera heius fuit conferre Deus abeli bona mercedem et premia sensibilia et externa que advertere posset cain, et hec ipsi n conferre et sic cum abel esset pastor ovium premium hoc fuit sine dubio fecunditas itere ipsius et pecorum: ergo iudicium et opinio lipomani fundum abel in sacro textu has tamen n obstantibus signum illud igneum ob auctoritatem tantorum DD. merito recipiendum esse indicavimus. ... de morte abelis ...

De morte Abelis et tempore quo fuit

Circa mortem abelis pro 1o se offert inquirendum e quando contigerit. et quidem certum e hea contigisse post multos annos a nativitate abelis. 1o quia Gs 4o. gi 23 et 4o. dicitur, quod abel post multos dies obtulit de primo genitis de gregi sui ubi fagius cum abel, citra, et batablus dies pro annis acceperunt: vox enim, que e hic in hebreo etiam pro anno sumitur in scriptura et apud expositores; unde cornelius exponit post multos anos. Videtur salianus ano mundi centesimo numero 2o. et in scolis numero 1o. ergo mors abel, que post sacrificium et propter sacrificium contigit fuit post multos anos vite abelis; nam ipse ut supra ... ... natus fuit ano mundi 2o.

2o. quia cain occiso fratre tibemat dicens: omnis igitur qui invenerit me occidet me. et ne hoc quisquam putaret propter alia fera et carnivora fuisse dictum ipsa domini responsio declarabit dicens: nequaquam ita fiet:

sed anni qui occideret Cain septuplis punietur
q̃ iam tunc erat genus humanum quaqua versus
amplificatum q̃d paucis annis fieri n̄ potesat.

Sed quo ano
vite patris occisus fuit abel. 3 Methodius quē refert
vaserus noster in cronico alexandrino numero 70. anorum
quod centesimo trigesimo vite ade occidit Cain fratrem suū
abel. hoc quoque ano rabini ut refert genebrardus in cro
nico abelem occisum tradunt.

Et pruat idipsum ex scriptura
caietanus in c. 4. g. quia seth g. 5. v. 3 dicitur natus cum vix
isset adam centum et triginta anis. et g. 4. v. 25. dicitur seth
subrogatus in locum abelis occisi a caino: hec enim sunt verba
libri: posuit mihi deus semen aliud pro abel quem occidit cain
quibus addimus seth datum fuise ade in consolacionem tristi
cie pro morte abelis, ut docet chrisostimus homilia 21 inge
nesim: hec sunt verba: volens quo benignus deus paren
pro tristicia afere consolacionem alium illi dat filium
Et ibidem venet adque iterum ut notat salianus ano mundi
232 numero marginario 8 chrisostomus vocat ortus sethi
ac celeratam parentum consolacionem: q̃ eodem ano mortis
abel vel parum post natus fuit seth. quia si hunc post
mortem illis imediate n̄ abuiset, sed multo post. loco abe
lis potius subrogati dicendi esent, filii uel filius quin
mediate post mortem abelis geniti fuiset, et supponit
hic caietanus ebam singulis anis parere, quod necesse ese
ex supradictis censemus, quam ille qui post multos
anos, aliquibus interpositis generonibus succesiset. et contra
ortus sethi n̄ fuiset accelerata parentibus consolacio.

Nadi
ficultas ē quo instrumento fuerit occisus abel a fratre suo
cain quando nedum gladii nec arma inbenta fuerant.
Et io. respondendū ē falsum ese quod aliqui volunt ut
notat abulensis q. 6 in c. 4. gi. scilicet quod cain stran
gulaberit abel stringendo guttura, q̃ preterquam quod, dif
ficile ē, ait abulensis, quod unus vir alium virum ligaret et
re poset hunc tanquam totaliter viribus carentem stran
gulare, quia hoc solus faceret vir robustus alium
ro adeo debili: scriptura docet necem hunc fuise
cum sanguinis efusione illis verbis —

vox sanguinis fratris tui clamat ame de terra, et illis Ma tei 26 incognite a sanguine Abel iusti tu. Et contra non fuit occisus Abel dorrarum inaqua neglio quolibet modo inquo esse non possé effusio sanguinis. hic positis.

Aliqui ebrei docent ut refert citatus Abulensis, Abelo morsibus fuisse afratre dilaniatum. sed hoc non é verisimile: quia nullus homi num é (inquid abulensis) qui sic posset corpus alterius dilaniare quia dentes humani magis sunt fractores quam precisores, quod convenit dilaniantibus, quibus alias addimus impossibilitatis causam, scilicet oris huma ni parvitatem et virium imbecilitatem ad dilaniandum. Idem (addit abulensis) quia cuilibet homini valde hoc horribile é scilicet sanguinem et crudas carnes degustare maxime de humanis. nullus enim aut etiam ex carnibus aliud proprie speciei dilaniat. Et sic addit Verenis locus ingi ad ebreis non qa verum, sed ut deceremur odium et rabies Cain adversus Abel exagerarent confictus esse

Pictores dexteram Cain adversus fratrem consurgentis ar mant mandibula, sed nulo allio autore preter leonis iudicium. Chrisostomus gladii meminit homilia 19 ingi: commodo (inquid) potuit tenere gladium et intentare plagam. S. Irenei loco ep. 67 infine, falsi occisus Abelem signi ficat at Prudentius inamartigenia sertulos: frater pro bate santitatis emulus: / germana curbo colla fran git sarculo. Isidorus lib. Demita et obitu Santorum cap. 20. ferro Abel, ait, quem impius Cain et fratricida nobis ira stimulante invidie innocens ferro mundum sanguine imaculato prostravit, cum adhuc ignoreum, ferrum cruoris humani facinus non aberet. Fortasse mabult lapidibus oppressum: his verbis dicendum quod ma gis videtur quod lapidibus hunc oppresserit: et hoc consonat omnibus expositoribus quia dato quod Abel esse ita fortis vel fortior ipso Cain, tamen Cain agrediens la pidibus incautum sito oprimeret cum quia sic effunderet sanguis de corpore.

Sed verisimilior é opi nio Saliani anno 130 numero marginari quod alterutra furca lignea sive ferrea occisus fuisse Abele

hec sunt verba: dicatur, eciam si placet ad manum abuise rusticam aliquam ex agricultura furcam, sive ea lignea sive ferrea fuerit, quam secum de more sive suspicione tulerit, quam in sanctissimi fratris pectus immiserit, unde late sanguis in terram effusus est, quod scriptura testatur. Videmus salianus in cuius verbis voces quibus predicta opinio fit verisimilior continentur.

Diximus, instrumentum, quo occisus fuit Abel, fuisse lignum sive ferreum, quod ut docet idem salianus, anno mundi 130 numero marginali 90. est valde probabile et [illegible] convenienter Adamus fuisse inventorem arcium mechanicarum vel instrumentorum quibus hae recte exercentur, cum ipse fuerit discipulus summi artificis, qui omnia fecit in numero pondere et mensura, et scienciam rerum sibi adeo singulariter datam peccando non amiserit, sane ut ait salianus. Obiit illa in etas tante solercie industrieque artificem, cui sine dubitacione nulla etas dedit parem atque ita sub deo procul inbenit suas artes, atque necessitas inbitabat, imo et dabat intelligere, quarum una erat ars ferri conflandi, commodo enim ut bene notat caietanus Cain [illegible] erat agricola etciam ad[illegible] qui in sudore vultus sui vescebatur pane, colui[illegible] terram, commodo Abel qui erat pastor ovium exco[illegible] aret [illegible] nisi Adamo inventore, et magistro imo et [illegible] ferrea fabrefacta fuerint instrumenta. S. [illegible] e dubius [illegible] illa [illegible] cogni[illegible] [illegible] 20. homini posteriorum magistro divinitus patefacta artes ferri conflandi contentas fuisse nam sine sine illa vix aliqua ars exercera poterit cum illa prebeat instrumenta quibus allie artes mechanice exerceantur vel quibus conficiantur instrumenta ex allia [illegible] necessaria commodo enim absque ferreis instrumentis poterant lignea [illegible].

[illegible] que de tubal Cain posmodum [illegible] Dices hunc sentenciam [illegible] conerat g. 4 v. 22 licet; sella quoque genuit tubal Cain qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris et ferri. caldeus. sela eciam peperit tubal Cain qui fuit magister horum omnium

aenarium opus Eris et ferri. fuit enim aerarius magister
quod fuit inventor. Unde ex dicto textu communiter de-
ducunt interpretes tubal cain fuisse inventorem oper-
um Eris et ferri. videre est apud tostatum, dellrio, haie,
cornelium a lapide et alios. Sicut quod verum antecedenti
dicitur iubal pater canentium cithara et organo do-
cent etiam expositores ipsum fuisse inventorem musicorum
instrumentorum, et iabel esse inventorem modi con-
ficiendi tentoria et virum opponitur pastorum pertinen-
tium, quod vox dicitur pater abstractum inventoris atque
pastorum non enim dicitur pater, ut notat abulensis quia
ipsos genuerit sed quod hos instruxerit et in hoc
principium fuerit sicut pater filii. Sic dicimus
aristotelem patrem filosophiae unde translulit calder
paraphrastes: ipse fuit magister armentariorum in ta-
bernaculis et possidentium pecora. insuper tubalcain
fuisse artis ferrariae inventorem, docent hyginus et io-
sephus.

Et quamvis tubal cain non fuerit inventor artis ferrariae adhuc dicitur fuisse de accedendo modo procedentem non fuisse ferri inventorem. diodorus enim apud polidorus virgilius de rerum inventoribus lib. 2. c. 22 docet esse traditionem vulcanum ferri, eris, argenti, auri, omnium quae per ignem fabricantur, artem invenisse.

Pro. scripturam non asserere cum citato tubal cain fuisse inventorem artis ferrariae, nec ex hoc deduci inventorem fuisse simpliciter nec paraphraste caldaicum ita generaliter locutum ut significare voluerit, adamum vel fuisse discipulum tubal cain vel artem ferrariam ignorasse quis enim de tanto parente id afirmabit: neque expositores docere ipsum tubal cain fuisse inventorem simpliciter. neque in aliis vulgatae textimoniis significare tubal musicae et iabel artis pastoritiae magistros et inventores fuisse simpliciter ita ut ab adam non fuerint deducti nec ab aliis hominibus tales artes non fuerint aliqualiter exercitae. constat enim ex c. 4. g. abelem fuisse pastorem ovium.

Nec obstat, quod tales viri, iabel scilicet, et tubal

dicantur in scriptura sacra vulgata patres eorum qui primi fuerunt; nam ut notat delrio, pater alicuius artis dicitur quilibet excelens magister; sicut antonio [illegible] dr. artes solon pater et cicero parens eloquentie qui in his fuerunt excelentes, et magistri celeberrimi licet nec hic eloquentiam, nec ille invenerit philos. Ratio autem quare sacri expositores cum silore Josepho, et Comestore, doceant, Tubal cain fuisse inventorem artis quam excercuit, est quia Tubal cain est solus confecit ex metalis instrumenta que precise erant necessaria ad excercendum artes humane vite comodiori conservationi requisitas sed etiam ut advertat comestor in historia scolastica libri genesis cap. 29: sculturas operum in metalis in libidinem et ad delectationem oculorum fabricabit. et Ieronimus apud Lipomanum in catena ait: nascitur Tubal cain qui per opera eris concupiscientia oculorum initiabit. et deduxit scriptura sacra asercente quod Tubal cain fuit; faber inventor opera eris et ferri: et ut vertit Caldea fuit magister horum omnium artium opus eris et ferri: que quidem opera adam cum necesaria non essent nec fabricabit, nec fabricare fecit; totus enim erat ocupatus in necesariis quibus vix sufficiebat.

Insuper quia fuit etiam Tubal cain eximius in agendo et poliendo ere ac ferro, ut constat ex textu ebreo iuxta versionem pagnini cap. 22 gen. 4 v. 22 scilicet: Scella ipsa peperit Tubal cain maleatorem aquentem omne opificium eris et ferri, et ex lectione caietani in qua sic scriptum est: peperit Tubal cain expolientem omne opificium eris et ferri. unde [illegible] hoc artificium ad arma militaria traduxit [illegible] ipsum Tubal cain, sibe ut ipse ais septuaginta interpretibus appelat ipsum Tobelem, nimis excelentem rem militarem egregie tractaset narat, idem que sentit [illegible] apud delrio et citatis comestor. et d. Ieronimus apud lipomanum post verba supra relata addit ad Tubal cain: arte ferraria rei credibilitatem belorum excitabit. unde poete Tibullo querenti: Quis fuit horendos primus qui protulit enses? Quam ferrus et vere ferreus ille fuit.

Nemus quidem [illegible]

Ovid.[1] damus: Nempe Tubal queris? Ipse et voce Caini
2 Nam pugnaturis primus hic arma dedit. Idea vero ad istud fabricaret que citto parari erat necesarium non morabatur in aquerendis et expoliendis instrumentis necesarii erat armorum que pro tunc necesaria non erant construxit: sicque Tubel cain vere dici potest inventor omnis operis eris et ferri non simpliciter quia plura opera abinicio necesaria formabit adamus et posteris communicabit: sed secundum quid quatenus hec instrumenta que ab adamo constructa fuerunt ipse magis aurize et expolite perfecit, et alia nondum inventa, vel prius ab adamo quia inutilia simulaterum conflata vel multi varia pluria armorum genera et opera artis fusoriae de novo construxit; modum autem quo opera huius artis invenit Tubal cain refertur opere Comestore loco iam citato his verbis: cum frutices incenderet in pascuis Cain scilicet tubal cain, venae metallorum fluxerunt in rivulos: et sublatae laminae figuras locorum in quibus iacuerant referebant. Similiter racio ob quam docent expositores iabel esse inventorem artis pastoricae licet Abel ex ordinacione patris fuerit pater, est quia ipse ut docet auctor Comestor: adinvenit pastoribus pastorum tentoria commutanda pasqua et greges ordinabit: et caragines distinxit: Scabirge secundum genera greges ovium ab egregibus et secundum qualitatem ut ... colores a grege ... ceteris, et secundum metatem ut ... admatario ... commisura sortis temporibus facienda sint intelexit ... Comestor que obulemi nescio quo ad esandi cana

Racio autem ob quam aiervnt expositores iubal fuisse inventorem musicae est quia licet Adam docuerit pastores suos musicam sicut et alias ciencias et artes liberales, tamen iabel musicae operam dedit ut docet Comestor hec que studiosa sole elabore peritissimus magister ~~adeo~~ ad hec excercenda aliqua invenit instrumenta ut dicit in scriptura Iubal ipse fuit pater instrumentorum in citera et organo dicit etiam potest ~~iabel~~ iubalem fuisse

lo cui docuit musicam sed que propria arte
et industria adhibenit e sed cui nullus dei adiuv-
scriptura ipsam autem [illegible] consequi e [illegible] e q
atque sed [illegible] artibus
vit. ms. ferraria sed ex [illegible].

Unde est inquirendum quomodo et quibus circumstantiis Cain obsecutus fuerit fratricidium nam [illegible] constat ex ipsa scriptura g. 4o c. 4 quod adversus [illegible] acrimonia conceptam ex quo deus respexerit ad munera abelis et [illegible] quae ipse fecit, et videns divinam reprobationem [illegible] admonitionem non admisit, sed destinatam [illegible] in [illegible] perduelles festinabit ut docet Chrisostomus putat Caietanus diabolum instigasse et invitasse cain ad odium et necem fratris abel videntem scilicet nec quia sanctus et innocens deo que gratus erat abel esset ipse illud mulieris semen, aut saltem progenerandus ex eo esset a quo serpentis caput conterendum iri ut supra dictum adeo fuerat g. 3o 15.,

Insidians itaque cain fratri suo ut exponit comestor a dolo et venenosa exordiens, et fallacibus verbis ut ait crisostomus fratrem decepit suum scilicet amice ac fraterne alloquens, exterius benevolentiam ostendens sed mente altius odium premens ut ait cirilus quo facilius ipsum in suos pertraheret atque ita incautum ibi opprimeret. Ideo que fuerunt hec verba scilicet illa verba: egrediamur foras verba quidem fratris, mens autem homicide inquit crisostomus. Unde pacificus fuit sermo iste cain [illegible] probamus. Unde pacificus [illegible] tibus, quam reprobationibus fuisset sane abel mansuetus et iustus alegrem obstinuisset quod non fecit nam in textu dicitur: egrediamur foras. cumque essent in agro etc. videatur Caietanus.

Sed antequam ad ulteriora huius sacre historie progrediamur notandum est hec verba egrediamur foras in textu ebreo et caldaico hodie deesse et solum legi: dixit cain ad abel fratrem quid autem dixit sancte non explicatur et olim in multis libris abfuisse iam ab originis temporibus, neque [illegible] [illegible]. Symmacum [illegible] Theodotionem, quia illa non leguntur in fonte ebreo ut ne Onkelos [illegible] Talmudistas [illegible] scripta fuerunt a maioribus at ex ebreo per incuriam librariorum excidisse ut censet cirilus et ex eo delrio.

At dico quia hec duo verba legerunt septuaginta [illegible] [illegible] hierosolimitanum nec non leguntur in illa [illegible] pentateuco fatetur hieronimus et lipomanus [illegible] in catena in genesi ait

inuit tamen ex hebreis qui dicant origine textu in eo arcanis verba haec que septuaginta excipientes posuere abesse ut propterea de sacro textu haberi debeant, quicquid dicat Lirarinus. Unde haec ut legitima et partes sacre scripture agnovit et explicat filo inde in libris quos de bonis precibus incidit, et post haec sanctus ambrosius lib. 2 de abel cap. 8 et Tertullianus sanctus cirillus procopius lo. Chrisostomus et alii greci PP., haecque etiam nicolaus diaconus legit.

2o quia nisi illa legas vere inutilis manebit illo cap. non enim exprimeret quid dixerit cain. 3o quia haec verba dixit cain pater exiit quod sanctus et nos egressus abel cum cain in agrum ubi eo occisus est. 4o quia si haec verba non fuissent in originario fonte, vulgatus interpres ab eo non tam facile absumpsisset, aliter multum derogaret vulgate editioni auctoritatis dum sententiam aberet quod ad sit in sacro fonte, pro suspecta aberetur videndum sanctum lib. 2 de optima genesis interpretatione capite 90

hinc inferes temere sagium asere dicta verba a ri diccoppias adiecta et mentiri ut notat del rio ad addit in latinis veteribus libris non abesse quia ille viderant plurimum siquidem ambrosi codices aut ieronimi nec non calbini despi, cum sanctus ieronimus innuit haec incerta esse: legerunt enim septuaginta ante ieronimum. Inferes insuper non esse desumta ex apocryphis ut innuit ex libris origines nec esse superflua ut scribit beatus ieronimus ex aliorum sententia ut putat del rio in exod. et de more abel. Salianus anonimus centesimo vigesimo nono margini 90 ita interpretatur ieronimum ut superflua dicat illa verba idem non necessaria quia textus haec carere potest intelligendo quod cain dixerit et retulit ad abelum que Dominus haec dixerat que est interpretatio abenesrae vatabli et caietani sed haec interpretatio facile admitti tam potest sacro textui et haec cum non inferat, ipsius respondere cuius censure relinquimus.

Redeo ad sacram historiam: cumque essent in agro consurrexit cain adversus fratrem suum abel et interfecit eum. sermones quos cum eo confinxerat et interfecerat plura refert auctor paraphrasis hierosolimitani dixit cain abeli contra ipsum deum, ubi iniurias verba querenter

tibe exigui gnacione contradet: ipsum audiamus. Dixit cain ad abel: veni, et egrediamur in agrum, et tradidit cum egressi essent ambo in agrum respondit cain: non est iudicium nec iudex, nec seculum aliud, nec merces bona pro iustis, nec pena pro impiis, nec dei misericordia creatus est mundus, nec dei misericordia regitur mundus, ergo suscepta est oblacio tua cum bene placito, mea vero non est suscepta cum beneplacito. Respondit abel et dixit ad cain: est iudicium et iudex, est seculum aliud, est item merces pro bonis et pena pro impiis: misericordia quoque dei mundus creatus est et misericordia dei gubernatur, quia vero meliora fuerunt opera mea tuis suscepta est oblacio mea cum beneplacito, tua autem non est suscepta. Cumque duo ibi contenderent in agro, insurrexit cain contra abel, et occidit eum. hec autor paraphrasis ierosolimitani. Ubi cum abel dicatur suum ob defensionem fidei clare deducitur abelem fuisse martirem ut docet tertulianus l. in scorpiaco c. 8 et ex eo cyprianus lo. de bono paciencie. eundem primum martirem appelat marius scotus lo. 4 c. 42 et ireneus lo. 1 c. 40 et alii inculcat, nec non s. agustinus lo. 20 contra faustum c. 9 et oldungerus lo. 4 c. 20. et isidorus ingenesim c. 6.

At autor mirabilia sacre scripture apud agustinum tomo 3. lo. 1. c. 3 non solum docet abel fuisse martirem verum eciam innuit fuisse sacerdotem et virginem: tota inquid iusticia hec est, virginitas, sacerdocii et martirii: que triplex iusticia in abel ideo fuit quia et munera deo placita obtulit, nos ab omni generis in seculo reliquid et martiri coronam sanguinis effusione promeruit et mox: recte ergo competebat ut qui prius in terra iustus eligitur in eo tocius iusticiee forma servaretur: cui ideo in hominibus post delictum gestare figuram concedit salvatoris, qui virgo et sacerdos et martir esse videtur.

Quod non notat salianus ano mundi quinquagesimo numero marginari 10, asserens: non absurde itaque dici potest abelem duxisse uxorem quam abulensis comestor et alii ex metodio vocant delboram. fundum hanc preter auctoritatem relatorum doctorum quia abel centum anos vivendo superabit et contendi condicione est, eum uxorem duxisse aliter nature legem transgressus fuisset hec enim ad multiplicandum genus

humanū obligabat ne periret species: imo et multa aliquos etiā divinā legem transgressos fuisse, quā illis verbis asserunt contineri: crescite et multiplicamini et replete terrā adde viro cū isto n̄ ē credendū.

Deinde qā neque Hieronimus neque Augustinus abelē virginē perseverasse crediderunt, nā cū Hieronimus lo. co. contra Iovianū virginū, ac continentium exempla studiose conquireret adque ex ethnicorū etiā libris, emendicaret et virginitatē virginitatē ipsarū celebraret nuptias terram implere diceret virginitatē paradisū implere abelem in numero virginū aut continentiū collocabit: inquo tamē ponit Thomē Melchisedech eliā eliseum danielē et socios heij. inaudī. Hieronimo deerat ubi nimirū quoniā legerat audiverat notaverat et retinebat. Augustinus autē lo. 29 de civitate dei qo. 20. agens de his qui ab opere generādi se abstinuerunt inquid: hoc tamē nemo fecisse ante diluviū reperitur adeo quidē etiā ipse Enoch septimus ab adā qui translatus refertur esse genuit filios et filias ante quā transferetur. adelē sine dubio exequiset, si comodo virginē permansiset existimaset.

Sed communior et probabilior opinio tenet abel mansisse et mortuū fuisse virginē. ita docet Epiphanius contra tatianos heresi 39. et preter sirmacitatē auctorē immisibilē sacre scripture Rupertus lo. 4 qo. 9 dum abelem filios genuisse negat n̄ enim ē probabile dilectissimū deo virū si uxorē duxiset benedictione fecunditatis ro illo seculo fuisse privatū qo si filios n̄ genuit abel tamē fuit qā virgo mansit. abulensis, ro paralipomenon ro. q. 20. et Cornelius g. 4 v. 2. ubi ait abel mansisse et mortuū virginē docent communiter patres et patres paucā: Ita S. Hieronimus basilius Ambrosius et alii. Sed qā horū testimonia in eorū operibus invenire n̄ potuimus nec horū nostrae sententa citat Cornelius nec Salianus qui in inquirendis et referendis patrū testimoniis vigilantissimé; sane ipsi Cornelium falsi iudicamus.

Bronari proectro hec opinio calerbi que in vita Seth adamus protulit nobis alii malunt libro g. 4 v. 25: posuit mī deus semen aliud pro abel: quē occidit cain ubi huiusmodi de eo ratiocinat Roseli tomo 10. ano mundi centesimo trigesimo

parasse secundo, sive vi et violentia admittunt semen
silicet dei gratia posuit filium caini semine prodia
vi erant multi boni ac dei timentis viri quod adam
dum ex abele expectabant diu fuisset occisus antequam
uxorem duceret: ergo abel occisus fuit prius quam duxisset u
xorem.

2o quia si abel uxorem duxisset sane cum ipsa esset
in demeritus fuisset benedictionem fecunditatis nec deus libe
rorum generationem hei denegasset quam non denegavit caino. insu
per nec heius posteritatem extinxisset, siquidem non extinxit
caini siquidem dicendum esset omnem posteritatem abelis dilu
vio periisse aequaliter sicut posteritas caini, corrupisse
vias suas; quod non est veri simile, nam aliqui dominum ad
exemplum patris et adami in via iustitiae ambulassent.

Pr 3o. quod
si abel posteritatem reliquisset de ea sane mentionem fecis
set scriptura ut docent expositores cornelius, cum de poste
ritate caini mentionem facere non dedignetur non enim est cre
dibile inter posteros abelis a deo viros fuisse aliquos celebres
et in aliqua facultate aut scientia excelentes magistros
qui ut tales in sacris litteris a moise commendari nomi
nati fuissent. sicut de iabel, iubal, et tubal cain dicitur
quod fuerint excelentes magistri in artibus quas exercue
runt. unde abulensis ideo dicit scripturam non ponere ali
quam abelis successionem ... saraliporum 2o quod hic non abuit

Pr 4o. quia abel a caino occisus, fuit christi figura iudaeis interem
ti ut late et eleganter ostendit ruppertus lo. 3o in g. c. 6.
et salianus anno mundi centesimo vigesimo numero marginali
2; ergo non est incongruum opinari ipsum abelem virginem obiisse
sicut et christus; praesertim cum hoc virtutem sacro elogio ce
lebrari comperiatur. sic enim typus et figura magis respo
ndet figurato.

Ad 2am. rationem saliani dicendum est non sequi abelem
fuisse transgressum legem natalem, ad conservationem speciei hu
manae procurandam obligantem, ex eo quod manserit in
perpetua virginitate; nam ut docent scholastici cum sancto
thoma 2a 2ae. question 152 arto 2o praecepto propagationis
non adstringuntur singulae personae sed communitas ...

ut si reliqui homines n vacarent proli generationi, tunc qui virginitatem servare proponerent tenerentur dari opera liberis; si autem in casu quo nullum esset periculum ut species humana ob defectum generationis periret, cum autem Abel quando pervenit ad statum, inquo uxorem ducere poterat iam esset communitas, quia Adam tunc iam plures habebat filios, singulis enim annis filios gignebat ut supra docuimus; et Cain iam duxerat uxorem, et ex hac successionem acceperat et consequenter nullum erat periculum, quod species humana defectu generationum n multiplicaretur: bene virginitatem servando natae legem n fuit transgressus: Neque praeceptum divinum quod ut supra ostendimus verbis illis: crescite et multiplicamini et replete terram, nullum erat contentum praeceptum divinum.

Quod autem cain quando Abel pervenit ad etatem maturam generationi iam duxisset uxorem, et successionem haberet, constat quia ut docet Salianus ex communi sententia anno 5 n. marginali 9. Cain cum haberet quinquaginta annos uxorem duxit sororem natu maiorem, quam epiphanius heresi vigesima 9 Sabam dictam fuisse refert, Severus Annam appelat et tostatus in 4 genese[os] q. 20. 9. et ex traditione hebreorum calmanam vocat. Predicto autem anno esse inquo viri in prima illa etate apti erant generationi, docent communiter atque quando Abel pervenit Adamus vite sue quinquennium iam fluxerat annis quo Cain duxerat uxorem uno enim anno maior erat Abele ut constat ex dictis et attenta fecunditate illius primi etatis dicendum quod eo tempore iam habebat Cain successionem.

Conde manifeste deducitur improbabilem esse solutionem quam adducunt epiphanii et abulensis locis supra relatis romi quam inmi sententie confirmationem adduxit Salianus, scilicet Abelem virginem fuisse quia occisus fuit a fratre antequam perveniret ad etatem coniugio natam, quia Abel erat annorum centum viginta et octo ut ex supradictis constat quando occisus fuit a fratre, sicque multis annis ante uxorem ducere potuisset.

Alias vero Saliani dicendi rationes ex suis ponderationibus, n deducit Hieronimum et Augustinum n credidisse Abelem virginem perstitisse, nam licet Hieronimus loco citato inter virgines n referat Abelem, inde n fuit

ipsum n. credidisse abelem virginem permansisse potuit enim
omittere abelem quia cum heius perpetua virginitas
incerta esset et scriptura n. constaret tale exemplum virginita-
tis pro nihilo duxerit Iovinianus quem Ieronimus indubitatis
observationibus exemplis convincere intendebat. Similiter licet
Augustinus n. excipiat abelem indicto testimonio inde
fit ipsum n. credidisse neque probabile iudicare abelem perpetuam
servasse virginitatem: quia ibi solum dixit Augustinus
hoc quod est perpetuam servare virginitatem nemo fecisse ante
diluvium reperitur quod verum est nam abelem virginem perpe-
tuo permansisse nec reperitur in scriptura nec aliunde certo
constat; Probabile tamen est, ut ex rationibus deductis clare convincitur

Tandem furore correptus ex responsione fratris: consurrexit cain
adversus fratrem suum abel et interfecit eum pluribus cum he-
ritus inflictis ut docent cajetanus et alii. fundati in eo
quod ubi vulgata habet. vox sanguinis fratris tui clamat
ad me de terra Hebreus ait plurali numero vox sanguinum
adimendum pluribus vulneribus ex pluribus locis effusum sangui-
nem. quod veri simile est ex vehementi indignatione et ira
caini nimis. interfecto igitur abele cainus ut fratricidium occul-
tum maneret eius cadaver abscondit ut docet iosephus
lib 1 antiquitatum iudaicarum pag. 3: Cain egre ferens preda-
tum sibi adeo abelem interfecit fratrem et cadavere eius
abdito rem clam fore putabat. Abi ut notat Salianus ad
los. m. margriani quod significat Iosephus quod credibile est, nulla
caino sepulture cura admitte solum tantum curare ut nus-
quam cadaver appareret sive in aquam sive in puteum pro-
iectum sive lapidibus obrutum. Proque enim humo quoque potuit
dici ne appareret sed sanguine facilius proditum fuisse. Ca-
put 9 de penis et morte caini.

CAPUT 9

De penis, et morte caini et aligne sente.

Post delictum pulcra metodo sequitur ut de penis adeo ip-
si caino inflictis disseramus circa quas hec habet sacra scri-
ptura Gen 4. v. 11: nunc igitur maledictus eris super terram
que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui de
manu tua. cum operatus fueris eam n. dabit tibi fructus
suos vagus et profugus eris super terram

Unde delivi aque acolo ferini fuerunt caini eretiqi qui Cain coluerunt dictitantes, abel fuise ex debiliori tirtute ideo que eue occisus. Cain uero fuise ex fortiori, et celestiori tute aque ac exequio: Core, iudas et sodomitas quos ore esse cognatos suos iactabant. Cain enim fuise patrem inde dicebant, iudas autem benerabantur, eo qd tradiderit xpum preciens heus mortes heus mortem homines redenturi ita epiphanius eresi 38. s. augustinus filastratus et alii

1a. poena quas ho agricola beementer sentit fuit ut frustra labori heius parce ac maligne responderant, ut constat ex illis berbis: cu operatus fueris ea non dabit tibi fructus suos 2a. poena fuit ut futurus esset bagus alia silicet ex aliis crebro mutans loca, sibe ex pronitate animi inteduim loci quisque sibe qd imus loci sterilitatem perpertus aliud ad que alis fecundiores et labori felicius respondentem quereret 3a ut futurus eset profugus fugiens. Bidelicet neminem persequente. qd Moises postea iudeis ipsis cominatus e levit. 26 cu. 17 propter celeris conscientiae et internus timores quas fantaxim agginacio amplificat, et hanc penam tenta e 4a. et 5a et gemitus et tremoris quo fuit bexatus Cain nas licet hid ebreus aut latinus textus n abeat id scripsere tamen septuaginta seniores ex divina inspiratio ne qd operaecis ese nos non ignorare ubi enim bulgatus legit bagus et profugus septuaginta bertunt gemens, et tremens unde chirostimus super hanc locus ait: onus et hoc maximus e dupplici genus addere gemere, ac tremere qa enim adminui e robore corporis et membrorum biribus propter hoc continuum hanc tremores et motus tibi infero. ut n solum ipse ubeas ingem admonicio nes et memoria hius nefaris celeris sed ut et korres qui te intuebuntur aui ote quasi clara illa boce denunciaretur discant ne talia ideant idem que aierit super eandem locus proroquis.

Nec miretur quis tantas Caini timores ad tremores quia celestes pariter et infraceles poite virtutes ipsi Caino orribiles quandam iudicabant penas, que ex ordine 6a. nas ut docet procopius meter fulgura et coruscationes oribiles bidebat Cain angelos igneis cladis sibi morte minantes

Sed aliud quempiam hominem quod amplectuntur etiam Pau-
lus Burgensis Catarinus et Hieronimus ab Oleastro heic
secta hebraeorum: non duos ut quidam reputaverunt, neque ipsum
Cain ut alii fabulati sunt. Sed unum et hunc in binomine
verbis significat: occidi virum in vulnus meum, et adolescentem in livo-
rem meum hoc est virum agentem iuvenilem aetatem

2o Sen-
in verbo Lamech duos homines censet a Lamech occi-
sos esse, unum virilis aetatis alterum iuvenilis: et hos fuisse
fratres sancti Enoch, qui translatus est in paradiso. Sic enim
scribit: Lamech duo numerantur unus Cainius alter
qui fuit pater ipsius Noe, ille virum occidit, et adole-
scentulum duos quae sedes fecit et duas uxores duxit
et paulo infra: inde etiam Enoch fratres subtulit, qui
fide propterea quadam nec videret talem mortem: et hoc
capso translatus est.

3o multi tum ebraeorum quam christiano-
rum interpretes docent quod Lamech duos occidisse adole-
scentulos scilicet et virum hancque esse cum communem sententiam
nos praeter caetera amplectimur, et 1o quod Lamech duos
occiderit virum scilicet et adolescentulum tradunt post Efrem
in catena Hieronimus Chrisostomus et alii apud del Rio
et probatur ex ipso contextu in quo sic vir et adolescens
exprimuntur ut ambo nomina uni viri possint conve-
nire nam pro adolescentulo in hebreo est vox significans
imbellem ut imbecillem puellulum, qualis certe Noe animo [illegible]
let [illegible] est vir quod nomen praecessit in hebreo. neque
puerili convenire potest Caino qui probellissime erat et a
[illegible] quod occisus fuit a Lamecho. hicque Caietanus ait:
confitetur expresse Lamech se duos occidisse homines [illegible]
ex diversitate aetatis alterum puerum alterum virum et ex [illegible]
[illegible] modo occidendi altero scilicet vulnere altero livore

Quod autem vir [illegible] fuerit Cain probatur non obstante,
quod generatio Caini producta fuerit usque ad [illegible] [illegible]
[illegible] terminat in Lamech et filiis eius ex quo
[illegible] potest ut notant Pererius et Caietanus Cainum
[illegible] quia in generatione Lamech terminata est vita Caini
[illegible] a Lamech. insuper id etiam cognoscit, comparatio

pene Caini cum pena Lamechi que alioqui frustra hoc loco recenseretur ut recte annotavit Caietanus hunc vers: quia autem fuerit be occisus litera non aperte significat conjecturam tamen ingerit quod vir occisus ad mere fuerit Cain; tum ex eo quod ex sola progenie Cain recenseantur et non alii usque ad Lamech usque occisorem Cain, et uxores siquidem et filiorum filias meminit Moses ut quis qualis ac quantus fuerit iste Lamech, explicaret ex forma et bigamie et filiorum; cum ex eo quod universa hec istoria Cain terminanda adverbia omissis tanquam primi qualiter interventa sunt excogitatione Cain ad penam ipsius Lamech.

Utraque huic nostre opinioni pars confirmat traditio nequaquam obscura quam hic exhibemus. Cain etiam senerato modum ... hereditaria animi gravia aliquando egressus e silvam captandi frigoris causa ingressus inter densissima arbusta concedit, Lamech autem venationi deditus eo tempore in ea silva vagabatur cum uno de Lamechi famulis ex foliorum et ramorum agitatione suspicatus ibi feram latere Lamech admonuit qui mero temere fides absens iaculum intendo cum destinat eiaculatur et miserum senem latari ... fici. Mox autem errore animadverso, subita iracundia incensus ut famulum sive vel arcu contrusidatum et libere, acri ... oppletum relinquit qui paulo post ex plagis et contusione interiit.

Que cum uxores accepissent atque animo rei tanta labore pellerat timuerunt magnum aliquod sibi familie infortunium ... ignare vulgo iactate comminationi dei adversum ... qui Cainus occidisset, sed heas consolans Lamech culpam geminam sed ... agnovit, et divini oraculi representat minas quibus gravi pena Cainum occisorem puniendum iri contestatus est. verum si quis Lamechum occiderit multo graviori supplicio luiturum affirmat, nec inmerito, Cainus enim iustus quidam interfecit, ... quippe, quia sciens et volens fratrem interfecisset, nocentem ... antea per ... hominem nocentissimum ... occidisset, ille maligno dolo atque insidia ... volens fratrem etate florentem sustulisset; ipse ex subita iracundia adolescentulum in flagranti crimine deprehensum castigare ... volens occidisset.

hanc traditionem ut ... accepimus ...

S. Heronimus, Iabanus, Strabus, Ancelmus Laudunensis et Uilhelmeitor, Siranus Lostatus, Caietanus, glosa decreti, Genebrardus, in uneo ... Dervarius, Cornelius, Delrio, bonis ... quod Salianus ano mundi 688 quibus ipse libenter ... fabulosa tame iudicant grabes autores dictas traditionem ut autor questionum ... Chrobius ... q. 6 ... Iebetis ... q. 11 ... Burgensis, Catarinus et Oleaster, quod licet traditio modo quo antea ... ciataa ... et Saliano sit ... tamen pout ... refertur plura continet ... que ... autoritatem ... et falsa reddunt. ... enim ... ut plures ... referunt ... Lamechum ... fuise ut ... caligarent et ... qui sagitas ... dirigeret ... venationi ... dira ... inscelat decrepitis hominis venatoria ... gitearis ... quod dirigenda sint ... posit. 2o. quod Lamech ... senex significetur, qui ... erat etate qui sextus et sexagesimus ... ageta ano ut ... Salianus.

3o. absurdum est ... ait procopius duas scilicet uxores Lamechi fuise Seti neptes ... uxores ilorum virorum quos Lamech ... et mox ... Lamecho ... quod ... credibile, quod ... qualis ... erat Lamech duxerit uxores ... quales ... neptes ... Seti nec est credibile, quod Sethi permiserit. 6 neque Adam qui ... minebat ... posteritatem suam ... posteritate perversa ... popular connubio. ... ex genesis 6. ... deducit hanc ... sobolem per filios dei et filias hominum significatam ... fuise percommubia ... multo post centus scilicet et ... anos ante diluvium ut constat ex eodem textu. ... doctorum qui hanc amplectuntur ... enim ... et ... sieis qui ... verciunt dictas istorias ... mus ... veneramus, et dictas inverisimiles ... temporis ... confictas ... traditione ... incertas ... antiquis istoris ... solet, ideo que ... erroribus expurgatas referunt et amplectuntur Delrio et Salianus.

Observo ex Paulo Burgensi Catarino ... Heronimo ... Dei ... Caino ... et ... Caino ... q ...

omnis igitur qui interverit occidet me dixit dominus e. septem nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit cain septuplum punietur et insuper addit sacer scriptor posuit que dominus cain signo ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum: ergo cain non fuit occisus a lameche.

Pro diminuenda promissione fuisse dumtaxat ne mines animum manus violentas incaine mittere, et desti nata voluntate eum interimere timebat enim miser ne agrestis dei necaretur: lameche autem cain et ignarus imo et invitus illi necem intulit, vel dicendum est deum non promisisse cainum non esse statim occidendum a primo, qui invenisset eum ut ipse timebat et dicebat et ad hoc respondit deus nequaquam ita fiet: non autem promisisse numquam esse puniendum: imo exilis verbis: omnis qui occiderit cain septuplum punietur docent multi quod perimerent [illegible] deinceps delirio aperte dedomi cainum aliquo occidendum unde verba illa: posuit dominus cain signum ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum removent solum modo eos qui statim ipsum invenientem velent inter imere vel eos scienter et voluntarie velent ipsum et cognitum occidere: certissimum enim non est hig nus non fuisse ignoritis eis qui ipsum incidisent nec cogno visent qualis fuit lameche.

Dicere est exolantes et alii. Deus dix erat septuplum puniendum esse illum qui cainum interficeret verbis illis: septuplum vero dixit de cain de lameche vero septua agies septies sic autem punitus lameche. nos quam legimus quod cain non fuit occisus a lameche, sed vel sine dubio perit ut docet quis burgensis, vel naturaliter obiit. pro maxima esse difficultatem verborum, que a nobis dicit sleiden, et diver simode doctoribus intelligi et exponi sic que overte solutio nes dicionis examinandus est secundum sensum;

Et primo aliqui duas illas penas, que per septuplum et per septuagies septies denotantur ad cain et ad lamech referunt. alii vero ab eorum interfectores, sicque dixiti aiunt predictis verbis non significari cainum puniendum esse septuplum; lamech vero septuagies septies sed eum qui occiderit cain septemplici pena vindicatum iri qui vero occiderit lameche septuagies septies. Primus exilis qui docent predictis nos deinceps et

et ad Lamech referendas esse alii docent per septuplum signi-
ficari magnam et gravem penam, et per septuagies septies multo
maiorem et graviorem: sicut Matthei 18 illis verbis: non dico
tibi usque septies sed usque septuagies septies, per septuplum signi-
ficari plurimis vicibus, et per septuagies septies multo pluri-
bus, et hanc sententiam tradit Chrysostomus homilia 20 in genesim docens hunc
verba dixisse Lamechum vehementer sceleris sui commissi pe-
nitentem atque dolentem, et id supra peccatum Cain exagge-
rantem, maiorique dignum supplicio iudicantem ut sit hec de-
torum verborum sententia: peccatum meum maiori supplicio dignum quam
peccatum Cain: et usque si Cain septies puniri dignus di-
gnus fuit ego Lamech septuagies septies. que opinio satis
probabilis est et conformis communi modo loquendi penitenti-
um et se humiliantium: qui se viliores et magis celeratos
putant quam illos qui iure peiores sunt, et iniquiores

Rupertus in lib. 3o commentariorum in genesim tenet per septu-
plicem penam Caini significare penam insolubilem et eternam
quam ille persolvit quoniam penitentiam non egit: at vero
per septuagies septies indicari penam solubilem et temporalem
quam expendens Lamech sua vita criminis sui expiavit
siquidem sine cum delictum suum agnoverit confessus fuerit vehe-
menterque doluerit dignam et penitentiam credendum est
quam ob rem celeris sui penam. et virum dictam non eternam
sed temporalem esse oportuit que expositio singularis est et a com-
muni doctorum interpretatione recedit. Iosephus

Iosephus lib.
1o antiquitatum tenet per illud septuagies septies signi-
ficari septuaginta septem liberos seu posteros quos ex dua-
bus uxoribus procreaverat Lamech, propter omicidium
patris eorum Lamech perisse omnes diluvio ut
sic sit sensus: Cain propter peccatum suum in septi-
ma generatione punitus est sed ego Lamech graviori suppli-
tio punior, in ultimo interitu omnium septuaginta sep-
tem filiis. Verum hec interpretatio non est admodum probabi-
lis, nec bene accomodatur ipsis verbis scripture
nec interitus ille septuaginta septem filiorum Lamech
in diluvio propria fuit peccati Lamech pena sed
generalis omnium hominum; quin quia non minus
pertinens ad Cain quam ad Lamech illa enim

nobiles et posteritas erat etiam ipsius Cain.

Sanctus Hieronymus
et excommunicatus papa adolphariano ac procopius. Cainus aven[it]
peccatum septies Lamech vero septuagies septies vindicatum
quia peccatum Cain septima generatione in diluvio deletum
est, peccatum vero Lamech et totius generis humani, cuius
tibus fuit Lamech. Hebraice enim idem significat Lamech
ad humiliatus, in septuagesima septima generatione venit
Altissimus scilicet per Christum deletum est. Tot enim sunt genera
tiones ab Adam usque ad Christum Luce 3o v. 23. Huic sententiae fa
vet versio Caldei quae sic habet: si in septem generationes
vindicta dabitur de Cain, numquid non de Lamech in septuaginta et
septem.

Nec momenti est quod iuxta doctrinam Alcazaris in apoca
lypsim cap. 12 v. 20. in fine additionis notationis 4e contra
dictas sententias dici poterat scilicet septuagies septies
idem esse quod quadringenties et nonagies, quia sicut
per ter quater significatur duodecim et non septem quia sig
nificatur numerum quaternarium multiplicandum esse per terna
rium, alias enim diceremus ter et quater: ita per sep
tuagies septies significantur quadringenti et nonaginta quia
significatur numerum septenarium multiplicandum esse per sept
uagenarium, alias enim diceret scriptura septuagies et septies
non inquam momenti est quod sicut dicimus vigesies ter, pro
viginti tribus vicibus, sic et septuagies septies pro septuaginta
septem vicibus dicere possumus, et hoc tantum significare
scripturam tenent communiter doctores et constat ex translatione
Hebraica, Pagnini et et Vatabli, Caldaica inquam
sic habet pro septuagies septies septuaginta et septem

Et Abulensis tenet per septuplum in Cain dabitur de Cain sig
nificari Cain usque ad septimam genera
tionem et per septuagies septies vero dabitur de Lamech sig
nificari Lamech esse numerandum usque ad valde mult
tas generationes; ponitur enim inquit Abulensis numerus
certus pro incerto, quibus modis ingerit ... Hebr[aei]
tur, ut patet ex verbis Mattei ... Ideo
quia enim Lamech subtrahebant se a toro Lamech et a co
pula matrimoniali ut ex aliquibus ... docetabu
lensis, quia ciebant inquit Abulensis ... Cain

de quo deus mandaverat ne aliquis eum occideret sub
magna pena: occiderat etiam adolescentulum directorem
2 idemque racionabiliter credere poterat dicte uxores quod
proles que generetur de Lameche a Deo propter patrem pu
nienda esset; ideoque nolebant concipere filios ad hoc [illegible]
nem: Lameche autem in satisfacione eius respondit, seu
puniendum esse usque ad valde multas generaciones.

Quinto dicunt predictas penas referendas esse ad ocasiones dicti Lameche, quales sunt hispani del rio et alii sic explicant presentem. uxores Lameche ipsi improperare videntur [illegible] comminando quod et ipse pariter ab alio occidendus foret: His respondet Lameche: quoniam occidi id est occidi sane fateor, virum et adolescentulum, mortemque dumeritus sed tamen si Cain qui voluntarius fuit fratricida interfector septuplum est puniendus utique mei qui casualis tantum et involuntarius homicida quique factum penitens interfector septuagies septies est longe gravius punietur: quod enim Cain [illegible] occidi armigero vero castigare tantum volui non occidere

Ex his autem opinionibus probabiliorem Chrisostimi iudicamus quam etiam tradit Teodoretus 10 qui eius declaratio et valde vere similis plana et simplex nullam que enim infert vulgati testimonio ut perpendenti constabit 2o. quod magis conformatur ebraico textui, quam opinio hispani, et aliorum asserencium penas referendas esse ad [illegible] Cain et Lameche nam ebreo pro [illegible] dabitur de Cain et Lameche ab eterno vindicabitur et punietur ipse Cain et Lameche 2o edicioni vulgati septuaginta interpretum et aliorum magis conformatur quia eadem frasis est in ebreo textu 15 quam hic habeque noster interpres vide hic v. 15: omnis qui occiderit Cain septuplum punietur septuaginta vero: omnis qui occiderit Cain septem vindictas exsolvet, et alii similiter: quod qui non referunt penas ad Cain et Lameche non solum non conformantur ebraico textui; verum etiam neque vulgate et septuaginta edicionibus iuxta intelligentiam quam dicta verba habere constat exuerunt

3o quia referendo penas ad ipsum Cain et Lameche [illegible] textus habet perfectam et clarum sensum

nam verum et intelligibile est dicere quoniam occidi virum in vulnus meum et adolescentulum in liborem meum. septuplum ultio dabitur de cain, de lamech vero septuagies septies. recte enim deducitur ex eo quod lamech occiderit virum quod septuplum ultio data fuerit de cain hoc est graviter punitus fuerit cain qui viro occiso fuit satum, et poena occisionis tam gravis est. Et recte etiam dixit lamech propter occisionem viri et adolescentuli ipsum septuagies septies hoc est gravius puniendum esse nam cum predicta verba ut docent crisostomus rupertus et alii sint hominis penitentis et peccatum suum liber confitentis, ex humilitate indigans lamech peccatum suum (licet mortale non esset.) gravius fuisse quam peccatum caini conquerere debuit, quod duos occiderat non obstante quod poenam caini propter fratricidium viderat. Et quod magis culpabile erat homicidium, et contra admensuram delicti severius et acerbius puniendum esse timimens maxime cum aliunde sciret solam occisionem caini septuplum puniendam esse ut dictum v. 15. et ipse non solum cainum verum et adolescentulum occidisset recte illa verba protulit de lamech vero septuagies septies dicet. peccatum suum postea non fuerit punitum graviori poena quam caini

Sed quaeret aliquis dicet 10. si cain iam erat occisus quando lamech predicta uxoribus suis dixit, quomodo sacer textus vulgatus ait in futuro septuplum ultio dabitur de cain, et etiam cum vindicabitur sibe punietur cain? Respondeo vulgatum interpretem sic vertisse secutum sacrum ebraici fontis scriptorem. hunc autem voluisse complecti unico verbo poenam caini et lamechi et licet poena caini saltem temporalis esset iam preterita poenam lamechi non esse preteritam, sed timeri tamquam ipso futuram, ideoque usum fuisse verbo in tempore futuro, quod respectu poene caini pro preterito est usurpandum ut nos est quando ebreos quod clare demonstrant septuaginta qui spiritu sancto afflati in preterito verterunt septies vindicatum est de cain, de lamech autem 77. et antonius qui sic habet quod septies ultio sumpta est de cain; ad quem ista dicunt quod septuaginta vertunt in preterito vindicatum est tale preteritum relati ad lamech pro futuro sumendum est. ita quia ebrei et vulgatus textus habent in futuro, septuplum vindicabitur cain septuplum ultio dabitur de cain

in la futuro respectu caini sumendum est pro preterito.

Dices
20. v. 15 dixerat deus sic pro cain: omnis qui occiderit cain septuplum punietur. hic autem Lamech ait: septuplum ultio dabitur de cain, quibus verbis sane Lamech videtur verbis refere quod deus edixerat. sed deus edixit contra occisorem caini: ergo similiter verba Lamechi de occisore caini intelligenda sunt. Rabbi Salomon ut refert Pererius et eum sequuti Lyranus Tostatus et Carthusianus atque alii exponunt versum 15 ut illud: omnis qui interfecerit cain sententia finiat et subintelligendum sit gravissime punietur, aiunt quod per equivalentiam omissum esse dicunt. Deinde quod sequitur scilicet septuplum punietur referant ad ipsum [...] verum quia hanc interpretationem nimis esse duram [...] inferre sacro textui iudicamus. Respondemus ad argumentum Lamech quod referre uxoribus quod edixerat dominus contra occisorem ipsius caini v. 15 sed penam in caino denuntiat. Maior autem, cum pharisei hec septuplum puniri esse [...] ebreos iaculata ad significandam gravem penam: hec unde hinc v. 25 ad significandam penam occisoris caini que gravis erat et ad significandam penam caini v. 24 que ut gravis proposita fuit uxoribus a Lamech

Dices 30 verbis illis: quoniam occidi virum in vulnus meum et adolescentulum in livorem meum terminatur v. 23 sicque posito ibi puncto sequitur in v. 24 septuplum ultio etc.: ergo dicta verba non possunt agnecti, ut in expositione relata ambo agnectuntur. sic enim neque inter hec puncto esset ponendum neque distinctis versibus separanda essent. Respondeo ex doctrina Serarii in prolegomenis c. 20 questiuncula 28 quod licet divisiones sacrarum literarum in capita et capitum in versus extent in nostris bibliis non ideo tamen existimande canonicae neque enim (inquit Serarius) a canonicis facte scriptoribus neque semper fuerunt sed seriores quedam certe pro ordine notandum ad modum recentes prout textus qualiter expositio perspicuum est. neque vero in nostris bibliis adeo collocate ut canonice aberrentur sed ut per totum multum distincte egregiaque ita capitum versiculorumque utilitate nequaquam carere. Unde

Unde: citato antea canone 22 prolegomenon g. patet alumnero: cum go ait noba sit et veiens haec per capitula distinctio, et accomoditate discendi a latinis et graecis patribus excogitata elicimus posse nos interdum citatio et autoritas patrocinentur praecedentia superioris cum verba cum prioribus sequentis connectere et si meliorem et solidiorem sensum praesefferant explicare et vel priori vel sequenti capiti huiusmodi verba tribuere adque applicare neque dispar in verbis huius ratio. Attenuus [illegible]

Quae doctrinae in textu quem interpretamur locum habere constat ex eo quod in aliquibus editionibus vulgatis in quibus non est capitum in verbis distinctio inter ligores meus et sequentem verro dubitare solis distinctio reperitur et in aliis [illegible] et ex eo quod etiam admissa qualibet illa textus interpretatione attento sensu verborum non deerit iudicio loco primum poni.

Nam quod dictionem Oleaster [illegible] verba dicta non esse referenda ad occisores caini et lamech sicque in textu non [illegible] septuplum puniendos lamech ut dicebat Oleaster [illegible] puniendus re[illegible] et non inter Oleaster [illegible] lamech [illegible] hoc est gravius quam [illegible] punitum [illegible] cum peccatum caini fuerit gravius. quia lamech sic quae locum habere inde reponimus qui de lamech [illegible] gratius igitur punitur quod caecus hic qui primus deliquerat non est factus cautior. Pro isto dicta nec verba eius lamech poenitentis et prodigiositate timentis talem poenam sicque licet tali poena postea non fuerit punitus lamech ratione [illegible] potuit haec proferre ex humilitate et timore quin immo fundatus in aliquibus rationibus indictum manet.

Sed instat Oleaster. licet ex dictis verbis non ponit necessario deduci occisores caini graviter cum omni effectu esse puniendos id sinea consitare ex verbo v. 19 in quo deus dixit: omnis qui occiderit cain septuplum punietur. sed lamech non fuit sic punitus: quod lamech verberit cainum. Deus condet [illegible] status [illegible] considerare lamech non fuisse sic graviter punitum non enim omnia quae hic dicta fuerunt prolixe [illegible] moisi [illegible] fuit. et alii [illegible] sic fuisse punitum ut [illegible] lamech fuisse

inter Sethi et Caini liberos tamen etiam isti illos pudium
n̄ cessarent nec alia ē exsistimanis senta... indigenis
quo usque videntes filii dei filias hominum
quod essent pulcre acceperunt sibi uxores ex omnibus
quas elegerant et illis similes effecti eadem cum illis
...bione implicitis perierunt.

Pro. eadem ... ... iuxta divi-
nam maledictionem Cain ... et profugus fuit dispersione
... gō n̄ statim post fratricidium edificabit civitatem
civitabit sed multo post initio ea quod docet Josephus in
... antiquitatum ... scilicet Cainum multas regiones
cum uxore et reliqua familia ... ...
terre loca ob ... aut ferarum incursus aut ...
... incontinentiam alia de causa immutando. sicque
docet Salianus et alios Cainum anno mundi 209. edifica-
re cepisse civitatem abulensis putat circa progene-
rationem aliqui fero ut notat alios n̄ tunc sed circa
annum ... trecentesimum vel quadringentesimum ... vero
et ... anno quingentesimo vite ipsius ... quo Cain edifi-
cabit civitatem iam habebat plures filios n̄ ... credi-
bile ... vir ... ... n̄ ... plures procreasset
filios.

Nec obstat quod id dicatur Cain cognovisse uxorem suam
ipsaque concepisse et peperisse Enoch et per hunc filium
... ... Cain nam hec ... ... porte
... Cain solum ē eorum qui ordine principes illius
... ... eorum qui in familia Caini ...
... ... eorum per quod ...
Moises narrare intenderat Lamech enim fuit ...
Enoch ut clare constat ex textu ... narratione eorum
quos ante vel post Enoch genuit Cain quo ad intentum
ipsius n̄ faciebat. sic enim n̄ ē existimandum Sethum usque
ad centesimum et ... annum caruisse liberis, Enos usque ad
nonagesimum Cainan usque ad 162. Malaleel usque ad
187 et ... usque ad quingentesimum licet dicti ~~...~~
patriarche in scriptura n̄ dicantur ante dictos annos
genuisse ... quemadmodum postea dicuntur genuisse
filios et filias ita et ante ~~...~~ valde credibile ē genuisse
causa ~~...~~ autem ... generationes a scriptura

res enceantur etiamque has praecesserint neque post has sequute fuerunt e q[uod] per illas generationes recta linea generatio Noe Abrae Iacobi Iude Dabidis Salamonis et Christi ad quem ordinante scripture derivata fuit.

De Lamech

hec ait Moisi c. 29: Matusael genuit Lamech qui accepit duas uxores nomen uni Ada et nomen alteri Sella. accepit poligamia n[on] succesiva sed que simul plures uxores complectatur q[uo]d ipse clare docet cum utramque simul alloquitur v. 23: dixit que Lamech uxoribus suis Ada et Selle audite vocem meam uxores Lamech auscultate sermonem meum &c. et quamvis scriptura n[on] aserat Lamechum fuise v[iru]m digamum nec Augustinus hac verba agens de lo. 19 de civitate dei id afirmet sed tantum fuise digamum totarum afirmat Geronimus loco insignare epistola 9 ad Iulianum epistola 42 ad Agerrchiam quaes demonogamia et epistola 129 ad Ocaenum Lagan. E. inquid Lamech sanguinarius et omicida unam carnem induas divisit et Tertulianus in exortatione ad castitatem inquid i. numerus matrimonii a maledicto viro cepit ut Lamech. duabus maritatus 3. in una carnem esent. eadem fere abet lo. de monogamia g. 4

et nunc dificultas: an digamia Lamechi fuerit licita et valida. ausserus et videbitur aliquibus tal fuise q[uod] poligamia n[on] e[st] iure nate prohibita ut docet Franciscus Bone Spei tomo 6. comentariorum in vitam teologiam tractatu ultimo de matrimonio di. 3 dubio 3 resolutione 4a. 10. q[uod] aliogquin matrimonium poligami cum semper fuiset nullum neque in eo deus posset dispensare quod falsum e[st] nam iubente lege ordinaria dispensatione validum et licitum fuise declarat Inocentius 3i. G. candeam de divorciis.

2o. q[uod] licet ratio naturalis dictet maiorem fore in monogamia pace quam in poligamia n[on] ideo tamen hec e[st] iure nate ilicita, nam alioquin matrimonium esset iure nate ilicitum q[uo]d quidem ratio naturalis dictet maiorem fore in celibatu pacem quam in monogamia. 3a. licet tale matrimonium sit iure nate ilicitum, ispirituale viscero domicilium

inter uxores prédidatr n̄ erit tamen tale ubi contrariu prudenter presumitur sicut presumeise credendu ē n̄ enim ē vero simile quod debet contrahere poligamicu matrimoniu cu tanti grabaminis imminentia.

Deinde poligamia n̄ē iure diuino prohibita qa si iure diuino esset prohibita sane Lamech n̄ abuisset duas uxores, qt cu 2a. inbalide contraxisset eo quod deus qui dominus ē nostroru corporu ipsi denegaset facultatem illud alteri tradendi, & cu 2a. non ciaș preibuisset scriptura vero oppositu insinuat dum ait. Matusael genuit Lamech qui accepit duas uxores nā si altera fuisset concubina n̄ dixisset duas, sic uxores. ḡo ~~[illegible]~~.

Et addet etiā forte aliquis, qd licet poligamia propter rixas et discordias iminentes esset contra iusnaturę inde n̄ sequitur fuise inbalidam, quia defacto quis cu muliere perbersa eterética contensiosa discordiarū seminatrice ~~[illegible]~~ et altrice rixarum n̄ contrait inbalide: ḡo neque obdictā causam inbalide contraet cu duabus uxoribus fidelibus.

Sed is n̄ obstantibus dicendū poligamiā Lamechi fuise interdictā et iritam, quia licet probala sit ē inutalitabe uxoru n̄ ese contra iusnatę ut docent Durandus in 4. distinctione 33 n. 9 q. 1a et n. 2. Xelson 2a. parte inregulis moralibus alfabeto 29 litera ~~[illegible]~~ l. Catetanus lo. 26 in gi. pr. pos prin cipiu Abulensis 2o regu 28 q. 25 et q. 29 Mabei q. 3a insolucione ad 2r. et q. 33 in corpore et ad 2r. Molina lo. 4 de sacroru hominu conbenencia controversia 2a. 7to capite nono Beracruz 2a. parte speculi articulo 25 c. tercio. et 2a. palacius in 4r. distincione 23 d. 2a. colima 26 folio 732 et alli lodati apud Sanchez dematrimonio lo. 7o. di. octuagesima, et ratio lero ē quia dicta uxorum pluraritas adue secundario matrimoni fini minime tranquile coniugu quoabitacione n̄ obstat per se sed ipsaru uxoru malicia et protervia, et que per accidens et ex malicia ebeniunt atendenda minime sunt nec inbalet cadunt. alliæ plure rones et appr. confirmacionis bideri poterunt apud Sanchez

tamen certo constat abinitio fuisse illicitam et irritam iure divino positivo uxorum pluralitatem.

Lo. ex illo g:
2o: quam obrem relinquet domo patrem suum et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo incarne una quibus satis indicatur ad coniuges non posse esse plures quam duo bibentes, ut optime docet ignocentius 3. cap. gaudemus dedivorciis inquiens: non dixit 3. erunt plures sed duo incarne una: non dixit aderebit uxoribus sed uxori sue sicenim qui posset simmul plures abere uxores non essent duo sed 3 vel 4. incarne una. Hanc ipsam latam eidem veritate Nicolaus 1. ad consulta bulgarorum q. 50 aiens: duas tempore uno abere uxores nec ipsa origo humane condicionis admittit nec lex ulla christianorum permittit nam deus qui fecit hominem abinitio mas culum fecit et unam feminam tantum qui potuit utique si bellet duas uxores tribuere sed noluit. scriptum quidem est propter hoc relinquet domo patrem et matrem et aderebit uxori sue, non dixit uxoribus et iterum erunt duo incarne una.

Deduciter etiam huiusdem interpretationis veritas ex concilio tridentino in quo cum s. 24 in principio dematrimonio in principio proponantur verba illa: erunt duo incarne una subditur: hoc autem vinculo duos tantummodo copulari et coniungi [illegible] apertius docuit eum post nenon illa verba tamquam a deo prolata referat dixit: itaque iam non sunt duo sed una caro. insuper constat insuper exconcilio niceno canone 2 ubi ait: nemo debet duas uxores ducere. et statim ait: sicut deus ordinabit

Pr. 2o. quia inocenius 3 cap. 3 relato ait: nec ulli unquam licuit insimmul plures uxores abere nisi qui fuit divina rebelacione concessum. et sanctus Augustinus serm. 96 in cap. 8: docet, consuetudinem abendi plures uxores fuisse iniquam et ordinariam dispensationem ad quem si pluralitas uxorum non esset contra ius divinum fuisset abinitio licita saltem in aliquo casu quia cum pluralitas uxorum non sint per se et intrinsece valide mala aliquo quo onestari posset et contra infidelibus de facto licita esset saltem in aliquibus casibus vel ante suscepto baptisma peculiaribus prefacti christiani

legibus minime adinvigantur quod est falsum imo ut docet
Enriquez erroneum est et ut sentit ... temerarium
quia ut docet Innocentius in dicto capitulo infideles plu-
ribus uxoribus coniuncti ad solam primam debent post bap-
tismum remanere. Si autem ea matrimonia essent aliquo
legitima non dissolverentur per baptismum. constat ex eodem
cap. gaudemus et cap. de divortiis ut notat Sanchez ergo ab
initio fuit contra ius divinum pluralitas uxorum: ergo Lamech
illicite et iniuste duxit duas simul uxores.

Sed dicet aliquis ipse
divinus epistola ad Oceanum de monogamia sic ait: nondum
erat apostolus lege concessum et exemplo patriarcharum et
Moisi familiare populo noverat simul pluris uxoribus li-
beros spargere, non igitur contra legem ullam sed pro
cum iuxta legem erat pluralitas uxorum temporibus illis. Be-
atus Augustinus lo. libro de bono coniugali cap. finali in prin-
cipio expresse docet antiquis patriarchis licitam
fuisse uxorum multitudinem cum nec contra naturam
deficerent eo quod non lasciviendi causa sed procreandi
fiebat nec contra morem cum mos erat illius tempo-
ris neque contra legem quia nulla prohibebat non erat.
Et lo. 30. de doctrina christiana cap. 12. sufficiendae prolis
causa erat uxorum pluralium simul uni viro alte-
rarum incultabilis consuetudo et lo. 16 de civitate dei
cap. 38: eo tempore simul aliquando potestatis causa
plures uxores habere lex nulla prohibebat. Et lo.
22 contra Faustum cap. 47 peccata alia sunt contra
naturam alia contra mores alia contra praecepta, quae
cum ita sint quid tandem criminis est quod de pluribus
uxoribus simul additis obicitur sancto viro Iacob? si
naturam consulas non lasciviendi sed generandi causa illis
mulieribus utebatur si morem illo tempore et illis locis
hoc factitabatur si praeceptum nulla lege prohibebatur: ergo plu-
ralitas uxorum non erat contra ius divinum, quod etiam declaratur ex
quod ibidem Augustinus asserat quod mos erat crimen non erat quia con-
suetudo non potest praevalere adversus ius divinum sed
adversus [illegible] humanum tantum. Sancto Augustino
favere videtur Beatus Thomas in quarto distinctio-
ne 33. quaestione prima ubi ait consuetudinem
ab ac uxorum pluralitate servare

Rho cum belarmino lo. 1°. de matrimonio c. 11 dambez [illegible] cio et vbado locis videndis apud eandem tractatum de matrimonio d. 18 quem ipsa sequitur sententia [illegible] augustini et Torres. Sensimus esse positam dispensationem divinam in pluralitate uxorum quam nos cum inocentio et scolasticis admittimus. sive atque cum belarmino tenemus hanc indicatam fuisse peculiari inspiratione aliquibus patriarchis et inde reorum verbo et exemplo ad ceteros pervenisse. hac enim dispensatione posita uxorum pluralitas non erat contra legem, immo erat iuxta legem vicesimo quinto deuteronomii vigesimo hec abet: si habuerit homo duas uxores. &. et quia tunc mos erat inculpabilis, propter divinam dispensationem crimen non erat pluralitas uxorum, ut ait Augustinus et Torres ipsum secutus. sicut nunc quia mos non est ut idem addit augustinus scilicet dispensatione inculpabilis ut tunc dabatur crimen non est, et eadem dispensatione vigente non erat contra naturam plures uxores ducere sedantes hanc mulieres [illegible] causa et ideo recte dicit augustinus coniugia patriarcharum non fuisse contra naturam, quia non fiebant [illegible] causa.

Dr. in oppositum [illegible] scilicet quod poligamia lamechi fuit illicita et irrita quia Nicolaus pontifex scribens ad lotarium regem pariter poligamum vocat lamechi adulterum ut abetur causa [illegible] an non 2 q. 3 his verbis: an non dissoluta ratione fieri vendus est qui indicatis uxoribus adulterius lamech et flagitium imitatur et [illegible]. §. et. Hieronimus ac tertulianus locis supra relatis de poligamia lamechi tanquam de re turpi et illicita adque adeo debere punita loquuntur: quia poligamia lamechi fuit illicita et nulla

Restat nunc, ut ad rem ipsam in contrarium propositam [illegible] loquamur asserendo lamechum in ebreo [illegible] dicitur duas accepisse mulieres, idem mulieres quod autem sive uxor pro uxore accipienda sit [illegible] in quo [illegible] ut notat [illegible] videnda deducendum est. sicque inferebatur relato [illegible] mulieris quam accepit lamech proximo [illegible] propria [illegible] est respondit [illegible] pro uxore propria dum non [illegible] et re numero [illegible] [illegible] in uxore iure divino sint irrite

qui per experientiam nostrorum corporum dominium in re[s]titucione matrimonii non dedit hominibus facultatem ut ~~sua ipsa~~ uiderente re mulieri uiuente. Vulgatus autem interpres uertit: Pronaschim uxores non que ante multiere Lamechi tales iure essent sed que defecto Lamecho cum quatuos contraeret tentabit et au hei, nisi ante uere essent uxores, iubebat.

Decimo hec ait Moises c. 4 v. ult. ~~sed~~ set et ~~sed~~ natus e filius quem uocabit Enos. Seth dabiticasus e adquirisa uis quia illi natus e filius quem uocabit Enos ide ut notat Salianus ano mundi 236, exercice lingue peritioribus, hominem non est quinque ad nos talem afflictum et infirmum eximium atque dolo ribus, que quomodo ~~que~~ predixit Isaias c. 53 v. 3 uirum dolorum et scientes infirmitatem, quod ferendum uidetur ut notat Salianus ad uno lectiam quam tunc Enos cum suis super predicaciones et defensionem re ligionis atque pietatis acriniitis fugiebantur. Et addit Moises: iste de Enos, et non Seht ut per perpera aliqui interpretantur, cepit inuocare nomen domi ni. Verba sunt non minimus ad laudem Enos illustria quam ad intelligendum obscura, ut ex uarietate lecionum et explanacionum deducitur.

Paginus ex ebreo legit: tunc ceptum e inuocari nomen domini et similiter Simo manus et alii. Vatabli tunc: profanatum e inuocacio nominis domini. Septuaginta uero. hic sperabit inuocare nomen domini dei. ide inuocar do ut habet Crisostomus ita ut sensus sit, sperabit et confidit in inuocacione nominis dei. et omnes iste lectiones bonum habent atento fonte ebreo ut uidere e apud Iuanem de la Haye, Cornelius a lapide, Malguendam et alios. nam in primis ebraicum hochal in solum incipere significat ut uertit Vulgatus Paginus et alii, sed esperare ut uertunt Septuaginta et pro fanare ut uertunt Vatabli. Videatur a latus Cornelius qui sic ait: decet, locum habere lecciones Vulgati scilicet iste cepit et leciones Pagnini et aliorum: tunc ceptum e. Nec una uersio alteri repugnat, nam licet diuersa

dicant ui tamen contraria bene enim fieri poterat quod tempore Enos aliqui posteri cepi apud quos nocturna erat ecclesia a chabuitis corrupti ceterum pro fanare se in inbocando nomen domini, id est in verba dei cultui profanarisunt et corruperint dei cultum, ultra melius et iunius, superioribus edicionibus docuerunt ingeio quam vera est lecio rabinorum ipsa intelligendo de filiis posteris iethi acaimitis corruptis, et etiam circa pagnini ebraiorum intelecta de illis qui in fuerunt corrupti et translacio bulgati que Enos senum ipsa ex ponendo cepit inbocare nomen domini.

Theodoretus sequitur bulgam notat dal. anno mundi 209 n. 4. et Aquila qui diverterit hunc ceptum est bocari innomine domini. suidas procopius et cyrillus legunt: iste cepit bocari nomine domini. et similiter legit Eusebius emissenus, apud Lahaye et insigrena lippomani et sensus huius versionis est, ipse Enoso obinsignem pietatem dei nomen est inditum eius que liberis filiorum dei. ita cyrillus at Teodoretus hec non ad Enosum sed ad Sethum refert ut notat dal. quod supra reiecimus que translacioni bulgate adversatur. nam si Seth incepisset inbocare nomen domini sane non incepisset Enos ut ait bulgatus interpres et tenent communiter sancti. verum hanc plexionem locum non abere in textu ebreo docent Lahaye et del Rio qui hanc adduxit rationem que hic in textu ebreo ponitur nomen inefabile iebova dolius dei propium, hic autem elohim quod abetur ... quare omisa hac lecione.

Sit dificultas an omnes me dicte leciones que locum abent in textu ebreo et in versione non repugnant inducendo contradicionem sint vere nec ne. et imprimis est questio circa leciones bulgati et pagnini comodo berificetur quod vel ab Enos vel tempore huius ce. inbocari ceptum fuerit nomen domini nam et sethi patres Enosi nimis insignes pietate fuisse ac religione comuniter abetur. et ante ipsum Cainum et Abelem per oblaciones et sacrificia deum inbocare supra amoisem dicitur: nec dubitari debet quin 21. omnis ad deum perfrequentes precaciones imo et oblaciones ut supra docuimus inbocare idibus fuerit

et ita facere filios suos docuerit.

Caietanus in explanatione huius loci ait non fuisse Enosum qui singulariter et absolute nomen dei invocaverit sed fuisse illum qui cepit invocare deum sub nomine illo iheoba quod ebrei tanquam incomprehensibile summa reverentia colunt et illius potius quam sermone et pronunciatione venerantur, atque admirabiles et ineffabiles virtutes atque effectus habere confirmant, atque ita ipse legit: tunc ceptum est invocare in nomine iheoba.

Improbant hanc expositionem Pererius loc. commentariorum in gen. delrio sequutus fabulam in dodecarmeno cornelius a lapide et alii: nam quid quid sit de nomine iheoba de quo magna sit inter viros doctos et disceptatio, certe in lo. exodi cap. 6 v. 3 non obscure indicatur nomen illud iheoba nulli patrum ante Moisem fuisse adeo manifestatum: sic enim est eo loci cum ipso Moise loquitur deus: ego dominus qui aparui Abram isahc et iacob in deo omnipotente, et nomen meum adonai non indicabi heis. pro illo vocabulo adonai quod inibi posuit latinus interpres ebraice nomen tetragrammaton iheoba esse dicitur. invenitur autem dictum nomen in hoc loco et similibus libri genesis quod moises qui ipsum scripsit post quam nomen adeo exodi 6 accepit, eo nomine anterius eius in genesi deum apellat et si adam enos alii que patriarche deum tunc non loba sed eloim vel adonai compelarint.

Verum dictum nomen iheoba fuisse adeo et enoso revelatum ipsos que per illud deum invocasse terent preter caietanum wipertus lahaye malvenda et alii: dicit autem deus se aparuisse Abram isahc et iacob ut deum omnipotentem et nomen suum iheoba non indicasse ipsis quia licet vim et eficaciam magnitudinis bonitatis et omnipotencie divine mirum illi patres senserint quibus illos experientiis erudit totos aduersitatibus prestitit cognitionem vero omnem ablatam arcuit: et vim et eficaciam nominis iheoba quod est ens non fuerunt experti quia non dum opere compleberat deus neque ex iitera esse fecerat que illis promiserat de tradenda terra chanan, quod denique

nomine Ihoba qui significat existentem quia et qui omnia
esse facit, a quo inquio, per quem et propter quem omnia
sunt esse et existere. Exodi 30 v. 14, et 15. in proposito
autem israelitico quia et efficacia nominis Ihoba
re ipsa prestitit et exhibuit Deus complendo et efficiendo
sua promissa cum ipsos de egipto eduxit et in
terram Cana induxit, quod deinde firmat sequens ver.
pepigi cum eis foedus cum eis ut darem eis terram
Chanaam.

Aliquin antiqui Patres nomine et significatione
atque vim nominis Ihoba, et intelexerunt et probe
cognoverunt: et hoc nomine Abraam invocabit Deum gen.
gen. 13 v. 4 et gen. 21 v. 33 Isacc gen. 26 v. 25, et eodem
nomine Deus designat suas promisiones Abraamo gen. 15
v. 7 Iacobo gen. 28 v. 13. atque huiusdem nominis frequens
mencio et literacio in genesi ut notat Malvenda exo
di 6 v. 3. atque factum non est amoise per anticipacionem
ad quid enim Moises nomen in quo Deum Patres invocaverunt
et quo Deus se appelabit multotiens erat in nomine Ieoba
si ipsum ut et adeo sibi prius fuiset revelatum 3.

Quare interpretacionem valde probabilem indicamus ex hoc tamen
non probamus opinionem Caietani, qui non credimus nomen
Ieoba ignitum prorsus fuiset Adamo omnium mortalium
sientissimo presertim in lingua ebraica quam adeo abunt
infusam, et cum ter neque in statu innocencie neque in statu
(?)nate lege Deum sub nomine Ihoba non invocase nec coluisse. Similiter et ignotum et in eo non invocatum fuise Deum
ab Abele et Seto uiris sanctissimis. Neque tam celebris ad memorabilis fuise invocacio Enos utique esset ut dicunt sacri
expositores ex verbis Moisis si peculiare ipsius esset tantum
invocare et nomine Deo attributo.

Dicit ergo Enos cepisse invocare nomen domini qui non fuit contentus Deum invocare congregando totam familiam in loco privato sed cetus et eclesias
omnibus communes probavit et publice atque frequenter ad
invocandum Deum, et prediandum fervencius et excellencius quam alii religiosi uiri solerent congregabat: et
etiam ut plures docent cultum dei decorabit addendo
certas ceremonias et preces formas huiusquam apparentes

(B)

acquirat. Haec expositio communiter assignatur pro hu
dili.. qui hic omnium magis notabiles dicit, citat am
mundi 209 n. 6. tyrannus. Abulensem pererius. Cyprianus
quos Caietanus Sa. delrio Pintus et Ripertus quibus etiam
accias conveniunt Cornelius et Carriere, qui saepe in tantum
intacris. sed in eo nimirum non dicitur aliquid in quo alii pro
perficitur et completur quod dicitur incipit esse sub noto decoro
tens in terra, cum tamen etiam ante illum, imo etiam ante di
luvium multi fuerunt potentes nominatim cero quos
quos Moises vocat potentes a saeculo q. 6 v. 4 sed in tem
poribus cepit exercere tyrannidem. Alia expositio hu
ii ponunt apud sci. loco citato

nisi addunt tomas suar.
Pereius et ex eo belarminus loco de monachis cap. 5. quod
institueret peculiares aliques cultum et sublimiorem
quae esset religio burgi, qui quasi praeludium et initium fuit
vitae religiosae et monasticae ex quo credit Malvenda quod
vitae posterioribus temporibus collegia seu monasteria filiorum
prophetarum et similiter iacobus baldoneus lo. 10 de ecclesia
ante legem cap. 30 in fine, enos monasticae vitae funda
torem ponunt cuius dectatores et professores ab hui nomine, enosi
eci sunt apelati dit ipse quia illi id nomen imbene
secus ait desflexisse quos viros religiosos fuisse ex philo
ne et in Josepho constat. videatur idem baldoneus lou.
cap. 12 pagina octuagesima quarta et cap. 2 pagina 206

Lectio ebreorum, scilicet tunc profanata est invocatio no
minis domini. quam ipsi.. sic explicant: indicans
enos invocatio nominis iehove fuit profanata in pro
phanatio dum nomen iehove eterno et vivi dei sacrum
idolis proque homines erraverunt profane et impie
tribuerunt: tunc enim ceperunt homines inquiunt
ebrei deastros suos et idola sua vocare de nomine iehove.
hec in qua lectio sic explicata vera non est docet hieroni
mus in questionibus ebraicis et ex recentioribus burgensis
oleaster pater delrio pagnus et alii.

Et quod idololatria an
te diluvio introducta non fuit ut docet s. ireneus lib
cap. 29 ubi ait errore commentatorem idolorum

adscribitur fuisse. tertio itaque ante Noe nequissime fuisse
generationem, non tamen idololatriae deditam. et ante
ire non scripto reliquit Clemens Romanus lib. 1 recog
nitionum his verbis; quartadecima vero generatione ex
maledicta progenie (Cham) quidam propter artem
magicam primus aram statuit demonibus cruore sanguine
litans; quartadecima generatione iam omnes homines idola
statuentes adoraverunt. Iustinus in oratione ad grecos
et Athenagoras in legatione Orpheum florente tempore Ge
deonis Hebrei ut refert Eusebius in cronico multiplici
um deorum falsorum conditorem atque magistrum apelat, Epi
phanius initio panarii etate Sharuch qui fuit pro
avus Abrae prophetas idololatriae dicit, id quod reperit
in alcorano [illegible], cui subscribunt Augustinus lib. 18 de civitate
dei [illegible] et Cirillus Alexandrinus lib. 1 contra Iulianum cap. 30 ubi
sic scribit: homines sane quidam usque ad Noe fuere
Deum unicum natura et vere universorum conditorem, et domi
num cognoverunt. nullus enim horum arguitur quod de
is alienis fuerit deditus vel in mundi demonibus
[illegible] fuerit. At post diluvium et constructionem turris et
linguarum discretionem curam de deo indignam obtinuerunt opi
nionem, qui per totam terram dispersi erant.

Et lib. 3o.

contra Iulianum versus finem. insanis autem literis
nullo animo inhaerentibus qui per illud tempus (ab
Adamo usque ad Noe ab illo decimus) idololatriae cri
mine fuerit implicitus. accusantur enim de aliis tempe
rarunt in primitus inducto diluvio. itaque qui pergit
deinceps ostendere neque a posteris Noe inductam
idololatriam nisi post aliquot secula [illegible]
primus regnat in Assiriorum terra Ninus Assyrius et Arros
[illegible] Belus. (ut legit [illegible] in [illegible] Origenes [illegible] gre
cum in quo ab eo [illegible] qui et primus hominum [illegible]
ambitionis [illegible] nomen deitatis accepit.

Isidorus suspicatur
Prometheum, qui temporibus Iosephi patriarche vi
xisse scribit Eusebius in cronico, primus simulacra
hominum de luto finxisse. Calepinus lib. [illegible] idolo
rum cultum ad Nembrothum Assiriorum tyrannum refert
[illegible] qui homines sacra facere et colere [illegible] coegerit

: q° idololatria ante diluvium introducta non fuit: q° tempore Enos non fuit prophanata invocatio nominis Dei per idololatriam: quod etiam deducitur ex tertuliano qui in libro de idololatria c. 4 variis in locis videndo, quando scribit, Enocum quem apostolus iudas septimum ab adamo appelat predixisse futuram sequentibus temporibus idololatriam: q° hec temporibus Enoci septimi ab adamo non dum exorta fuerat: q° neque sub Enoso qui ab adamo 3. fuit

Et ratio est q° tempore Enoci erat admodum recens creatio mundi ex qua ut docet S. Tomas 2a. 2e. q. 94 art. 4 ad 2m. vi=gebat cognitio unius dei in mente hominum et bigens usque ad diluvium, et ut docet abulensis super Gen. 4. q. 17 in fine, tunc homines non poterant ignorare unum Deum qui frequenter apparebat deis ut patet de cain c. 4 primus erat. c. 4 v. 6 et c. 9 usque ad 12m. et q° ut etiam notat abulensis adam fuerat in paradiso et cognoverat ista docebatque filios suos quare non poterant circa talia errare.

Sed dicit aliquis, si memoria recens creationis exclusit idololatriam usque ad diluvium, si memoria severe punitionis per diluvium debuit hanc excludere adhuc per plures annos, q° punitio non minus valet ad testimonium de vero deo credendum et ad memoriam eius retinendam quam creatio; pene enim vulgo potius recordantur homines quam beneficii et hanc potius homines quam bene facti in officio continentur.

Re. cum dali: n. de mundi productionem et creaturarum omnium plenius loqui creatorem quam diluvium cui illa permaneat eiusque testimonium lumine nate confirmetur et mi inter homines magis illa prima etate decantatum esset quam mundi creatio at diluvium cito preterit, nec fuit opus quod ita superet vires nate quam productio mundi ex nihilo, et facta maiori quam ante diluvium hominum per terras dispersione facilius potuit induci oblivio mirabilium eorum que evenerunt in diluvio. quo pertinet illud lactantii l. 2. c. 20. fonte erroris dei oblivionem esse. Et quamvis ante diluvium fuerit idololatria dicendum est hanc sub Enos exortam non fuisse vivente adhuc adamo, et filio eius de sit

sicut neque post diluvium in 3a generatione viventi
bus et presentibus Noe et filiis eius et in arca adhibere
perseverantis.

Dices 20. supra gut ex targum Jerosolimitano
vetustissimo, dixisse Cainus Abeli: non est iudicium nec iudex
nec seculum aliud, nec merces boni providentis, neque
pena pro impiis, nec dei misericordia creatus est mundus, nec
dei misericordia regitur mundus eo quod suscepta est
oblatio tua cum bene placito mea vero non est suscepta
cum bene placito, et contra dicentes fratres occidere igitur
non obstantibus doctrina Ade recenti mundi creatione
et divinis apparitionibus incidit Cain in heresim; imo
et in atheismo, ut docet Ioanes Caramuel tomo 20.
theologie regularis in marginari 226 et cornelius ala
pide in epistolas inde c. 22 id deduci insinuat ex dicto
targum verias non dificulter potuerunt ipse et posteri
eius converti ad idolatriam.

Rno. omissa tali paraphra
si quas plures DD. solum referunt non tamen approbant
sed fidem penes autores relinquunt Cainus semper intel
lexisse Deum esse omnipotentem summe bonum conditorem
et conservatorem mundi supremum dominum summe iustum
et perfectum neque penes ipsum esse iustissimum iudicium
et gubernium mundi ideo quia ante peccatum fratricidi
ipsi obtulit sacrificium summe excelentie pro tentati
bus post fraticidium vero deum significabit iustissi
mum iudicem dicens c 23 maior est iniquitas mea quam
ut veniam merear idem iuxta clariorem et meliorem ex
positionem videndam ibi apud cornelium quam refferat
et parcat Deus idem quod iniquitas mea maxima est ve
niam non merebor.

Sed comodolibet exponatur hicce vulgati
Cain confitetur suam iniquitatem esse magna: quare cred
idit esse iudicium, esse iudicem &c. Deinde contra quod
ipse occidit Abelem contra ipsum propugnantem
esse iudicium esse iudicem &c. quod si ipse crederet ab
elem verax non dixisse non confiteretur suam iniquita
tem esse magnam, sed potius diceret quod meritorie
liter fratrem occidisset pro defensione veritatis velo
minus maximam fuisse culpam suam

n̄ consideretur: q° tt°. Deinde summa et absolutam Dei potentiam esse credidit ipsa que timuit v. 14 hecce ar dies divina maledictione v. 11. nunc igitur maledictus eris super terram. Ita dixit ecce eiicies odie a facie terre, et a facie tua abscondar. Eo modo ergo credere potuit qd̄ n̄ erat pena pro impiis; in qua fide fuit postea confirmatus tales penas expe giens.

Dixit: q° Cain: (Si forte dixit) heas blasfemias que refert Caldeus parafrastes vehementi ira et indignatione contra ipsum deum quomodo et perturbatus quod heis sacrificium n̄ acceperit igne de celo misso sicut acceperit oblatione fratris, et forte etiam ut vocationem sumere ex contradictione fratris adipsum occidendum: sed in dicto errore n̄ perseverabit ut constat ex precedentibus ponderationibus; modo quo aliquando fideles blasfemare solent suis viciis et frenatis passionibus obcecati et commoti: at cessante perturbatione predictis erroribus n̄ adherent.

Et dato, quod omnia predicta n̄ obstarent nec Cain erraret cum pertinacia aliqua vel aliquibus erroribus circa dei providentiam et gubernationem, heris, qui in posteros heis derivati fuerint obstarent sane nec Cain recedere ab his articulis fidei scilicet quod nullus alius preter deum apparuit ipsi et Adamo esse potentem erat conditor et supremus dominus illi et quod preter hunc nullus erat dignus orari per sacrificia et summam adorationem sicque incidere n̄ poterat in errorem idololatrie, et consequenter nec posteri heis ipsum imitantes in hunc inciderunt.

Si vero lectio ebreorum sic exponatur; Tunc profanata e invocatio nominis domini ide sub Enos tempora aliqui posteri Seth apud quos mansura erat ecclesia avaritia corrupti se ceperunt profanare et polluere n̄ idololatria sed aliis vitiis et flagitiis invocationem nominis domini ut aliqui exponunt ≠ Malvenda qui vertunt: Tunc ceptum e profanari invocando nomine Domini. Sane verisimilis e huiusmodi versio, quia sicut n̄ e credibile dignum multum exercitium pium

iustitiam et sanctitatem processisse ita verisimile est attenta hominum inconstantia et morum varietate aliquos Sethiades in vias iniquitatis non declinasse; sed conformiter ab eo tempore videtur aliquos a cainitis corruptos fuisse ut docet Caramuel loco supra relato.

Eoque tempore Enos contigisse ipsum qui cepisse invocare nomen domini et ardentis zelo publici predicari et ardentis zelo publice predicare ad conculcantes inter suos vitiorum segetes extirpandum, et ad cainitas convertendos ex eius predicatione multos fuisse conversos deducitur ex paraphrasi caldaica sic vertente initio cepit dies deceptionis. tunc in diebus heis inceperunt filii hominum ut orarent in nomine domini. idem homines iniqui et qui a via salutis aberraverant. Cum ita exponimus de appelatione filiorum hominum quod deceat vestri tenerunt. que est alia expositio textus ebraici verisimilis licet in aliis codicibus legatur ut non orarent. sed de probabilitate ut notat delrio, et recte ut credimus, quia tunc non inceperunt filii hominum non orare qui iam profanati et corrupti erant cainite, et aliqui excetianis ut dictum manet.

Hinc patet ut recte agitur Tornielus anno mundi 236 n. 10 qua magna sit ubertas scripturae sacrae utpote que non modo plures sensus misticos contineat ut notum est sed interdum quoque plures literares eque propios ac germanos qui non nisi multis variisque translationibus et expositionibus in lingua latina explicari queant. Ex p. T.

CAPUT,

Desanctitate Adami Eve et alli.

Ex 5o. g. v. 09 sic scriptum est: et factum est omne tempus quod vixit adam anni nongenti triginta et mortuus est; ecce hora mortis preciosa in conspectu domini repertur tantum. communiter ser. tatiani, heretici, qui hic zizania sparsit circa 172. annum antonini pii ut auctor est epiphanius heresi 46 hic inquam auctoris qui heredes secuti sunt tatianitis negabit adamum salute eterna esse consecutum. idem tertul. refert esse in ceravinum

lo. 4 istorie ecclesiastice cp 26 et ante utrinque [illegible]
lo 2 cp 32 et augustinus in lib. de heresibus n. 29 [illegible]
antiquiores recentioresque quos catalogos hereseon [illegible]
erunt. Sporterus autem licet loc. ingi. cp. 32 [illegible]
sentie aiboriem sua tanui enarrationem editiori [illegible]
ipse agnoscat similiter videtur inclinare senten[illegible]
et dubitaverit dicere salvationem adami et [illegible]
is libere negari et minus satis firmiter defini[illegible]

Verum adami salus tuto nunc ab omnibus catho-
licis sertoque asseritur et validissime defenditur. [illegible]
id dicente asserit scriptura canonica sapientiae
10: hec sc nempe divina sapientia illum qui primus
formatus est a deo pater orbis terrarum cum solus esset crea-
tus custodivit et ~~[illegible]~~ eduxit illum a delicto suo
dedit illi virtutem continendi omnia. Ecce [illegible]
adamum a delicto suo et ne calumnieris interpretan[illegible]
eductum e paradiso post admissum peccatum, qua [illegible]
hac expositionem non patitur contextus crebros [illegible]
ens et exemit hunc liberavit vindicavit [illegible]
ipsius ut vertit etiam Jansenius nec [illegible]
temporis ita ut sensus sit quod eduxit hunc [illegible]
sore et delicto suo quo manca esset oratio non enim
explicaret unde eduxisset eum.

Neque est quod mirer
loc. ingi. reiiciat hoc testimonium libri sapientiae [illegible]
mans hunc librum non esse canonicum, et [illegible]
narrantur in illo cp. quaedam esse plana falsa, [illegible]
dedit illi sc. scilicet ade virtutem continendi omnia
[illegible] ut recte notabit [illegible]
[illegible] ecclesia in concilio cartagi-
nensi et laodiceni hunc librum canonicum agnovit
et concilium toletanum [illegible] librum sapientiae [illegible]
[illegible] nominat, concilium sardicense ex hoc libro pro-
bat filium dei esse [illegible]
ut docet Bellarminus tomo 1o lo. 1o de verbo dei [illegible]
qui et patres citat Dionysium Alexandrinum Cypria-
num Cyrillum Augustinum qui hunc librum cano-
nicum agnoverunt. His adde nunc concilium Tridenti-
de 4 quod hunc librum in catalogo librorum canonicorum

deseruit, nec rem ullo modo dubiam esse permittit.
[illegible] eius [illegible] expresso nomine aliquo summos
pontifices.

Illam autem vitiarent. continendi omnia, si quis
grecam scripturam heius loci consulat intelliget, et aliud
significare, quam dominari et imperare omnibus; nam pro
illo continendi omnia greca est dominandi omnibus. at
dicitur in eo loco dixit quo traditum est [illegible] [illegible]
dominamini piscibus maris et volatilibus celi et
universis animantibus, que moventur super terram; et [illegible]
vide Salmo 8. v. 7, constituisti eum super opera manuum
tuarum. omnia subiecisti sub pedibus heius. [illegible]

Dr. 20. ex traditione communi et certa a tempore Adami
que ad hec nostra tempora derivata, quam ut docet Moises
Barcefa de paradiso parte 1a. Cap. 14 in que refert ex ma-
gistro Sancto Ephrem: quod Noe iussu dei ingressus fuit
in arcam, secum attulit Ade ossa et post diluvium hec
inter filios distribuit: quod ideo ille animo que [illegible] fide
fuerunt ex aqua ex qui [illegible] [illegible] dei [illegible]
certo credebant salutem eterne fuisse promeren-
te [illegible] consequtus, alter non sic onorassent heius re-
liquias.

[illegible] Confi. [illegible] ex eo quod Moises in exitu de Egi-
pto secum tulit ossa Ioseph, inde deduxerunt commu-
niter in his controversiis DD. antiquitatem venera-
tionis reliquiarum sanctorum; ergo similiter ex eo, quod
Noe ab initio elubione [illegible] [illegible] in homini-
bus ossa et hec postea inter suos filios diviserit deducitur
heius reliquiarum tanquam viri sancti veneratio; ergo tem-
pore Noe erat communis et antiqua traditio de sanctitate
Ade. hec fuse prosequitur Pater Sparitius [illegible] apolo-
gia de Adami sanctitate. Insuper tempore anti-
corum ebreorum ut notat Lyranus variis in locis et ex eo
[illegible] erat communi traditio quod Adamus erat
[illegible] iustus et sanctus.

Tempore etiam apostolorum promi-
scue [illegible] tribuebatur sanctitas Ade ut constat ex liturgia divi
Marci et sancti Iacobi minoris in huius enim
liturgia [illegible] orati: omnipotens [illegible] [illegible]
[illegible]

abens ore debens de misericordia et compassione
maxime creature tue qui fecisti hominem ad
imaginem et similitudinem tuam quem dedisti habitare
paradiso floreo qui hic propterea transgressus
mandatum tuum et captivus est non despexisti neque reli
quisti sed benigne sed correxisti hunc misericors
cors pater. et idem fere habet Marii liturgia: fecisti
hominem ad imaginem et similitudinem tuam cui paradisi
quoque delicias largitus es transgressum [illegible]
natus es neque deseruisti o bone deus. et in fine
habet rex maxime, panique [illegible] qui
potestate tua infernum expoliasti et mortem conculca
sti et fortem vinxisti et Adam et cumulo exitasti
que fides in solum in nostris apostolis per traditionem
ex veteri testamento in nobis derivata, verum etiam
ex ore ipsius Christi: nam ut habetur actorum 10 Christus per
dies quadraginta apparuit eis, loquens de regno dei
ad quod pertinebat eductio animarum Ade et alio
rum patrum ab inferis et earum glorificatio.

Et insuper
Christum docuisse suos discipulos Adamum salvum fuisse
deducitur ex eo quod refert feuardentius apud sanctum
irenaeum: Nicodemus inquit, Christi discipulus in historia
que eius nomine circumfertur de passione et resurre
ctione domini refert, dominum Jesum cum [illegible] animam
cum descendisset ad inferos manum Adami tenuisse
et dixisse. pax tibi cum omnibus filiis tuis iustis
meis, ipsum autem Adamum Christi genibus advolutum
lacrimabiliter deprecatum cum magna voce his
verbis. exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec
delectasti inimicos meos super me. domine deus
meus clamavi ad te et sanasti me eduxisti ab inferis
animam meam salvasti me a descendentibus in lacum
que accommodate ad humanum sensum de spiritibus
intelligenda sunt. Etsi hec a Nicodemo immedia
to Christi discipulo scripta relicta sunt quod certo
non constat cum ille liber dicitur apocryphus [illegible]
[illegible] ex ore Christi accepisse [illegible].

Apostoli autem
antiquissima [illegible] de salute protoparentis

traditionem infallibili ipsi testimonio confirmat ab
ueteribus iis qui discipulis tradiderunt et eiusdem ut
tales suis auditoribus commendarunt. Constat ex eo quod
sanctus Ireneus, qui ut dicit ipse ex epistola scripta
[illegible] quod auditor Polycarpi Ioannis evangeliste
auditoris et aliis apostolis et discipulis qui ipsum
Dominum viderant familiariter utentis: Errores
tatiani ut ereticorum recitat nam lo. 1 in fine c. 33
hec scribit: (contradicentes quoque saluti eius nempe et
marcio eretici) heris saluti qui primus plus malus
erat. Et hoc nunc adinventum est apud eos. Et mox
in principio c. sequentis: Tatiano quoque hanc in-
troducente plus feminas.

Aut docet ferbardentius in
annotationibus citati c. n. 20. amplissime Ireneus lo.
30 c. 34 39 97 et 39 his argumentis: Adamum salvum esse con-
firmat 10 quo tatianorum sententia nova erat. 2o quia
noluerit Dominus maledicere Adamo nec Eve, sed
tantum terre ac serpenti. 3o quia fructibus penite-
ntie [illegible] mox addixerunt, sed inter alias ratio-
nes docuit Ireneus lo. 50 c. 33 ex eo quod Adamus
divinam sententiam et penitentiam sibi impositam equo atque
humili animo subierit: hec sunt verba: conversatio-
nes autem transgressionis accepit hoc tedia et te-
rrenum laborem et manducare panem in sudore vul-
tus sui convertit in terram ex qua assumptus est.

Tandem
cum obiurgatione acere insurgit Ireneus lo. 30 c. 30
adversus negantes Adamum salvum esse sic scribens
erubescant homines qui [illegible] sunt, et concepturi
et Adam, quasi magnum aliquid lucrentur, si ille
non salvatur et mox: sic et ipsi contradicunt salu-
ti eius nil proficiunt nisi hoc, quod semetipsos
ereticos et apostatas faciunt veritatis et advoca-
tos se serpenti et mortis ostendunt. Ex quibus
manifeste deducimus in predicta veritate tam
quam traditionem divinam et apostolicam a potiori
ipso Ireneo accepisse aliter enim contra sen-
tientes et docentes non appellaret ereticos et apos-
tatas veritatis.

Tertulianus qui floruit post irineum, circa anno de
lutis 203um ut docet belarminus de scriptoribus eclesiasti
cis de penitentia ade et misericordia dei erga ipsum que
eduxit hunc a delicto suo mencionem facit lo. de peni
tentia cap. 20. et capitulo. in fine. et lo. adversus marcionem
cap. 2. insuper lo. de prescripcionibus adversus ereticos cap.
inter ereses taciani recencet assertum eius silicet Ada
nec salutem consequi posse, quasi non sirrami sallbi fiunt
et radix sallba sit. et tandem lo. de resurrexione carnis cap.
similiter et librum adversus marcionem cap. 26. de gloriosa ad
et eva resurrexione mencionem facit, et addit, ideoque
nec maledixit ipsum adam nec evam ut restitucionis
candidatos, ut confesione relevatos..

Insuper origenes ad
mantius clementis alexandrini discipulus, qui ...
xit ano salutis 226 in cap. ... ad romanos et tracta
tu in matheum similiter docet adamum salbum factum fuise
et cum xpo resurrexise. Eusebius cesariensis qui floruit
ano 326 lo. 4 istorie eclesiastice cap. 28, damnationem ade in
ter ereses taciani refert ex ireneo. Santus atanasius qui
floruit ano 304 in sermento de pasione sallbatoris, et
in sermone de pasione et cruce domini, docet xpum ... ada
ledicione adamum liberase et ab inferis eduxise, santus
hilarius qui floruit ano 359 in sallmum 2, et cano
8. in matheum santus basilius qui floruit ano 370 in
exortatione ad baptismum santus gregorius nazianzenus
santi bari equalis, et similiter omnes oratione in santis cip
ryanum eternam ade salutem contestantur.

Santus epifanius
qui sub eodem tempore floruit eresi 46, errorem talia
in variis refelit argumentis, et signanter quia salus eterna
... expresa fuit a xpo domino in parabola illa ho
minis ab ierusalem in ierico decendentis a latroni
bus expoliati et vulnerati et samaritano sanati luce ca. 10
quam inteligentiam fuise spiritu santo intentam
deducimus ex eo quod huiusmodi exposicionem amplec
tantur ambrosius, origenes hic homilia 34, santus gre
gorius in cap. ... mathei, santus augustinus sermone
37 de verbis domini, et alii pasim.

... ... texui per
bele

adoptatur talis intelligentia ut videre est ibi apud cor
nelius: nam hic est adam, scilicet Christus sine peccato, ideoque inani
ma vulneratus et pene occisus, adam enim ex ihierusalem
id est ex visione pacis pulsus ex paradiso [illegible] igni
[illegible] ubi summa fruebatur pace cum deo semper cum illa
et cum se omnibus animalibus, descendit in iericho id est in
mutabilitatem et statum peccati; huius enim [illegible] est ie
rico vel luna que cotidie mutatur et deficit latrones aut
demones qui adamum et evam per serpentem deceperunt
et in peccatum induxerunt, itaque hec dei gratia [illegible]
[illegible] expoliarunt et vulnera concupiscentie omnibus ani
me potiis et appetitibus infixerunt. Sacerdos et levita
sunt lex vetus: que lapsum adae sanare nequivit quia non
potuit: Samaritanus id est custos, est Christus qui fideliter
homines curat et custodit ut sanentur et valeant
[illegible] est huius humanitas cui ipsa deitas incedit et qua
[illegible] stabulum id est hospitium est ecclesia, que omnes
fideles recipit vinum est sanguis Christi quo vulnera nostra
abluuntur et sanies peccatorum abstergitur; oleum est mise
ricordia, clementie et lenitas Christi stabularius ipse
est qui stabulo id est ecclesie preest, est sanctus petrus ipse pon
tifex. hec cornelius et capite ecclesie.

Preterea refert epipha
nius errorem Taciani ex eo quod non sine ingenti misterio adam
sepultus fuerit in ipso loco ubi Christus in cruce pendens san
guinem suum fudit ut dominus [illegible]
[illegible] subsecutione 3. quippe idem locus a cranio primi hominis ibi
eo reperto calvarie nomen accepit. precipua
enim divina providentia hoc procuratum ut [illegible] conditoris
hominis hac potissimum terra contegeretur, que sangui
ne redemptoris respergenda erat nimis ut intelligeremus
ipsum eciam [illegible] hominem a peccato suo Christi sanguine ex
piatum.

Sanctus filastrius qui floruit circa annum 380 in catalogo
ereticorum tacianum de eo errore reprehendit. Sanctus Hiero
nimus qui floruit circa annum 390. super illud [illegible]
qui sedet super cherubin indicavit terram, sic scribit
et ego dico: si adam geniti occisus fuisset et non [illegible]
tus fuisset locus penitentie, qui vixisset hic deus

Nunc vero qua datur hic locus penitentie. Propterea
subdat hic deus, et etiam super epistola 2a Mathei adest tibi
lex eterna dictatur.

St. Augustinus qui floruit anno 420
epistola 99a ad Evodium hec habet et de illo quidem
20 homine patre generis humani quod Christus ibidem
eum inferna descendens solverit ecclesia fere tota con
de quonque hoc traditum sit etiam si canonicarum scrip
turarum hinc expressa non proferatur auctoritas. qua quod
quod in libro sapientie capitulo 10 scriptum est. hec illum qui
primus formatus est pater orbis terrarum cum solus esset crea
tus custodivit et eduxit illum a delicto suo et dedit
dit illi virtutem continendi omnia magis pro hac
sentia quam pro ullo alio intelligi facere videtur

S. Augustinus ponat ex traditione non scripta adamum salvum
tum esse et dicit quod ecclesia fere tota consentit, non quia ali
qui fideles hanc sententiam dissentirent, sed quia ipsa erat
tam nota ut ab omnibus fere fide credatur explicita, et
pauci erant aliquibus sola fide crederent implicita. ne
que verbis sequentibus docet librum sapientie non esse canonicum
ipse enim talem esse credebat ut constat ex libro 10
de predestinatione sanctorum ubi id probat, et in aliis locis
videndis apud eodem Cocciam supra citatum sed
quia tunc aliquibus tunc temporis in inquisitionem revocabant
ait Augustinus, dato quod nullus textus expressus esset
in libro aliquo canonico de sanctitate ade et contra
liber sapientie in quo manifeste hec traditur non esset
canonicus: adhuc in eo casu ecclesia id unanimiter credi
disse credendum esse sed firmissimo innixam fundo quali
est certa et infallibilis traditio

Sicque annis quingentis
amplius constat adam fuisse salvatum esse de fide nam
in epistola quadam de fide in professione ab anastasio impera
tore tunc temporis missa ad hormisdam papam, recitatur
tur quod initium fidei quam nos dominus et deus salvator
noster Jesus Christus docuit in requisitione peccatorum
precedit nulli abest ignotum, ipse enim

per propriam gratiam, quia eius peccata mundabit
et hec fuit negotiatio humilitatis ipsius ut prefatum est
Adam emptum et omnes fratres liberaret ex servitute peccati
voluntarie personam servi suscipiens.

S. Gregorius Magnus
qui floruit circa annum 606 epistola 299, que habetur l. 9 circa
annum indictione 19 scripta ad Eulogium, et Anastasium episco
pos in qua mentio fit erroris cuiusdam monachorum qui im
pugnantes synodum Ephesinam quosdam canones ereticos
supposuerunt, in quorum uno anathematizabant asserentes
Adae animam mortuam fuisse per peccatum contra quos
ex scriptura probat Pontifex catholicam veritatem, et addi
nit quod per peccatum manet spiritualiter mortua Ade 2
anima, sed postea per penitentiam revixit: his verbis: sicut
autem et predictis respondentibus diximus Ade animam in pec
cato mortuam dicimus, non amissione vivendi sed qualitate
vivendi. quia enim aliud est vita aliud qualitas, non enim
anima illa mortua est ut non esset, sed ita mortua ut beata
non esset. qui tamen Adam postmodum per penitentiam dominum
redit.

Leo papa 9 qui floruit 1050 relatus canone Ideo de
consecrationes distinctione 5. cum ab eo fuisset quesitum quare in
septuagesima non canitur gloria in excelsis nec alleluia respon
dit, quod hi duo hymni solummodo in novo testamento decan
tati ad decantanti novem ebdomadibus in septuagesima inter
mittuntur ad significandum, quod novem ordines angelorum
propter casum decimi ordinis condolentes a gratificata
laude creatoris sunt prepediti, et postea lapsu [illegible] homi
nis quem ut damna celestis patrie una cum
[illegible] tale ma [illegible] dominus de limo terre forma
bit decenter sunt perturbati, nonne in ipso resur
gente surrexit protoplastus ille protoplastus qui una cum
sua [illegible] potentate damna celestis patrie resarcisset
atque aumento sui collegii exercitus angelicus gaudium
in nobis alleluia totius convertit, et in eo pestatide
votus, quem nos pro modulo nostro imitantes septu
agesime pro lapsu protoplasti in ecclesia recitandi alle
luia novem ebdomadibus intermittimus, scilicet usque
ad pascha ubi Christus resurgens commortuis militiam nostram

ingaudiis dedit, et ita eb. nobis restituit.

tu fuisse Adamum sanctum Pr. qui natus fuit anno 2224 Fandes lib. 4 contra gentes capi 50 et 52 apud ac ceteri omnes catholici ita antiqui quam VV. qui de dehoc puncto scripserunt uno demum superto. quare qui id negare auderet id minimum notam incurreret temerarii ut docet Cor nelius superstus libri deppe et ut docet apparius irrepo loquia citata, erehii nam utipia ibi probat absolute et in toto rigore e de fide sanctitas Adae ininxus auctorita te scripturae, ecclesiae traditione, atque ppr. et fidelium consensum xpi et apostolorum doctrina fundatorum.

At pu Venerabilibus autor antiquus et gravimus quem ime loren dat Baronius a. 30 p. 20. quod de sancto Adam humani generis patre, in principio sui istoriae non solum testatur Adamum demo pecato, sicut eo huius remissionem oportebat voluisse, verum addit tam amare flevisse, ut nulla post obitum purgatorii pena fuerit affectus ipsius audiamus. Adam totius humani generis pater sicut fuit ii. homi num sic et primus creditur esse sanctorum. nam licet inobedientiae pecato divini mandati transgressus ora nitiam designaverit in pecatum suum tamen deflens, adeo per penitentiam delebit, quod veniam in xpi morte fu tura et praedestinata ascensus meruit. Moriens nulla purgationis pena dignus fuit.

Et Bartolomeus Cassaneus in catalogo gloriae mundi parte 3a consideratione 25 adue apuis sentit de proto plastro, dum scribit: credo quod Adam tam quam pater omnis et ii. patriarcha, sit primus post Mariam. Et ita videtur tenere Bartolomeus Veronensis in tractatu de imperatore militum eligendo in verbo et ro re dignitatis ubi alegat Dantes 23 paradisi. hae Ca saneus ibi, et 28a consideratione refert in postare praedicti ritum Mathei 11 et Lucae 7, inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne baptista, quia ii. non fuit natus ex muliere, sed a deo creatus, et ideo non comprae hensus in dicto xpi.

Confirmari potest hac doctrina quia

tu Adam in statu innocentie fuerit adeo santifica
tus per sublimem et extraordinariam gracie intensio
nem ut docent communiter gg. qd enim caput totius
generis humani immediate a deo producti, qdo per
penitentiam recuperabit graciam et merita per
pecata mortificata, gracia enim renascit re
misso pecato ut docent communiter DD. ex tridentino
16 Sess. 6. sane constitutus fuit in intensissimo gradu
gracie et santitatis qualem ut docet a paracius
in sua apologia folio 87 nullus mortalis
in amicicimo statu pecati habuit ad felicissimum
gracie accessum. deinde hanc extraordinariam et sub
limem graciam santificantem quam ex sua misericordia
dei et meritis Christi futuris recuperabit, plus augere
meruit, quam ullus sua deuota pecata Maria, quia
actus virtutum quos elicuit fuerunt inde ferventiores et
intensiores, ita cum ipse ut docent communiter DD. cum
angelico magistro fuerit sapientissimus mortalium
et alinde quam plurimis suis et divinis revela
cionibus heis intus ilustratus sane clariorem quam
alii primi homines abuit de deo heisque bonitate, et
de ofensa heisque malicia cognitionem, sicque erunt actus
caritatis dei et detestacionis pecati ferventiores
et intensiores, et eciam multo plures numero quam
ulli mortalium, qui in virtute et santitate fuerunt
celebres, qa ut docet zacarias, roberius et boldney apud
citatum aparicium, Adamus egit continuam penitenciam
per spacium 930 anorum statim enim dicimus tiores
uel in ipso paraiso uel statim post eiecionem mode
bantur gresione recipuit et experientia virtutum paracti
care cepit, abinicio enim obtulit deo cruenta et
incruenta sacrificia, idque docuit filios et eciam
mentaliter et vocaliter orare, atque instituit solvere
deo decimas ut docent atanasius, ugo historius et
alii cum angelico doctore.

Instituit eciam in onorem dei duo
solemnitatum genera, scilicet festibitatem sabati
que usque ad Christum qui sabbatum in festibitatem dominicam
commutabit permansit, et festibitatem natibitatis
filiorum oferendo in his singulis annis grata deo sacrificia

videtur Trudney lo. 20. Gp. 1. ubi hec docet et probat. instituit etiam Adam ceremoniam illam postea non solum a populo dei, verum etiam a gentilibus observatam illi est deum adorandi pectore in terra prostrato ut significaret se pro peccato dignum esse, ut in terra etiam inferno sepeliretur, et ab hac ceremonia postea viri religiosi vocati fuerunt nephilim, hoc est prosternentes, id probat Trudney lo. et Gp. 2 quin etiam Gp. 6. probat, quod postea deficiente humano genere multiplicato segregatus ab omnium commercio cum aliquibus ex familia viris sanctis totus deo dicatus piam, et a mundo semotam egit vitam.

Insuper elicuit votum eroicos virtutis continentie, quia postquam Cain occidit Abel vovit servare perpetuam castitatem et continentiam. ut docet Strabus in glosa ordinaria super caput 5 gi. dum scribit ferunt post mortem Abel vovisse Adam se uxorem non ultra cognituram, nec filios generaturum; sed deo iubente fregit votum: ut dei filius de eo nasceretur, et hominem redimeret. de stirpe enim Cain nasci non debuit. idemque tradit Trudney de natalibus in catalogo sanctorum lo. 30 Gp. 20. quod est de sancto Adam.

Fuit etiam humilimus, id quod ostendit ex ceremonia de prosternendi in oratione, et ut notat Oleaster in notis moralibus in Gp. 3. gi. et alii in subiectione qua eo et pacienti animo tulit divinam sententiam quin ipsam intolerabilem et excessivam iudicaret, quem admodum postea fecit ipsius Cain. ex quo etiam deducitur summa eius paciencia et ex eo quod ut docent plures doctores dexfuit ut experienciam diceret miserias et infirmitates quibus quibus per peccatum corpus humanum mansit subiectum sicque per spacium 930 annorum vite sue fuit maius exemplum paciencie, quam pacientissimus Iob.

Abuit etiam spiritum profetie non solum ad predicandum et docendum misterium incarnationis verum etiam ad alia premittenda, ut diluvium, ut docet sanctus epiphanius Maria Sariesa et autor libri cuius titulus est etatibus mundi scribens: Adam vir sanctus cunctis diebus vite sue profetia spiritu claruit

similiter a[b]uit cu[m] angelis familiares conversacio
nes, et specialiter cu[m] angelo Raziel ut docet ex
antiquissimis Hebreis monumentis Franciscus Geor
gius Venetus tono 30. armonie mundi c. 2 ex cuius con
versacio sacra rerum divinarum eliquit intelligencias. fuit
et que anima Christi descendens ad inferos salutabit
et liberabit ut ex lo. no eodem supra vidimus.
hec et

similia adduci possunt in confirmacionem opinionis Casarei
de preeminenti Santitate Ade: at nos quia ut docet angelicus
magister temerarium est de preeminencia Santorum ferre in
dicium soli Deo et cui ipse voluerit revelare reservatum
et aliunde nulli Santorum postponendi sunt apostoli pri
micias spiritus abentes ad Romanorum 8. v. 23. idem tempore prius
et ceteris abundancius ut ex glosa docet angelicus ma
gister ca. 2. q. 160. art. 4 in corpore. sed quid minore eam
aprobamus presertim respectu Santorum magis preemi
nencius Novi testamenti in quibus et excelentes gracias
ipsis colatas racione excelencie ministerii sacrorum preem
cium meritis passionis Christi et dificultates in exercicio
virtutum propter rebelionem abetitus et imbecillitatem nature
credimus maius fuisse meritum et aumentum quam in eo ho
mine tempore illo quo in statu ignocencie perseveravit in quo
nulla erat rebelio apetitus et est eciam tamen in statu ignocencie
quam in statu nature lapse, satris gracias exrementis Christi sim
pliciter infinitis conferentibus destituto.
similiter nec aprobamus

doctrinam illam de voto continentie Ade quia nudo Solidoni
sit fundo imo ipse divina benedicio adversatur scilicet crescite
et multiplicamini et replete terram. maxime si in ea erat
preceptum divinum. et eciam adversatur pietas ipsa in deum
in animo quod apponit Strabus scilicet occiso Abele nullus alius
esse, a quo propagari posset humana species, preter Cainum, qui
est falsus ut supra vidimus quia cum Cain esset irreligiosus sare
contra religionem sacerdotis in ivano in procreando alios pos
teros in quibus conservaretur religio, et verus dei cultus.
Circa est

capitis partes que est de santitate Ade dicendum est hea similiter
(penitenciam) egisse et salutem eternam fuisse consecutam
ita docet Rappa locus solum de adamo loquatur tamen sal tavo

sabbatio que abet etiam ueteris consensum et ecclesie tradi
cionem ut testatur Augustinus loco de peccatorum remissione
et refertur de penitencia distinctione 3 c. 83 sicut si homi
nes: hec sunt verba: Sicut si homines postea inter si
vendo veniat credidit per domini sanguinem ab extre
mo iudicio liberati, tales in illa vita meruerunt ad
paradisum revocari sic D. Augustinus sequitur anselmus
lo. cur deus homo c. 16

Sanctus Ireneus lo. 3 c. 39 de eva dicit:
in penam peccati sui succepisse terram et labores et gemitus,
et tristicias partus, et servitium et in regnationes dei sicut
...[illegible] sui ne maledicti adeo in toto perirent. Tertulli
anus in lo. de habitu muliebri evam abitu et animo pe
nitentem representat. et lo. 2 adversus marcionem vocat
adamum et evam restitucionis candidatos, et confessione releva
tos, quibus propterea deum non maledixisse testatur, sicut ser
penti et lo. de penitencia affirmat easdem exercitiones ali
quibus cognovit rursibus.

Sanctus epiphanius eresi 46 de eve
salute interpretatur illa apostoli verba ad timoteum 1 c. 2
c. 15: salvatur autem per filiorum generacionem si permanserit in
fide et dilectione quia proxime ibi apostolus de adamo
et eva locutus fuerat. Sed quidquid sit de mente verba
epiphanii clare constat, et ego de sancto Bitore id probat
et illo g. 130 qui inimicitias ponam inter te et mulierem
et eam semen tuum et semen illius ipsa conteret caput tuum dum
ibi ait: hic innuitur quod eva recipiens penitenciam ege
rit: nam diabolus dolens quasi dicat, iam gaudebas modo
ea eam deciperas sed frustra quia victus erit amuliere
idemque docet ex eodem textu D. Cornelius in suo loco de ligi.
c. 23 et racio evam innadet quod non est veri simile quod sancte
et penitente adamo eva peccato ad ea expulsa eva
non egerit penitenciam videns miseriis et infelicitates
quas per peccatum contraxierat. Caput aliqua de enoc et
matusala inquirimus. **CAPUT** xx 23.

Aliqua de henoc et Matusalha in quirimus.

deribit Moises c. 5. g. c. 22 sic: porro henoc vixit
65 anis, et genuit Matusalam. et ambulavit henoc

cum deo, id est sancte vixit. quoniam autem non ante gene
rationem prolis sed post dicitur Henoc ambulasse cum deo, ex
eo significari putat [illegible] hic Henoc ante
fuisse improbum sed postea per dignam penitentiam emen
dasse vitam. quod improbatur a pererio Cathaio et Salia
no. et merito cum nihil tale cuiusque significet scriptura
nec de tali et de tanto viro id sentire consentaneum est. quin
imo Caietanus ex quod bis dicitur hoc loco Henoc ambulasse
cum deo, indicari existimat eum per totam vitam et aque
ricia fuisse sanctum, et carum deo. videatur Sali. qui anno
[illegible] n. 2. 3 et 4 fusius refutat sententiam [illegible].

Insuper v. 24

scribit Moises de Henoc: ambulavit que cum deo et non appa
ruit: quia tulit eum deus. dicunt scilicet [illegible] et non per mortem
ut male sentiunt Ebrei et ut deduxit ex paraphrasi
caldaica sic dicente et non comparuit nec occidit eum
deus. et ex eo quod verbum tulit quod est apud vulgatum in
terpretem et verbum translatit quod est apud septuaginta
non significat mortem, sed subductionem, et societate et
conversatione hominum. Maxime quia ut notat
Mariana, cum mors aliorum patriarcharum per hec verba
mortuus est significetur per headem sane significata fuisset
Henoqui si mortuus fuisset, et in dicto loco id non significari
apud cristianos certissimum est ex apostolo ad ebreos undeci
mo c. 5. fide enoc translatus est ne videret mortem. ex addi
tendis amplius manebit hec veritas confirmata. quo
autem translatus fuerit henoc dominus in mata de
paraiso d. 20. q. 10 1. unica scilicet in paradisum [illegible]
qui dicitur voluptatis. quo hic exposito necessitur aga
mus, alia inquirenda sunt.

Et 20. quare Enoc translatus

sit in paradisum voluptatis discutiendum est. recto quod nimis
probabile est credimus cum Saliano anno mundi 987. n. 20 et
cum aliis super verba Moisis relata, Enocum vivum rap
tum fuisse in figuram future immortalitatis, ut ex parte
significat Tertullianus lo. de resurrectione carnis c. 58. a
gens de utriusque translatione: his verbis. credi oppor
tet hec future integritatis esse documenta etc. quo
sententia beati Thome in epistola ad ebreos incipit in [illegible]
lectione 20. ubi inter alia hec abet: data sententia mortis

Voluit dominus docere homines in ipsis vite, quod effecit in partibus utriusque status, quod genus notat saliani ut sequitur: scilicet nate legis et gratie, unde in primo stata dedit ipsis exadendine certitudinis mortis in henoc, in lege in elia, in tempore gratie in christo, sperque datur nobis status huius immortalis. Ideo habet epiphanius in anchorato verus firmam fore. Ideo irenei lib. 5. cap. 5. cum ait translationes henoci: pre monstrare translationes iustorum et quod significari in corruptelas et vivere cum socio translatus, ad expletum futurae longitudinis dierum. all.

Alia signatur causa saepe
vivens inter peccatores translatus est, scilicet ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius; voluit ergo dominus, henoc depravari ab improbis, aut ab impostoribus circumveniri. Ex quo intelligitur quod notabit Pererius in genesim lib. 7. n. 137 sive corruptelam humane nature ex adami peccato natam magnas accepisse vires. Nec tantum posteros caini sed etiam filii sethi nepotes, religionis aliqui ac pietatis cultores in impuritate vite, ac sentiam ...
que improbitate valde infectos fuisse atque depravatos

hec causa privatam spectat henoci utilitatem, que deinde publicam; et illa mundi attingat iniuriam ...mundi spectat interitum: nam ut habetur ecclesiastici 44 v. 16 henoc placuit deo et translatus est in paradiso ut det gentibus penitentiam, ideo ut predicet in fine mundi et reducat homines presertim iudeos ab adoratione diaboli et antechristi ad verum deum; ut sa. et plerique interpretantur idque docet Irenei lib. 4 cap. 30. sic scribens de henoc translatus est et conservatur usque adnunc testis iusti iudicii dei. sicut elias etiam in fine mundi dabit suis iudeis penitentiam ut dicitur ecclesiastici 48 v. 10: qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam domini, conciliare cor patris ad filium et restituere tribus iacob. Sic que tertullianus lib. de anima cap. 50. de henoc et elias sic scribit: reservantur morituri ut antechristum sanguine suo extinguant.

In fine enim mundi venient enoc et elias ut antechristo per communes disputationes et miracula deponant, ideoque

ab Antechristo martirio afficiendi Hierosolymae, qui corpora corpora eorum mittet insepulta in plateas: sed post 3: dies et dimidium uiui et gloriosi, tota urbe spectante uera gente, ascendentes in celum ut passim docent patres ex apoca lipsis cap. 11. v. 3 et v. 7 usque ad 12. et quae communis hic fidelium sensus, et traditio. Unde sanctus Augustinus lib. 20. de civitate dei cap. 29 dicit hoc esse creberrimum in sermonibus, et cordibus fidelium.

Aliam refert Cornelius a lapide causam translationis scilicet ut suo raptu ostenderet Henoc quid Adam peccans per diderit: pari enim modo si in innocentia permansisse mus, nos aliquod tempus citra mortem translati fuisse mus in paradiso sempiterno per Adamitiam demonstravit. potest etiam ut notat alios aliam assignari causam similem illi quam de translatione Eliae adducit Chrisostomus, quia scilicet nimium exzelo dei exquisito erat peccatorum et ultor, rapuit hunc deus, ne cum hominibus peccatoribus ageret, quia ipso terat illos tolerare dixit sanctus (quod dei clementiam cum peccatoribus manifestat (inquid Chrisostomus) cum plus nimio severus peccatorum exquisitor ut Elias neque peccantes ferre valebat rapuit hunc dominus curru forte Henoc raptus est et ab hominibus abstractus quia simili celo severitatis erat in sui temporis peccatores, dum elegatione ad angelos fungebatur ut abet Ireneus lib. 4 cap. 30. id est adeos quos Moises cap. 6 g. v. 20. apelat filios dei et aquibus angeli dei dicti sunt apud Augustinum lib. 19 de civitate dei cap. 23 et apud alios viderum lib. de gigantibus qui cum in proba vitam degerent et Henoc virtutis insignis deberet que ergo illum benevolentia nota omnibus esse, condensit maiorum natu electus est in semet ut adeos delegatores obirent aflagitiis abvocaret, et astudium virtutis accenderet commoto recte hunc ineri locum interpretatus est, febardenius idque consentaneum est his, que abet Theodoretus q. 47 in genere sim.

[illegible] inquirendum est, an Henoc videat divinam essam et readem est dificulta de Elia, qui ut supra vidimus reservatur ad eadem adherendam finem predicationis contra antichristum atque raptus fuit Henoc et similiter in eodem loco scilicet in paradiso terrestri ut docet communis sententia textu illato 4 regum 2 v. 11. et ascendit Elias per turbinem in celum

Et illa 1o. Machabeor. 2o. v. 58. Elias dum zelat zelum legis recep-
tus e in celum. Sic exponens raptus e receptus e in celum idē
in aere, indeque in paradisum voluptatis traductus e, et hec
sententia patrum. Addit Irenaeus lib. 5 qui ut ipse docet apostolorum
discipulos et auditores tradidisse Enoc et Eliam in paradisum terr-
estrem translatos fuisse indeque ut adversus antichristum pre-
dicentes venturos. Et addit in annotationibus Feuardentius huic
sententie omnes fere grecos et latinos patres adstipulari; atque
ipsi parum tuto videri aliter nunc sentire. Videantur apud
ipsum.

Affirmant Enoc et Eliam frui visione beatifica Ambro-
sius Catharinus tractatu de gloria consummata praeter Salmeron
et propendet Barradius in illud Ioannis cap. 21. v. 23 sic eum
volo manere donec veniam, ubi existimant sanctum Ioannem
evangelistam non esse mortuum contra antichristum venturum
esse, et adeo martirio afficiendum et similiter Enocum
et Eliam: interim tamen omnes 3. videre deum, ideo quod fru-
i a tempore mortis et resurrexionis Christi. Atque probant mul-
tis et plausibilibus rationibus. Et in primis sanctum Ioannem
venturum esse cum Enoc quia videtur asseri Apocalypsis 10.
v. 11. oportet te iterum prophetare gentibus. Et Ioannis cap.
21. v. 23 sic eum volo manere donec veniam, nam corona mar-
tirii tam Ioanni ut ceteris apostolis debetur et promissa e Mathei
cap. 20 v. 20. 3 his verbis: calicem meum bibetis.

Deinde sanctum Io-
annem fruit in illa visione, quia ecclesia cum publice in
litaniis eque ac alios beatos colit et invocat. Necnon id
probant de sancto Enoc et Elia simul 1o. quia ecclesia
celebrat festum tanquam sanctis quas Elie in iulio 20. ut
patet ex martirologio romano: ergo ipsi fruuntur deo.
2o. quia greci erexerunt templa in honorem tam Elie
quam sancti Ioannis ut docet Baronius in martirolo-
gio iulio 20. ergo ipsi sunt beati: ipsis enim soli eri-
guntur templa.

De Enoc simul et de Elia probant 1o.
quia hi sanctissime vixerunt, ac proinde dignissimi sunt
ut deo fruantur presertim cum alii prophete et
patriarche, etiam minimus sancti quam ipsi cum qui-
bus vixerunt iam deum videant. 2o. quia sic optime
evaditur difficultas que e de [illegible] meritorum

Enoc et Elias: suspendit enim deus merita eorum ante mortem quia ipsi iam vident deum sunt quem innia ved in termino scilicet minore beatifica.

Nec valet dicere, deum eorum merita non suspendisse, quia aliter ipsi in meritis et premiis pene in immensum superarent omnes alios beatos nam per tot annorum milia ardue vivere ut, et in dies merita sua adaugerent idque usque ad diem iudicii, quod est falsum: pro certo enim est apud teologos cunctosque fideles beatissimam Virginem gracie et glorie prestancia longissime omnes sanctos et celestes spiritus esse superiores quin probabile admodum est magnum Christi precursores iuanes baptistam et beatissimos apostolos maioribus fuisse preditos meritis, quam fuerunt sit Enoc et Elias, quia sicut maior est gracia novi testamenti, quam veteris, ita credibile est esse, et principes novi testamenti patriarchis et profetis, aliis quam patribus veteris testamenti gracie abundancia, et prestancia esse superiores.

Verum hec senta nova et paradoxa videntur ut docet Cornelius a lapide solidoque caret fundo 1o. quia vix ullus veterum patrum hec asserit nam nazianzenus quem citat Sanctius hec non asserit sed dubitat hec enim sunt eius verba: licet Enoc in translatus sit hic, non tamen constat utrum iam comprenderit dei naturam an sit adhuc comprenensurus. que abentur in 2a. oracione de theologia, 2o. quia ut sapienter adicto thoma dictum est 3a parte q 2 arto 3. de his que supra naturam sunt nec sine magno divino omnipote miraculo esse possunt, non est quid quam affirmandum sine quod per divinam revelacionem nobis ignotuit scilicet aut quia traditum est in divina scriptura aut ex ea facile colligi potest aut certa ecclesie tradicione constat aut patrum et theologorum doctrina mititur: atqui ut bene notat Pererius nil eorum suppetit ad probandum Enocum et Elias videre dei essenciam: quin imo videtur isti opinioni multis in locis divina scriptura contradicere ut infra videbimus: ergo ea non potest sine temeritate asseri.

3o. quia si Enoc et Elias vident deum: ergo sunt beati: ergo sunt comprensores et non viatores

quod est falsum quia adhuc sunt meriti et martirio
laureandi. 4 quia paradoxum est Enoch et Eliam a vi
felicitate glorie celestis et visionis dei reddidit ad sum
passiones et mortis universas, et multo magis absur
dum quas veritatem [illegible] suspendi, quis enim beatorum
quas e celo reddi ad labores veritatem et mortem [illegible] quis
unquam ex comprehensore factus est viator [illegible]

Nec habet dicendo
ipsos non perdituros visiones beatificas quas de facto possi
dent secundo redibunt contra ante christum simul futuros
viatores et comprehensores quia solus christus fuit simul viator
et comprehensor. hoc enim privilegium soli christo dant theo
logi quia solus omnium hominum simul fuit homo et
deus et caput omnium electorum tam [illegible] quam militantis
quam triumphantis ecclesie, et quia auctor gratie et glo
rie omnibus hominibus futurus est

5o. quia nec Moisi neque
illo nec ulli alteri viro eximie sanctitatis concessum est ut
ante mortem videret deum: imo dominus Moisi roganti
ut ipse ostenderet faciem suam respondit exodi cap 33 v 20: non poteris
videre faciem meam: non enim videbit me homo et vivet. Et apud
ioannem cap 1o evangelii v. 18 et epistola 1a cap 4 v 12 habetur: deum
nemo vidit unquam et dominus noster apud ioannem cap 6.
v 46. dixit: non quia patrem vidit quisquam nisi his qui est
a deo ~~vidit~~ hic vidit patrem. et Paulus 1a ad timotheum 6. v 16 de
deo loquens ait: lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus
hominum vidit, sed nec videre potest. Et ita docent plures exps.
dionysius areopagita in
de celesti hierarchia cap 4 et in
lo de mistica theologia cap 1 irenaeus lo 4 cap 37 circa medium
Origines homilia 1a in esaiam gregorius Nazianzenus
in oratione 6. de theologia et in tractatu de fide non longe a fine
hieronymus lo 3o contra pelagianos sub finem et super caput
6m isaie Cyrillus lo 1 commentariorum in ioannem cap [illegible] gre
gorius lo 18 Moralium cap 6. chrisostomus homilia 14 in
ioannem quin ipse Augustinus tractatu 3o in evangelium
ioannis explicans illa verba: deum nemo vidit unquam.
expressissimis verbis affirmat deum non esse visum a Moise, idque
ex ipsius scripture verbis argumentatur theophylactus in cap
1 ioannis beatus quoque thomas 1a 2e q. 98. arto 3 ad 2m.

loquendo de moise ait: ergo videbat ipsam dei essentiam et ita non immediate a deo instruebatur. quod ergo dicitur quod loquebatur ei faciem ad faciem. iuxta opiniones populi loquitur scriptura qui putabat moisem ore ad os loqui cum deo cum per subiectam creaturam idem per angelum et nubem ei loqueretur et appareret. vel per visionem faciei intelligitur quedam eminens contemplatio et familiaris iuxta essentie divine visionem.

Ergo plerique pp et quam plurimi theologi negant deum visum esse a moise et paulo, quod tamen subindicare videtur scriptura et a magnis dd. existimatur et probatur ut sunt basilius homilia 1a. in exameron ambrosius lo 1o in exameron cap. 2o. augustinus lo 12 super genesim ad literam cap. 27 et epistola 120a. cap. 12. Beda Anselmus et hugo victorinus in cap. 12 2e epistole ad corinthios quibus ibi accedunt: nicolaus liranus, et alii. Nec non idem quoque sentit divus sanctus thomas 1a. parte q. 12 ar.o 11. in responsione ad 2m. et 2a. 2e. questione 164. ar.o 4. et q. 179. ar.o 3o. quamvis minime id sentire licet de henoc, et ellia de quibus nil tale usquam scriptura significat. 9

Confirmatur quia quid quidem sit an moise, et paulus per breve tempus et permodum actionis transeuntis viderint visione beatificam ex dispensatione legis ordinarie in hac mortali vita piene, alioquin dicit venerabilis augustinus et thome in locis cum utraque parte signa adducit de quo suo loco: existimum est nullum unquam hominem in hac mortali vita actualiter et permanenter abinde visione essentie divine ut docet angelicus magister q. 20a. de veritate ar.o 2o. in solo christo fuit visio beatifica in hac mortali vita et actualiter et permanenter et etiam, ut dictum est, et docet sanctus thomas in tertia disputatione 10 questione 3a. ar.o 3o. in argumento sed contra esse viatores et comprehensores simul solus christus propius est. Ergo similiter fundum adhaerendum moise previdet quorum sententiam fuisse in patria visione esse divine. similiter et elliam: aliter fuissent melioris conditionis quam fuit beatissima virgo maria cui solum conceditur ab aliquibus videndi deum salazar de conceptione cap. 32 ar.o 3o. et quod vidit reperitum lo 1o de veritate dei questione 14 col. 2. per brevissimum tempus visione divinam eiam.

Insuper quia est incredibile henoc et elliam meliori esse conditione et feliciori statum vite

quia fuit Adam in paradiso terrestri ante peccatum, fuit cui quererat nisi peccasset ut notat pererius: sed Adam ergo neque heus de facto videns Enoch et elias in paradiso

ut argum. supra in contrarium adducti respondeamus. Restat nunc ad 1m. dicendus e cum Cornelio alapide Ioannes post illa verba apocalipsis cap. 10. relata, iterum prophetare gentibus ut constat ex cap. heiusdem apocalipsis 12. 13, et 14. et sequentibus usque adfinem apocalipsis non autem prophetavit eo gentibus, in fine mundi. illud vero Ioannis cap. 21. sic heus volo manere, hunc Senensis facit. si heus volo manere uti alij codices legunt: loquitur ergo enim Xpus non asertive sed condiciohnate idque ad reluindendam furiosam petri interogationem: domine hic autem quid e. Ioannes enim evangelista non esse mortuus e inprobabile, et repugnat tamen (?) doctoris plurimis abaronio citatis, qui heus mortuus aserunt quam ecclesie, que Santi Ioannis quasi mortui et in celo cum Xpo iam regnantis festum colit heusque invocat. Porro calicem passionis bibit Santus Ioannes tunc allias cum eo tempore quo in dolium olei fermentis missus e. Unde ipse apostolus vocatur et abecclesia colitur et revera e martir.

Ad allius argumentum dicendus e abecclesia celebrari festus Santi Ioannis Evangeliste, quia heius anima fruitur deo non in paradiso, sed in empireo celo nam ut dictus manet mortuus fuit et celebrari festus Elie non beati, sed rapti: illo enim die tantus recolitur memoria raptus heius quia raptus iste fuit admirabiles et celebratione dignus similiter Elie templa erexerunt greci hoc e deo in honore Elie: soli enim deo in honore Santorum erigunt templa, quia etsi non dus beatus sit tames in gratia confirmatus certo beandus e ut ex dei revelatione et oraculo constat.

Ad 3as. rationes de Enoc et Elia facilis e solutio quia ordo adeo institutus postulat ut ipsi non videant deum, cum non dus sint mortui: allij vero pro fede mortui sunt ideoque vident deum et iure fuerint tam eximie santitatis. quare congruum e ut Enoc et Elias media viam agunt inter homines terrenos et inter beatos in celo, pacatam scilicet et iucundam non tames beatam. porro vero santitati et meritis rependitur non bivio sed aliud magnum quid scilicet quod illi soli ex prophetis destinati sint quasi fortissimi pugiles xpi contra

ante xpum heresque consultaturi, ideoque ab eo martirio laure andi.

Ad allias rones de suspensione meritorum dicimus hear in tolere dificultatem, quia adversari solum admitunt Enocum et elias a tempore resurexionis xpi desposse, nunc visione essencie divine et merito quia antea non expediebat cum ceterorum patriarcharum anime in limbo detente non dum essent talem visionem asecute; sicque Enoc per tria pone annorum milia que a berius rapsu usque ad xpum interfluxerunt quibus Henoc non vidit divinas essencias, et respectu huius tan longi temporis militat dificultas; an merita Enoc fuerint suspensa nec ne et e hec de suo vacio dubitandi ressiciunque si reparato de ns videret utrumque contendimus.

Sed queret it hic aliquis quid de tali ane dificultates dicendum sit affirmat Biegas apocalipsis 11. Enocum et elias esse in statu merendi quia sunt vere viatores cumque prohibenter visione esencie divine nulla e racio ad aserendum prohibati facultate merendi quas abent alli viatores esto racione meritis et gloria sint superaturi santos omnes excepta beata virgine. Negant vero dispensum Pererius et Suares nec non plures recenciores si que videtur probabilius sequa alioquin tot anorum militibus innumerat omni carent merita neque inter heos et allios santos ulla eset comparacio aut proporcio in gracia et gloria. 2o quia per rapsum translati sunt in alius statu etiuitam. Unde rapsu videtur heis huise instar mortis ac conten suspendisse heorum merita donec redeant ad nos tempore antixpi: tunc enim rursum merebuntur sicque nunc sunt quasi in statu medio viatorum et beatorum scilicet in statu quietis et consolacionis; et sicut nec laborant in paciuntur sic nec merentur: plurimum autem merebuntur redeuntes et contra ante xpum pugnantes.

Allia que hic sese ferct resolvenda dificultate comodo elie et noc vita et salus conservetur. sanc[?] epifanius heresi 64. si bo ultimo titulo docet heos agere vitam quandam spiritualem et non animalem indigentes cibo et potu: hec sunt verba: (ipse vero henoc silicet.) cum corpore translatus non vidit mortem in corpore enim inventus e spiritualiter collatus, et non animaliter propter translacionem, et quidem in corpore existens spiritualiter sed et de elias simi liter quod assumptus in curru igneo et e adnenim carne. carne autem spirituali et non opem abente ut per corbos nutriatur nec sit cum de mundo fuit et de torrente chora rivat et potem bibllas induat. Ides que testatur S. Ieronim

adparamnaquius beros fixes albiri: Enoc translatus e in carne illa, carnem raptus e in celum: nec dum mortui et paradisi iam coloni abent quoque membra cum quibus rapti sunt atque tam lati. quod nos imitamur ieiunio illi possident dei consorcio, be cuntur celesti pane et saturantur omni verbo dei eundem abentes dominum quem et cibus. At S. Augustinus de hac re dubitat lo. 2 de peccatorum meritis et remissione cap 30 ait quod eos vel sine cibo vivere vel certe vivere sicut Adam vixit in paradiso scilicet esu ligni vite; ideo que nec morbo nec senectute deficere quod e valde probabile, iuxta ~~hanc que~~ traditionem hanc in vita de paradiso scilicet tunc adhuc extare et ideo lignum vite illud que virtutes abere natalem a morbo et senio preservativam

Gaudes inquirendo e de profesia et scriptis Enoc et 2r. ipsum fuisse prophetas indubitatus reddit apostolus Iudas in sua epistola cap 14 sic scribens: prophetavit et de his septimus ab Adam, Enoc dicens, ecce venit dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes, ubi septimus ab Adam dicitur Enoc ad distinctionem alterius Enoc qui fuit filius Cain et 3. ab Adam, hanc vero prophesiam, sine scripto ullo dimissam ~~dein~~ inde revelare potuisse satis constat quem admodum dicta factaque Ade Noe revelata fuerunt aut etiam potuerunt tota traditione retineri? de hac enim fuisse traditione docet Tertullianus lo. de abitu Mulieris cap 30: recordentur e inquit pronepotem ipsius Enoc fuisse superstitem cataclysmo Noe qui utique domestico nomine et ereditaria traditione audierat, et de proavi sui penes deum gratiam et de omnibus predicatis eius cum Enoc filio suo Matusale, nil aliud mandaverit quam ut notitiam heredibus posteris suis traderit. hec Tertullianus

Dicendum tamen admodum certum videri Enocum profesiam suam scriptis tradidisse quia id plurimi gravissimi que patres et DD. afirmant in quibus Origines homilia 28 in numeros 28 et infine libri 4. de principiis atque lo. 9o. contra Celsum insuper Tertullianus lo. 3 de abitu Mulierum ubi solus indicat probabile fuisse traditione de profesia Enoc ut diximus sed etiam de ea fuisse libros testatur et multis alliis in locis. Sanctus Hieronimus in lo de ecclesiasticis scriptoribus et super caput epistole ad Titum et S. Augustinus lo. ~~2~~ 19 de civitate dei cap. 23 et lo. 18 cap 38. qui docent dictum librum ipsum fuisse in canone apud

ebreos et asignat augustinus rationem quia in eo scripta ob tanti antiquitatem suspecte fidei iudicata sunt, nec utrum hec essent que ille scripsisset poterat invenire. t

Tertu-lianus alias dat rationes quare non haberetur ut canonica dicta prophesia, quia scilicet Enoc fuit ante diluvium et sic heius scripta non potuerunt post diluvium permanere; ipse tamen addit hanc rationem non fieri incredibile librum Enoci ad posteros post diluvium salvum pervenire potuisse nam vel Noe in arca ipsum conservabit, vel diluvio abolitum deinde spiritu santo illustratus redintegrabit; quemadmodum sacra volumina, que caldaico Ierusalem excidio et incendio perierant postea per Esdram restaurata sunt. Atque ita censet tertulianus non esse respuendam dicti libri autem

Apponam hic verba tertuliani que sic habent. scio scripturam Enoc que hunc ordinem angelis dedit non recipi aquibusdam quia neque ~~arma~~ rium Iudaicum admittitur. opinor non putaverunt illam ante cataclismum editam post eum casum orbis omnium rerum abolitorem salvam esse potuisse. si ista ratio est recordentur pronepotem ipsius Enoc fuisse superstitem Chataclismi Noe que supra retulimus. Et postea addit hoc sic tamen expedite haberet illud quoque accessiones illius scripture tueretur; proinde potuit abolefactam eam violentia Chataclismi inspiritu rursus reformare quemadmodum et Ierosolimis babylonica expugnatione deletis omne instrumentum Iudaice literature per Esdram constat restauratum.

Nec ~~[illegible]~~ librum enoc memorant santus origines et tertulianus, sed plura hec argumenta et libelos ut de idolatria de cultu feminarum de mulieribus alii, ex quibus apertum est habere hiis ac depravatos inspersoque erroribus ut docet Naderus in eodem alexandrino et alii, atramenti [illegible] 87. n. 26. verum maxime, qui est de demonibus mulierum corporibus ex male intelectis Moisis verbis quos errores amplectitur et tuetur tertulianus lo. de abitu mulierum ex quo sumit alia s. Ciprianus lo. de disciplina et abitu virginum inquest [illegible] impingit. carpes lactancius lo 20. divina [illegible] institutionum cap. 14. nec abeo liber alterum Ireneus lo 4 cap 30. ut ubi hebardon [illegible] non negat. Santus Iustinus martir in apologia 2a pro christianis et Cleme. alexandrinus lo. 3o atque stromatum afirmat quoque

Iosephus lo. 2 antiquitatum cap. 3 . . . . . .

Dicis ex Michaele . . . . . .
na lib. 6. de recta . . . fide cap. 24 gelasius papa distinctione 15. que incipit sancta romana eclesia, subtiliter et diligenter omnes libros apocrifos recenset atque reicit et nullus de libro Enoc facta fuit ergo nullus fuit talis liber. . . . non oportet credere omnes libros apocriphos qui illo tempore extabant, aut notos fuisse gelasio aut ab eo in illa censura copre[h]ensos.

An tempore apostolorum extare . . . Enoc quaerit . . . et respondet . . . tempore inde apostoli nullus fuisse Enoc librum . . . fuisset aut dubie fuisset valde nobilis . . . quod iudeos . . . propter auctores antiquitates et famam tunc quod . . . res admodum memorabiles et admirabiles contineret . . . propter aliquas huius libri mensiones reperiremus apud Filonem aut Iosephum diligentissimos atque curiosissimos antiquitatum iudaicarum scriptores, sed . . . mi . . . . . . ias . . . apostolis ereticos varios libros sub eorum nominibus partim de rebus veris partim de falsis et fabulosis confictos ab ipsis ebulgare: . . . occasione ex istoria Michaelis . . . diabolo et . . . Enoc comenorata ab . . . apostolo libros de rebus huiusmodi quasi antiquitus scriptos publicare hec pereris.

At Claudius . . . super locum iudae et notat. tertullianum . . . observande . . . dixit librum Enoc profecte ab ipso noe in arca servatus esse et ad tempora usque apostolorum perbenisse libros autem post apostolorum per orbem propagacionem ocultasse et flammis traditos quod se . . . esset ad . . . testimonium de . . . vero . . . . . . iudeos commendando hoc testimonio. . . . nulli dubius esse debet . . . et dicta et facta nostra iudicaturum fecisse.

Pergit Moises et cap. 5 ait quod Mathusala filius Enoc genuit Lamech et cap. 28 ait quod Lamech genuit Noe sic cum Enoc fuerit atabus Noe constat fuisse omnis nostrum . . . patet ex quibus refert Cornel. . . . quod cum . . . 64 Enoc celebs . . . nec cum ulla femina matrimonium . . . contraere poterit, cum omnes ex illo descendant sint que huius . . . et in linea recta . . .

et decendencium eciam in gradibus infinitis ad invicem distant iure nate e irritum matrimonium ascendentes decentibus copulari debent uti docet communior sententia ad. quos refert Sanchez tomo 2o. de matrimonio l. 7. d. 52. licet ipse cum aliis contrarium doceat.

Tandem c. 5. v. 27 sic scribit Moises: Et facti sunt omnes dies Matusalala nongenti sexaginta nove anni et mortuus est. et v. 5. et factum est omne tempus quod vixit Adam anni 930. et mortuus est quibus non obstantibus dicendum est Adamum seniorem quam Matusalam ut ex antiquis docet Pererius tomo 1 in genesim pagina 424 et 603 pagina 766 Corneli. a lapide hic et Salianus ano Mundi 930. n. 2 quia licet Matusala pluribus annis vixerit quam Adam silicet 29. tamen adam creatus adeo fuit in etate perfecta quia de facto tres fruitur ano vite sue trigesimo. Tunc vero quo vita erat longior et conse... eciam etates hominum ano vite sexagesimo unde in ea mundi etate multos invenitur qui non post sexagesimum annum generasse memoretur. nam qui citissime generarunt ut notat Pererius 65. anorum erant si igitur adam creatus est in etate in etate 60. anorum et post hanc vixit nongentos et triginta anos ad hanc senectutis et ultime etatis duracionem supputandam huius vite addendi sunt sexaginta ani quibus matusala cum natus fuerit infans crevit et ... ... et staturam in qua creatus est adam et conter hanc initi... et censeri debet nongentorum nonaginta anorum unde adam fuit matusala senior triginti et uno anis. Matusala vero anocior adamo triginta novem. Et si verum est quod docet Gracianus scotus in cronico qui a seneci... genebrardus in cronico lo. 1o. et Fevar dencia in Sancto ireneum super caput trigesimum libri 5. n. 7. silicet evam decem anis marito super vixisse similiter eva dicenda est senior matusala. D. 2a. de diluvio et de antecedentibus et consequentibus ad expositionem capitis 6 et 7. et 8. g. pertinentibus

D. P. T. I. V. O. 2a.

De diluvio et antecedentibus et de consequentibus ad ipsum ad expositionem capitis 6. 7. et 8. genesis pertinentibus

CAPUT L.

De causa Diluvii et aliis vers.

Causa illati diluvii docet Moises fuisse hominum intollerabilem maliciam: Videns autem deus quod multa malicia hominum esset in terra et cuncta cogitacio cordis intenta esset ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fecisset in terra et tactus dolore cordis intrinsecus. Delebo inquid hominem quem creavi a facie terre ab homine usque ad animancia a reptili usque ad volucres celi. penitet enim me fecisse eos genesis 6 a. 9. et a. 3. Dixit que deus non permanebit spiritus meus in homine internus hoc est anima et vita hominis a me inspirata quia caro est id est quia carnalis et serviens carni sua culpa procreatus est ut exponunt Chrisostomus et ambrosius. Erat enim tunc tanta effrenata hominum libido ut berosus se anianus referat, quod: [illegible] homines et [illegible] abortus et in adulteria [illegible] rabant. Commiscebantur matribus filiabus sororibus masculis et brutis nil sceleris erat quod non admitterent contemptores religionis et deorum.

Et moises servis explicat hoc divinum annis incipiens a notacione temporis cap. 6 in hunc modum. cumque cepissent homines multiplicari super terram. hoc est circa 1000 ab Adamo generaliter scilicet sub tempore Enoc ut docent Chrisostomus et Teodoretus. ideoque ut notat Abulensis ne malicia mutaret intellectum Enoc transtulit eum dominus separans ut ad [illegible] Sapiencie 4. et filias procreassent. Iam enim ab inicio homines filias procreabant ex quibus ad multiplicaciones uxores ducebant. dicit tamen Moises hic et filias procreassent ut prefide notat [illegible] quia nulla magna multiplicacione hominum precipue [illegible] multiplicabantur femine ut longe plures tunc quam antea generarentur. et addit [illegible] hoc [illegible] quia [illegible] erat [illegible] ē eo accidit quod propter illorum hominum intemperanciam veneris et cibi potusque et propter luxum aliaque ad que corporis et animi vicia [illegible] veementer debilitata facultate generatrice que in nimio vigore que [illegible] virilis labefactata crebrior [illegible]

feminarum generatio extiterit: quas dum multitudines simul ac pulcritudine mulierum illectos homines eiusdem etatis consulto: duxisse uxores et repudiatis prioribus alias atque alias pro sua libidine duxisse quod longo tempore apud posteros Seth. inusitatum erat. adeo hic ... duplex argumentum Moises enim supra cap. 4. de solo Lamech ... bens hunc duas abuisse uxores non obscure indicabit tum ... eo incepisse esse poligamiam. deinde legimus Noe. cum una tantum uxore et filiorum eius singulos cum singulis uxoribus ingressos esse in arcam hec perverimus.

itaque Moises addit

: Videntes filii dei filias hominum quod essent pulcre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. et exurgit hic admodum perplexa difficultas qui sunt filii dei et que filie hominum. due sunt huius textus principales interpretationes, sed ante tum in alias dividuntur prima interpretatio est per filios dei significasse Moisem angelos. sed hec iterum dividitur, quidam ut videre est apud ... de ecclesia ante legem lib. 4. cap. 4 pagina 44. interpretantur bonos angelos hoc est angelos ante peccatum et dum erant viatores qui pulcritudine mulierum allecti degeneraverint cum illis comixti propter quod celo deiecti fuerunt: itaque admittunt angelos esse corporeos quod plurimorum sententia fuit. ita Iosephus lib. 1. antiquitatum cap. 4. philo lib. de gigantibus Iustinus apologia 2. Sanctus Clemens lib. 3. Stromatum et Tertulianus lib. de abitu mulierum qui docet demones tunc primo docuisse mulieres confi... cere stibium brachialia aliosque fucos. item Lactantius lib. 2 cap. 14. nec mirum id eos sensisse nam et hoc seculo Caietanus sensit probabile esse angelos habere sua corpora.

Et racio huius est quia plures codices legunt angelos dei. deinde quia nomen filiorum dei 10. datum fuit angelis Scripturis Iob 38. v. 7. cum me laudarent astra matutina et iubilarent omnes filii dei ubi caldea habet et iubilabant omnes turme angelorum. et confirmari videtur ex eo quod in daniele cap. 3. v. 92 dicitur: species quarti similis filio dei. idest angelo: nam mox ex exponenda subdit rex Nabuchodonosor benedictus deus eorum qui misit angelum suum et eruit servos suos

Et certe peculiari quadam ratione angelis potius quam hominibus convenit nomen filiorum dei qui illi prius adoptionem filiorum receperunt.

Alii putant fuisse demones secundum naturam filios dei nec est adeo creatos quem in propriis suis corporibus cum feminis congressi sunt quinque esse suaque natura et corpore generarint instar hominum ut fecerunt platonici et franciscus georgius tomo 2 o problemate 64. multi denique arbitrati sunt fuisse quidem demones sed non in propriis corporibus quippe qui opinione istorum sunt incorporei verum per corpora ab eis assumpta commisceri cum feminis et per semen in proprium et naturale ipsis sed externo assumptum et muliebri utero infusum generare filios et huiusmodi demones appellant sibi incubos et succubos ita tenent Burgensis et franciscus Valesius sacre philosophie cap. 8.

Altera sane eius principalis huius loci interpretatio est per filios dei significatos esse non angelos sed homines tantum. verum hec in quatuor scinditur. quidam per filios dei intelligi debere putant homines corporis proceritate ac robore ceteris longe insigniores ut sensit oleaster ad eum modum quo scriptura solet appelare montes dei et cedros dei ad significandam magnitudinem eorum et altitudinem. Alii per filios dei intelligunt filios hominum potentium et magnatum qui sunt populorum iudices presides ac principes ita ebrei et Symmacus qui vertit filios potentium, paraphrasis caldaica que legit filios magnatum Pagninus qui reddit filios principum: in ebreo enim est vox Elohim, que iudices presides et principes significat.

Hanc expositionem plurimum probat Eugubinus existimans hos filios dei patrum potencia et auctoritate conspicuos sui inanssum religionis adeo ut opinerent inopes eorumque filias inhonoreas servitutes retraherent sive ut ait Tostatus in cap. 6 q. 4 nobiles nuptos antequam viris suis attingerentur adulterio polluebant: idque confirmatur ex eo loco ubi dicitur terra repleta iniquitate nam ebreum Chamas violenciam et oppressionem significat, ut notavit Eugubinus. Preterea cum deus teste damasceno providendo et videndo sit dictus hinc reges et potentes quorum est aliis providere vocantur dij.

Unde illud dei ad Moisen: constituit te deum pharaonis et similia alibi inscripta ita Morina 48

Sed illa per quam celebris et magnorum scriptorum veterum et recentiorum autoritate valde nobilitata est interpretatio; quos vocat Moses filios dei fuisse posteros Seth, et quas filias hominum ex Caini stirpe progeneratas: nam preter Theodoretum q. 47. et Cassianum collatione 8. cap. 21 qui hec vere ex professo disputant. Ita sentit S. Chrysostomus homilia 22. in genesim qui et serio aliam exponere impugnat, sicut et sanctus Augustinus lib. 15 de civitate dei cap. 23 et S. Cyrillus lib. 3. in g. et lib. 9. contra Iulianum Rupertus lib. 4. cap. 22. Abulensis q. 99. in g. cap. 6. et Procopius gazeus Suidas in vocabulo Seth Cronicon alexandrinum et ibidem Vadensis lib. 4. Sixtus Senensis in sua bibliotheca lib. 5. anotatione 77. S. Th. 1 parte q. 51. art. 3. ad 6. sequitur sanctum Augustinum Pererius in g. lib. 8. Nicolaus Liranus abulensis q. 4. Gebardenius in Genesim lib. 4. cap. 30. n. 5. Castro Emanuel Sa et Vatablus

Cur autem posteri Seth appelarentur filii dei alie redduntur probabiles et congruentes rationes. Vel enim sic appelati sunt, quod in hoc vere competerent que predicte interpretationes tradunt nimirum posteri Seth aut omnes aut plerique erant corpore procero robusto et formoso erant que ipsi potentes et magnates, atque principes. Vel nominati sunt filii dei quod filii essent Seth et Enos cum utrique pietate et sanctitate prestantissimi fuisse accepimus, et ab omnibus sui temporis dei appelatione nuncupati. Suidas certe in vocabulo Seth confirmat Seth esse appelatum deum: tum propter excellentes hoc iustitiam pietatem ac sanctitatem: tum propter uberiores literarum et scientie rerum celestium. Enos autem primus mortalium singulari quadam ratione cepit invocare nomen domini et extremis verbis cap. 4. dixit Moises. et tunc filie ornatum dei. Auctor est etiam Cyrillus lib. 9. adversus Iulianum et dat rationem nam eo nomine summa virtute prebitus erat merito Cendabatur et vocabulo dei ab omnibus qui tunc erant onoratus est: nominatus est enim deus omni iustitia et virtutis existens studiosus.

Qui sunt proprium suffragium divinus xpus iohannis 10 v 35: illos dixit deos ad quos sermo dei factus est qui sunt prophete qui vocati sunt ut ait vetus luce v 70. et actorum 3 v. 21. de quibus etiam

illud Psalmi 81. v. 1: Deus stetit in sinagoga deorum in medio autem deos diiudicat, et v. 6: ego dixi: dij estis et filij excelsi omnes. et electa cretensis in oracione 35 declarat dii appellati homines qui in humano more ambularunt. ad quod eciam notat Boldunus d: spectare videtur quod magi et ariolj responderunt regi Nabucodonosori danielis 20 v. 11. sermo quem tu quaeris rex, gravis est nec reperietur quisquam qui indicet illud in conspectu regis exceptis diis quorum non est cum hominibus conversacio

Vel tandem sic nominati sunt ob sanctitatem, iusticiam, temperanciam, aliasque virtutes, per quas dei imago in eis quasi in filiis resplendebat. quemadmodum exponunt chrisostomus Teodoretus, Cyrillus et hilarius in psalmum trigesimum secundum, et alii fundati in aliquibus scripture testimoniis in quibus viri sancti et iusti filii dei nominantur ut deuteronomii 14. v. 1: filii estote domini dei vestri. Matei 5 v. 45 ut simus filii patris vestri qui in celis est. Ioanis 10 v. 12. dedit heis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine heius.

Secundo Boldunus lo. 10. eclesie ante legem opus opinatur illos filios dei olim nuncupatos fuisse, qui exemplares vite santimoniam profitebantur vibe sanctissimo sethi vibe eciam abrogatissimo caim carnalem ducerent originem, qui ut ait d. petrus actorum 4. 10. v. 34 non est personarum acceptor deus sed in omni gente qui timet deum et operatur iustitiam acceptus est ille. supponit hic Boldunus quod expresse docet Ioanes Caramuel tomo 1. theologie regularis lo. 2. d. 10. et non regulariter loquendo omnes cainiades ut docet apostolus Iudas in sua epistola canonica v. 12. 14. et 19. fuerint in epulis suis macule convivantes sine timore semetipsos pascentes nubes sine aqua que a ventis circumferuntur arbores autumnales infructuose bis mortue eradicate fluctus feri maris despumantes suas confusiones quibus procela tenebrarum servata in eternum. non esse creditu dignum nullum extitisse pium iustum et santum proavisse ad exemplum et ferventissimam predicacionem Enoqui et aliorum hominum iustorum.

Insuper supponit eciam Boldunus. quod eciam loco citato docet Caramuel omnes setiades non fuisse iustos et pios; unde concludit Caramuel, unde dicendum credo non fuisse divisionem qua genus humanum in filios dei, et filios hominum ut illa quo in setiades et cainiades distribuebatur siquidem non omnes sethiades filios dei fuisse satis est credibile.

Ex his omnibus interpretationibus vera est quae ut communissima inter pp. et dd. veterimus scilicet per filios dei intelligendos esse posteros Seth et per filias hominum ex caino decendentes nec fas est eo nimis pp. et dd. interpretationi contrariari. at quia nomen filiorum dei credimus esse nomen religionis et santitatis hoc est significare filios dei adoptivos per graciam degisti patres supra relatos et fundati scripturi testimonis ibi adductis, et quia alivnde sit valde probabile non omnes setiades usque ad hanc filiorum dei et filiarum hominum stirpes comixtionem ut reponit Boldueus, et docet Caro mueti fuisse iustos, et santos sicut et aliquos cainiades ante predictam comixtionem fuise ad veram penitenciam et vite santitatem conversos iustorum predicacione et exemplo relictis pp. et fatribus dicendum est regulando interpretacionem predictam per ultimam interpretacionem per filios dei intelligi communiter ex ambobus posteros Seth et per filias hominum posteras Caini quia regulariter loquendo setiades erant iusti et santi, et cainiades multi et religionis contentores licet nomen filiorum dei nomen eset religionis, eoque nuncupandi fuerint viri iusti et pij, sive a Seth, sive ab ipso Caino decenderint.

Confir. huius nostre interpretationis veritas refutacione interpretationum que ipsi contrariantur, et inprimis refutantur illi qui supponunt angelos esse corporeos 1o. quia hee interpretationes ex ignorancione angelice nate, et angeli vocabulo non intelecto atque a poerifo Enochi lo. propohete iam pridem ab ecclesia catolica proscripta sunt, et inter eruciis apochilacinis b[...]iensi numerate et refutantur a santo Augustino pluribus in locis videatur lo. 15. de civitate cap. 23 et cap. centesimo 8. et q. 3. in genesim. Impugnantur a Chrisostomo homilia 22. in genesim ubi dictas opiniones vocat fabulas omnia inconsiderate loquencium, et blasfemas voces hominum adversum cap. sua blaterancium. Santus Cirilus lo. 30 in genesim in principio vocat falsam pravissimorum hominum opinionem neanque accurate et erudite refelit et rursus contra iulianum apostatam eadem sencientem in lo. 9. inicio, et hanc sequitur Anastasius episcopus Nicenus epistola q. 24. abetur tomo primo bibliotheca patrum, et cronicon alexandrinum. Teodoretus circa q. 47. quidam nimis stupidi et stolidi existimarunt hos angelos esse putantes sue scilicet intemperancie patrocinium de abituros si angelos eiusdem criminis reos tenerent.

2o. quia deus immisit diluvium ad puniendam incontinenciam filiorum dei ut constat ex narratione Moises.: pp. per filios dei

n͂ sicut fingunt angeli, quia hij diluvio n͂ perierunt sed ho
mines neque peccata demonum sed hominum diluvio vindica
sunt; et certe si peccatum conjugii illatum demonum fuiset
dum saxat, et mulierum, inde mone sare et mulieres, et
n͂ in viros divina exarcuisse ira; que tamen totum genus huma
num diluvio perdidit. Nec verum esset quod narrat Moises, li
licet quod. omnis caro corruperat viam suam, et alia que
sideri possunt in textu. Nec deus dixiset, n͂ permanebit spiritus
meus in homine in eternum quia caro est, sed in angelo et mu
liere. hec Dr. ex Theodoreto loco supra citato.

3o quia tanti angeli
ut docent auctores ae opinionis propter intemperan
tias libidinis de celo lapsi essent: sane primum angelorum
peccatum fuisset peccatum luxurie: sed hoc est falsum; ergo et. Minor
probatur quia si angeli commisissent peccatum luxurie id profecto
non ante mille annos ab orbe condito [illegible] commissum
esset. tantum enim fere temporis effluxit ab exordio mundi
ad id usque tempori quo filios dei mixtos ese cum filiabus
hominum tradit Moses: sed peccata angelorum longe antiqui
ora fuerunt: ergo et.

Minor Dr. quia peccata angelorum commissa
fuerunt statim in ipso mundi exordio ut ex verbis Xpi Domini apud
Ioannis cap. 8. v. 44. abeunte palam est: ibi enim dominus de dia
bolo dixit: ille omicida erat ab initio et et in veritate n͂
stetit et Similiter Sapientie cap. 2. v. 24. invidia autem diaboli
mors intravit in orbem terrarum, sed mors intravit statim ut
peccavit Adam testante Paulo ad romanos 5. cum inquit per
unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per pec
catum mors: ergo multo ante peccatum luxurie [illegible] pec
catum alia reperiuntur in scriptura angelorum peccata scili
cet invidie, mendacii, et omicidie

Quin illud inconfesso est quod
omnes fere PP. et theologos primum angeli peccatum fuisse superbiam
[illegible]. Ecclesiastici 10. dicitur: esse initium omnis peccati super
biam. Dr. enim omnium peccatorum fuit peccatum Luciferi
hoc autem fuit superbia ut inferunt Dr. ex illis Isaie
verbis cap. 14. quomodo cecidisti de celo Lucifer qui mane ori
ebaris &. corruisti in terram qui vulnerabas gentes &. qui
dicebas in corde tuo in celum conscendam super astra dei
exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in la

lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium similis ero altissimo 4º quia angelos esse incorporeos convincitur ex scriptura: ergo predicte opiniones falso nituntur fundamento. Ex eo quod legimus Luce 8. v. 30. scilicet intra unum hominem quem a demonibus Dominus liberavit fuisse legionem demonum hoc est sex millia demonum est autem prorsus incredibile si demones essent corporei intra unius corporis humani angustias tantum numerum demonum quod certam est contineri potuisse.

Preterea quia scriptura frequenter vocat angelos simpliciter spiritus ut Matei 8. eiiciebat spiritus verbo et cap. 10. dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eicerent eos, et cap. 12. cum immundus spiritus exierit ab homine. Et paulo infra assumit alios septem spiritus nequiores se, et ad hebreos 1. sunt administratorii spiritus. Nec si haberent corpus materiale quantum et extensum vocari possent simpliciter spiritus, ut patet in homine qui quia corpus includit licet spiritum etiam includat simpliciter non potest dici spiritus.

Et insuper non recte ex hoc loco Ioannis 4. spiritus est Deus, inferrent theologi Deum esse omnino spiritualem: Ubi nec ex hoc Matei 27. clamans voce magna emisit spiritum, nec ex illo ecclesiastici 12. revertatur pulvis in terram unde erat et spiritus redeat ad Deum qui fecit illum, nec ex illo Ioannis 19. in manus tuas commendo spiritum meum, et inclinato capite tradidit spiritum: animam humanam esse simpliciter spiritualem quod falsum est nec recte id inferrent theologi. Itaque quando nomen spiritus tribuitur in scriptura rei intelligenti significat rem incorpoream, licet aliquando ut ex adiunctis deducitur significet ventum, ignem, vel aerem, que sunt creature corporee ut psalmo 147. flabit spiritus eius et fluent aque, Exodi 15 flabit spiritus tuus et operuit eos mare et Actorum 2o. factus est sonus tanquam advenientis spiritus vehementis.

Conf. ex PP. Atanasio Nazianzeno Nysseno Basilio Chrisostomo Cyrillo et aliis videndis apud Vasq. d. 172. cap. 3. inter quos hec sententia communis est sed maxime Conf. ex Dyonisio de celesti hierarchia cap. 2 20. et 4. cui in materia de angelis ceteris pp. semper defertur eo quod profiteatur se hec que de celesti illa hierarchia scripsit a Sancto Paulo suo magistro accepisse. Nec non Conf. etiam ex concilio Lateranensi cap. firmiter de summa trinitate

sic definiente: Firmiter credimus et simpliciter confitemur
quod unus ē solus verus Deus, unum universorum principium
creator omnium invisibilium, et visibilium spiritualium et cor-
poralium qui sua omnipotenti virtute, simul ab initio
temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem et
corporalem, angelicam videlicet et mundanam, et deinde
humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitu-
tam. An autem propterea de fide sit angelos n̄ esse corporeos
contra Toletanum communius asserunt DD. sed alij negant quia
inquiunt Concilium ibidem ex professo et directe definire
n̄ intendit sed Deum esse creatorem omnium dum taxat. sic
que S. Th. qui obiit 49. annis post celebratum Lateranense
putat assertores corporeitatis angelicæ temerarios tantum
et n̄ ereticos esse censendos.

Et tandem confir. ex eo quod animæ rationales
n̄ sunt magis spirituales quam sint angeli, sed illæ, ut con-
stat ex concilio 6. constantinopolitano actione 11. sunt enti-
tates incorporeæ; ait enim concilium verbum divinum assumsisse
carnem et animam rationalem, eamque incorpoream et ex Late-
ranensi sub Leone 10. ses. 8. in quo animæ definiunt esse spiritus
propie dicti: ergo et angeli, qui multo sunt præstantiores
anima rationali tales admittendi sunt, maxime cum in conci-
lio generali Niceno 2. actione 2. animæ rationales, et angeli ponan-
tur in eodem ordine. Alia rationes apud Pererium to. 8. in
genesim, et apud alios autores videri poterunt, quas
ut minus efficaces omittimus.

Dices 10. multi antiqui patres do-
cuerunt angelos esse corporeos contra aliquos supra retuli-
mus in prima opinione et alij videri possunt apud Medi-
nam q. 50. artlo 2. Et hæc sententia videtur esse confirmata
in concilio Niceno 2o. actione 5a. ubi approbatur doctrina Joan-
nis Tessalonicensis episcopi qui dixerat angelos, qui corpo-
re constarent ~~sic~~ pingi posse. Ro. cum communi dicendum
concilium quidem approbasse angelos pingi posse sed hoc præ-
scindendo a ratione ipsius quia congregatum erat concilium
n̄ ad tractandum de natura angelorum; sed ad picturæ et cultum ico-
num. Circa patres dicitur verum ē aliquos ex ipsis palam
tueri angelos esse corporeos benigne tamen sic interpretari
possunt ut dicatur 10. ipsos interdum loqui n̄ quidem ex
propria sed platonis quæ tunc vigebat sententia.

2o. ipsos loqui n. de angelis secundum se sed de apparentibus. 3o. loqui de angelis similiter absolute, sed comparatione facta cum deo, cuius simplicitate summe excedunt: similiter enim fieri ait gregorius homilia 37. humana iustitia divine comparata iniustitia e. item vita temporalis eterne vite comparata mors e potius dicenda quam vita. damascenus vero 2o. de fide c. 3 omne creatum e crassum et materiale comparatum ad deum

4 Sicut per corpus sua intelexerint, iuxta illud augustini epistola 28: incorporeas quoque esse animas et si difficile tardioribus persuaderi potest mihi tamen fateor esse persuasum sed nec verbi contro versiam uel superfluo faciam, uel merito patiar cum de re constat n. e opus certare de nomine, si corpus e omnis substantia uel essentia, uel si quod aliquo modo e in se ipso corpus e anima: item si eas solas incorporeas placet appelare naturas que summe incommutabiles et ubique tote, corpus e anima cum ipsa tali quid ipsa n. e

Dices 2o. plura dantur scripture testimonia in quibus tribuuntur angelis operaciones proprie rerum corporearum. 1o. regum 16. c. 23: igitur quandocumque spiritus domini malus arripiebat saul david tollebat citaram et percuciebat manu sua et refocilabatur saul et levius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Tobie 6. c. 8 fumus heius c. necne cordis piscis ? explicat omne genus demoniorum sive a viro sive a muliere ita ut ultra n. accedat ad eos. et c. 19 ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugatus demonium que indicare videntur demones predictos esse sensibus suis percipiunt sonum et odorem. et eodem 5o. c. dicitur raphael loqui ambulare etc. et gen 18. g. dicitur quod hospicio recepti fuerunt et comederunt angeli; et innumera alibi plurima de ipsis angelis

Ro. imprimis angelis in scriptura sepe tribui operaciones corporeas quia illas exercent, uel videntur exercere in corporibus assumptis, et contra ipsos n. fuisse proprie locutos, nec proprie comedisse sed apparenter tantum. ad illud quod habetur 1o. regum dicendum e saulis citare consentiri n. fugari directe demonem sed saltem deliniri et humores eius nimium sedari. ac proinde demones vexacione minus idoneos reddi et ideo tunc temporis demones recedere a saule, n. quod fuisse ofenderetur musica

sed quod Egre fere dulci illo concentu meliorem temperiem
inducente sibi impediri medium vexationis, scilicet perturbationem
humorum circa;

Circa id quod refertur, ex libro tobie cum tenerio intra
dorsum fumus iecoris illius piscis habuerit veram efficacitatem
ad expellendos demones serarius cap. 8. qu. 2a. et 3a. existimat abuisse
veram efficacitatem partim natalem et partim supernaturalem
Arcaqar in caput 8. notacione 2a. dicit inesse illi fumo vir
aliquam nativam expellendi demones sed virtus natalis que in
dicto fumo esse potuit solum i ut docet Cornelii a lapide et di
dacii de celada super dictum [illegible] tobie [illegible] mediata, et indirecte
impediendo scilicet demonis actionem per dispositionem contrariam;
demon enim agit per natales causas et humores maxime
melancholicos que ergo humores hosce tollunt, vel minuunt demo
nis actionem et vexationem infringunt: ergo cum demon Asmodeus
prius illos septem maritos infestaret quia libidinis estu percipi
ti iudicio et maritali affectu accederent ad nobam molestantur potuit
suffitum piscis cor hepar fere dispones inducere que sic tempe
raret Tobiae libidinem cum venusta puella vestitate ut libidini fa
bis minus studeret; ad quod satis iuvare poterat, et licet Sara
nunquam demonem subierit similem effectum in hea valuit operari
nam etsi eximia utriusque modestia et temperantia divine gra
tie debeat ascribi, ad servandam continentiam, [illegible] pares iuvat cor
poris moderata temperies.

Addit eusebius et iustinianus apud Ce
ladam loco citato Asmodeum sub humana forma dum novos maritos
infestabat sare apparuisse, illis amica [illegible] blandiendo: vide
erunt: ergo natales illius fumi qualitates, necessarium frigus ad quo
admentandam, et addensandam illam corporalem speciem sic effica
citer disparare ut [illegible] consisteret spectrum. ecce qualiter huius
modi suffumigium [illegible] iuvare potuit ad fugandum
demonem. cetera autem Vasseli ascribenda sunt; nempe de
monem inde expulisse et in egipti deserto sic religasse ne ultra
valeret Saram herumque novos coniugem deinceps infestare quod
ipse tobias Vasseli ascribit cap. 12. v. 3. aiens: et demonium ab ea
ipse compescuit. videatur Celada. insuper esse potuit vis moralis
ex fumo [illegible] aliena dei, ex qua offenderetur mali
angeli, et sic fugaretur: ob hanc enim mortis significatio
nes delectantur vel offenduntur angeli mali vel corporeis
ut docet augustinus. lo. 21. de civitate dei cap. 6.

Laudes esse potuit visitr. spernalis sicca quas hinc dela
veh ut ageret in demone sicut clebati infernalis ignis adijus
et animas cruciandum. Sicque non sequitur angelos esse corpo
reos.

Q. continetur filios dei non esse angelos quia si C quod falsi
ssimum angeli corpus aberent saltem illud esset omnino diversum
ab humano aereum scilicet vel igneum, et humanis oculis
in aspectabile et aliis corporeis sensibus imperceptibile neque an
geli non possent carnis nostre delitiis affici, et delectari, neque ex
secundo corporibus ita subtilibus huiusmodi delicias percipere possent
filie hominum, neque filios generare ut adversarii admittunt

Confir insuper nostra sententia quia concesso quod falsissimum est si
licet demones esse corporeos et abere vim generandi quia cum
generare aliquid ex mulieres non tamen possent hominem et
racio est manifesta quia cum duo diverse speciei interse coe
unt ad generationem, ex utriusque commixtione quod generatur
specie ab utroque diversum est ex equa enim et asina generatur mulus
idem que cernitur in aliis, que sic generantur, nam filius non potest esse
eiusdem speciei cum parentibus cum hij differant specie nec alte
rius parentum quia non est racio ut sit idem specie cum uno et
non cum altero: neque cogit racio filosofi scribentis filium debere
esse debere ab utroque speciei sed ita tamen ut cum utroque aliquam
abeat convenienciam sicut in mulo manifestum, cum autem de
mon genere diversus a muliere commode quod ex demone et mu
liere congressu generatur potest esse homo idest simplicis omnino mu
lieri diversus autem omnino a demone, unde tenet cum deberet
contra femine ut similior esset vir. uita demoni quam mulieri
siquidem demon aberet vim activam generationis femina vero
passivam: et cum nata prolis ex femina est sic prima precipue
activo principio accepta fertur. facile ad confir huius nostre
dente, quod scribit Plinius lib. 6. cap. 20. autore laudans durim
agno proditum, quedam indorum cum feris quoire mis
tisque et semiferos esse partus

Videatur Dereri. his confir
racionibus addo. Porro quandam actiniorimo dominum
homilia 22. in genesim ex illo xpi Mathei 22. v. 30. in resur
rexione enim neque nubent neque nubentur sed erunt
sicut angeli dei neque enim possibile est ait Chrisostomus in
corporea natura tales unquam concupiscencias aberer

Et addit alias voces dicens: Si sancti et spiritus sancti re quieti sunt neque visione angelorum videre potuerunt, eo in ten bir desideriorum terrena animas spiraset con pacta angeli presencia in substancia suo jacob enim videri post in coopo ralis substancia separatim aberat, quin et anima velut vita iacebat. quis enim valde insanus comprobavet tamen verba dementia plena quod incorporea et spiritualis natura corporis complexus fieret

Voces ec opinionis habent inquas dividitur prima principalis interpretacio nec dissimiliter verbantur nam quo codice legentes angelos dei corporis sunt ut Franciscus Georgii docet tomo 3o tracta de angelis sup. e dubio 4 ve in loco e n. 29, ad illum quae angeli in scriptura filii dei pre sertim in locis abad berrans sed dubitis docet Chrisostomus an gelos nunquam appelatos filios dei cum paulus ad ebreos eos scribat: cui angelorum dixit aliquando filius meus es tu. sed quia pauly in desilacione adobcionis sed de natali et sustali locuti e nihil sabet Chrisostomo, neque placere potest Chrisostomi eorum patrum non servet donorem auspicionis de angelis qui illis convenit ut docet S.T. 3 parte q. 23 quia illi in adobcione filiorum receperunt, et propter alias rationes ibi videnda dicendum quod licet nomen filiorum dei angelis conveniat: tamen in loco Moisis per filios dei non possunt intelligi angeli dictes explicancie iam relatas

Sequitur confirmatio nostre sente cum refutacione opinionis burgensis et aliis aserencium filios dei fuisse demo nes qui incorporibus armatis comixti fuerint cum filiabus homi num et perseveret ab illis unint concurise ad generacionem filiorum. Refutatur 1. quod filii dei illecti fuerint pulcritudine ut acciperent uxores ex filiabus hominum ut constat ex illis verbis videntes filii dei filias hominum quod essent pul cre acceperunt sibi uxores: ergo non fuerunt angeli incorpo ribus armatis qui enim non possunt allici pulcritudine ad rem veneream cum appetitu carcant sensitivo et eorum tactus adquem pertinent delectaciones veneree. Sed dices

Sed dices S. Aug ustinus lo. 15. de civitate dei c. 23. scribit, creberrima fama est multi se expertos vel ab his, qui experti essent de quorum fide dubitandum non est, audisse confirmant silvanos, et faunos

quos vulgo incubos vocant, improbos sepe extitise mulieribus et earum apetise, ac peregise concubitum, et quosdam demones quos ducios gali nuncupant hanc adsidue inmunditiam et tentare et eficere plures taliaque acceberant ut hoc negare impudentie videatur. ergo demones incorporibus assumptis delicijs veneris aficiuntur.

Rno. demones gaudere predictis actibus eosque procurare non tamen propter veneream delectacionem, quam, omnis, pecuniam sperant hec enim nulla ese potest in puris spiritibus, sed propter homines perniciem inde derivatam qua vehementer gaudent norunt enim natas hominis proxisimam esse voluptatem, et hanc ese illecebram cuiuslibet turpitudinis, et improbitatis adque omnis malorum escam. experti preterea sunt viros quamtalis prudencia probitate, et gravitate preditos, blandicijs voluntatum delinitos semper numero ese corruptos et ad magna tractos flagicia. meminerunt eciam fortisimum omnis mortalium sansonem sapientisimum Salomonem, et santisimum David voluptatis dulcedine inescatos impurisimis flagicis, et gravisimis calamitatibus contaminatos et afectos ese.

2. quia fundum ergo fundus quod ex textu decorum virgenis infirmisimum e ait enim quos oserim t. latina translacio vocat gigantes, eos moises vocabula ebrico apelavit nephilim quod latine sonat cadentes denotans eo vocabulo demones propter peccatum de celo lapsos. de eorum principe lucifero dixit isaias cap. 14. comodo cecidisti decelo lucifer? et dominus lucas cap. 10. videbam satanam sicut fulgur decelo cadentem. infirmisimum inquam fundum quia qui nominantur nephilim in principio fili dei de gigantibus et filis dei procreatis nec valet dicere quod fili nominati sunt cadentes, etiam parentum nam ut docent ebrei, gigantes dicuntur cadentes, quia alios homines coram se cadere facerent impios violenter irruentes suaque potestati subicerent, et non propter eos angelorum. infringitur eciam hec opinio aliquibus rationibus, quas precedentes, quas hic ebrei repetitas, et illis videndas apud pereriam.

Sancte confirmatur tra senta ex impugnacione ergo ex impugnacione opinionis vel eius aserentis per filios dei intelligi viros procere magnitudinis ad modum que formosos et ex impugnacione opinionis ebreorum aserencium per filios dei significari homines nobiliores

nilicat illis principii studium quia hic Deus loquebatur
paucorum puniret totum genus humanum quod e falsum
2o. quia ut constat ex cap. 6. genesis v. 9. 12. et 12. Deus
delebit genus humanum quia vidit terram esse corruptam
et omnem carnem corrupisse viam suam.

2o. ro. licet Deus aliquando
exacerbata potentia et principiis plurimos de populo
interfecerit tamen non videtur credibile attenta infinita
dei erga homines misericordia et clementia ut prop
ter incontinentiam aliquorum et alia ex tali incontinen
tia derivata flagitia terribilem et universalem diluvii
punitionem immiserit nocentes pariter et innocentes omni
viventes simul et impios delendo. alias certe aliis
temporibus simile diluvium immissum fuisset. quae enim
fuere tempora (ait Torniel. anno mundi 987. n. 12.) aut
qui populi, quae gens adeo sancta in qua non aliquo modo
viri sint imbecilliores affectionis capiunt.

Quantum ad filios
hominum dicendum e contra ad ea quae diximus de fi-
liis dei quibus ipse contraponuntur intelligi filias condem-
natas hominum damnatorum per homines enim inveni-
tra intelliguntur qui terrenis sunt pauci 10. ad corinthios
Ep. 3 c. 3. non ne sic homines ambulatis, et ep. 20. c. 2 animalis
homo non percipit ea quae sunt spiritus dei. Et sanctus apostolus
G. Judas in sua epistola v. 19 illos vocat sanctimaeti
spiritum non habentes, Et similiter per filios hominis in
telliguntur qui vero mundani sunt dediti, sicut et ap-
paret constat ex psalmo 4 c. 3. filii hominum usquequo
gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et quaeritis menda-
cium. Cum autem qui terrena sapiebant, et spiritu-
alibus erant ab initio adversi sicut ut in plurimum Caimite
communiter dd. per filios hominis intelligunt ex caim descen-
dentes, sicut qui erant filii dei per adoptionem hi erant
ut in plurimum posteri Seth ipsos filios dei intelligunt co-
muniter dd. posteros Seth.

Quaeret hic aliquis utrum
praedicta causa diluvii nempe hominum malicia ita
fuerit hominibus communis ut praeter eos qui salvi facti
fuerunt in arca omnes essent carnales et scelerati? Ro. affir-
mative cum pererio lib. 9. in genesim n. 63. et dr. canatore

moises inqua generaliter ab eo cuncta cogitacione hominis cordis intenta fuit ad malum omni tempore et quod omnis caro corruperat viam suam et hanc unam causam reddit moises cur uniuersum genus humanum deus voluerit delere diluvio, quod omnes nequissimi et sceleratissimi erant generalis vero huiusmodi sententias scripture aliquibus excepcionibus restringere et quo artare non licet nisi cum huiusmodi excepciones, ex aliis scripture locis elici possunt aut cum racio docet oportere talibus excepcionibus, quod sine illis, generales scripture sententias hominum generaliter acciperentur, aliquid manifeste falsum vel absurdum consequeretur.

Deinde si alii fuissent homines iusti, illi quoque similiter invenissent graciam coram domino ut invenit noe &c. et servati fuissent a diluvio. hanc enim ipsum reddit causam cur deus cunctos omnes homines perdiderit noe autem servaverit quod iste esset iustus. sic vero iustus et vero consentaneum enim est quod abram dixit deo g. 18. nequaquam hoc tuum domine qui iudicas omnem terram ut occidas iustum cum impio fiatque iustus sicut impius. denique hoc eciam firmatur auctoritate beati augustini qui in libro 15 de civitate dei cap. 24 scribit singulari consilio et providencia dei factum esse ut quo tempore diluvium venit, eo tempore nemo superesset preter noe cuius huius qui que non esset dignus diluvii occasione puniri: nec iustum inquit augustinus credidi sic factum esse diluvium, ut in viventibus in terra qui non erant digni tali morte defungi quam impios iudicatum est.

ipso tamen asercio dicentium quod doceat omnes illos adultos qui adveniente diluvio, iam alii vero arbitrio fugebantur, et dediti et flagiciis erant iudiciti non solum temporali sed eterna morte perisse et non solum aquis diluvii verum et flammis inferni esse demersos nam preter infantes qui sacro illius temporis a peccato originali mundati erant aliqui adulti adveniente ingruente diluvio orribili horum aspectu commotos esse ad penitenciam et propter penitenciam ab illis vite acta illam calamitatem et flagiciis suis debitam incipientes et equo animo ferentes eterne mortis dampnacionem effugerint ut docet lyranus libro 4 cap. 26 his verbis: credendum enim est aliquos diluvio perisse cum hec de periculo mortis peccata delerent sit iustitiam

scriptū ē. enim vindicabit deus vis indignorum ple
rosque antea ex eis ut a te impios ab illo tempore diluvij
ad diluvio ad eternum incendium transire.

videtur significare apostolus Petrus epistola 1. cap. 3 v. 20. 3.° 20. quia id clari
us insalvum ... quia non dicatur reos sub extremo
tempore verumtamen iuxta illud psalmi 78. v. 34. cum
occideret eos querebant eum et revertebantur, non dicere
... fuisse semper incredulos quo ante mortem desierint
esse tales: nam post mortem ubi ceciderit lignum ibi erit
et contra ad penitentiam conversi fuerunt. deinde quia
... qui erant aliquando increduli ut clare deducitur
ex textu descendente anima Christi ad inferos erant in
in sinu patrum ipsis qui predicabat: quo cum veram pe
nitentiam decesserunt aliter erant in inferno. Et iuxta
hanc intelligentiam clarissimum ē textus aliquin obscurissi
mus eoque modo acomplurimis doctissimis viris expli
catur ut sunt Lyranus Caietanus Sa et Serarius omnes su
per dictum apostoli locum. Nec non Bellarminus tomo 1. lib. 4.
de Christo cap. 13. Suarez tomo 2. in tertiam partem disp. 43. s. 3a. Or
quirez ... ultimo cap. 29. ... in epistola pon
tificum cap. 12. et Cornelius in anno mundi 1447. ...

2.° quia licet illi essent increduli ad predicationem Noe di
luvium comminantis tamen verumtamen illud ignorari coherenter
verisimilius ē credere etiam viderent ... vitam suam
ante quam submergerentur penituisse ut ... animas eas
quemadmodum evenire solet in naufragio in quo nam fere omnes
etiam obstinati peccatores compunguntur et penitent maxime cum
dei ideo sensim per spatium quadraginta dierum et non brevi
uno tempore immisit diluvium inundationem ut docet Chriso
stomus homilia 25. in genesim ut homines demum peccatis
penituerent. hec sunt verba iam quod 40. dieb. et 40. noc
tibus inundavit diluvium, et illud signum bonitatis maxim
genij ē. Volebat enim propter magnam misericordiam etiam
aliquos ex eis castigatos generalem sane internecionem
effugere cum ante oculos viderent proximos suos perire
et imminere sibi commune interitum. verisimile enim ē 10
die unam aliquam pariter diluvio perisse, et 20. die
acrevisse aliquid diluvij: et similiter die 30. et 40. et reliquis

adque ita in 40a dies et 40a noctes produxit ut omne detentionis pretextum adimeret, nam si voluisset [illegible] potuisset omnia summo momento perdere diluvio, sed propria misericordia tanta dierum productione usus est.

3o. quia hoc cor sanctus adque misericors audiens sonitus maris ac fluctuum arcae latera undique pulsancium et denciores imbrium super tectum et super [illegible] arcae partes continenter erumpentium ventorum constanciam fragores, et in [illegible] horrenda sonitu et considerans [illegible] quae hominibus incredulis contingebat intimis sensibus ad misericordiam commotus ut docet Salian anno mundi 1656. n. 29. et cum suis ad preces conversus divinum numen lacrimarum imbre perdius implorabat, et corpore pereuntibus animarum salutem impetrare omni animi contencione conabatur. nec irritae fuerunt preces: multum enim valet assiduo iusti deprecatio. Iacobi 5. v. 16: sicque multi qui ad illa diem increduli fuerant cum fabricaretur arcam, tunc demum percucientes pectora sua reos se fatebantur, plangebant preterita crimina, et necessitate immutate conversa suorum omnium vitae propriae iacturam in mortem [illegible] satisfaciones offerebant, et suspicientes in caelum dicebant: iustus es domine, et rectum iudicium tuum.

Sed quaeret aliquis an fuerint plures illi qui diluvio obruti aeterna morte perierint an qui penitenciam agentes eam effugerint. Sanctus Hieronymus existimare videtur multo plures fuisse innocentes aut fere omnes eos qui mortem aeternam effugerunt penitenciam agentes quia exponens verba illa: non permanebit spiritus meus in hominibus istis in aeternum quia carnes sunt ut habent Septuaginta inquit: in hebreo scriptum est: non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum quoniam caro sunt hoc est quia fragilis est in homine conditio, non eos ad aeternos servabo cruciatus, sed hic illis restituam quod meruerunt: quod non severitatem ut in nostris codicibus legitur sed clemenciam Dei sonat dum peccator hic pro suo scelere visitatur. hec ibi.

Et in 1o. Caput prophetae Naum super illa verba; quid cogitatis contra dominum hoc modo scribit: si nobis videtur crudelis, rigidus et cruentus quod in diluvio genus delevit humanum, super Sodomam et

Gomorram igne et sulfure perdidit, Aegyptios demersit, [illegible]
tibus Israelitarum cadavera prostravit ~~in~~ in eremo. Si de-
hem ideo in praesens reddidisse supplicia, ne in aeternum puni-
ret, certe aut vera sunt quae prophetae loquuntur aut fal-
sa: si vera sunt quae de celeritate legis videntur dicere, ipsi
dixerunt non iudicabit Dominus in idipsum in tribulatione;
si autem falsa sunt, et falsum est hoc quod dicitur non con-
surget duplex tribulatio. Falsa ergo et crudelitas, quae in
scriptura est, quod si verum est ut negarunt non potuerunt dicere
propheta non iudicabit Dominus bis. Ergo qui puniti sunt
postea non punientur: sicut et illi postea punientur scriptura
mentitur quod dicere nefas est. Respondetur ergo, et qui in diluvio
perierunt, et Sodomitae, Aegyptii et Israelitae in solitudine
mala sua [illegible] sua ~~et~~

Credibilius tamen est maximam illorum
partem cum caeteris extinctam et aeterna morte periisse;
significat Chrysostomus homilia 25. in genesim et superius te-
stimonio supra relato, ubi loquens de his quorum peccatum
diluvio deletum fuit dicit aliquos esse, denique dicit Beda
et loquens de illis quorum peccatum deletum non fuit, ideo ob-
ad aeternum transierunt incendium ait plerosque esse quos sepe-
livit [illegible] anno mundi 1655 n. 7. et alios super caput generi
v4. Nam multi parum temporis habuerunt obstupefacti statim mo-
rte [illegible], alii licet plus temporis habuerint, ita fue-
runt vehementer perturbati ut de salute animae nil cura-
verint neque ex diluvio [illegible] ad [illegible] vera
fuisse doctrinam ante ipsis praedicatam. Illi denique multi-
tudine pene in [illegible] habuerint detestationem peccatorum, [illegible]
tamen non fuit vera contritio prout oportebat ad salutem,
[illegible] minor pars fuit quae in illa vehementi angustia et
perturbatione veram habuit de peccatis contritionem.

Ad 2am
auctoritatem Hieronymi dicendum est textum hebraeum expo-
nendum esse per versiones Septuaginta et per Vulgatam,
in quibus habetur non permanebit etc. nec in versione Chaldaica
[illegible] patrum. Ad 3am auctoritatem respondendum est
Hieronymum [illegible] ibi dicere fundato auctoritate prophe-
tarum, quae tamen probabilia sunt [illegible] sunt illa
quod tota gens Sodomae et Gomorrae et Aegypti in mari
rubro submersi non fuerunt aeterna morte puniti nam probabil[ius]

id quod receptum vam apud alios pp. et DD. ut docet Carneli
a lapide in gen. cap. 19 et super cap. 17 hanc v.g. omnes sodo
mitas in impietate sua esse mortuos esse quae dam natos
versabantur omni in flagranti crimine deinde nocte qua
duobus angelis turpiter abuti volebant, deinde quod subita fla
ma eos corripuit, et stupe fecit ut nec sensum nec tempus
haberent peniterendi, idem quod hoc evenit egyptiis repente obrutis
fluctibus maris rubri.

requiritur etiam ex eo quod docet hieronimus
quod nullus non perit eterna morte cum in hac vita fuerit puni
tus et deus non puniat bis, et similiter omnes qui in hac vita
puniuntur quod falsum esse docet idem hieronimus nam post verba
supra relata querit: si fidelis deprensus in adulterio decolletur
quid de eo post fiat. aut enim punietur et falsum est quod
dicitur non vindicavit dominus bis in idipsum tribulatione aut
non punietur, et optandum est adulteris ut in presenciarum breui
et cita pena cruciatus fruiantur eternos. ad respondet: Deus
ut omnium rerum ita et suppliciorum quoque sive cruciatus
et non prevenit sententia iudicis nec illi in peccatores excercende
de hinc pene auferri potestatem, et quamvis peccatum mag
num diuturnisque legum cruciatibus siquis antea puniatur sic
satis et adequate adversitate culpe ut ille in lege qui
israeliti male dixerat et qui in sabato ligna colegerat tales
postea non puniri quia culpa levis presentis supplicio compen
sata est. quam dicat adulter decolatur quia peccato suo lesit
vel publicam rei prodedit scandalum decolatione ergo punitur offen
sam rei publicae idem tamen offendit deum a quo de ea
certo ut pariter hanc offensam punit contritione confessione
et satisfactione vel satis passione adequata culpe et sentit
gratiam oferendo deo decolatione in satisfactione adulteri quod
si moriatur impenitens deus adequabit satisfactione in inferno.
et si moriatur cum vera penitentia at satisfactio non sit ade
quata adequabit in purgatorio. deinde adulterius statim punitur
decolatione non vero stetis obstinacio et impenitentia: illam ergo
luere devet in inferno: ergo ex eo quod genus humanum punitum fuerit
diluvio non sequitur non fuisse punitum pena eterna.

Confr. Lex

doctrina supposita autoritate quae affertur lo. 3. commentariorum
in genesim cap. 7. volunt quidem peccatum cain morte corporis
fuise deletum in eo quod scriptum est: non vindicabit Deus bis

inipsum. Sed hec ratio quam infirma sit et ipsa fides scit et
ipsa patrum sententia diligencior obiter aduertit. hoc enim dictu
verbis accipi conuenit eorum uel ante pena uel inipsu
pena confessiones dei accipit et dirco post eandem penam inte
reparem in illis eternam spes docuit ut ag. latroni qui
interius confessus est in minute dominus aperuit parumper quo
non vindicabit deus bis inidipsum. nam alter latro de tempora
li adeternam transiectus est supplicium. dequo etiam recte dicas
quia nec illo vindicabit deus bis inidipsum nam ese una
vindicta, vereditur que hic incepta perficitur inensempiternum
nec repetitur.

Preterea quod sententia illa naum cap. 1. v. 9. que iuxta
vulgatis interprete et teodocione sic abet: non consurget du
plex tribulacio. iuxta septuaginta: non vindicabit bis idipsum
intribulacione iuxta symmacum: non insurrexerunt inpetuose
angustie et iuxta pagninum: non consurget bis angustia: itrex
ponitur aballquibus ut loquatur ibi propheta niniuitis de
meritis quos preciserne edidit illud vaticinium minans
eis extremum iudicium et dicat quod deus unica irrupcio
ne chaldeorum ita penitus subuertet niniuem ut non
sit opus. similiter Isai ait Abisai de absalone: nunc quo
per fodiam hunc lancea interra semel et non opus non erit.
2o Regum 26. v. 8. ita theodoretus super hec verba prophete
cum ait: adeo acerbus et exsageratus deboni deus accipiet ru
bricam unde opus sit in vos iam plagam infere. Theophilactus
ibi etiam inquid: talis est potentia dei ut si aliquem punire pro
meritis velit hoc pons simul cumulate una plaga
perficiet nec altera vindicta opus abeat simul omnino
opus conficiens atque consumens. Ita etiam exponit Acatho
co alii autem interquos vatablus similiter exponunt de ta
men de niniuitis sed de castris sennacherib hoc modo: deus
ita subiter una vice perangelum sedet et aggeret castra sen
nacherib ut non hec perturbere et plagam iterari non sit opus
sicque ex naum sententia nil conuinci potest contra nos.

Secundo si
licet maior pars hominum perierit ingeniis in diluuio
et adincendio transiit infernale tam anima christi
qui decendendo adinferos etiam damnatis predicabit suum
aduentum ac fructum eius ut inipsum crederent et libera
rentur adoloribus infernum; nec dicendum hanc predicacionem

instructiones [illegible] fuisse: quod maior pars hominum qui in diluvio perierunt non fuit damnata in igne eterno. Ambrosius exequiis dixit Christum alterum se sicut Christus fuisse a mortuis suscitatum solutis doloribus inferni: quibus verbis significat hoc qui dolo rebus inferni tenebantur fuisse illis per Christum abductos, ad que liberatos, et hos [illegible] Beatus Augustinus 10 in [illegible] ad Liberam
Ep. 33 dixit fuisse peccatores qui cruciatibus inferni torquebantur neque epistola 99 ad Evodium propter hec verba, solutis doloribus inferni non dubitat affirmare quin preter animas [illegible] que in sinu abrae quiescebant Christus liberaverit aliquas ex his que dolore inferni cruciebantur, licet in incertum relinquat: an omnes quos in suis doloribus invenit liberaverit an quosdam illo bono [illegible] dignos iudicabit. Accedit meo quod nusquam legi in sacra scriptura vocabulum inferni aut inferorum [illegible] posuit [illegible] semper accipitur; ideoque sinum abrae inquo sancti erant tarde commendatum [illegible] literis tanquam quietis et securitatis plenissimum [illegible] fuisse partem aliquam inferni credit Augustinus: presertim cum illa parabola evangelica de lazaro et Epulone [illegible] indicat Abraam dicens epuloni magnum chaos firmatum est inter nos et vos

Deinde Clemens alexandrinus 6 Stromatum ante medium scripsit Christum descendentem ad inferos etiam damnatis predicare ut credentes ac [illegible] [illegible] in eum crederent, his presertim quibus in hac vita non erat predicatus propter verba petri 1 ep. 3 [illegible] in quo et [illegible] spiritibus his qui in carcere erant spiritu veniens predicavit qui increduli fuerant aliquando quod expectabant dei patientiam in diebus Noe sed illi qui increduli fuerant in diebus Noe pro maiori parte damnati sunt: ergo potuerunt anime damnate audire Christum in inferno predicantem, ideoque inde [illegible]. Unde ep. 4 scribit [illegible]: ideo et mortuis predicatum est evangelium ut iudicentur quidem in homine in carne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que damascenus [illegible]. Nec credendum est huiusmodi damnatos perpetuis cruciatibus inferni non fuisse conversos ad Christi predicationem. [illegible] non est credibile quod [illegible] [illegible] et gratia in penitentia damnatis [illegible] [illegible], [illegible] venit. Maxime [illegible] predicatio Christi erat efficacissima. Preterea inquisitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Gregorius Nazianzeno oratione .42 lo. 20. de pascate, legit platone opamire quidem christiano qui hei seppe maledicebat et conuitiis lacerabat adque dixisse: ego quidem maledicatores esse non iudicior verum ... infernum decendit nemo autem ne ad fidem accessit. Multorum etiam opinio fuit Traiani imperatoris animam orationibus sancti Gregorii fuisse ab inferni poenis ereptam propter damnationem auctoritatem moralem defectibus ubi idem refert de Falconilla. Similiter ab inferno liberata orationibus sancte Tecle. Quid ergo mirum quod christus decendens ad inferos animas damnatas liberaverit

Ro. esse contra fidem asserere omnes apperey infernales damnatos fuisse aberis a christo liberatos ut docet Suarez in 3a parte tomo 2. disp. 43. s.3. propter quod augustinus lo. de eresibus in ... agesima g. inter eresis posuit que asserit christo decendente ad inferos credidisse incredulos et omnes inde liberatos secundum filastrum lo. de eresibus ... de decensu christi ad inferos et satis constat ex consensu totius ecclesie et omnium sanctorum ... tenemus ... decendis apud Suarez quod in inferno nulla est redemptio ex sermonis scripture, nam ... scripture docent penas damnatorum esse eternas matthei 25. ite in ignem eternum et ... ibunt hi in supplicium eternum. ergo etiam pene illorum, qui ante christi adventum damnati sunt eterne sunt nam de omnibus loquitur generaliter scriptura ergo contra scripturam est asserere omnes qui erant in inferno quando anima christi decendit ad inferos liberatos esse a penis inferni: qui si omnes liberati fuissent a christo omnium illorum pena temporalis fuisset. deinde quia [illegible] scriptura quod ubi ceciderit lignum, ibi manet, sive ad austrum sive ad aquilonem. id est ad aquilonem tenebrosum unde panditur omne malum sive infernum et ad austrum lucidum et clarum unde panditur omne bonum sive gloriam eternam

Et ratio est quia huius vite concessum est hominibus ad comparandas vel ad amittendas eternas vitas, et ideo quod non fuit usus medijs concessis adeo ad fidem et gratiam obtinendam dum tempus habebat per legem ordinariam consequi salutem non potest. et quia [illegible]

conditionis viderent homines quamvis damnati, quod qui ante mortem Christi non ergo eduxit Christus ab inferno animas damnatas. Addo insuper licet ut docet Suarez loco citato non videatur ereticum et contrarium asserere Christum sua voluntate et arbitrio aliquem damnatum ex speciali privilegio, ex gehenna eduxisse quia non de fide generalem illam legem nulla dispensatione privilegii quae admittere: temerarium tamen esse quia nullum est fundamentum ita generaliter scripture regulis quis vel aliqui a Christo ab inferno liberati existimantur.

Ad id autem quod pro sententia adversariorum scilicet Christum fuisse a mortuis suscitatum solutis doloribus inferni, dicendum est nihil nobis adversari non veteri potest ad Christum dominum qui magis terra ... dolores inferni quod illuc decendens potuit morere ... illis doloribus langui et tenere quippe qui erat inter mortuos liber, et cui hoc iuxta mirifice convenit quod proxima subiungit Petrus iuxta quod impossibile erat teneri ... et sane interpretatione ... commendat Augustinus impossibile ... ipsum Christum dolores inferni ... quod illius fuerit aliquod captus et vinctus sed quod sua potentia ... ut ab illis teneri et capi nullo modo posset.

2o illa sententia ... potest acomodare ad eos qui in purgatorio igne ... et loci illius ... inferni est ... nominis extensionem, et qui ideo erant ad tempus cruciandi et tamen plurimos Christus ad infernum descendit illis doloribus liberare creditur. imo omnes liberasse dici potest nam licet non omnes e purgatorio eduxerit animas quam ... sufficienter ex ... de tota pena pro culpa debita. Potuit tamen fieri ... diuturnitatem temporis minuerit ita tamen ut gravitate et acerbitate pene compensaretur hoc enim modo et legi iustitie satisfieret, et propter Christi gloriam augendam maior captivorum numerus inferno eriperet.

3o. tale dictum ... acomodari potest etiam ad sanctos patres qui erant in limbo sive in sinu Abrahae nam et si nimis ... illi propter sua pecata dolore cruciatibus eo loco afficiebantur, non poterant tamen sine magno animi esse dolore propter ardentissimum desiderium adventus gratie et videndi faciem Dei cuius desiderium, et spei tam longa dilatio sine nulla afflictione

esse non poterat. et sane explanationem approbat D. Thomas in 3 parte q. 52. articulo 2 in responsione ad 2. declarans illa verba psalmi ad 2. dicendum quod duplex est dolor unus de passione poenae quam patiuntur homines pro peccato actuali psalmi 17. dolores inferni circumdederunt me. aliquis autem dolor est de dilatione speratae gloriae 2. alius proverbiorum 13. spes quae differtur affligit animam quem quidem dolorem patiebantur in inferno. et ad hoc significandum Aug. utrosque dolores de utroque dicit: quod lacrymabili obsecratione Christum orabant: et aliter vero dolores poenarum solvit praeservando ab illis sicut medicus dicitur solvere morbum a quo praeservat per medicinam dolores autem causatos ex dilatione gloriae actualiter solvit gloriam praebendo.

Dicendum quod. adit Augustinus sinum abrae non fuisse partem aliquam inferni quia nunquam legitur in scriptura vocabulum inferni aut inferorum in bonam positum sed in malam partem semper accipi pro eo scilicet dolores et tormenta, et quia sinus abrae dicitur locus quietis et consolationis et velut ubi quiescunt beatitudinis. Item quia lucae 16 dicitur magnum chaos sit malorum esse internum et alium locum quo ibi erant contra dicuntur sic enim dicitur: factum est ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum abrae: mortuus autem est et dives et sepultus est in inferno. Unde quidam existimarunt esse locum aliquem et caeteros alii esse paradisi terrestres alii aliter. Dicendum cum Suarez tomo 2. in 3a partes disp. 52. s. 2. in fine Augustinum eo loco dubitasse quia non adhuc asecutus fuerat veritatem. alliis tamen locis agnoscisse sinum abrae fuisse apud inferos quod dicit expresse 20. de civitate c. 15. et in id psalmi 85: eduxisti animam meam ex inferno inferiori

Insuper notat perenni Augustinus epistola 99. sine dubitatione affirmat inter alios quos Christus descendens ad inferos solvens que dolores inferni ex illis locis eduxit fuisse Adamum parentem generis humani. Unde cum Christus non eduxerit animam Ade ex loco reprobatorum, et dato Adamum neque ex purgatorii igne incredibile enim est atque ideo de quo diximus de Ade sanctitate diximus, ex quo tempore Adam

Mortis, erat usque ad id temporis quo Christus decendit
ad infernum id est ancores auferens tria milia [illegible] animas
sive ipurgatorii cruciatibus sentire contra [illegible] augusti
nus ubi de animas eductas sive ex limbo patrum: ergo hic lo
cus in inferiori parte terre erat et contra pars erat in
ferorum atque manifeste deducitur ex in [illegible] sacra re
gum 28. ubi anima Samuelis visa est de terra ascendere
quasi existens prius in inferiori loco. deinde dixit Sa
mule cras tu et filii tui mecum eritis, id est in loco inferiori
sive sub terram. nec tamen: ergo ex sinu abrae ex loco damna
torum, et aliis inferioribus locis componitur totum quoddam quod
inferi sive infernus dicitur, aliter enim falso dixisset anima
Samuelis mecum eritis quia anima Samuelis erat in
sinu abrae, et anima Saulis decendit in loco dam
natorum et fortasse ut notat Suarez animae filiorum
Saulis non omnes ad eundem locum subterraneum decenderunt
Alia scripturae testimonia, et aliquae [illegible] quibus dicimus
abrae cum locum inferiorem fidem poterunt apud Suarez ci
tatum.

Ad rationem autem quae aliquando augustinus mouit
dicitur respondet S. Tho. 3a parte q. 52 art. 2 ad 2. infernum sig
nificare locum penae et hoc modo etiam comprehendere sinum
abrae quia erat ubi ubi carcer et in eo [illegible] penas
et [illegible] patiebantur animae sanctae ut diximus; ad
illud quod Chaos firmatum inter sinum abrae et locum re
proborum, dicendum, ex proximum continuum magnam ali
quam inter eos esse distantiam, unde multi dicunt ut in
que inter illum et purgatorium locum puerorum ~~[illegible]~~ orientium
in peccato originali ad contra positionem Chr. ibi in
ferorum [illegible] [illegible] pro loco damnatorum usque
rem aeternum ubi Matth. 11 usque ad infernum
decernetur. Isaiae 14. et numerorum 26. etiam
includit sinum abrae. Unde bene [illegible] exponit Evange
listam.

[illegible] petri epistola 1 cap. 3 v. 19. quem in [illegible] sancte
confirmatione explicat Clemens alexandrinus supra narrat
a nobis explicatum minime clariori et planiori; ex quo
nostram sententiam confirmabimus videamus.

qui fuit hec exponit loq ingenesim dumn. que docet
ipsum xpum ẽ adversari dyplicem lecturã inter pre ..
res subiciens. quare altera ẽ Augustini inepistola 99. ex
istimantis petrum ñ loqui de xpõ decensu adinferos nec de
predicatione eius apud inferos facta, sed figurata locutio
ne voluisse docere tempore illud noe quod distribuitur
ẽ dictum illud. ad prelucere annuntiationes adque tra
illustres quod quo temporis adventus xpi, et predi
cationis legis ebangelice na illo tempore xpus spiritu
vacuus et rebelaciones beniens inmentes servorum suorum
ut noe et aliorum et perillos predicabit hominib.
illis temporibus. Alia videantur cocogitata.

Altera ẽ eorum
existimancium petrum locutum fuisse dedecensu xpi ad
inferos quam probaliores sentit pererius. at secundum
versionem horum qui ininferno erant aperta factam
per manifestationem sui apudinferos, quod ipse ecce expe
ctaty ille messias et salbator mundi futurus qui omnem
iudex unicuique proveniens eterna vel premia vel
supplicia redditurus. illud autem. qui increduli fuerant
aliquando quidem referunt adiunctos quos exsim
terra xpus educunt qui autem increduli dicuntur
gecosia aliquando fuerant increduli nec credentes
deo ñ tamen in fine vite aliter ñ esent instituti sa
lutis. vel quia omnes saltem in adamo increduli et pecca
tores fuerant quod adamum iunit in loco deincar
natione verbi et venirim super illis bebis qua chr
isti xpi q. tripioque ut sanguine testamenti. Videantur
plura apud pererium.

Alio insuper pi testi
monio nil similiter eorum causa adiubant quorum sentent
imprebamus nam medio, hec sensus ẽ quod ibi sermo
sit contra gentiles et epicureos vivente in luxuris
vir lenit et comessacionibus, dicentes. ede bibe lude
post mortem nula voluptas, quasi omnis felicitas
in his et ac uita consistat sentebant enim
animas interire cum corpore ac proinde stultum
esse voluptatibus huius vite abstinere, et carnem

mortificare spe futurae vitae ac proinde nullum
in ea degentis praesentis vitae expectandum esse iudicium
et intercedere et retributionem, mortuos enim nil sentire 80
nil scire nil pati imo plane non esse dicebant. Destruit
hoc Sanctus Petrus docens quod iudicaturum tam mortuos 5
quam vivos eisque pro meritis praemia redditurum ita
ut licet qui sobrie vivunt et caste vivant iudicentur
homines idest ab hominibus mundanis esse mortui idest
plane interisse in carne per mortificationem ideoque fuisse
miseri et desperationi vel fatui quod dum viverent
carnis voluptates exacerbaverint hacque in aeris etiam
... mortificarint et crucifixerint ut esse assimilaverit postea passo et crucifixo, iidem tamen vivant
secundum Deum idest coram Deo dono Dei in spiritu gratiae
et gloriae caelestis. quorum hinc confirmatio sententiae eorum
veranorum 3. plura videantur apud Cornelium.

sed contra
sententia historia de ineris non aberi platonem ex poenis infer
nalibus ad gloriam sempiternam esse perductum, et licet
eis aliqualiter id adduci posset inde non sumitur firmatio
aut de veritate hearum non constet imo falsum dicere ...
similibus. Ad illud speciale de Traiano ... historia
historia dicendum est cum scolasticis illum non fuisse sim
pliciter damnatum ad infernum, neque immediate transla
tum ad beatitudinem sed revocatum ab hac vita ut poeniten
tiam ageret. Verum tamen est illam historiam non esse probatam fidei
quia tota nititur auctoritate ~~Damasceni~~ et tamen opus
~~illud~~ quod Damasceno tribuitur merito creditur non esse
illius. Non quidem quod Damascenus sit antiquior Grego
rio ut existimavit Medina super 3am partem q. 52 art.
6. secutus Tritemium. Verius enim est Damascenum vix
isse tempore ... imperante Leone Isauro
et sub Gregorio 2o de quo ... Damasceni ideo
propter rationes scilicet quia in oratione habetur aliquis error
contrarius doctrinae Damasceni lib. 20 de fide cap. 4 ut docet
citatus Suarez.

Item quia incredibile est Gregorium orasse
pro Traiano imperatore cum ipse lib. 34 moralium cap. 3
doceat non esse orandum pro damnatis. Et quia Ioannes Dia
conus in ~~vita~~ vita Gregorii lib. 2 cap. 4 dicit illa ...

in ecclesia romana unquam fuisse existimata digna fide. que omnia latius prosequitur belarminus lo. 2. de purgatorio cap. 8. etingit. Canus lo. 12 de locis theologicis [illegible] et sotus in 4. distinctione 45. questione 2. arto. 2. atque eadem responsione expeditur exceptam aliam de fasciculo cap. 2. de comminatione diluvii et de gigantibus

CAPUT 2

De comminatione diluvii et de gigantibus

Porquam c. 3. dixit deus per moisem: non permanebit spiritus meus in homine in eternum quia caro; statim addidit: erunt que dies illius centum viginti annorum. Questio est hoc loco an verbis relatis significet deus vitam hominis deinceps post diluvium annos centum et viginti transgressuram non esse; an vero dies comminetur diluvium terras intra centum et viginti annos dissipaturum et denunciet nihil amplius temporis adaquandam penitentiam hominibus ante diluvium superesse. Aliqui docent prefata verba vitam hominum deinceps futuram esse referenda ita ut sensus sit ante hac vita hominis ultra nongentesimum annum extendebatur verum quia tanta vite longitudine degratiora plerasque in dies scelera patranda abusus homo est, eisque etiam longitudine vite indignus factus est non sic erit posthac sed insigni ad modum facta diminutione ad centum viginti annos vita hominis contracta. ita philo lo. de gigantibus et iosephus lo. 1. antiquitatum cap. 3 et 6. vitam eorum inquit brevioris spacio circumscripsit et abrogata longevitate intra centum et viginti annos coercuit. Lactancius lo. 2. divinarum institutionum [illegible] cap. 24. diodorus tarsensis apud lippomanum in catena, rupertus lo. 4 in genesim cap. 23; alias tamen expositiones eius ut probabilem amplectitur procopius in hunc locum, et etiam abulensis questione 4

Verum primarii doctores et sancte ecclesie pp. Chrysostomus homilia 22. in genesim Beatus hieronymus in traditionibus ebraicis in genesim et super danielis cap. 9. sanctus augustinus lo. 15 de civitate dei cap. 24. et venerabilis beda super genesim [illegible] et alii non multi veriores ac probabiliores docent eo verbo deum eo tempus illud centum viginti annorum non ad vitam hominum statuere sed ad tempus concessum

hominibus ante diluvium adrecipiscendum, et agendam penitentiam veteri denere. Hieronim(us) in traditionib(us) ebraicis. Audiamus porro Nebidetur meo ore crudelis, quod peccantibus locum penitentie non dederet, adiecit illud: sed erunt dies eorum centum viginti anni: hoc est, habebunt centum viginti annos ad agendam penitentiam, non igitur humana vita (ut multi errant) in centum viginti annos contracta est, sed generationi illi centum viginti anni ad penitentiam dati sunt. siquidem invenimus quod post diluvium abraam vixit annos centum septuaginta quinque. et ceteri amplius ducentis et trecentis annis. Sic Hieronimus et hec sententia ut notabit Malvenda super hunc locum est apud DD. frecuentior, et receptior.

Ut Dr. e ex caldaica paraphrasi ut notant Cornelius hic et Salianus ano mundi 1937 numero 3. hic enim inea abetur et terminus dabitur seicentum et viginti anorum sponte convertantur. Licet quia licet verum sit quod ut bene notat abulensis ex diluvio necessario erat futura diminutio vite humane siquidem superficies terre inqua erat magna vis germinationis octima, plantas diluvii aquis detecta et abrasa est: inferior autem pars terre, que non eque efficax erat germinandi detecta est et labori et culture hominum exposita. Quodque maioris fuit momenti aque salse oceani per omnem terram permeantes virtutes eius corruperunt; etenim sal terram sterelem reddit qua de causa mos erat olim terras que maledicebantur ut steriles esent spargi sale ut patet deuteronomii 29. v. 23. et Salmo 106. scriptum est posuit terram fructiferam in salsuginem propter maliciam abitantium in ea, quibus consequenter factum ut fructus terre pauciores minus que salubres, et vita nostra que alimentis terra natis consistebat illis corruptis debilitaretur et diminueretur. tamen manifeste falsum est vitam humanam post diluvium centum viginti anni dum taxat fuise circumscriptam.

Reduuntur id ex ipsa scriptura ut notat Torrelius ano mundi ~~[illegible]~~ 1937 numero 1. traditur primis 11 omnes secunde mundi etatis patriarchas iustum recensitos longe predictum et 12 ~~ac~~ annorum numeris excesise et aliquos quidem plus ducentis annis, aliquos supra trecentesimum et aliquos ultra quadrigentesimum

vite annis huic superstites, et etiam in tertia mundi etate constat non paucos multo plures quam centum viginti vite annos abiisse. nam Abram erat annorum 175 quando mortuus est genesis cap. 25. v. 8. et similiter Ismael 137 eodem v. 17. et Isaac 180 cap. 35. v. 28. et Iacob 147 cap. 47. v. 28. quando mortui sunt. Levi quoque vixit annis 137. ut habetur Exodi 6. v. 16. et Caat filius eius annos 133 ibidem v. 18 et Amram annos 137 v. 20. Maria etiam soror Moises que proximior fuit quarte mundi etati vixisse creditur annis iuxta quosdam aliquos 139. et iuxta sententiam Cornelii annis 127. et etiam Ioiadas pontifex in 4a mundi etate annos vite 103 expleuit 2o. paralipo. 24. v. 15.

Insuper ex pluribus istoriis antiquis et presentioris temporis constat quod plurimos homines expletis centum et viginti annis multo plures vixisse videatur Cornelius ad annum mundi 1696. qui relatis pluribus istoriis hominum qui dictum vite terminum transgressi sunt multo pluribus expletis annis quas que brevitatis causa non transcribimus, relatas [illegible] illud solum non pretereundo circumferri [illegible] ex [illegible] relationes anno salutis 1578. abitas que aderant in illis regionibus homines ordinarie diu admodum vivere ita ut ibidem nemo miretur plures ad annum vite 103. vel etiam 104. pervenire. [illegible] inquiunt id ibi communiter [illegible] [illegible] crapula et ebrietas multis vite [illegible] [illegible] non abrumperet. Etenim (addit ipse Cornelius) qui plura in hoc genere desiderat consulat [illegible] cap. 49. officinam [illegible] textoris homo primo sub titulo eorum qui diu vixerunt et [illegible] vite humane [illegible] 20. [illegible] 3. in principio ubi agit de longevitate

Quibus et infringitur effugium adversariorum asserentium non obstare aliquos fuisse qui tantum annorum adeo productum exegerint quia non fuerint pauci ipsisque id fuit adeo concessum preter ordinariam legem et similiter effugium aliorum contendentium predictam dei sententiam et si ante diluvium pronuntiatam non ad 1e. neque ad 2e. neque ad 3a mundi etatis tempora sed ad ea dumtaxat que circiter initia quarte mundi etatis fluxerunt pertinere, cum iam tunc Aaron Moises et Iosue, et alii paulo plus minusve 120 annis vixisse leguntur: quia ut ex dictis constat non pauci sed plurimi fuerunt qui ~~vite~~ dictum vite terminum excesserint ique

inq aliquibus regionibus in praxi sed ordinarissimum. Nec subsistit aliud effugium. Quia ut excitatis similis constat etiam in quarta, et post quartam mundi etatem plures dictos vite terminos excesserunt.

2o. quia nulla est ratio cur quam ante diluvium fieri debuerit talis illorum vite hominum decisio quilibet post etiam plurimis illorum qui tunc nati vel proxime nascituri erant cum ulteriori in iudicio attentan cinqua tempora respicere talem predictionem. 3o cum certum sit diversis temporibus variam vitae hominum fuisse robustas et a diluvio usque ad tempus senior quidem sed valde admodum esse abreviatos sed aliquam multo post primis temporibus pronunciandi erat vite decisio prius prolongationa fuisset postrema illa humane vite rechicio quae postea maior ulterior ac diuturnior, sit minimum preater poribus dubiis usque nunc per aliquot annorum centenarios perdurare videtur enim meminit idem David in psalmo 89. v.10. dicens: _dies annorum nostrorum_ _in ipsis_ (id est in hominibus) _septuaginta_ _anni_ _si autem_ _in potentatibus_ hoc est in robustioribus) _octoginta_ _anni_ et _amplius_ _eorum_ _labor et dolor_, quod nunc communiori discimus experientia.

Obiies ab eo tempore quo Deus hec comminationis verba locutus est usque ad diluvium non centum anni reperiuntur sed centum et viginti anni divine comminationis terminus tempus quo Deus dictabat diluvium. Probatur quia Deus talem protulit comminationem cum Noe quingentesimo anno aberet ut ex verbis extremis dicti capitis _Genesis_ manifestum est. _Noe_ vero cum quingentorum _esset_ _annorum_ _genuit_ _Cham_, _Sem_ _et Japhet_ _et_ _diluvium_ _evenit_ _anno sexcentesimo vite_ _Noe_ ut _in cap. 7._ _Genesis_ [illegible] scriptum est: _anno 60. vite Noe_ _mense 2o 7. decimo die mensis_ _die mensis_. _Rupti sunt omnes fontes abyssi_ _magne_, _et_ _chataracte_ _celi_ _aperte_ _sunt_ _et facta est pluvia super terram 40. diebus_ _et 40. noctibus_

Hieronimus [illegible] opinionem Hebraicorum existimat [dictum] tempus ampliationis viginti annis breviare, et abstrahere [dictis] quia homines penitentiam agere noluerunt (quia vero inquit Hieronimus) _penitentiam_ _illi agere_

contempserint noluit Deus tempus expectare decretum. Sed
quinti annorum spatium putatis immisit diluvium anno
centesimo vigesimo poenitentiae destinato. Idem docet divus
Thomas similia 2-2. ingenerum ubi respondens pro parte
objectionis ait: cum vidit Deus iudicabiliter illos, quare
et non solum nihil ex ineffabili longanimitate sua proficere
sed etiam incrudescere viderentur, propterea subtraxit tem-
pus ut ne maiori poena se dignos facerent. Ita libera-
liter dilata ut mox explicat et ego in annotationibus inve-
nerim: sicut in quid Ezechiae mortem instantem mi-
natus est Deus sed gratia permittit mortem instantem
in quindecim annos distulit sic contra illis homini-
bus ad poenitendum certum viginti annorum spatium
concesserat sed quia illi sunt deteriores, patientia Dei
spatium indultum praecisum est. Nec in aliquo ideo
mutatus est Dei consilium sed tantum sententia.

Verum hac interpretatio utrumque nec eas confirmat
dilatio vitae Ezechiae poenitentis, quia ut notat Augustinus
Tornielli anno mundi 2537 numero 3 Deus qui longani-
mis et praestabilis est super malitia hominum et ad hunc
finem reddidit quae minus est flagella ut inducat
expectetque peccatores ad poenitentiam solet quidem adde-
re ad miserationes suas ut in eam Ezechiae et aliis
et contrahere item tribulationum durationes instar illud
Matthaei cap. 24. v. 22: nisi breviati fuissent dies illi
non fieret salva omnis caro; sed propter electos brevi-
abuntur dies illi; at vero dilationes ad conversionem
expectandas semel ~~m~~ inductas abbreviare non consue-
vit pius et misericors dominus sed interdum potius
elongare, ut plane insinuat parabola quae habetur Lucae
cap. 13. v. 6. de ficulnea quae triennio sine fructibus inventa
tandem iussa est succidi verum tamen adhuc aliquando
reservata est ad intercessionem cultoris dicentis: Domine di-
mitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam
et mittam stercora. Et siquidem fecerit fructum, sin
~~non~~ autem in futurum succides eam: ergo centum et vi-
ginti anni hominibus ad poenitentiam misericorditer
Deo concessi non fuerunt abbreviati amputati viginti

Quare ut Augustino loco designato, et cum salbia
no co. antichitatum exgenesi respondendum est deum dicta
verba locutum fuise, cum Noe aberet nonquingentos
anos sed tantum 400 et 80. videlicet viginti annis ante nati
vitatem Sem que contigit ano Noe 500. quod autem dixit
dentur Augustinus erunt dies eorum centum viginti anni
non sic accipiendum est quasi prenuntiatum sit post hec homines
centum viginti anos non transgressuros fore et post dilu
vium multos etiam quingentos excesise anos invenimus.
Sed inteligendum est hoc deum dixise cum circa fines quin
gentorum anorum eset Noe idest quadringentos octoginta vite
anos ageret: hec Augustinus quem libenter sequimur

At immediate post verba relata prosequitur Augusti
nus dicens: anos Moyses suo scriptura quingentos vocat
nomine vicinos maximam partem plerumque signi
ficans sexcentesimo cujus ano vite Noe, 2o mense
factum est diluvium. Idea quod scriptura infra Ge. 5. generis
ait Noe ese quingentorum anorum quod genuit Sem
ipse Noe tunc solum abesat quadringentos et octoginta
anos quia iuxta morem scripture dicendi menor in
completum pro completo dicitur quingenti quibus dictare
videtur scriptura dum Cap. 11. g. v. 10. ait: Sem erat cen
tum anorum quod genuit Arfaxad biennio post di
luvium. quod Sem genitus fuit ano quingentesimo Noe
completo et non ano quadringentesimo et octogesimo siquidem
venit diluvium quod evenit ano sexcentesimo vite Noe
aberet Sem dominus centum et viginti anos et aliquid
amplius

Quare relicta ea Augustini doctrina dicimus
illos quingentos anos Noe ese completos. Narrabit autem
Moises generationes Sem ante comminationem dei que
facta fuit viginti anos ante per anticipationem fre
quentem in sacris literis, et ratio talis anticipatio
nis fuit quia voluit Moises generationes omnes que
ab adamo fuerunt usque ad diluvium continenti serie
per textus describere Ge. 5. Unde necese fuit aliqua dicere
per recapitulationem in principio Ge. et aliqua per
anticipationem infra, ut perpendenti constabit

Circa 2am. 3a. partem e difficultas, qui et quales fuerint gigantes, de quibus ut [illegible] genesis sic scribit Moises: gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii dei ad filias hominum, illaeque genuerunt, isti sunt potentes a seculo viri famosi. Multis placet gigantum vocabulo significare non eos qui vulgo nominantur gigantes, homines scilicet immanitate corporis mole ac proceritate admirabiles sed superbos homines impios crudeles et morum immanitate similes eorum gigantum quos fabulati sunt poetae etiam contra deos belligerare ausos. in hac sententia fuit Orosius lib. [illegible] [illegible] [illegible] vide Philo lib. de gigantibus. Iosephus etiam lib. antiquitatum, vocabulo gigantum vetere [illegible] non ad molem corporis, sed ad improbitatem morum.

Accedunt quoque sententiae Chrisostomi et damasceni dicta citantur in catena: Chrisostomus quidem haec: gigantes hic ascripturam dicit non immensitatem hominum genus aut insolitam formam sed heroes et viros fortes ac bellicos. damasceni autem haec: Psalmo 32 gigantes sic appellari existimo qui robustissimo essent corpore, unde illud in psalmo: gigas in multitudine virtutis suae. et eorum sententiam aggregat Pererius. Cirillus qui sub initio [illegible] libri [illegible] adversus Iulianum de hoc ipso Moysis loco disputabat [illegible] scribit: Mos est divinae scripturae gigantes vocare agrestes feroces et robustos. quia de Persis et Medis in Isaia debellaturis dixit deus per Isaiam: gigantes venient ut impleant furorem

Is. 3. meum [illegible] enim vero gregorius [illegible] gigantes [illegible] non dicimus tam excelsis corporibus ut et insulas ex medio mare [illegible] et in caelum [illegible] sed feros aspectu et [illegible], et temerarios necnon [illegible] [illegible] transcendentes humanitati [illegible] gigantis [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible].

Contra vero [illegible] [illegible] e sententia gigantes [illegible] appellatos [illegible] homines ingenti corporis proceritate ac robustate [illegible] quae [illegible] coniuncta erat, incredibili

Sicicia et credulitas; hyperbolica ibi adeoque expectes ita glosa inter lineares. Bellarm. Alcazare. 8. Cap. 21. Anthonij de hoc et circa Cap. 4. Augustinus in libro quaestionum in genesi quaes tione 3. et in lib. 15. de civitate dei Cap. 23. Theodoret. q. 48. Hypergenerum et communiter Vet. Ex. quia sinonima gigantes ut intelligerentur in narratione Moises viri statura et corporis magnitudine admirabiles. Maxime quia ut docent aliqui adversarioru multi fuerunt gigantes corporis statura aliis hominibus multo maiores, id hoc e a parte talis eo. &c.

Numer. c. 2 ex scriptura sacra varii testis referente et celebrante staturam giganteam numerorum Cap. 13. v. 33 populus quem aspecimus procerae staturae e. ibi vidimus monstra quedam filiorum Enach de genere giganteo quibus comparati quasi locustae videbamur. Deuterono mi Cap. 1 v. 28: quo ascendemus 3. nuncii terruerunt cor nostrum dicentes: maxima multitudo e, et nobis statura procerior: urbes magnae, et ad caelum usque munitae filios Enacim vidimus ibi. quibus clare ostenditur monstrositates gigantum de quibus ibi consistere in proceritate staturae. Idemque manifeste significatur Cap. 2. v. 10: Emim primi fuerunt abitatores eius populus magnus et validus et tam excelsus ut de Enacim stirpe quasi gigantes crederentur et essent similes filiorum Enacim et v. 20. terra gigantum reputata e et in ipsa olim abitaverunt gigantes quos Amonitae vocant Zozomim populus magnus et multus, et procerae longitudinis sicut Enacim et simile quid abetur Deuteronomii 9. v. 2. &c.

Preterea deuteronomi Cap. 3. v. 11 sic scriptum e: solus quippe ox rex basan restiterat de stirpe gigantum: monstratur lectus eius ferreus qui e in rabbath. filiorum amon novem cubitos abens longitudinis, et 4or. latitudinis ad mensuram cubiti viri. Nam ommisso famulatu cationibus quas tam iudici de magnitudine ox seminarunt quae videri possunt apud Cornelium super hunc locum et super Cap. 21. numerorum v. 33. et resonito cubitos velatos esse virum mani ut giganteae sed communis, manifeste ex hoc textu deducitur ordinem reges fuisse duplo altio res quam sint hi qui nunc procera sunt statura

nae longitudo cubiti e pedis unius cum dimidio spatium scilicet a cubito brachii usque ad extremos digitos, lecty autem adamum erat longior uno cubito ipso rege sicque superarunt ipsi giganti 80 cubiti longitudinis id e duodecim pedes quae e longitudo duplo maior quam sit eorum qui nunc prospera sunt statura rarissimi enim inveniuntur qui 6 pedes longitudine superent

Manifeste etiam d. eadem Minor ex lib. 1. regum cap. 17. ubi dic: Et egressus est vir spurius de castris philistinorum nomine goliath de geth altitudinis sex cubitorum et palmi. Et paulo infra pondus loricae eius quinque millia ciclorum aeris erat et post tamen hastile autem hastae eius erat quasi liciatorium texentium. ipsum autem ferrum hastae eius sexcentos ciclos habebat ferri. quae clare demonstrant giganteam viri huius proceritatem similiter alterius giganti fratris goliath occisi a Deodato, mentio fit 2. regum cap. 21. cuius hastile erat quasi licciatorium texentium. Et alibi saepe mentio fit de gigantibus. unde clare patet errorem temporali qui statuit maioris fuisse gigantis non proeminentis proceritatis hominibus sed pro tirannis accipiendos esse. Et mirabatur Salianus [illegible] lib. 2 ecclesia ante legem cap. 8. id etiam asserit mare

Dr. 2. eadem ex variis istoris nam Orestes ut refert Herodotus lib. 1. et lib. 7. cap. 26. 7 cubitorum fuisse monumentis traditur. idem refert Solinus lib. 3. cap. 16. et cap. 30. sed 7. et addit: Orionem, et Secundillam denos pedes et amplius aluisse proceritatis, eorum reliquiae adhuc in conditorio Salustianorum videntur ortorum. Postmodum dicit Claudio principe gabaram nomine ex arabia advectum novem pedum et totidem unciarum, et tandem refert quod humanum cadaver repertum sit cubitum trium atque triginta videantur etiam demonstrare exercitia refert cap. 49. Pomponius Mela libro 3. cap. 7. de indie hominibus sic scribit alii ita proceri, et corpore ingentes, ut elephantis etiam et sic maximis sicut nos equis facile atque habiliter itantur. Eadem Solinus cap. 55. Plinius lib. 6 cap. 30. Aristoteles qui hoc bonum [illegible] esse dicunt. Eadem

Solinus cp 23

Refert phlegon tradianus. Aliquo ? in phocius in
biblioteca et allij ? idem caput quindecim inventum. triple ad
humanam quantitatis dicos abens dentium ordines. Refert
etiam in dalmatia quoque in spelunca quedam videri licet vi-
dere licet multa corpora corum corte sexdecim ulnas
excedunt. Et uniesser addit quod siciliae oratores ... [illegible]
terremoti: ingentia sunt reperta cadavera cum magni-
tudine stupefacti incole non ausi ea loco movere. Indicicamus
romae miserunt dentem unum excessum qui pedis men-
suras non attigit modo sed etiam superabit. Et etiam scripsit qd
in excripto. In litris corpora vitis non minora ostenduntur non
obluta terra sed in conspectu posita. Narrat etiam alterius
insulas ... inventum sepulcrum centum cubitorum
atque intus cadaver ad ossa usque absumptum cum hac inscrip-
tione. Sepultus ego Macrosiris in longa insula.
Vitae peractis annis mille quinquies
Landes memoriam facit duorum cadaverum ... [illegible]
sibi inventorum: cum alterius compages longa fuerit
viginti quatuor cubito alterius viginti bis; et ... [illegible]
alterius in bosphoro cimmerio inventi viginti quatuor cubi-
torum longitudinis.

Pausanias in atticis lo. 2 ait, Asterii Anactis
fili cadaver nilo ? decem cubitis brevius. et allia mi-
rabilia de aliis humanis ossibus et bestiacis magnitudine.
Refert etiam in arcadicis lo. 8. Orontis cadaver cubitorum
?? fuisse. Unde philostratus in vita apoli lo. 5. c. 6. ego
autem gigantes fuisse dico, multis quae locis diruptis tu-
mulis, huiusmodi corpora ostendi: non tamen ut fabulosum
diis pugnasse credo sed forsam deorum edes ac templa violasse.
Et in heroicis dialogo inter phoenicem et vinitorem inquid
se vidisse ... quidiceebat in sepulcro aquilis contenta
ossa hominis xxx cubitorum prestantia. Memorat etiam
... arcades viginta cubitorum magnitudine in ...
... iacentem, non ... cum orontis ... [illegible]
... in lucem ededit. Refert etiam alium gigan-
tem qui in sigeo erat ... ossa supra viginti cubitos
continentem. Alium duodecim cubitos et alium
cuius calva ... quidem crebentibus ... bini
expleri potuit. Et allia admirabilia, quibus ...

Maronis 1. georgicon carmine v. 497. Grandiaque effos-
sis mirabitur ossa sepulcris,

Iosephus lib. 5. antiquitatum
cap. 2. de chananeis inquit: apud hos in eas dies superstites erant
quidam ex gigantum genere statura et specie caeteris morta-
libus dispares, visu simul et auditu horribiles, quorum ossa adhuc
ostenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipsi, et lib. 18
cap. 6. Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem
cum multis muneribus, interque alia virum statura
cubitorum 5. genere iudaeum Eleazarum nomine, qui propter
sanctitatem gigas cognominatus est. Tertullianus de resurrectione
carnis cap. 42. nec gigantum antiquissima cadavera de-
vorata constabit, quorum crates adhuc visuntur. Eunapius, in
vitis multorum Sophorum de Proaeresio sophista scribit, ad eo pro-
cerum assurgere, ideo ut colossum quendam se viderent. Iulius
Capitolinus de Maximino ait: erat praeterea ut refert Cor-
dus magnitudine tanta ut 8 pedes digitis videretur egressus
pollice ita vasto ut uxoris dextrocherio uteretur pro anulo.
de cuius viribus mira videri possunt apud citatos auctores
qui addit: alii denique Crotoniatem Milonem
alii Herculem Anteum alii vocant.

Sanctus Augustinus lib.
15. de civitate Dei cap. 9. docet viros fuisse gigantes ex in-
credibilis magnitudinis ossibus in sepulcris inventis con-
vinci, et addit: vidi ipse non solus sed aliquot mecum in U-
ticensi littore molarem hominis dentem tam ingentem
ut si in nostrorum dentium modulos minutatim concideretur
centum nobis videretur facere potuisse, sed illum gigan-
tis alicuius esse crediderim. quibus adiungimus que in eum
Augustini locum adnotat Vives. (sic inquit)
sancti Christophori cum salutaret vidimus illum ad max-
imum urbis nostrae templum ostensum et nomine dens molaris
pugno maior quem dicebant esse illius. qui nunc adhuc
religiose in eodem templo asservatur. Sed et Augusti-
nus Torniellius in suis annalibus anno mundi 987. ait: cuius
modi alterum non multo minorem vidi ego Vercellis qui
a tempore propemodum immemorabili ibi asservatur
ac certis temporibus ostenditur in ecclesia nostra sancti
Christophori tanquam reliquia eiusdem sancti quem
maximum fuisse gigantem communis opinio est

Vide S. Augustinum l. 15. de civitate c. 23: nisi ante paucos
annos cum Romanae urbis quod a Gothis factum appropin-
quaret excidium, Romae fuit femina cum suo patre
et sua matre quae corpore quodammodo giganteo lon-
ge caeteris praemineret, ad quam videndam mirabilis
fiebat usquequaque concursus, et hoc erat maxime ad-
mirationi, quod ambo parentes eius nec saltem tam longi
homines erant quam longissimos videre consuevimus
et post alia: igitur iuxta scripturas canonicas Hebraeas atque
Christianas multos gigantes ante diluvium fuisse dubium non est.
Paulus diaconus lib. 17 historiae miscellae anno 15 imperii Heracli
de pugna eiusdem Heraclii cum gigante quodam in medio
ponte [illegible] fluminis mentionem facit. Zonaras
tomo 3. analium in Iustino seniore refert historiam
de muliere quadam ex Cilicia instar gigantis quae su-
pra proceros viros integro cubito eminebat; pectore
et humeris supramodum latis. Nicephorus lib. 12 historiae
c. 37. alterius gigantis historiam refert cuius corpus
sub Theodosio maiori insigne visum fuit.

In vita sancti
Machutis alias Macloui auctore anonimo sed gravi
et vetustissimo, quem Ioannes Boschius quia ea ex mem-
branis monasterii floriacensis ante paucos annos edidit,
traditur gigantem quendam nomine Mildubrinum pre-
cibus eiusdem sancti viri ad vitam fuisse revocatum, et quod
mirabilius est ab infernalibus claustris ubi cruciabatur, erec-
tum. et postea per baptismatis ab eodem sancto, quem comi-
tem habuit etiam Vincentius Bellovacensis lib. 21. speculi historia-
lis c. 97. et Henricus Sigebertus monachus gemblacensis in
vita eiusdem sancti Machutis c. 8. quae stat apud Surium
tomo 6. sub nomine sancti Macloui. Meminitque eiusdem
in chronico anno 562. qualiter autem stare possit ut
quis ex inferno revocetur in vitam salutemque aeternam
[illegible] legimus quae abunde docent sanctus Thomas in
4. sententiarum distinctione 45 q. 2. art. 2. aliique theologi eadem dis-
tinctione, et Dr. alii ut Bellarminus lib. 2 de purgatorio
c. 8. Azorius institutionum moralium parte 2. lib. 9. c. 3. [illegible]
citati secundo [illegible] [illegible] [illegible] libro 2. [illegible] [illegible] Seleuciae
episcopi de vita sanctae Teclae. et Ioannes Boschius
in scholiis ad eandem vitam sancti Machutis.

Suidas: cum aedes Sancti Menae Constantinopoli repararentur, magna multitudo ossium gigantis in crypta quadam fuit reperta: quae Anastasius imperator conspicatus in palatio ut rem admirabilem reposuit. Beniamin Tudelensis qui tempore Alexandri tertii et Friderici Enobarbi per orbem peragratus est, in itinerario suo agens de palatio Damasci haec prodit: vidi in magnalia pendentes hominis costas unius ex Enachim nobis [illegible] palmorum longitudine duorum vero palmorum latitudine. Dicitur autem ille fuisse ex antiquis quibusdam regibus Enakim nomine Abchamas ut ex sepulcri illius lapide inscriptio est indicatum; in quo scriptum erat illum [illegible] ~~monte~~ orbe regnasse. Robertus de Monte in supplemento chronicorum Sigeberti anno 1171 inquit ossa cuiusdam gigantis in Anglia per alluvionem detecta sunt cuius corporis longitudo ut ferunt quinquaginta pedes erat. De Britannia gigantes multa quoque habemus in descriptione Britanniae.

Referunt Vincentius in speculo historiali lib. 29 cap. 34 ex Gillelmo auctore, Colonius in Cronica lib. 4, Hermannus Schederius in cronico folio 290 pagina 1 et alii videndi apud Malvendam de Antichristo in elucidatione 8.4 cap. 6 Genesis: quod tempore Henrici 2 imperatoris corpus Pallantis filii Evandri Romae integrum repertum est, cuius altitudo muri superabat [illegible] vulnus [illegible] ipsi in medio pectoris [illegible] quattuor pedes et semis habebat. Baptista Fulgosus lib. 1 factorum dictorumque memorabilium [illegible] cuiusdam refert [illegible] quinquaginta pedes habebat longitudinis. Idque Fulgosius atque Magius lib. Miscellaneorum cap. 4 referunt ex Boccacio in genealogia deorum cap. 4 in Sicilia non procul a Drepano urbe in antro inventum fuisse gigantis cadaver sedens quod laeva continebat cuiusdam navis malo maiorem [illegible] et plumbum quod conflatum erat [illegible] quingentas libras excessit: dentes vero librarum [illegible] cranii vero partem multa frumenti modia excepisse. Coniectura vero ex eo quod ossium [illegible] quod integrum remanserat gigantis illius proceritatem ultra ducentos cubitos procedere.

existimatus fuisse: unde Polifemus fuisse credendum esse

At de Siciliae gigantibus mira sunt quae Thomas Fazelius vere siculus autor prodit memini cum primis illius gigantis Boccaccio lo. 4. genealogiae deorum Cap. 68. descripti cuius de corpus ad Ericem montem ano 1342 repertus fuisse anotat additque ano 1516 in Mazarei agro se mentarios effodisse cadaver hominis statura viriliter vigenti caput abens dentes instar molares dentes singulos unciarum 3 pondere aequase. quibus ait se vidisse pene se allios esse nota paucos Melillis effosos gigantum dentes quaterna rum unciarum abere quoque se vidi humeri Cachrinum et pene monstrosum alterius gigantis Sicchatensis: duos vidi molares allios quator singulos unciarum d'altos Cirimone piglione, cadaver decem et 8. cubitorum prope panormum ano 1547. sequenti ano ibidem a Georgio ader no cadaver aliud vigenti cubitorum reperitum. Patrarii ano 1550. inventum cadaver cubitorum vigenti duorum cuius caput decem fere pedum circuitum metiebatur. multa alia huius generis memorat quae quisque inaudire videri poterit.

Sabelius enneade 2. lo. 2. refert narratum sibi ab ospite fide digno, paucis ante annis in Crete insulae Ortodiana parte, operarios quosdam indigenas immanis arboris truncos ad navales fabricas radicitus evellere molientes in humanum cap. dentes instar insidiae quos cum reperisset temere attrectasent confertim multi probatissimos soluttum insculberes abire. alterum dentes stupendentes magnitudinis ad insulae magistratus detulisse rei fidem fecisse: corum unum inquid de veris vidi e ingemuata domo pro miraculo dicit. Saxo gramaticus vere daticanum lo. 7. de Harthbeno septentrionali giganti prodit fuisse novem cubitorum. Ultor boerius in descriptione scotiae ait Kitiliorem quem vidit fuisse quatuordecim pedum. Ut lo. 7. scribit de gir nano 7. cubitorum.

Olaus Magnus lo. 2 gentium septentrionali Cap. 36. inquid: ab antiquissimo tempore cu verunt gigantes in septentrionalibus terris aderunt equitonaria terra regna suas literas cum sci

indicium prestant eximie magnitudinis sacra vel
rum bucy ac specula apsa. Quod siquis bigigantea et
betissimo duulo patratum ambigat eo accedat nira
que maiora rei ipsorum absque videat quas scripta alli
qua polliceatur aut prestet, sit itaque ut ministrio
sanctissimi fratris Nei magni magni ante ceteris
archiepiscopi upsalensis lo. 2. cap. 7. abeta vergertos lapi
dib. imminentes sempiterne memorie tradiderunt

Idem Olaus lo. 5. cap. 2. regiones extremé videlicet finn
marchia biarmia ex tripsfinia et Scriptia &c. adeo mo
numenta et videntia gigantum curuaris seu studiosis in
spectoribus ubique exibent ut admiratione premiarum
fere cogantur tam sublimem saxorum molem tar
quas ... manus coetus congestione nulo nate corpor
dis... portentosis hominum viribus fuisse congestam
absolute etiam incipiens sillis et montibus regnorum
suecie gothie ac norbegie ubi similia saxa conspici
untur, quid vero saxo gramaticus danorum diligenti
simus [illegible] de ma tellure danica per hac mate asserat
curiosus lector prefationes ... heus quatenus libeant
circa fires inspiciat conperitque danicas regiones
gigentes oculta condas excellit..

Et cap. 2. Singphorianus
campensi in ... galicano textatur se apud valentiam
urbem in quodam fratrum ... monasterio vidisse ossa
gigantis tam grandia quod ad illorum ... statuere eius
quadraginta cubitos excessisse videbatur. Augustinus Torniel
in analibus anno mundi 987 refert ex antonio Congeneri
e calabro, cum iuli pape 3i Romam delatum gigante
qui aliores quemque rome tunc degentem amedio
pectore fimum excedebat. et addit Torniellus medio
... se vidisse homines ... qui sunt gigantis nomine quesitu gracia circum
celebatur ut communi statura dimidio gere alios erat. Sed
... alii ... credere ... et qui
eas fuisse velatas videri voluerit ... autores, quide
gigantibus multa colligunt cumulat Malueda in
fran ... tomo ... de gigantibus.

Cap. 3. notha

quia quia vel a in pluribus habetur ideo quod ab ho
minibus cum gigantibus gigantes venerentur: quod Divus
nomine gigantum intellexit superbos et vulgari signi
ficato nam ubi cum implicancia standum est in proprio, et
vulgari vel rerum scriptura intelligentia juxta ebreorum
unanimem regulam. Pro 100

id scire
Pro exigentiam causarum naturalium poterunt nasci ex fre
nata incontinentia matre abundancia et aliis. Ro. 20.
ad secundum q. 48. ingenerim hoc sapienter adeo dispensa
tum esse ut hinc diceremus per facile ipsi fuisse aciam
maiores homines quam nunc sunt creare, sicut
superbiam imputaret, et moliret arrogantiam cum debita
communiter hominibus maxima corpora: nam vixerunt
corporibus preuium cum modo contra se

CAPUT 3

De arca Noe et de ipsam conservationibus

humani generis et animalium reliquias ab universali elu
vione preservatrice precepit dominus Noemo arce
constructionem generis 6. v. 14. facito arcam de lignis
delevigatis pro vero verbum exacta interpretatione
et intelligencia inquirendum est. De nomine quare
recepta cum illud, quo mundi reliquie salve sunt
fluite super aquas dicam arca ebraice teba et
non navis. Ro. sunt esse quia figura ejus non arce
similis erat, quam navi: navis enim ima parte
restringitur et incurvatur, et ad proram acuitur et superne
ampla et aperta est clavo gubernatur et remis aut
velis aut utrique ad progrediendum impellitur: arca
vero plana erat in modum vasis cujusque loco sine
ulla distinctione puppis atque prore, aut anterioris
posteriorisve latitudinis; que una erat adeoque erat
ab imo usque ad summum: tectumque habuit quasi oper
culum cum stanes omnino planum fit in medio tum
necesse ut utrinque aque defluentes desiderent
nec oportebat velis aut remis aut clavo ullam
in partes agi sed fluitare tantum super aquas que
paulatim intumescentes eam et vera sublevarent

Audi Augustinum lib. 15. de civitate Dei ultima circa quid n[on] c. urbi sed vectis carvis. longe lateque porrecta quas nullus in mare mittat conatus hominum sed lebet unda cui venerit natali ordine ponderum magis quam divina providentia quam humana prudentia natantes gubernet ne incurrat ubicumque naufragium. Vide Chrisostomum homilia 24. in genesim Sybilla vocat ligneam domum et recte quidem attenta magnitudine et quia vox ebraica teba quam abana deducant, ut docet hic Malvenda significat domum et idcirco habens similitudinem domus, habebat item illa usum arcae quae deceret ascondendis et servandis rebus. Unde Varro dixit, arcam dictam esse quod arceat quos inde conditas et clausas habet fures arceat: similiter etiam arca Noe ab hominibus et animalibus quae intra se continebat et tegebat diluvii aquas arcebat.

Talis quoque illa qua Deucalion cum uxore Pyrra diluvium evasit fictus et nostris et [illegible] appellata est abernea[illegible] arca hoc dubio procul et multis aliis [illegible] ex Moisis sacra historia mutuatis. Lucianus in Timone seu Misanthropo de diluvio Deucalionis scribens navigium quo ille evasit appellat arcam, [illegible] eandem vocat Larnaca id est arcam et propterea auctore Stephano de urbibus mons ad quem appulsa est antiquitus Larnassus dicebatur postea vero prima litera mutata nominatus est Parnasus. simili vocabulo eam Deucalionis vates nominat [illegible] hominum.

Inquirendum est quo in loco facta fuerit arca, et si locus scriptura non memoret illud tamen fuisse Caucasi quod indiam spectat conicit [illegible] quod Caiani primique homines versus orientem paulatim progressi sunt sicque eis mons Caucasus occurrit. ad cuius radices maxime idoneus locus fuerit. Tum ne persimorum hominum consuetudine turbaretur opus tale quo et copia lignorum magna esset et facultas ad evehendum amnibus adid servientibus in quos arbores dejectae [illegible] citra incommodum operum ad locum fabricae vergerentur.

iubat curas conjecturam quod Prometei fabula quem fuisse
Noe iam quidem traditum fuit quia religatus adcaucasum
quod ibi perpetuo opus faceret. denique quod alteram
Caucasi parte Assyriae adjacente in qua Cedrorum vis
ingens crescit quae fuerat arcae materia. vide de hoc infra

Ex quibus etiam approbat Salianus anno mundi 1997 n. 25 quod
arca fabricata fuisse longe ab [illegible] conuenientem
tus procul multorum oculis eam structam dicere conveniat
ut hoc ei erat perpetuum ad resipiscendum monimen-
tum, ut docet Chrisostomus homilia 25 in genesim: volebat
autem illos quoque qui turpiter peccaverant fabrica-
tione arcae commoveri ut serio cogitarent quae essent
resipiscendoque indignationem non experirentur. et Pererius
lib. 4. c. 26. per centum circiter annos ante inundationem fuerunt
praedicante illis publica arcae fabricatione et tanto
tempore expectavit eos dei patientia, et Cajetanus
c. 7. v. 17. notat in monte seu in planicie fabricatam
esse ut in omnium oculis adversaret peccatorum et emen-
dationes vitae exhiberetur. Et notationes suas probat ex eo
quod elevata dicitur arca e terra antequam fluat
Meniso [illegible] aquam montes superaverint; quibus
addimus arcam trecentos cubitos habentes longitu-
dinis non commode in eminentia montis constru-
ctam, nec facile ingentia ligna quibus ipsa constru-
batur illuc deduci potuerunt.

Inquirendum est quanto tempore
aedificata sit arca; P. Pererius et pervulgata opinio sen-
tentia eam centum annorum spatio fuisse constructam
id incerto et confuso posuit signavit lib. 4. contra sextum
sibi medium ex quo totidem fere verbis sanctus aug-
ustinus lib. 15. de civitate c. 27. inquit: nec attendunt centum
annos, quibus arca illa est fabricata. et idem proponit
tamquam verissimum in quaestionibus in genesim q. 5. ubi
quaerit quomodo potuerit arca tam magna fieri centum
annis a quatuor hominibus id est Noe et tribus filiis
eius, et respondet quod cito facile fuisse alios adhibere
fabros, qui tamen mercede accepta nihilque aliud
curantes donum incredulitatis irrea in perierunt ab
inundatione salvi facti. Clarius ibidem q. 23.

de eadem vero verba faciens inquit. Certe annis talia
referentur. Et Cornelius a Lapide cap. 18. idem exposuit
tanquam verissimum. Eandem opinionem sequitur beatus
Gregorius homilia 25. in Ezechielem ubi ait. Noe ante
oculos servatur qui cura domestica post posita exi-
sione omnipotentis domini per centum annos in arcae
fabricam fuit occupatus. Pererius lo. + in genesim cap. 20.
et alii posteriores fere omnes.

Nec in veritate nam
anno quing. 500. vitae suae jussus est Noe fabricare arcam, nam
cum Moyses infra cap. 5. dixisset Noe quingentorum esse
annorum, proxime subiungit mandatum dei de fabri-
canda arca ei datum: nec fit credibile, Noe
utpote iustus et perfectum mandatum dei de constru-
ctione arcae. Cumque intempore exequi distulisse: quin
potius illico domini iussa exequi coepisse: diluvium
vero venit anno vitae Noe sexcentesimo, scilicet statim
ac finita est structura arcae.

Obiicitur ex Caietano et Pererio in
genesim lo. 10. n. 39. statim atque natalis interstitium pre-
ceptis domini de arca fabricanda dicitur c. 18. iussu
domini ad Noe ingredieris arcam tu et filii tui uxor tua
et uxores filiorum tuorum tecum. quo iam tunc filii Noe non
solum erant nati verum et uxorati: quo cum praecepit do-
minus Noemo arcae fabricam anno vitae [illegible] quin-
gentesimo quo filii eius non dum omnes nati esse poterant
nedum uxorati sed post aliquot annorum decades quo scilicet
post modum facti viri iam duxerant uxores.

Verum respon-
deri facile potest, deus loqui de futuris quam de praesenti
Sicut enim arca non erat cum iussa est fieri sic ne-
que adhuc erant illi aut uxores de quibus dicitur ut in eam
postquam constructa fuerit ingrediantur. Sic etiam refertur
Gen. 17. 19. dicitur Abrahamus praecepturus filiis suis qui
tunc unum dumtaxat habebat Ismaelem, quod tamen
iam cap. 49. dicit dominus se comprehendisse dexteram [illegible]
[illegible], ducentis annis prius quam nasceretur. Et Isai.
42.1: Ecce servus meus suscipiam eum, electus meus compla-
cuit sibi in illo anima mea licet non tamen natus
erat servus ille electus de quo loquitur. Innumera sunt

allia exposita.

Vigesimo excedes Pererius n. 38. hoc certo annorum tempus in arce constructione consumptum certitudine quidam constat an quingentesimo anno praeceptum de struenda arca datum fuerit an aliquanto vel multo post. Nec item quo tempore absoluta sit fabrica eius, an scilicet aliquanto ante diluvium vel multo ante. Verum cum hoc spatium temporis in struenda arca consumptum habeamus idoneis auctoribus confirmatum nec illi scriptura repugnet imo valde faveat ut exquisitissimo veritatem, licet exacta et omnino infallibiliter non deducatur; certe ut nos ab hoc sententia liberant. verum aliquid afferre debemus, et non elaborare ut nil certi pariter habeamus.

Berosus Annianus ait anno septuagesimo 8. [illegible] ab inchoata navi quae instar arcae cooperta erat ex improviso accidisse diluvium. Ex quo significatur septuaginta 8. annos in fabricanda arca esse consumptos. Hanc Berosi sententiam in meis commentariis exposui inanem annius apponendo ex scriptura Deo non arcae fabricam durasse centum et viginti annis ait. Ad hoc respondendum mandatum fabricandae arcae accepisse Noe centum viginti annis ante diluvium ut significat Moises quadraginta vero et et duobus praeparavit ligna Noe dimensionitatem operis faciende. Inde anno sequente qui erat septuagesimus octavus ante diluvium inceptum est arcae opificium ut Berosus supputat. Sicille Annius autem videra dicit a Beroso relata quae fabulosa vocat Pererius n. 36. [illegible] cum ad Annianum ex scriptura deduci non amplius centum annis constructam fuisse arcam dicere. Porro 22. annis praeparasse materiam et necessaria ad fabricam inchoandam quod verisimile est attenta arcae magnitudine. Et aliunde videlegente Noe diluvium non ante centum annos a Domini praeceptione de fabrica habuimus.

Inquirendum est ex quo genere lignorum constructa sit arca. Vulgata interpres ait factam esse arcam de lignis levigatis id est ut docet Mathaeida ibi exasciatis politis: vel bituminatis. Dixit enim legi in Graeco scilicet ex lignis bituminatis.

docet Sanctus hieronimus in tradicionibus ebraicis in gene
sim. Septuaginta interpretes abent, ex lignis qua
dratis. Levigata enim et quadrata ligna melius
interse abstanti et coaerescunt. Verum cum quodlibet lig
ni genus levigari et quadrari possit, ex his versionibus
discerni non potest cuius specie erant arce ligna. Vat
lauo ex ebreo Santes pagnini abet: facito tibi arcam
e lignis gopher. Verum cum nomen istud ut confitentur
ebrei admodum sit obscure et incerte significationis
nec usquam alibi in scriptura ponitur. Varia illud inter
pretes exponunt.

Abenezra qui ebreorum interpretum
re. clerus merito censeri debet, ait se existimare eo vo
cabulo significatum esse genus quoddam ligni leve, et flui
tans magnis abissis tamen impenetrabile et incorru
ptibile, sibi tamen non liquere cuius sit specie. quosdam aro
putarunt quidem esse abietem vel larizem quas ar
bores scribit Plinius esse omnium altissimas et rectissi
mas et sustinendo magni ponderi validissimas
renitunt enim nec temere rumpuntur, prius carie
quam omnibus deficiunt. Alii credunt fuisse cypressum
eternitate prestantem. Multi existimant fuisse
cedrum nam quam et Parafrastes Caldeus vertit hoc loco:
ex lignis cedri. Verbo Plinius apud Pereirum lo. 20. in
genesim disp. 2. n. 7. tradit in egypto et syria re
ges inopia abietis cedro ad classes usi. Cedrus autem
neque cariem neque vetustatem sentit, neque tineam
bimaraque sponte capit.

Sanctus Augustinus tractatu
6. in ioannem tradit inveniri in sacra scriptura arcam
Noe ex lignis imputribilibus esse fabricatam. Verum quod
de arca Moysis scriptum est in exodo cap. 25. ad hanc Noe ar
cam accomodabit Augustinus. Certe Ambrosius lib. de
Noe et arca cap. 7. admonet hic dupliciter poni
ligna in exodo autem imputribilia. Quidam inter
pretantur ex tabulis buxeis. Sed Plinius lib. 16 cap. 40.
scribit buxum spississima et ideirco gravissima
esse materia. quam obrem in aquis non fluitare.

Cay
ter et addidit vocabulum gofer ignote ebreis esse

significationis: Coniecturas tamen facit quae eo vocabulo significari pices, aut pinus quae pices fert. nam quae ipsa Cp. 19. dicitur nomine gophrit, quod est evidens ad [illegible] proprie vel sulphure sed dicitur pluvisse dominus super sodomam et gomorrham pices sive sulphur et ignem. eadem quae significatione reperitur apud ezechielem Cp. 39 et apud isaias Cp 58. licet autem lignea pinea quod facile corrumpatur aquis propterea [illegible] arce construende minime idonea fuisse videantur aliam materiam pinu firmiorem arce et ab aquis intactam sic oleaster. que sententia confirmatur ex eo quod gerurani simili voce hypher vel hypter pinum appellant

Pererius Lib 10. disp. 28. ait: ego arbitror non unam aliquam certi ligni speciem soli arce construende aptam fuisse sed alia aliis partibus arce fabricandis erant eo meliora et inter ipsa arbores magnae proceritatis amplitudinis roboris levitatis et diversitatis [illegible] itaque longiores maioresque vigoris basi conbe incubant precipue que temperatura erant lignorum [illegible] exterior [illegible] alie continuationibus asseribusque tabulatorum bellis describebant non multi ad interiorum opus parvaque tecamenta [illegible] nobili est parata aptissime accomodata erant. per vel Moses illo vocabulo gofer non unam aliquam certam ligni speciem significare voluit. vel si voluit non eam totius constructionis arce sed grandiores firmioresque et principalis eius tabulat eius [illegible] cium pertinebat. Hec pererius. que non carent verisimilitudine et probabilitate

inquirendum est 30.

De magnitudine, et capacitate arce circa quam Cp. 25 sic scribit Moses trecentorum cubitorum erit longitudo arce quinquaginta cubitorum latitudo et triginta cubitorum altitudo illius. hinc clare constat arce longitudinem decuplam esse eius altitudinis atque profunditatem, talis enim est proportio trecentorum ad triginta nam decies triginta sunt trecenta. Verum longitudo arce sextupla erat eius latitudinem talis enim est proportio trecentorum ad quinquaginta

nam sexies quinquaginta erat trecenta. et iuxta diver-
sitatem servabit supremus artifex humani corporis bene
formati proportione: nam eius longitudo que sumitur
a vertice usque ad pedes sextupla est eidem latitudinis
que sumitur ab extremitate alterius lateris ad alterum
et longitudo corporis humani decupla est eidem pro-
funditatem que sumitur a summo pectoris ad dorsi
superficiem ita sanctus augustinus lib. 15. de civitate dei cap.
26 et lib. 12 contra faustum cap. 14. et sanctus ambrosius lib. de
arca cap. 6. in eo

Hinc etiam sequitur arce capacitatem
fuisse quadringentorum et quinquaginta millium cubi-
torum nam si geometrice trecentos cubitos longitudinis
arce quis multiplicet per quinquaginta latitudinis ei-
dem habebit cubitos quadratos quindecim millia que
si iterum multiplicet per triginta cubitos altitu-
dinis arce habebit iam dicta 4500 cubitorum solidorum
hec fuit interior arce capacitas a qua eximenda
sunt spatia tabulatorum et parietum, et interstitio-
rum: addenda tamen est capacitas tecti fastigiati de
qua infra. Sed queret aliquis an ipsum tabulatum
quod in superficie tangit aquas atque eis innatat
imo et ipsa externa edificii paries eximenda sit
a capacitate interiori arce ita ut quod trecenta
cubitorum longitudinis et quinquaginta latitudinis intra
parietes eius accipiantur. Respondet affirmative ben-
fieralius apud salianum sectio 30. ad annum 1657 et
ita supposuerunt alii qui fecerunt predictam suppu-
tationem.

Sed contra ne pateat quanta fuerit arce ma-
gnitudo quia constat de cubitorum magnitudine
de quibus Moyses in presenti ideoque prius inqui-
rendum est quanta ea fuerit. Origenes ex traditio-
ne maiorum confirmat Moysem hoc loco descri-
bendo magnitudinem arce usum esse cubitis geo-
metricis, ut quem omnis Egyptiorum sapientia apud
quos maximo in pretio et honore geometria erat
eruditum fuisse testatur beatus Stephanus actorum
7. unus autem cubitus geometricus secundum originem
sex cubitos vulgatos continere et noves pedibus

diluvii.. tenet hanc sententiam origenes homilia 2a. in cap. 6 genesis eamque origenis sententiam refert augustinus lib. 15. de civitate dei c. 27 …

Verum haec opinio tam quam extra textum nec divinae scripturae contentiam … plane improbabilis confutatur. quia huius opinionis propugnatores causam … ereticis praebuerunt irridendi huiusmodi cubitos ex quo profecto tantum arcae edificium ad tantam vastam magnitudinem excederet ut vix credi posset humanis viribus tale quid unquam compingi potuisse. nam 2o. istam cubitorum geometricorum mensuram enormis atque incredibilis fuisset arcae magnitudo. namque longitudo eius fuisset mille et octingentorum cubitorum, id est pedum … novem … latitudo trecentorum cubitorum id est pedum quadrigentorum quinquaginta altitudo centum octoginta cubitorum id est pedum ducentorum nonaginta. denique capacitas arcae contineret nonaginta … milia, mille et ducenta milia cubitorum fuisset quae maior et capacior quam arca vulgaris cubitis constans ducentarum … species ut advertit … c. 20. … § … ultimo quae tam ingens arcae moles … videtur ulla vox et opera hominum dessignari et tractari potuisse nec ipse … et … credendum est deum fere impossibilia fieri iussisse.

2o quia super … fuisset tanta arcae amplitudo nec ulli … quaequam quae enim … contenta fuerunt multo minori arca contineri potuerunt. … dicendi … fiet et … est deum superflua … iussisse. 3o quia mensura ista quam dicit origenes cubiti geometrici ut … n. 32. et cornelius … anno 1557 … nec apud ipsos geometras nec in ulla disciplina nec apud … artifices nec denique apud gentes alloquam in usu est aut fuit unquam … igitur de tali cubito loquutum esse Moisem credendum est.

4o quia Moises de his cubitis loquitur … videri … da magnitudine arcae loquitur … in aliis suis libris et quam frequenter in … divinae … mensuris … nam … hoc loco de aliis cubitis

Locutus erat precedentibus ad precidendam ambiguita
tis et obscuritatis occasionem, indicaret Moises sane
cubitu significatione qua dic usus erat Deus omnibus ...
in sacris scripturis Moises loquitur de cubito vulga
ri et usitato, de cubito autem illo geometrico nulla cum
[illegible] quod cum littera neque alibi [illegible] ergo se
[illegible] [illegible] et [illegible] arbitrari [illegible] hoc loco
de cubito geometrico locutus esse

Minor vero inductione facta

Locorum in exodo cap. 27 v. 2. iubet deus fieri altare longum
quinque cubitis totidemque latum, altum vero tribus
cubitis: que altitudo iuxta vestes cubitis geometricos ori
ginis contineret 15. cubitos vulgares idest pedes 27. longi
tudo vero et latitudo eiusdem altaris fuisset triginta cubitorum
vulgaris idest pedum quadragintaquinque: tanta vero eius
altaris vastitas nulli ad sacra facienda usui esse po
terat et vero altitudinem non nisi scalis admotis ad aram
eius accedi potuisset: id autem [illegible] sacrorum omnium
abhorrebat. quin etiam vetitum adeo fuerat ut quo
dictum est cap. 20 Exodi in fine ubi deus ait: non acendes per gra
dus ad altare meum.

Preterea deuteronomii 3. ex magni
tudine lecti Og Regis Basan qui erat longitudine novem
cubitorum significatur gigantea eius regis proceritas
quam ea proportione fert novem cubitorum novem autem
cubiti vero geometricos originis continent de
vulgaribus cubitis 27. idest pedes ferme octoginta; et
non est credibile eum regem tante proceritatis fuisse
... 1. Regum cap. 17. v. 4. Obiciuntur quod proceritas illius
gigantis Goliath, erat sex cubitorum et palmum que
sive cubitis geometricis originis intelligenda fore
oportere ipsum Goliath fuisse altum triginta sex
cubitis sexquipedalibus, et palmo et contra capitis eius
ex proportione quam habet caput humanum ad
[illegible] corporis altitudinis sex fere cubitos
communes, atque fuisse maius toto davidis corpore
et propterea videretur non posse credi quod [illegible]
[illegible] capitis legimus in nostra davidem amputasse
caput goliath, et tulisse illud in Ierusalem et [illegible]
cum eodem capite [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

fuisse introductam?
Ita que vehiculis vitae geometricis cubitis
largius sumptis, putant alii arcae cubitos fuisse sex-
quipedales, alii aliquanto maiores scilicet ex digitis
alii item illos faciunt longiores ita ut singuli con-
tineant quadraginta duorum digitorum transversalium lon-
gitudinem. Cornelius in annalibus anno mundi 1557 n. 8 pro-
babiliorem iudicat illorum sententiam qui arbitrantur moisen
hic et ubique loqui de cubitis ad mensuram cubiti virilis
unde et usque huius mensurae deductum est quod etiam ipse-
met moises expresse videtur significare deuteronomii cap.
3. 12 versu illius de lecto regis og: novem cubitos habens
longitudinis et quatuor latitudinis ad mensuram cubiti viri-
lis manus. iuxta magis receptam loci huius interpre-
tationem.

Est autem mensura cubiti virilis manus
illa quae ab extremo flexi brachii angulo ad medii
digiti summitatem protenditur non quidem in brachio
pueri sed hominis perfectae aetatis utpote viginti circi-
citer annorum non gigantis aut pygmaei sed formae
seu staturae quadratae hoc est per omnia admodum pro-
portionatae cuiusmodi credimus fuisse adamum quod
a deo immediate plasmatus est et dominum nostrum Iesum
Christum qui proportionatae mundi fuit omni aspectu quam
quidem cubiti mensuram aiunt esse viginti quatuor digi-
torum transversalium et sexquipedalem et viri eiusdem
altitudinis quartam circiter partem complecti

Et in summa cubitus sacer est media pars passus ut manifes-
te declaratur Numerorum cap 35 v. 4. ubi dicebantur suburbanorum
latitudo mille passuum qui mille passus ibidem verum
sequenti declarantur facere cubitos bis mille. Admodum
vero etiam probabile est talem cubitorum mensuram olim ab ipso-
met adamo &c. fuisse introductam atque inde nec obstantibus
humanorum corporum staturas degenerarent signis aut vestigiis
liceis ad posteros instituendis diu [illegible]
dilabitur etiam post permulta tempora eodem modo
apud omnes homines fuisse usitatam

Sane si de huiusmodi
cubitis sexquipedalibus scriptura merito loqui [illegible]

multo sequitur inconveniens nam neque altaris preceptorum cubitorum altitudo erat ministerio sacerdotum improporcionata nec statura regis Og evadet incredibilis neque caput goliat tam magnum quin commode manu radi vide fieri potuerit neque arca talibus cubitis commensurata nimis parva evaderet ut in una fabricam minime compingi posset neque nimis angusta evaderet ut tot animalium scarsque genera continere nequaquam posset totus enim arce vacuum erat quadringentorum quinquaginta millium cubitorum seu quadratorum solidorum et licet contractiones columne et varia tabulata quibus mansiones ipse distinguebantur aliquod spacium occupaverint id tamen compensatur spacio quod habebat area sive tecti fastigiati quod quantum fuerit ex infra dicendis constabit et

Et quod dicta arce capacitas abunde sufficiebat pro cunctis animantibus earumque ipsorum comode continendis ut generationibus subtiliter accuratissime probat ternus Iunio in libello quem de arca Noe inscripsit maxime cum plura animalium genera ut infra diceris non fuerint ingressa in arca et extra vixerint alia que ingressa fuerint ~~a~~ aviaque maritimarum de arca solum numerat species 290 exceptis serpentibus. Serpentis vero serpentibus etc. tribuit species 25 que universum fuerunt circiter 279 species atque locatorum in arca. Dato quod omnes dicte species recepte ingresse fuerint in arca quod non est certum ut ex infra dicendis apparebit in quibus speciebus sex tantum sunt maiores equo pauce equales multe minores etiam ovibus et munere docet Serenus hac omnes terre tres species tantum loci in arca occupare quantum occuparent centum quinquaginta boves. Avium bis centum quinquaginta tres apud Gesnerum et Aldrovandum invenies in quibus pauce maiores sunt cygnis plereque ii minores potuit ergo facile arca hec omnia capere. Quare tamen vero opinionem ut communem et rationibus comitibus innixam anteo preferendam esse indicamus.

inquirendum est de forma et effigie exteriori et interiori ipsius arce et tecti. Moyses nam paginam v. 15 Moyses dimensiones ipsius arce descripsit inmediate v. 16 ait: fenestram in

arca faciẽ cõsumabis cubito summitatẽ eius. ostiũ autẽ arcæ pones ex latere. deorsum cœnacula et tristega facies in ea. Cornelius loqui censet Moisem de fenestra maxima grandiori et pellucida ex vitro christallo vel lapide speculari hoc enim significat ebraicũ sohar et græcũ diafanes ut vertit Symmachus. vulgo vocabat alias minores per circuitum arcæ. seu ambo ad lucem ubique recipiendam factas esse fenestras. fenestra hæc aperiri poterat unde per eam Noe columbam et corvum emisit. Caai vero sic exponit cantante mag vertices arcæ existimo cũ multas fuisse fenestras sed solas ad more ebreorum hic ponit fenestra pro fenestris quæ necessarie erant ad mansiones illuminandas ex qua materia autem fuerint factæ existimo quidem ex aliquo clarissimo lapide vel christallo ita ut lux ingredi posset aqua autem impediri. quæ expositio confir. ex caldaica parafrasi habente: fenestras facies in arca.

Verba autẽ illa et in cubito consumabis summitatem eius. Sicut ait Pagninus ex hebraico et parafrasis caldaica consummabis eam superne. Sicut habent septuaginta consummabis seu desuper: ita exponi possunt ut notat Mariana Negatiõis eius vel eam ad fenestram vel ad arcam referatur. atque Oleaster Cajetanus Vatablus Oleaster et Delrio Capus cor. alap. Sa Lapide sal. n. 29. ita exponunt summitatem eius in altitudine fenestræ facies unius cubiti, alii autẽ in summitate et ære omnes doctores ut notat Cornelius n. 10. ad arcam referendũ dicunt [illegible] ita ut sensus sit quod summitas arcæ consumanda in uno cubito. Et hanc expositionem desequitur probabiliorem nã similiter et adverbia illa superne et desuper melius intelliguntur de arca quã de fenestras, quia tamen huius expositionis sectatores diversimode ea verba intelligunt diverse circa formam arcæ sentiunt opiniones.

Et in primis aliqui docent fastigium arcæ uno tantum cubito super altitudinem laterum eius eminere alii vero docent fastigium arcæ aliis esse uno cubito summitatem vero fastigii uno cubito latam esse Si vel omnium sequentis fere omnes sectatores [illegible]

quas ii modi dicendi variant in arca, ista describenda est, et ambo ii modi dicendi origines quas postea sancti sunt Beda, Hugo, Tabulenses arbitrati, et arcas fuisse quodammodo pyramidales ita tamen ut fundus ipse basis esset quadrata seu dextera in latitudine longior iuxta verba scripturae; summitas vero ipsa cuspis et acuta seu velut ubi secta et unius cubiti. Memmo utrinque quadrata quae scripturae intendit illud et in cubito consummabis similitudinem eius. Sed profecto huiusmodi figura minime tecti possit formas videre licet et insuper multa varia incommoda adipisci aedificationes et illas adstantiones alliciunt nec in vera [illegible] abnegandum et quod magis refert talis modus minuit ipsius arcae capacitatem ut quilibet advertit probat quae in arca habeo ubi supra esse non posset continere quae in ea contenta fuerunt

20. Caietanus etiam ultimo statim coartari similiter aliter tamen arcae figuram exponit scilicet ita ut tota arca nil pone aliud quam tecti arcae videatur abeunte scilicet similitatem caeli uno cubito longam. Veo quatenus tota arca quae figura eidem pere parietes diffinibilis et impugnationes quas [illegible] 30 Hugo de sancto Victore lib. 2. de arca morali cap. 3. quatuor arcae parietes 29 tantum cubitis perpendiculariter erigit ipsis quoque super imponit ex totidem cubitis alterum formae pene pyramidali ac debito cacumine tecto pronunt in originis delineatione probatur et unde differt ab origine quod ille statim a fundo arcae latera coartat et fastigiat Hugo vero arcae latera ab imo recta exitat per 29. cubitos exinde autem ea contingit et acuminat. Sed haec primo etiam detrahit arcae capacitatem continendi necessaria deinde quia ipsa piramidalis continuatio super parietes altos undecim cubitis sine ulla contignatione multum operosa et ardua fuisset: imo incomoda fuerunt et de capacitate arcae occupavent robustae colligationes et transversalia lignea necessaria ne parietes seorsum et vix lateraliter valeant pro cedere ventis. Tandem quia nullus est scriptura fundamentum addenti tendos parietes 29 cubitos altos et totidem fastigium

4 cubitus est altus ut multi faciunt arcam [illegible]
intraberit in caetera longam cubitis trecentis latam
quinquaginta et altam perpendiculariter triginta cui
super ponunt tectum fastigiatum cuius in caetera
desinant [illegible] quasi cubitalem adeo ut eum
pe[illegible] modum quo fastigium desinit cingens tam etiam
altitudines summine determinet. Ceterum in hac [illegible]
descriptione forme arce reprehendi potest illa cumini
[illegible] abiecto et unius cubiti quadratura in summitate
tecti posita; quia neque ad decorem neque ad utilitatem
aut necessitatem ullam neque ad quidquam aliud facere
posse videtur cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
facilioni [illegible] [illegible] [illegible] admissa [illegible] [illegible]
[illegible] perfecti arce [illegible] [illegible] neque defluxu
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cacuminata fuisset
tecti summitas.

Insuper quia tota arca [illegible] [illegible] arca qua
[illegible] adeo formas [illegible] quidam [illegible] [illegible] tigna
cubito altitudinis et eius [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
planes. Praeterea reprehendi potest quod [illegible] aperuit [illegible]
ut fastigium quod [illegible] aperuit [illegible] [illegible] [illegible]
fuerit quadratis [illegible] [illegible] [illegible] aperiat [illegible]
ulla necessitate [illegible] utilitate [illegible] [illegible] [illegible] difficultate
[illegible] laboris et adversitatis [illegible] [illegible] ut dictum manet.

Tandem impugnant omnes predicte tecti forme ex Saliano
[illegible] existimante arcam [illegible] ut nomine ipso [illegible]
et ebraico arca appellata est ita et forma [illegible]
equalem scilicet latitudine ac capacitate infra supraque
nec reliquo [illegible] [illegible] [illegible] operculo etiam similem
arcam autem nemo unquam fastigiabit in modum [illegible]
neque in modum [illegible]. Neque id necessarium fuit ad publice
[illegible] defluxum grandinis [illegible] qualis [illegible] fuit [illegible]
defluxe potest [illegible] cubitis [illegible] fastigiato ac [illegible]
deligato atque [illegible] [illegible] ut in [illegible] [illegible]
experimur [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible]. Peri
culosa etiam fuisset illa tecti altitudo et [illegible] [illegible]
tempestatibus [illegible] ad naufragium. Quare [illegible] [illegible]
primum modum dicendi.

Ex [illegible] vero [illegible] modum dicendi

unius montani inter corporea prevalata sexta et
incubito ita Gen. dixit, senum eius esse ut arce ad predictum
tempus fabricatae superesset lectum contextum in parte
collumne fuisse secundum longitudinem unius mediam altitudo
sit unius cubiti et per totam arcae longitudinem exeuntem
qualiter esse solet in navibus. Cetero explicatis, quam arcae
figuram exprimat Cornelius n. 22 communis sententia Cubita quinqua-
ginta cubitis et uno tantum cubito elevata quomodo tecta
abet parietes sedecim hexagonis esse videtur, et ad ea laterum
praesertim mirandis ac diutinae fere flexibus inclinata

Sexto tecto et operimentis docentur. Addit Cornelius com-
modis similitates eius minus capabilis sed absolute aedifi-
cium eius ? nassisse navibus fabricae fundo ? sicuti
ita et firmitatem postremo loco ponere necesse est.
Et
illud incubito videre si cum tibi iuxta phrasim ebraicam
in sacris literis admodum frequentem per quam frequen-
tissime usurpari solet in cubitum ut Genesis
Gen. 3. v. 16. in dolore paries filios et v. 27. in laboribus
comedes ex ea et cap. vigesimo 2 v. 10. in baculo meo
transivi Iordanem istum et Exodi cap. 4. v. 17. virgam
quoque hanc sume in manu tua in qua facturus
es signa. Altera quam plurima exempla videri poterit
apud Cornelium n. 17. Et tandem addit Cornelius
ex forma arcae deaudita aliqua sequi commoda
scilicet quod arcae capacitas magis augetur et uni-
bolumnum alius in ipso tecto superveniret et melius
sic poterit ipsi vel habitare.

Verum haec sententia praeterquam
quod multis parum apta tactis contradicit quibus
reicimus ut minus probabilis expositiones 2. modi
dicendi, eiusdem efficaciter impugnat Mariana n. 16.
1. quia videtur incredibile ...ulam tantam a morte
prevenires lecti superessent arcae tam operosi quod
fabricat multa altera minora designata sint 2o. quia
cum tecto domus sed domus pertineat et operire
las arcae adarcam si tecto ipsum abest duodecim
cubitos et semis altitudinis ipsa altitudo arcae
non erit viginti cubitorum, ut Mariani sunt dominus sed
quadraginta duorum cum dimidio.

Quare probabiliorem existimo opinionem quaestionis Cyrenei et etiam opinionem Montani non obstantibus argumentationibus Corneli; ipsae enim inefficaces apparent nam tecti latus quinquaginta cubitis habens unius cubiti convexitatem nullam haberet difformitatem quia illa modica elevatio et convexitas esset pene oculis imperceptibilis. Nec attendenda est maior aut minor pulcritudo; haec enim non intendebatur adeo neque etiam in dicto opificio primi pariter sed maior aut minor levitas quae sane esset in tecto convexo nec penetraret aqua pluvia, nam illa modica convexitas sufficeret ut non detineretur aqua in tecto quod cum aliunde esset bene obturatum et junctis asseribus nulla ex parte penetraret. Et aliunde tecta a Montano admissum debebat magis formam tecti arcae quod planum est nam illa convexitas esset oculis imperceptibilis atque ita planum videretur operimentum.

Sicut praedicamus verba illa: in cubito etc. significare tecti ipsius arcae per latera uno cubito prominere. Tectum enim aliquod habere debebat per latera prominentiam non solum ut defenderet arcam adfluentibus aquis, ne per rimulas laterum transmitterentur et etiam per spiracula. Licet enim Scriptura eorum mentionem non faciat tamen ut notat Cornelius ex Abulense in superiori tabulato sub tecto admittenda sunt necessario spiracula quaedam et ostiola ad auras excipiendas et erumpendam ad foras exalandos et ut inclusus aer transpirare posset nec sordidus pedore infectus altius etiam ipsa retineret interiorem atque tecti tamen arcae semper admittendum non sunt convexum ut dictum gens medio propter rationes dictas

Ostium arcae pones ex latere. Sic verbis significatur in quo inquam de arcae ostio sive aut in tecto aut in angulis arcae sed in altero laterum quae cum fuerint majora duo longitudinis et duo latitudinis existimatur quod in alterutro latere latitudinis positum fuerit quod ibi commoditas sit ingrediendi ad ejus interiora. Sed incertum est quantae altitudinis fuerit ostium a basi arcae sublatum nam alii considerant supra aquas esse altius autem infra tamen omne clausum ostium enim erat diluvii tempore aquis obrutum

Quod attinet ad inferiorem arcae mansionum partitionem
ex textu nil aliud abemus nisi quod dominus noe
primo mandabit v. 14. Ac mansiunculas in arca facies ut
abet vulgatus interpres et ut abetur ebraice et septu
aginta nidos facies arcae id est separata stabula quibus
distribues arcam non solum ~~abet~~ ubi aves sed ut cetera
alia animalia diversa abeant abitacula; unde porter
clare nidos hos exposuit per mansiunculas, et v.
16: deorsum cenacula et tristegia facies in ea, quae ita
legenda et iungenda sunt ut deorsum non ad ostium
quod precessit referatur enim sensus ut docet cornelius: de
orsum id est tabulata infima sive inferiorem divisionem
cenacula id est tabulata media in iis enim fieri solent
cenacula et tristegia id est tabulata tercia vel superiora
facies in arca ebrea enim abent inferiora et secunda
et tercia facies. caldee dixeris ut notat bata... tri
plia tabulata facies in ea infima media superiora.
caldeus mansiones inferiores duplas et triplas facies in ea. Et pro
ximus infimum tabulatum vocat deorsum medium cena
cula dicitur tristegia. unde in bibliis vulgatis sistitur post
illud deorsum punctus distinctionis; tollendo tamen illud deor
sum iungit cum verbo sequenti et interponit distin
ctionem ita ut sensus sit infra ostium facies cenacu
la verbum sequitur tenemus declarare.

Sed quidquid sit de
expositione verborum conveniunt interpretes ut notat
salianus n. 18. in tribus contignationibus et tabulatis pre
cipuis admittendis ut dominum qui eas exposuit
ad amplectendas nam caaue loquens decem cubitis erit
inchoes erant omnia partes tristegia siquidem tria
quedam tecta abent et tres mansiones infimam scilicet
mediam et superiorem. 1a. infimum tabulatum erat
pavimentum infimum cenaculi quod ut docet
cornelius n. 19 et salianus n. 20. usque ad decem 8. circi
ter cubitos abebat altitudinis et in alveo precipuas
partes propria equales pro arcae longitudine erat
distinctas quarum singulae ad centum cubitos ~~..~~
longae quinquaginta vero late erant.

Porro mediam
tamen partem animalium abitationi destinata
hoc spacio dispositas ... putat cornelius

ut videat in eius medio aula erat satis magna alteri
ad arcae latus fenestram competenter grandem ad
uberiorem gratiae vitreis fortasse et illarus sub dividus
inspicientibus erat, operculis munita quae interius
claudi et aperiri posset: ab extra vero ligneis valvis
quae noctu tempestatibusque ingruentibus intus retraitve
claudi ac ferreis pessulis firmiter obserari possent.
Probabile est autem dicit Cornelius prope dictas fenestras
utrinque grandes veluti puteos usque ad sentinas per
tingentes extitisse, quibus fimus et bestiis ad
humiliora inde excrementa [illegible] atque exar
ce fenestra proicienda paratos, coram tanen puteorum
ora extabit temporis semper [illegible] [illegible].
addicte vero ante latera credit Cornelius Salianus et
alii.
Conclavia exstructa fuisse plurimas. 1. gerat
hic ut notat Cornelius cubiculum Noe et filiorum
distinctum a gynaeceo sive habitaculo mulierum. abs-
tinuere enim viri tum ante diluvio ab coitu quo docet
[illegible] Ambrosius Rabanus Anselmus Cantuariensis S.
Hieronymus in Zachariae cap. 23. [illegible] [illegible] et [illegible]
aliter enim filios genuissent, quod tamen [illegible]
est exscriptura. 2. erat hic culina cum camino et foco
3. furnus pistorius et mola trusatilis. 4. lignile cum
lignis et carbonibus. 5. penus annonae [illegible] quas
potum [illegible] ordinario [illegible]. reliqua autem duo spatia
censet videlicet [illegible] [illegible] parte, et [illegible]
ab altera erant bestiis designata. Sine dubio
[illegible] illic ingredientibus [illegible] utrinque [illegible] [illegible]
fabre factis et [illegible] [illegible] videbantur [illegible]
[illegible] seu [illegible] [illegible].
Ceterum hic in hoc su-
periori tum inferiori cenaculo pluribus [illegible]
cellas, cellulas et tabernaculas quasdam [illegible]
relictas aut [illegible] [illegible] et [illegible]
ac tabulatis factas fuisse credit Cornelius ut
[illegible] [illegible] vestibula [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
ita ut fere nihil [illegible] spatii [illegible]. Pro-
babile quoque credit Cornelius utrinque [illegible]

tecti ibi ibidem tres canales ferreos fuisse apertos
rariterq. que ablatos erat ideo quoque opus erat per
altos eiusdem generis canales, deinde aqua alibi ...
anguli superioribus vel ab eiusdem arce fenestram ...
tendos, derivari possent marca aque pluvia...
... probatis demum ... replendis ad condiandas
... homines que ...

2m. et medium tabulatum ...
pavimentis secundi cenaculi extabat praecipuis ... abeuntis
ubi octo circiter cubitos altitudinis et multis tegumentis
in varias apothecas diversimode distincti singulis omni
generis commeatus erant et annone recondebantur
ibi aderant ampla palearia fenilia et horrea ubi
abene ... mille panis et aliarum frugum ...
que iumentis et bobus dari solent et loca item
magnis ... vasis referta. ibi addi deerant
omnis fructuum, vinum, malorum castanearum et
item ... olei legumenum probe hominum sale
separata ac bene disposita cum suis deambulatoriis
perque singula loca ubi quoque opus erat facile addi
ri possent.

3m. et infimum tabulatum erat pavimentum
ibi solum ... et infimi cenaculi extabat praecipuis
decem circiter cubitis alti ut docent ... et ali
...um plurimos tabulatis in varias mansiunculas divisi
ad quadrupedia diversi generis seperatim continendos
cum suis deambulatoriis perque ad singulas mansi
unculas commode iri possit. in mansiunculis ibi scelis
erant praesepia alliaque ... et ... con
tinencia et incalanus pavimento ut ... torre
... et docet ... erant fenestelle cum suis oper
culis que facile ... possent quoties quoque inde
incendium ... oportueret. et ... item erant
... singulis mansiunculis ...
directe ... superiori contignacione
descendentes vel alii longiores quedam capsule seu
canales ... quos ... ferunt
... alliis angustiora ... unde
aqua ... in ... ad hoc parati ... supe
riori cenaculo statis temporibus ... dies

Comode ... possent

Ut preterea quedam ... vel ubi quedam camini qui usque ... protendebantur ut peraperta quedam ostiola ubique ... manet arte fabricata quo ... tecta et ab aqua ... remotiora erant, in clausum ... navigare posset in hoc cenaculo ... docent ... et ... arce ... ut ... arce ... immediate ... et ... scilicet ... que ... ad introducenda quadrupedia ... per ... omnia stabula ... ut docet ... quas opiniones ... ita que ... ostium ita altum ut ... aqueis

At quia ... ita elevatum ... possent comode ... intrudi ... quia ostium ... aquas ... ut ex parte ... scilicet ... dominus deforis ... ut exponit ... ostium arce contra aquas ... quod hoc ut ... arce ... poterat. Unde ... Clausit dominus ... et ut ... dixit: post eum: ... ostii ... esset ... aquis nulla erat necessitas quod dominus clauderet et oblinueret deforis ... ostium. Sed sicut ... loco erant ostiola sub tecti ... transpiratio nem, et fenestra que ... ut dicit ... et claudebatur ita ... esse poterat ... que ... claudi ... ut aqua nullatenus penetraret licet ostium istud esset amplum et altum ut per ipsum comode possent maiora ... ingredi qualia sunt elefantes cammeli et ... alia.

Scalas in hoc ... in media ... apposite dispositas ... dubitare nemo debet per quas homines ad superiora conscendere et inde ad inferiora decendere ... animalibus

cura exigeret comode valerent. adque haec duo cena
cula nullas fenestras abebant quia nulo indigebant
lumine. in medium, coniam erat veluti sella operaria
domini: in tercium; coniam irracionalia in illo intelligere
videre credunt et naturaliter quadadmodo delectari quando
quidem gens omne ferarum nocte sedes querere in
ferdin vero in speciem et in antris latitare commebit
reptilia quoque arbores ac petrarum sissuras abida
quadam cupiditate quaerita ut imis derecipere, et
conquiescere valeant et volucres innemoribus valli que
opacis locis libentissime versantur. domestica ita
animae pecora neppe adque iumenta in stabulis mi
nime naminoris continere solent et in dobseno se
... pasci et in summa

Ultimam vero cenacula altiorem
generi ... quieviz vivere et facili guber
nari videns nadque ferociores equos, et farcones et
accipitres alia que uiusmodi velamis oculis ubique
facili circundari, ita que neque inter obscuros iactare
movabat neque obscuris ob magnos fluctuum impetus ullam
in 20 ad 30 arce cenaculo. Expediebat ere fenestram
tamen cum facile possent sibi Noe et filii eius
quoties quoque ad eadem cenacula vel pro victualibus
extrahendis, vel pro pascendis, atibus sordibus detergen
dis descendere opus esset. hoc Cornelius. At Saliam
numero 20. hec habet, in derunt quippluribus alibi locis
fenestras et speculari lapide valde probabiliter coniicent
etiam in una aula que tamen tamen magna esse par
de aquis erat erat immersa.

Praeter haec tria praecipua
cena cula apartimento infirmo usque ad solum sporis arce
erat (ut agnoscit etiam Origenes) spatium quod prosentina
ad alvius excrementa sordesque excipiendas erat
deputatum aberit ut docet Cornelius quatuor cir
citer cubitos altitudinis ultra longitudine et lati
tudine arce, nisi forte ut dicunt Cornelius etiam
aliquid Zaburre, puta arene aut lapidum ad
unius cubiti altitudinem aberet ad libramentum arce
et maiorem eius firmitatem ut in magnis na
vigiis aponi solet.

Et contra Hennicus quidam Haeretici hanc arcae capaci
tatem irriserunt in quibus Origenes refellit quendam Mar
cionitam refert, qui diceret id spatium quatuor elefantis
capiendis vix par esse potest breviter demonstrando esse
insufficientissimam fuisse arcae capacitatem ad omnia continenda
quae in ipsa erant contenta. Satis dictum qui ad alti
tos Origenis geometricos sit respondendum. Nam cum
aula quadrupedum contineat quindecim millia cubitorum in solo
accipiendo pro quamvis decem ut docet Salianus tria
millia cubitorum quindecimque tabulatis intermediis et in
terrestris nisi dato quod plures essent non plures necessarie
erant. Perfectis enim ut dictum est intellectualiter aliqua ex
utrinque atque speciei in una cubicula introduci po
terunt positis in singulis cubiculis binis ostiis; resta
bunt duodecim cubitorum millia quae digni [illegible] erunt
in trecenta et viginti tria stabula cum serviente cum
singula erunt 30 cubitorum longitudinis et tantundem latitudinis
et decem altitudinis ergo quadrupedum multo plures
fuerint species quae in arca introductae fuerint certum
est multa reperire stabula inania quamvis
plura de qualibet specie et de immundis tantum admi
serentur quin etiam multis grandioribus animalibus gemi
nas spatia concedi poterit praesertim cum plures quae
species aliorum quadrupedum eodem stabulo contineri
possent.

Quod ad aulam commeatus attinet [illegible] tres cubitos
altam sufficientem habet capacitatem cum totius spa
tium anno foenum neque [illegible] condensatos [illegible]
fasciculos repleri possit. [illegible] foeno [illegible] quo
vias in magno [illegible] quadrupedum praebentium maiorem
minore potest [illegible] parte aulae cum etiam [illegible]
[illegible] id est decem mille cubitos [illegible] [illegible]
[illegible] capacitatis octoginta millium cubitorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] quinque mille
cubitorum [illegible] [illegible] id est quadraginta millia
cubitorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in uno
anno sufficere videantur. Utique credendum est quod
[illegible] [illegible] quaererant [illegible] etiam [illegible] [illegible]
ante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et cubiculis [illegible] quae ad [illegible]

diq. aptarent.

Aula prima multas habet areas, quae
ex clausurantur claritatem multa quae habebit inanit
tis quanti 30 cu pars hominis perciperet immedio
ut constat ex eo quod ex altero latere vehiculi demum
ipsius area. Et de ans apponi partitate Lege pe
bene ille multa quae admirabatur, nomine hanc
decapacitate arcae doctrinam attendam. Ita habuit ille
fortasse vere illius formam quam probabit aq. mei
ut scilicet ex angulis extimo contiguis eidemque
paulatim usque ad unum in angustis arcatis impo
sitis cubiti corrigeret utrique loquitur quia fir
mas seruat spatii partem et in commodiinas se
biat habitationes varia vicia inhaec contaminationes
diversi videbis quas variis commeatui in ea
aula etiam fere omnibus et aliis spatii relin
quatur. Cap. de illis quae in arca noetica contenta fuerunt

CAPUT 4.

De illis quae in arca Noetica contenta fuerunt.

Et primo dicendum est de hominibus quos fuisse tantum
8. manifestum est ex narratione Moysis v. 18. Ingredieris
arcam tu et filii tui uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum
et cap. 7. v. 13. in articulo diei illius ingressus est Noe et Sem
et Cham et Iaphet filii eius, uxor illius et tres uxores
filiorum eius cum eis in arcam eosdemque de baxalt, post
diluvio arca egressos esse commemorat cap. 8 v. 18. nec obstat
quod ut habetur cap. 7. v. 1. dixerit dominus Noemo ingredere
tu et omnis domus tua in arca. Et nomine domus so
leant Scripturae intelligi servi et ancillae. Nam
princeps apostolorum epistola 1. cap. 3 v. 20.
loquens de arca Noe sic scribit: in qua pauci id est
octo animae salvae factae sunt per aquam, et epistola
2a cap. 2. v. 5. alludens ad hoc testimonium ait: sed octavum
Noe iustitiae praeconem custodivit. octavum scilicet
eorum qui per arcam salvati sunt ut docet Eugubinus
inter suae plexus (?) octavum ab Adamo ut censet
Fr. Maldonatus quia Noe non octavus sed decimus fuit
ab Adamo.

Nec etiam obstat quod Noe praeviderit futuram inundationem diluvii quia in arca Deo separavit eum quem in perveniret inundatio Diluvium [illegible] ut suo loco diximus. Nec obstat praeterea quod aliqui dicunt de Mathusalem [illegible] ut constabit ex dicendis de [illegible] in materia de cronologia [illegible] ante diluvium [illegible] fuit praeter dictos tres Noe filios aliquos alios habuit Noe vel etiam [illegible] superstites tempore diluvii vel anno [illegible] a [illegible] distabant [illegible] anno Mundi 2656 n. 25. quamvis de nomina dicta [illegible] Mulierum nihil certi affirmari potest vero [illegible] uxorem Noe [illegible] appellat reliquas tres Pandoram Noelam vel Noelam Epiphanius in [illegible] 26. disputans contra [illegible] qui uxori Noe [illegible] Noriam [illegible] appellatam [illegible] videatur Salianus anno Mundi 2656 n. 9. qui aliqua nomina ut fictitia et reprobat ut fabulosa.

Circa [illegible] tenendum est cum communi DD. opinione [illegible] in arcam [illegible] ea [illegible] generantur ut [illegible] ex corruptione et id genus [illegible] et quae [illegible] diversam speciem [illegible] generali solent ut [illegible] [illegible] etiam et [illegible] amphibia quae multo tempore in aquis [illegible] possunt ut [illegible] et [illegible] similiter [illegible] fuerunt in arca [illegible] quia ut habetur genesis cap. 7. v. 3. [illegible] in arcam introducta ut [illegible] [illegible] super faciem universae terrae [illegible] fuit necesse [illegible] praedicta [illegible] in arcam introducerentur ut [illegible] super faciem terrae [illegible]. [illegible] quia etiam omnibus [illegible] [illegible] individuis omnino [illegible] facile erat [illegible] speciem reparare, [illegible] [illegible] remanentibus; [illegible] ita neque ab initio fuerunt [illegible] producta [illegible] [illegible] ut diximus in materia de operibus sex dierum [illegible]

[illegible] [illegible] aliqui apud [illegible] [illegible] amphibia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Pruinis in extimo pariete arcae quae aquas excu-
tiebat nam si sique similia [illegible] quae diu terra
carere nequeunt vel ob sua pabulum vel quia intra
noctu stabulantur hec intra arcam seu alliis
recepta et servata fuisse alia vero amphibia
quae multo tempore in aquis versabantur in indi-
gebant undi neque intra nec extra arcam conclu-
sis. Et quamvis [illegible] inter carnivorum catalogo
interea quae putat ingressa esse in arcam debuisset
praeterire typos canarios et serbanos hispanos quae ex
mixtione typorum cum canibus et [illegible] procreari dicunt

Fide difficultas quot individua ingressa fuerunt
in arca ex singulis speciebus quae introducta fuerunt
origines [illegible] Deaster diversis sententiis certis
illis genesis 7. v. 2. ex omnibus animantibus mundis
tolle septena et septena masculum et feminam
significari ex quibus aliis mundis hoc est ut
exponunt Sancti Chrysostomus Hieronimus Pererius
Tornielus alapide et alii ex illis aliis quae in de
lege Moisis ut munda habentur erant servato
et ante legem Moises et diluvium instinctu Dei
et traditione maiorum ut talia ad sacrificiis ser-
vebantur quatuordecim nempe septem mares et
septem feminae introducta fuisse in arca in nu-
mero [illegible] illis aliis vero de animantibus
vero immundis duo et duo masculus et feminae
nam ex illis quae [illegible] amentia et [illegible]
[illegible] sacrificiis [illegible] quatuor introducta
fuisse in arca scilicet duo mares et duae feminae
[illegible] sic ingens fuisset [illegible] [illegible] quam
[illegible] [illegible] arca.

Melius ergo Josephus Sanctus
Ambrosius Chrysostomus Theodoretus [illegible] Lirani
Abulensis Caietanus sic exponunt ex mundis tolle
septena et septena id est septem tolle in arcam
ex singulis quae munda sunt eorum tria erunt
feminis sex[?] et quatuor masculini ut tria
singularum specierum [illegible] [illegible] conservandam
prolemque ingenerandam extra diluvium

inherent quarto vero animalis masculini et femini generis pro gratia sua apparere fieri posset quod deinde factum legimus Geneseos cap. 8. v. 20.

Declaratio huic de sumpta quod oi. acta in arcam sellectorum animal. ut enim antea cap. 6. v. 19 et 20. tantum ut ferme dixerat ut bina ex qualibet specie masculus et femina ad propagandum deinceps speciem conservarentur et similiter cap. 7. v. 2. bina et bina ex omni carne ingressa dicantur. Ratio autem distinctionis ... septena de immundis bina conservari iubet ... quia ... ad sacrificia et ad ... vel ... aut ... ut ait ... ingenerum ... Dominum ... septem ex singulis ... mundis ... ex quibus ... statim abegerim ... dies ... non ... sacrificia et ad ... ut docet ... ex immundis vero ... tantum ... in arca quia ad propagationem ... ad ... neque ad ...

Sed quaeret hic aliquis ... quem ... dixerunt ... animantibus ... la in munda atque immunda ... ante ... ut ... eas in mundas atque in mundas ... genus animum ... mundum simpliciter dixerit cap. 7. v. 3. ... inducendis de volatilibus coeli septena et septena masculum et feminam ... ex ... de volatilibus ... et milvum ... et gryphem et ... et milvum ac ... idque constat ex Deuteronomii cap. ... huic dubitationi ... probabilius ... ostendit ... lo. u. ... n. 22 ... distinctionem mundi et immundi brevitatis causa in alios ... quas proxime ante in ... aliis ... eadem ... in ... legi. ... interpretatione, ... translatio

[illegible] ac inter interpretes que eciā in anil dictorū mūdi
ut in mūdi exprimere ponit nāque v3. septimi Apti in
abet illa, et ablatis celi mundi, [illegible]
masculos et feminas stabernibus [illegible] in mundi duo
duo feminas et masculos [illegible] dere super ore
teras.

Ex dictis alliisque argumentis aliatis [illegible] et addroba
ndo [illegible] phenices ñ fuisse in arca ac proinde nulli
phenicem ee aut fuisse in mundo quia scriptura hic
docet ex singulis [illegible] omnia animalia, scilicet
marem et feminam introducta ee in arcam fenix vero
unus et solus dicitur ee in mundo et ex [illegible] precedentibus re
naci dicitur et certe nẽ ullus quin addere [illegible] phenice
[illegible] qui aserunt phenicem valde interea [illegible]
unt. videtur enim istorias ee fabulam, forte inde ortam
quod egyptii aquilis [illegible] quas [illegible] phenicis
[illegible] solem quanto ab oriente
ut occidentes [illegible]. hunc facerent et [illegible] ee
fenices cum tantum esset simbolum et hierogliphicum
solis qui quando fenix solus ẽ in mundo

habet nunc [illegible]
quod egyptii quondam fuere [illegible]
ac mendaciorum fecundissimi. Tempore quo veteres
teste Lactancio et Claudiano fenices dixerunt ee solitario
que eo oriente [illegible] careret [illegible] pena bene
ait eam ee fabulam. addit que [illegible] ẽ in mundo
fenix claudii principis [illegible] anno urbis octingentesimo
et in comitio [illegible] quem falsum ee nemo du
bitet, unde [illegible] lib. 2. de celo cap 3
q. 6 art 4. aserere ee fenices idque tum ex allis tum
[illegible] verbis [illegible] enim fenices
abet pro fabula. alii vero, qui fenices aliquando
ñ [illegible] priscorum scriptis [illegible]
fabulosis aut simbolicis [illegible]. [illegible]
[illegible] aliique omnes [illegible] consentiunt [illegible]
[illegible] qui unicus sit quinque [illegible] renascatur qualem
veteres descripserunt. [illegible] denominari, dicen
dum ẽ phenices ñ esse nec fuisse in mundo

Putant comprendi quoque carne, nimium multa
[illegible] [illegible]. Sed [illegible] imo [illegible] videtur nullomodo admittendus.
[illegible] quia ubique [illegible] [illegible] [illegible].

DISPUTACIONES DE BAPTISMO XPI USQUE AD PASIONEM

DISPUTO 1a.

De baptismo Christi Domini, et multa alia

CAPUT 1.

Quo etatis sue anno fuerit Xpus domi- nus baptizatus et passus

Quoniam presens questio tota nititur Xpi chronolo- gia consideret eas ante alias nimium e consultare dicendum antes indonas parte in 1a. clas Xpi quo tem- pore baptizatus e inquirendum intra quot anni fuere sint inter baptismum et mortem disputandum

circa eam quæstionem quo scilicet ætatis seu anno Xpm dominum fuerit baptizatus due celebriores sunt sententiæ. Prima est Christum fuisse baptizatum Christi ætatis anno 32. ita Macer prologo numero 38. Baronius in apparatu quem sequuntur et alii qui addunt sextam dicat Xpm dominum fuisse baptizatum anno vitæ suæ 30 tantum inchoato ita abulensis in cap. 3 Mathei q. 62 et in 2a parte defensorii cap. 12 et alii; secunda sententia multi annos citant et sequitur Suarez tom. 20 in 3 partem q. 26 d. 12 et alii in ... 7 periodo et alii tomo 6. anno 4082

Dicendum omnino probabilius videri Xpm dominum fuisse baptizatum anno sue ætatis 30. inchoato. Ita sanctus Lucas cap. 3. ... ubi postquam Xpi baptismum breviter verbis epitomis conclusit sub dit v. 23: et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum 30 nec verba ... ullam declarari prius sic ut participium incipiens ad annos referatur hoc modo Xpus eo tempore quo baptizatus est annos fere 30 esse incipiebat. Posterior vero sic ut per incipiens incipiens ad annos sed ad priora referatur hoc pacto: erat Jesus incipiens se hominibus manifestare docere et ... tum dire cum natus esset fere annos 30

Sed procul dubio prior interpretatio quod nobis valet tenenda est tanquam textum conformior nam cum probabiliter Lucas ætatem Xpi quasi annorum 30. videtur quem adnectitari propria esse in loco proprio illius anni nec re retulit declarando incipiens que verba pene superflua videntur sic sanctus Lucas dicere debuit Xpus triginta annos vitæ expleuisse itaque hæc verba ... ut ipse Jesus incipiebat agere annum circiter 30 ita enim intellexit hunc ritum S. Ireneus lib. 2 cap. 9. dicens ad baptismum venit Xpus non dum qui triginta annos suppleverat sed qui incipiebat esse tanquam triginta annorum ita enim ... annorum significavit Lucas posuit ita enim significavit Eusebius et Beda. ... qua ... sentiat ... Tertullianus Clementes alexandrinus et Julius africanus

Posterior autem verborum Lucae interpretacio diffi
cilior. Dicebat cum enim Lucas toto illo capite
et bona parte sequentis usque ad versum 14 multis
de christi praedicatione mentionem faciat, commodo pro
tuit verbo incipiens ad hanc praedicationem referre
semper enim hic locus imperfectus erit si secus
dicatur. incipiens nec dicatur quid inciperet. Accedit
quod immediate post baptismum cessit christus in desertum
ubi mansit 40 diebus et illis certum est non praedicasse quo
modo ergo hoc loco faceret Lucas mentionem de initio prae
dicationis illius si eam post reditum de deserto
quam post baptismum collocaret. Tandem Matheus cap.
4 versu 17 et marcus cap. 1 versu 14 manifeste docent
coepisse christum publice praedicare postquam iohannes
baptista missus est in carcerem quod certum est multis
post christi baptismum contigisse. ergo verbum incipiens
interim Lucae ad praedicationem christi immediate post
baptismum referendum est.

Sed age permittamus porro
verum illum sensum quem probet etiam priore
admitteret. diximus alias unum eundemque scrip
turae locum admittere duos et plures sensus literales
dummodo inter se non opponantur, nec cum alio loco
pugnent, at certum est duos istos sensus verborum Lucae
nec inter se opponi, nec cum alio loco pugnare: quod si
unus admittitur, cur non debet alter? Si autem uter
que admittitur dicemus sensum verborum esse illum;
Christus cum post baptismum coepit munus suae
praedicationis exercere incipiebat esse fere tri
ginta annorum, ex quo clare sequitur non potuisse tunc
annos triginta completos habere.

Confirmatur nostra chro
nologia ex exposita apud Suetonium et Dionem cum
illis enim sic chronologiam communem patrum scienti
tentam ordinare possimus. Natus est Christus anno 42
Augusti baptizatus vero fuit anno 15 tiberii ut tra
dit Eusebius lib. 1 historiae cap. 10, et colligitur ex cap. 3 Lu
cae, ab anno enim 42 augusti usque ad 15 tiberii
anni triginta sunt incompleti hoc modo augus
tus 42 consulatum inivit die 19 mensis augusti

Christus autem natus e 25 decembris: qo natus est Christus anno 42 augusti peractis mensibus inceptio. obiit vero augustus eodem die 19 augusti quo quadraginta tenuit annis 56 cum quo cepit. impera re tiberius ex quo colligitur in morte augusti fuisse Christum 14 annorum et 8 mensium, his adde annos fere 15 Tiberii et invenies Christum fuisse quidem baptizatum etatis sue anno 32 non tamen completo. dixit autem supra sine anno per 13 dies fuisse inceptum quoniam 13 dies sunt inter decimam quintam decembris quando natus est et 6 ianuarii quando baptizatus

Obiicit et Thinacius [illegible] quia tota quaestio est a ... cianos ait Christum esse baptizatum expletis tribus annorum decadibus compleverat quod annos etatis triginta id ipsum videtur dici a ecclesia in antiquo ritu romano ubi de epiphania dicitur solemnitas ~~enim~~ hec grecis teofania sive epifania nuncupatur. Latine autem aparicio sive ostensio vel manifestacio interpretatur. expletis namque Christus quasi triginta annorum curriculis venit in Iordanem ad iohannem ut baptizaretur. quo eodem modo multi patres loquuti sunt

Rn. in greco textu ~~[illegible]~~ incipi illud expletis non aberit. unde etiam in antiqua impressione vulgata verssione habetur dominum fuisse baptizatum anno sue etatis trigesimo ut notat baronius numero centesimo: quo pravibus fuit, ideo terentius Danielem pagina 029 cum [illegible] [illegible] ordo vero romanus addendo illam particulam quasi [illegible] significat annos triginta non fuisse completos sed inceptos adde quod ex omnium commodo loquendo post triginta annos idem e quod trigesimo anno venit cum Christus dixisset dicitur post tres dies resurgam Matei 27 v. 63 id e 30. die vel Luce 20. qu. [illegible] post quam consummati sunt dies 8. id e cum aferetur 8. dies: hec exposicio. confirmatur ex canone 20 grecarum synodorum in fine tomi 2. conciliorum ubi sic habetur: sigillum triginta etatis sue annos non imple

berit nullo modo presbiter ordinetur etiã si valde sit dignus quia et ipse dominus trigesimo anno baptizatus ẽ et sic cepit docere constat autem inferire hunc anno trigesimũ incoatum sicut et supra 29ª.

Quesitur 20. qt anni fluxi- rint inter baptismũ et mortem christi domini deinde quo anno vite sue fuerit dominus passus et mortuus. in hac q. due sunt sente antiquæ que n̄ videntur probabiles. 1a. agit vixisse fere quinqua ginta anos ita d. irenius li. 20. c. 39. 2a. tenet in persecutione 3ºo anos 33 nat tertullianus iulius afri canus et lactantius sed eodem anno trigesimo quo baptizatus ẽ mortuũ fuisse volunt clemens vero ale xandrinus ano 31 passũ fuisse scribit apollinaris et orosius ano. 32 incepto 2a. senta falsa ẽ nã exea sequeretur neque evangelistas scripsisse gesta christi post hun anum 32 vel 3a nec christũ passum esse sub poncio pilato cuius quia in latus ut ait iosephus li. 18. antiquitatum relegatus ẽ a iudea ano ultimo tiberii qui fuit christi 37 nat 23ª. anis imperabit tiberius 3a. etiam ẽ falsa nã a baptismo christi ad eius mortem 4r. pascata saltem transire ex evangelistis colligemus statim.

Go his omissis tres anni restant sente 1a. ait christũ fuisse mortuũ esse año sue etatis 33. incepto ita eusebius tan- tus epifanius pererius li. 2 suã habeles et barbi- leus in cronologia parag. 170. 2a. dicit fuisse mortuũ año 34. ita salmeron mondlomagro 38. suarez tomo 20. in 3ª partem d. 46. s. 2. baradas tomo 4 concordie li. 2a. q. 1 torniellius et salianus año 4182 numero 32 aliique multi et patres et dd. quo ipsos 3a. ait christũ passum año 35 incepto ita alii

Dico tamen cum 2a. senta christũ post baptismum vixisse 4r. annis completis sic que mortuũ fuisse ano 34 vite sue per 3o. menses incepto. dixi per 3. menses incepto

qu' naturę [illegible] relinquit et mortis [illegible] in[?] dicit 25
marci. Dr. vero cito nat. a baptismo christi ad eius
mortem se-[illegible] paschata transierunt. horum autem 2.
primo [illegible] cadere in anno christi 30. 2m. in 31
3m. insupergessim 2m. 4 in 33, et 5 in 34. quo anno
ipso 34 me etatis mortuus e. Maior sola Probari
debet in primis autem statuimus 4. paschata
ofere omnibus Domina ista enim ex ebangelistis
colliguntur et maxime ex iuane.

De pri-
mo paschate [illegible] mentio iuanis 2. v. 13 ubi post
miraculum conversionis aque in binum dicitur
christum decendise in capharnaum addit. que: et
prope erat pascha iudeorum et in hoc paschate
eiecit christus bendentes de templo, 2m paschatis me-
minit iuanes 5. 5 v. 1: post hec erat festus dies
iudeorum et acendit iesus ierosolimam. ibique sanabit
paraliticum ad pescina. 3m paschatis idem iuanes me-
minit fecit [?] 6. v. 4: erat autem proximum pas-
ca dies festus iudeorum, quo tempore fecit mira-
culum multiplicationis [illegible] [illegible]. 4m. tandem
omnes ebangelistae meminerunt fuit enim illud
in quo passus e dominus. iuanes 13. v. 1 et [?] 18.
v. 39 et alibi. Porro festum illud de quo iuanes 5. v.
1 fuise pascha tradunt communiter expositores [illegible]
romani et [illegible] [illegible]. Itaque hec 4v. paschata
transierunt inter nuptias cane et mortem christi

Quod vero preter ista 4v. aliud pasca sit admitten-
dum inter baptismum et nuptias cana galilee sic
Dr. eadem die ianuarii qua christus baptisatus e
conbertit aquam inbinum in nupciis cana galilee
Certum e autem hoc miraculum in eadem die contin-
git in [illegible] ebenire eodem anno baptismi sed
anno [illegible]: quo preter 4v. paschata enumerata
alterum admitendum e quod fuit primum, contin-
git enim eodem die baptismi ante mi-
raculum conbersionis aque in binum, maior de-
der monstratur ex oficio eclesie in festo epiphanie
nam in antiphona ad benedictus ait: hodie celebri

Ponso iusta est ecclesia quoniam in iordane
lavit christus huius crimina currunt cum mune
ribus magi ad regales nuptias et ex aqua facto bi
no laetantur. contribue l'iterum in antiphona quae
habetur in 2 vesperis: tribus miraculis ornatum diem
sanctum colimus hodie stella magos duxit ad praesepium
hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias: hodie in ior
dane a ioanne christus baptizare voluit ut salva
ret nos. Idem canitur in hymno qui habetur in pri
mis vesperis quibus verbis clare dicitur haec
tria miracula eadem die 6a ianuarii contigisse

Respondent Baronius et pereri ecclesiam celebrare
haec illa miracula 6a ianuarii et proinde sic loqui
ac si in eandem diem incidissent quia enim inter
cetera erat inquantum praecise die contigeret miracu
lum aquae iudicabit conveniens in eandem die
tria quaedam praecipua reponere perquae dominus
manifestatus est hominibus. unde festum illius dici
tur epiphania id est apparicio seu manifestatio cum
incero dicit: hodie vinum ex aqua factum est. sensus est
hodie celebratur etc. sed contra istam solutionem multa
faciunt et 1o quidem quia eodem modo dicit eccle
sia hodie vinum ex aqua factum est quo dicit hodie in
iordane christus baptizare voluit et hodie stella
magos duxit ad praesepium. atqui horum posteriorum
sensus non solum est hodie celebratur sed vere hodie
contigit ergo idem sensus in priori debet admitti
non enim est maior ratio certitudinis de uno quam de
uno quod dereliquit

Confirma deinde possunt enim eccle
sia uno eodemque die tria illa mysteria celebrare
quae eodem die apta esse non putaret 3. numquid
deerant dies diversi qui his miraculis celebra
ndis destinarentur 3. primo illa die 6 ianuarii prima illa
esset ~~[illegible]~~ creata fuerit celebrat vero diversis diebus
silicet ipso epiphaniae sacro die magorum adventum in octo.
epiphaniae baptismum dominica sequenti aquae in
vinum vero mutacionem. Si autem diversis die
bus contigerunt sicut et diversis diebus celebrantur

quid opus erat afirmare heodem illo die esse
peracta s. observat hic ecclesia, quod observabit in festo a
postolorum petri et pauli, nam die 29 iulii ait martirio
coronatos utros sanctus petrus quam paulum esse. ut patet
ex antifona que est in 2. vesperis ad magnificat: cele
brat vero diversis diebus, heo die festum sancti petri
sequenti vero sancti pauli, est tamen certum ambos
apostolos die 29 iunii martirio coronatos fuisse
alioquin cur eodem 10 factum ecclesie asevere sile
menti. Sancti pauli festum celebrat: quod propter heandem
rationem debemus dicere tria illa misteria heodem
die 6 ianuarii contigisse, quod ecclesia peracta afirmat
aliter observat ecclesia inmutenus corsoni chiuit quod,
recedit factum die lobis sancti pridie ante rario
nem celebrat vero feria 4a. post dominicam trini
tatis.

Preterea nisi tria miracula propterea ecclesia
memorata heodem die facta quia per illa domi
nus manifestatus est hominibus potuisset alia
misteria propter heandem rationem, heodem illo
die celebrare, inprimis gratia domini transfigura
cione nam in hea suam gloriam discipulis ostendit
multo nobilius quam in miraculo aque in nup
tiis cana, in ea vox patris audita est Christum filium
suum declarantis sicut in baptismo et aliunde die
quo transfiguracio contigit incertus est, ut ecclesia illi
us singularis manifestationis Christi non meminit
in festo epiphanie quod non constabat eo die transfigu
rationem contigisse. quod neque meminisset aliorum mis
teriorum, si non constaret tria illa eo die evenisse.

Tandem hec tria miracula heodem die facta fuisse
docent precipui patres et doctores ita S. Ambrosi
us tomo 5o. sermone 21 et 22: sanctus augustinus ser
mone 29 de tempore. S. Maximus homilia 6 S.
L1. in gn. 2a. ... Rupertus lo. 3o. de divino oficio
Cap 24. ait: tria hec uno die celebrata esse 2m
sancte ecclesie autoritatem negare non possumus. S. Ber
nardus sermone 20. de epiphanie. Sanctus Petrus criso
logus sermone 96 et 2.. aliique multi quos

ctant et assentiunt Baradius tomo 2o. lo. 2. p. 120. Suares tomo 2o. in 3a. partem disputatione 28 s. 10. et Italianus ano 482 numero 37 Caietanus et alii. Nec obstat quod aliqui patres ut augustinus et s. Maximus putantur parla disiuntiba enumeratione horum misteriorum, equibocat enim cum putanti aliqui indubio relinquerent an inepiphania magi ad christum venirent.

Deinde nostra sententia de morte christi ano 34 inquoato confirmatur ex olimpiadum subputatione, ut enim tradit eusebius in cronologia, natus e christus ano 30. olimpiadis 194 a quo ano usque adfinem olimpiadis 220 in quius 4 ano christus mortus fuit reperiuntur ani 34 in coati hoc modo ex olimpiada 194a. bixit xpus. anum unum meses 6 sequntur 7. olimpiadis integres que faciunt anos 28. tandem ex olimpiada 202a. uixit anos 31 menses nobem, exquo constat uniberssime uixisse anos 33. menses 3.

Obicies 1o. ex nostra sententia ... xpo dominum post baptismum unius anni spacio neque miraculis aliquod patrase neque concionnes abuisse 1o. enim miraculum fecit christus in nupcias cana galilee, Juanis 2o. et iusta nostram sententiam a baptismo usque ad nupcias, unus annus inter fluxit, atqui non e credibile xpum in baptismo patris bocem Mesias declaratum insilentio et sine miraculis integrum anum transegisse, precertim cum Lucas actorum 10. cap. 22 dicat dominum cepisse predicacionem ebangelicam abaptismate, Juanis sibe ut e actorum 1o. v. 22 post baptismum quem predicabit Juanes.

Ro. hoc argumentum ... solutum a diuo Thoma et Caietano, ibi enim Juanis 2o. ait, romi consentaneum esse ut annus qui inter baptismum et nupcias intercesit, exiegerit xpus docendo priuatum et conbersando sepe cum Juane et frequens de ipso testi monium rederet, et ipse xpus incoadat docendo priuatim innostrare qui erat ampcius autem sepit publice

predicare et miracula facere et S. Thomas quoniam scribit in 20. ano aetatis suae ad nuptias ut alibi legitur dominum fecisse miraculum ad S. mater. 40. diei ieiunio in deserto, et detentatione et hac que capite 2. refert quare de testimonio baptiste et conversione discipulorum qui cum ipso nuptiis interfuerint. hoc testatur locus ille actorum 2. nam ibi sermo est de predicatione non solum publica sed etiam privata, inter discipulos ut patet illis verbis: in omni tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Jesus incipiens a baptismate Joannis; cepit autem post baptismum et ante nuptias vocare discipulos illos que privatim instruere; et tempus verum est dominum cepisse predicare post baptismum Joannis etiam multis mensibus interiectis

Obiecit: Eusebius epiphanius aliique communiter asserunt dominum fuisse crucifixum ano 18. imperii tiberi cesaris. S. vero Lucas baptizatum tradit ano huiusdem tiberi 15. at inter 15, et 18 non possunt esse 4. pascata cum tantum anni 4. intercedant. Confirmatur nam evangeliste expresse quare qui 4. pascata distincte tradidit multum huius 4. pascatis mensionem facit. Confirmatur 2o. xpus dominus mortuus est feria 6a. lune 15. mensis primi in nullo autem ano etatis xpi ab ano 32 usque ad 34 evenit ut luna 15 mensis incideit in feria 6 ut patet in tabulis regis alfonsi et aliorum astronomorum.

Rndo. ad argumentum

propterea dicendum esse xpum dominum passum esse ano 19 tiberi per 6 menses cum dimidio circiter ita enim tradiderunt qui hec exaltius posterius que examinarunt ut maximus baronius, suares, scaliger, et alii cum taliano a 486 numero, ubi contendit idem Eusebium deuere dicere 19 enim die 19 augusti mortuus est augustus ut Dio tacitus et suetonius affirmant, olympiade 198 ano 4o. ut ait Eusebius, statim que iniit imperium tiberius certe annus 3o. olympiadis 202 quo ait Eusebius xpum occisum erit huiusdem tiberii non 18—

l. 19 qd nos avertimus; Antiqui vero annos tantum expletos numerarunt fragmenta neglexerunt. Ad eam confirmationem dico dantem quanem tantum emmanse... pascata illorum annorum inquibus Christus publice et predicare cepit et miracula facere quae Dantes in post nuptias in cana celebratas astrigit ideo quae pascata ante illas nuptias operata omisit maxime quia ipse baptismi Christi non meminit. Ad 2m dicimus observationes astronomicas non veras esse semper et certas, ...

Obiectio 3o preter pascata ante bis ... videtur reperiri apud Mateum 12 v. 1 Marcum 2 v. 23 et Lucam c. 6 v. 1 ubi fit mentio ... ambulantis per segetes maturas die aliquo ...

[illegible]

CAP. 02

Varia Dubia expenduntur et declarantur

Pro pleniori precedentis cap. intelligentia due sunt questiones declarande 1a. Quis fuerit ille dies festus iudeorum inquo Christus Terusolimam ascendit ibique paraliticum ad piscinam sanavit cuius meminit Joannes c. 5 v. 1. 1a. opinio ait fuisse festum pentecostes. Ita dt. Chrisostomus Cirilus Teophilactus Eutimius S. Ts. Liva Maldonatus et alii 2a. tenet

fuise festum paschae ita D. ireneus l.o. 2o c. 39
rupertus abulensis iansenius baradas franciscus
lucas Pererius Cornelius a lapide et Silveira tomo
3o. q. 20. q. 1o. Denique Caietanus et alii existima
runt fuise, aliquod ex festis hiemalibus videlicet
vel seniorum quod celebrabatur 5. die ultimi mensis
qui vocabatur Adar qui nostro februario respondet
1. esdrae 6 v. 15 vel fuise festum sortium sive mardochei
ad in eiusdem mensis die 14 et 15 celebratur ut
patet ester 9 v. 17 et 18

Probabilior et verior videtur
mihi 2a. senta que docet illum diem festum de quo Ioan
nes fuise festum paschae. Pr. 1o. quia cum pascha fuerit
omnium precipuum festum iudeorum per antonomasiam festum
vocatur. potius quam alii dies minus solemnes. qua
propter nullum ex aliis absolute festum iudeorum voca
ri invenimus, pascha vero ita vocatur multis in locis
Mathei 26. v. 5 luce 2o. v. 42 Ioanis 4 v. 45 et c. 12
v. 12 ubi nomine dei festi iudeorum pascha in
telligitur: ergo similiter isto quem versamus loco pas
cha intelligetur accedit quod si pascha non intelligeretur impo
semus ex evangelio Ioanis 4. paschata colligere que
communiter tribuuntur predicationi publicae Christi, ut
ex capiti superiori apparet.

2. Deinde id deus festum de
quo Ioannes nec fuit festum pentecostes nec aliquod
aliud ex hiemalibus: ergo non potuit esse nisi pascha
Pris Pr. et 1o. quod non fuerit pentecostes tum quia
inter pascha de quo Ioannes 2o v. 13 et hoc festum de
quo agimus plurima Christi facta in iudea sa
maria et galilea evangelistae recensent ut patet
in Ioanne a capite 2 usque 4 et in Matheo a capite
4 usque 12 que omnia spatio 5o dierum que sunt in
ter pascha et pentecostes non videtur veri simile
facta fuise. Tum etiam quia multo post pas
cha illud de quo Ioannes 2o. v. 13 dixit Christus
4r. menses restare usque ad messem: non ne vos di
citis quia adhuc 4r. menses sunt et messis venit
Ioanis 4. v. 35, ex quo loco, omnes patres et Doctores

dimaldonatus excipior Colligunt ab eo tempore 1
quo Christus cum samaritana locutus est .4. menses
usque ad messem superesse. Messis autem in palestina fiebat inter pascha et pentecostem: ergo inter
tempus quo Christus hec dixit, et festum pentecostes aliquod pascha admittendum est, huius autem pasche incredibile videtur non meminisse Joannem qui ex instituto
et quasi velut industria tempus predicationis Christi per
paschata digessit et computabit et propterea aliorum meminit. Si vero hoc pascha non omisit
Joannes non potuit illius alio loco nisi isto de quo
est questio meminisse: ergo hoc festum de quo Joannes non fuit
pentecostes sed pascha.

Quod vero non fuerit aliquod ex
festis hiemalibus patet tum quia illa dua festa hiemalia minoris solemnitatis erant quam ut a solo
Luca ab evangelista festum iudeorum dicerentur. Tum
etiam Joannes illis verbis. Erat dies festus iudeorum
et ascendit Jesus ierosolimam. Voluit nomen reddere
cur Christus ierosolimam ascenderit, scilicet, quia dies erat
festus quo omnes iudei ex legem domini interim
solum adorare ierosolimam ibant: hoc autem non convenit illis festis hiemalibus tantum enim in festo
pasche pentecostes et tabernaculorum ascendere
tenebantur in templum. Exodi 23. v. 17 et deuteronomi 16. v. 16. ergo non est sermo ibi de aliquo festo hiemali sed illud de festo pasche.

Obiies inicio ergo. Quia
alterius pasche mentionem facit Joannes: ergo si hoc
festum de quo loquimur pascha fuit unius integri
anni gesta facta Christi ordinantur preter pauca eo
cap. 5 Joannes contenta, quod dici non debet. Resp. licet
Joannes pauca recenceat alii tamen evangeliste
multa allia illius anni gesta tradiderint que
consulto omisit Joannes quia noluit iterum scribere que iebat abunde iam ab allis fuisse conscripta.

2a. questio difficilior est tota que pendit super uno
verbo Luce cap. 6 v. 1. factum est autem in sabbato 2o
1o. cum transiret per sata et vellebant discipuli eius

igitur quaeritur ante quid sit sabbatum 2o-2m hanc difficultatem S. Hieronimus proposuit suo magistro gregorio nazianzeno, et ut ipse refert gregorius 2o qui est solemnitatum gregatius eleganter lusit inquiens, docebo te super hac re in ecclesia, [illegible] tarem expositionem [illegible] obtinuis, decent de hac re opiniones recenset barradas tomo 2o. lo. 6 c. 9 ego [illegible] tius insigniores referam.

1a. est sabbatum 2o. 2m. esse [illegible] diem azimorum ~~[illegible]~~ paschatis iste enim dies eadem celebritate colebatur qua [illegible] qui erat dies paschae, dicit. quae hic [illegible] quod dies ipse paschae vocabatur sabbatum 2o. 2m. [illegible] vero dies dicebatur sabbatum 2o. 2m. quia erat post pascha 2m. sabbatum et quod attinet ad solemnitatem erat 2m. ita [illegible], [illegible], Barradas et alii.

2a. est sabbatum 2m. ~~[illegible]~~ diem ~~[illegible]~~ azimorum. etenim iudei quodlibet festum sabbatum dicebant et ipsi quidem pascha celebrabant die 14. mensis [illegible] ad vesperam qui dies pascha dicebatur erat quae maxime solemnis die autem sequens, nempe 15. dicebatur sabbatum 2o. 2m. quia respectu praecedentis paschatis 2m. erat 2m. vero respectu sequentium dierum quibus azima manducabant. ita [illegible], isidorus, [illegible] epistola 102 [illegible] [illegible] et alii quod idem [illegible] alia [illegible] docet epifanius [illegible] 52. dicit enim quod sabbatum 2m. erat [illegible] dies et domade et respectu huius [illegible] dies azimorum vocabatur sabbatum 2m. quia vero erat festum omnium quae lege praecipiebantur. celeberrimum dicebatur etiam 2m.

3a. dicit sabbatum 2m. 2m. fuisse pentecosten. pascha enim sabbatum 2m. est et primarium et maxime solemne cui proxime quod attinet ad solemnitatem succedit celebritas pentecostes quare hac merito nomen sortitur sabbati 2o 2i. ita Maldonatus luce 6. [illegible] iste sente tempora [illegible] exponunt nostrum sabbati [illegible] significatione hic accipite quaternus significat

festum diem sive talis dies festus incidat in saba
tum sive non hoc tamen esse falsum probabimus
in expositione 2a.

4a. ait quod sabatum dicebatur 2o. 1m. quando
in ipso met sabato aliud festum incidebat, tunc enim
erat duplex seu bis festum, et propter duplicem
solemnitatem 2m. 1m. dicebatur quasi 2m. et 1m. festum
ita Iansenius Soletus et Franciscus Lucas.

5a. docet sabatum
2o 1m. esse sabatum quod in quo incidebat aliud festum
v.g. quando in diem Veneris seu feriam 6a. incidebat
solemnitas paschae vel pentecostes tunc sabatum sequens
dicebatur 2o. 1m. erat enim 2m. a festo praecedenti et
1m. post illud. ita Ostiatur Baronius anno Christi 32 et
Ribera Lo. 5 de templo cap 10.

Contra utramque hanc sententiam
illud est difficile quod evangelista hic intendit explicare
certum et determinatum diem, quod in neutra senten-
tia plane explicatur, Deinde 2m. sabatum dicit ordinem
ad 1m. aliud sabatum, et 1m. ad 2m. ergo non poterat
dici absolute sabatum 1m. et 2m. per respectus ad eun-
dem diem. Tandem tres Evangelistae hoc festum
narrantes solum sabatum appelant, et alterius festi
non meminerunt: ergo solum sabatum erat.

6a. opinio est
sabatum 2o. 1m. fuisse sabatum quod eo anno incideret
in ipsum diem pentecostes, vel infra ebdomadam pen
tecostes, dicitur autem 2o. 1m. id est secundario 1m.
respectu scilicet sabati quod anno illo in festum
paschae aut infra ebdomadam paschae incidit. Sa
batum enim paschatis erat 1o. 1m. quia maxime
solemne sabatum vero pentecostes quia non tantae
erat solemnitatis et venerationis 2o. 1m. dicebatur. ita
Cornelius a Lapide et Lorderius in cap. 6 Lucae et
Menochius Lo 3 de republica Ebreorum cap 10 q9
hec sententia ex ipsis [?] non videtur vera. 1o. quia illud
2o. 1o. sic interpretatur ut idem valeat quod se-
cundario 1o. hoc autem esse falsum statim dicemus
2o. nam si hoc sabatum in ipsum diem pentecostes
incidebat quo incidit hec sententia est inmediate

precedentibus in libero incidebat infra et domad(a)
Pentecostes cum pentecostes non haberet sed sicut pro
dicatur 2o. [illegible] per cuius festum ad sabatum incidens infra
8v. paschae. [illegible]

Jn. deutera tenet sabatum hoc de quo loquimur
illud fuisse quod 2o. occurrebat sive post diem paschae. Dies enim 11. azimorum
etiam vocatur sabatum Leviticii 23 cap. ubi etiam dicitur
ab altero die sabati in quo offerebatur manipulum
[illegible] numerari debebant [illegible] et domade completas
usque ad diem pentecostes in quarum singulis
[illegible] erant sabati ordinarii et festivi et ita
[illegible] et domade ita numerabant pro
sabata cum [illegible] appelabant [illegible] 2r. dicebatur 2o.
3o. 2o. 3m. et ita de aliis ad eum [illegible] modo quo nos
dominicas post pascha aut pentecostem computamus ad [illegible] dominica 1a. 2a. 3a. post
[illegible] pentecostem [illegible] vero sabatum primum
[illegible] post festum paschae dicebatur 2o. 1o. quia
[illegible] erat post pascha [illegible] vero
[illegible] sabatum vocabatur [illegible] dicebatur
etiam 2r. [illegible] calig[illegible] lo. 6 de emen
datione temporum [illegible] [illegible] tomo 30. in 3a. pa
[illegible] d. 163 Tirini Luce 6o. Et dominus [illegible]
in [illegible] ad [illegible] epiphanium [illegible] 03

Haec opinio videtur aliis probabilior dico ideo
habet [illegible] incommodi [illegible] quod hoc loco luca sabatum iuri
[illegible] propria significatione accipiat qui aut
[illegible] interpretatione sequuntur [illegible] dies illos azimorum
aqua [illegible] et domade computandi sabata
appelabant quod illis convenire [illegible] mihi [illegible]
sabatum [illegible] propria significatione accipiat
[illegible] quod non videtur vero simile [illegible]
illa [illegible] sabata quae sunt inter pascha et pente
costem [illegible] appelare ut [illegible] dicere 2o. 2r. et 2r. 2o
[illegible] cum facilius [illegible] dicere [illegible]
post pascha. Et cetera cum [illegible] dies azimorum
proprium haberent nomen non videtur cur cum comm

nomine sabati conprehendetur
Pro huius loci diffi
cultatis explicacione aliqua exponenda sunt prime
sabatum secundo primum esse sabatum proprie dictum neque fuisse
primum diem alicuius ebdomade constat primo quia
Luce 20 et Marci 2 versu 23 ubi headem refertur istoria
dicitur absolute hoc in quodam sabato accidisse que
vox absolute prolata de quocunque festo de saba
to proprie dicto debet intelligi neque de illo eb
domade 2o. et precipue quia ut ait Lucas disci
puli reprendebantur a iudeis eo quod spicas vellerent
quod sabato non liceret non reprenderentur alter si spicas
vellerent et has ad comedendum prepararent in quo
cunque alio festo nam in quolibet festo etiam pas
che et pentecostes licitum erat cibos preparare
Exodi 12 versu 16 id autem die sabati non licebat Exodi
35 versu 3 unde 16 versu 22 prohibetur manna colligere
die sabati et numerorum 15 versu 32 lapidibus obruitur
qui ligna collegerat die sabati et ~~illo~~ Philo iudeus
libro 2o de vita Moises ait die sabati nec ramum
nec frondem nec folium decerpere fas est nec fructum
quidem ullum decerpere et Josephus libro 3o antiqui
tatum capitulo 17 ait nefas fuisse sabatis cibum
sibi querere, que omnia cum aliis diebus festis
prohibita non essent, manifeste concluditur discipu
los qui ideo reprendebantur quod spicas colligebant
non fuisse alio quodam festo sed die proprie sabati eb
domade Ego autem dicerem licet aliquando fe
cisse quod reprensione dignum esset nisi necessi
tate tamen excusarentur ~~se~~ manifestum est quod
hoc ipsa vere Christus probet respondet et heorum
factum defendit
2o. videtur exponendum sabatum secundo
primum non fuisse sabatum aliquod in quo aliud solemne fe
stum inciderit vel pasche vel pentecostes tunc quia
alii evangeliste de sabato precise appelarunt nec alterius
festi meminerunt quod enim Marcus sabata in plura
li voce nil refert solent namque ebrei numerum
pluralem pro singulari cum distribuere usurpare
proinde idem est in sabati ~~[illegible]~~ immo ex sabatis

ut similii specie carere patet 2o. Macabeorum 2o. v. 32 34 et ae. Tum quia aliqui festivitates Ebreorum non solent evangeliste sabbata appelare sed unaquamque suo proprio nomine exprimere. Tandem Lucas illa nota sabati 2o. 1i certum et determinatum diem significare. nullum autem determinatum diem significaret si tantum vellet declarare aliquod festum quod incidebat in sabatum. nulla enim poterant incidere in sabato et si aliquod tunc incidisset clarius ipse loqui potuisset dicendo et explicando quid ille dies festus erat.

3o. suppono has voces 2o 1o. non esse unam dictionem ut aliqui crediderunt sed esse duas distinctas, quod clare constat in vulgata emendata, apud quam nota distinctionis ille due dictiones separantur nam legitur 2o. 1o. hinc sequitur falso aliquos interpretari sabatum 2o 1r. id est secundo 1r. hoc enim locum haberet si una dictio esset iam vero si habemus esse duas ac proinde illa nota 2o non diminuitur dignitas sabati ut autores 6. sentit aliique ex citatis voluerunt.

4o. suppono tamen istoriam quam refert Lucas contigisse inter pascha et pentecosten nam ut ipse ait contigit eo tempore quo spice mature erant spice autem in palestina maturescunt inter pascha et pentecosten in e altero die pasche offerebatur manipulus spicarum Levit. 23 v. 10 que aliquo modo adhuc virides erant Levitici 2o v. 14 in die vero pentecostes iam offerebantur panes primiciarum. Levit. 23 v. 17, ac proinde iam tunc messis multis in locis peracta erat ex quibus colligitur in palestina segetes maturescere paulo post pasche et paulo ante pentecosten messi, sicque inter pascha et pentecosten hanc istoriam contigisse in qua quidem segetes iam mature erant sed adhuc in agro.

Mea igitur sententia est istoriam quam refert Lucas contigisse in 2o. sabato 1i mensis ebreorum ac proinde sabatum 1r. 1i mensis appelari 2o. 1r. id est 1i mensis 1r. erat 2o. mense 1r. verisimile enim est ebreos ab antiquo sabbata mensium singulorum numerare per respectum ad ipsos menses, et sicut nos dicimus dominica 1a 2a. 3a. augusti vel setembris, et idem de aliis mensibus

ita verisimile est illos dixisse et numerasse sabbata men
sium hoc modo sabbatum 2um 1um id est 2o mense 1o et 2o 2um id est
2o mense 3um et ita deinceps. in 2o vero mense sabbatum
2o 2um id est 2o mense 2o vel 2o 2o et ita de aliis mensibus
quod indicamus hunc modum numerandi apud antiquos
ebreos iam fuisse in usu intelligemus, cur non dicitur
sabbatum talis mensis nempe nisani vel iiari 2o
quia scilicet apud antiquos ebreos nulla propria men
sium stabant nomina sed nomine numeri et ordinis
1i 2i etc. distinguebantur ut apparet 1o paralipomenon 27 a 2
ad 26 et aliis mille in locis quem modum numerandi
credibile est posteriores ebreos observasse maxime cum
propria nomina mensium illorum caldaica sint nec tam
usitata apud illos.

Haec sententia licet auctoritate doctorum stabi
lita non sit mihi ego tamen meam tradidi tamen suaderi
potest 1o quia huic explicationi recte conveniunt omnia quae
supra exposuimus diximus enim sabbatum 2o 1um fuisse pro
prie sabbatum nempe per diem, et domade diximus hoc sabbatum
in aliud festum incidisse sed fuisse solum et simpliciter sabbatum
diximus has voces 2o 1o sic esse distinctas dictiones ultima
intelligatur de mense, alia de sabbato. Tandem diximus sa
batum istud fuisse inter 2i mensis ebreorum, sicque incidebat
inter pascha et pentecosten pascha enim celebrabatur die
14 mensis 1i ac proinde recte intelligitur sabbatum 2o huius
mensis 2i fuisse iam segetes maturas, ideo quae proposuit
[illegible] difficile in alia sententia explicatur

2o suaderi potest explicatio ista ex eo quod illa vox 2o re
cte possit referri ad mensem licet Lucas mensis non memi
nerit recte enim supplere potest vox mensis sicut in ali
bus contingit nempe Ezequielis 1o cap. 1o et factum est in trig
esimo anno in 4o in 5a mensis, illud in 4o intelligitur de
mense licet mensis non exprimatur et Ezechielis 29 cap. 17
et factum est in vigesimo et 7o anno in 1o in una mensis. illud
in 1o debet exponi de mense licet mensis non exprimatur
quid ergo prohibet dicere illa verba Lucae: factum est autem
in sabbato 2o 1o, sic explicare factum est autem in sa
bato 2o mense 1o. vel 2i mensis 1o. Tandem in hac sententia
propendeo. ex nunquam credere potuit voluisse Lucam

illas duas dictiones 2o 2o. ad unum ideoque salvati referre, sic enim et nunquam salvi commode explicantur nos vero ch... vivere has dictiones explicamus referendo itaque 2o ad mense 2m anni tunc currentis illud vero 2o ad sabbati 2m illius mensis 21. Cap 3. de baptismo christi et circunstantiis hoc. Matei 3. a 13 Marci 10. a 9 luce 3 a. 21

PVT. 3

De baptismo xpi et circunstantiis hoius Matei 3. a 13 Marci 1o. a 9 Luce 3 a. 22

Queritur 1o quo mense et die xpus fuerit baptizatus. Diu epiphaniis ... testatur xpus baptizatus ... mensi ... dies epiphanie ... ecclesie ... auctoritate ex qua in officio Epiphanie colligitur xpus mense ianuario 6o. eius die baptizatum, quod sentat communiter secuntur patres ... inque suo diem 6o ... ianuari incederet incertum e propter ... confessionem quas Augusti ... ... sancti Augustinus sermone ... ... xpus baptizatus fuerit ... 6o baptizatus colligit cum eo anno currebat litera dominicalis a at ... apud ... fuit illas literas fuisse b ex quo sequitur 6o ianuari fuisse diem ...

Queritur 2o. cum loco iordanis xpus fuerit baptizatus. locum signat Adricomius ... Benjamin ... procul amari mortuo, et gregorius turonensis de gloria martirum cap. 17 ait ... ... amari mortuo distare ex quo constat xpus prope finem iordanis esse baptizatum unde ... nec in mari ... sed in finibus inde. Brocardus 1a parte cap 7 parafo 83 ait ex ierico ... leucis distare ... dicatur ubi creditur salvator baptizatus. Sunt qui dicant eo loco fuisse baptizatum xpum per quem israelite ex egipto venientes iordanem transierunt. ita ... da, quem sequitur ..., et probari potest ex eo quod Adricomius in descricione tribus beniamin numero 170. scribit iohanes eo loco iordanis baptizare per quem in terram promisam israelite introierunt. ideoque ... ... dixit: potens e deus de lapidibus istis suscitare filios abrae ... lapides illos respexit quos iosue ex flumine iordanis ... ... quod idem abulensis et alii ... ... eo loco iohanes baptizabit propter illud videtur xpi baptizatus. Deinde licet ipse Adricomius

2 alium locum baptismo Xpi numero 122 aliud ingressui Isra
elitarum assignet numero 247 longius a mari mortuo
distantem potest tamen ~~[illegible]~~ ille tractus Iordanis locus tran
situs Israelitarum appellari quia ab eo loco quo steterunt
sacerdotes cum arca usque ad mare mortuum totus fluvius
exsiccatus est ut per totum illum possent tuto Israelitae per
transire Iosue 3. v. 16

Quaesitum 39. an Ioannes a domino inui
cem fuerit baptizatus. R. affirmare videntur sanctus Ieroni
mus Chrisostomus Augustinus Euthimius Dionisius Ri
beira q. 7 et alii apud Baradas. Abulensis tamen q. 78 in
cap. 3 Matthei v. 10. non immerito existimat sanctum Ioannem a
Xpo non fuisse baptizatum. Id quod colligitur ex admiratione
discipulorum Ioannis qui aliquando post mirati sunt magis
tro suo illum qui Ioannis testimonium perhibuerat baptizare
et omnes ad eum venire Ioannis 3 v. 26 id autem fieri non
mirarentur et nulla causa admirarentur. Si iam Xpus baptismum
suum Ioanni contulerat et hoc ipsum his Ioannes responderet
ad celandam vel admirationem eorum tollendam. Videtur igitur di
cendum cum sancto Cirillo lib. 2. in Ioannem cap. 4 in aliud tempus
baptismum Ioannis dilatum esse nam Ioannes ait Matthei
cap. 3 v. 14: <u>ego a te debeo baptizari</u>. Xpus vero respon
dit <u>sine modo</u> ~~etc~~. innuens non hoc tempore eo modo Ioannem
a Xpo baptizandum, quia oportebat prius Xpum predi
care et doctrinam evangelicam evulgare iuxta illud Marci
16 v. 15 et Matthei 28 v. 19: <u>euntes docete omnes gentes baptizate</u>
<u>eos</u> ~~etc~~ <u>et quod qui crediderit et baptizatus fuerit</u>. Immo
nec sacrum baptismi institutum tunc fuerat, nec ante
illum Ioannis 3 v. 5: <u>nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.</u>

Queritur 40. quem modum tenuit Ioannes in Xpi baptismo?
Abulensis ait dominum immersum esse in aquam ad hoc ut
baptizaretur. Caietanus tenet Xpum per aspersionem aut
desuper effusionem seu per immersionem baptizatum esse a Xpi
a Ioanne. Mihi tamen probabilius est Xpum aspersione bap
tizatum ita Barrada et Ribeira. Tum quia modus ille ac
comodatior et facilior et decentior est, illum quoque modo tenent
antiquissimae ecclesiae picturae. Tum quia canit ecclesia in
hac solemnitate: <u>non audet Ioannes tangere sanctum dei</u>
<u>verticem</u>. In hoc autem modo baptizandi non erat opus

fuere tangere et aprendere [illegible] ut hec expliceret iccirco super inertiorem fieri

Dico ergo quando in baptismo
Christi celi fuerint aperti. Matth. dominus videtur asserere rei ipsa fuisse apertos. Negat tamen communis sententia quam Suarez d. 27 s. 2 insta gravi dicendum e. apparenter tantum fuisse apertos celos, quilla mentis imminerent. Et ratio e. quia tale nimis istantes miraculum nec fit tam necessarium nec verba scriptura cogunt ut dicamus nam imprimis celum incorruptibile dividi miraculum e. ad id quod agebatur impertinens, deinde illa divisio vel oportuisset spacium interiectum vacuum relinquere vel elementa ad illud replendum ascenderent, quorum miraculorum nulla erat necessitas. Preterea si illa divisio fuerit in celo et non in aere non posset oculis percipi sine novo miraculo pre nimia distantia. denique etiam aliis in locis aperti fuisse dicuntur celi ubi re ipsa aperti non sunt ut g. 1 v. 22 [illegible] 10 v. 2 Actorum 7 v. 56 ubi si re vera aperti fuissent non solus Stefanus sed omnes qui aderant apertos viderent cum solus Stefanus vidisse referatur.

Nec propterea asserere solum in terris in mente seu imaginatione celum ausi apparuisse ut Hieronimus et Beda significant. Contendo enim in externis corporibus aliquam fuisse divisionem que oculis cerni posset ideo enim hec divisio ab omnibus qui aderant visa fuit sicut et columba descendens ut statim dicemus. Et ratio e. quia hic modus e. facilior et magis proportionatus tum ad sensibilem representationem, tum ad visionem que omnibus presentibus communis fuit in ipso ergo aere qui celum frequenter in scriptura vocatur. formari potuit species, seu similitudo aliqua operationis sensibilis faciendo scilicet ut partes aeris [illegible] oculos immutarent ut distantes et divise apparerent. quod facile intelligi potest si partes ille que separari videntur densiores fiunt et lucidiores ita ut radios possit magis terminari aer autem interiectus ut vacuus videatur. ita [illegible] variare tum enim videbuntur partes ille interesse divise et celum aperiri. ita Abulensis q. 86. in c. 3 Matthei

Iansenius Cornelius alapide, suares, et alli

Queritur 6º an fuerit vera columba illa quae super xpi caput in baptismo decendit. Veram et viventem columbam fuise de numero creaturarum docent Tertulianus lo. de carne xpi c. 3 d. Anselmus Matei 20. d. Th. 3a parte q. 39 art. 7 et Cardinali Tolet Joanis 10 et alli, et aiunt verum quod sinera columba in esse ficta fuiset decens autem non erat ut spiritus veritatis ficcione uteretur aut homines falleret hoc enim argumento concluderimus verbum asumpsise veram naturam hominis quoniam alias nos decepiset.

Dicendum tamen est columbam non fuise veram at licet illud quod aparuit fuerit verum corpus. ita se. augustinus ambrosius Chrisostomus abulensis et alli quos citant et sequnti Maldonatus barradas et suares. Probatur quia hoc conformius videtur scripturae, omnes enim evangeliste quasi dedoerunt parla similitudinis utuntur non autem simpliciter columba apelant sed quasi columbam vel tanquam columbam quod licet referi posit ad spiritus sancti personam quae non potest dici simpliciter columba etiam si illa eset verum animal columbam hanc ipsostatice non asumsit ideoque dicatur tanquam columba comodius tamen intelligitur de illo corpore quod aparuit, sicut ad actorum 2º dicitur aparuise tanquam ignis non solum intelligitur de spiritu sancto sed etiam de specie externa quae species tenus et non rebera ignis erat. Et confirmari potest ex modo loquendi sancti luce qui ait spiritum decendise, corporali specie sicut columba id est in specie corporis similis columbae. Deinde 2º tamen autem spiritum sanctum non aparuise in qua dicta sufficiebat dicere decendise in specie corporali columbae: ergo quod dicitur sicut columbam superflue adderetur sine significaret illam speciem corporis fuise sicut columbam et rebera columbam.

Deinde Probatur id ipsum coniecturis 2º quia deus nil frustra molitur ad finem autem illius aparicionis satis superque erat imago columbe ad solum erat ad representandum. 2º omnes allie aparicionesque ministerio angelorum factae sunt ita explicantur ut res non sint vera quae aparent. angeli enim

in corporibus apparent ex aere formati non veris
et ex carne compositis: ergo probabilius est spiritum sanctum
in columba ex aere confecta apparuisse. 3a. si columba
fuit vera at post an postquam Christi capiti incedit
vita adeo mutata fuit an in agro vivens evolavit. vita prius
quis credat et tum quia supra sacranea fuisset ...
creatio, praesertim cum Deus destruere non soleat ea quae
condidit quando ex propriis causis et principiis corrup
tio non sequitur. Tum quia talis signi et testimonii de deo
praeclarissimi indignum praemium mors innocentissimae columbae
erat. Neque potest dici in agros evolasse vivens sic enim
reliquis columbis aggregata illa esset, et prole gignendae dein
cepsit ut reliquae vacasse quod tum ab spiritu sancti puritate
tum ab illo cuius capiti incedit maxime est alienum.

Crederim
ergo columbae fuisse effigiem pulcerrime ex aere, angeli vel dei
opera compactam quae postea in eundem aerem exso
luta est eiusdem angeli opera fuerit conversa. in ista
tamen fuisse verum corpus quod oculis cerni poterat quod si
verum non fuisset corpus, aut non ab omnibus visum esset, aut
tot fuissent miracula, quot homines fuerunt cum
miraculum non in columbae corpore sed in oculis ...
fieret hominum. hoc autem temere concedendum non est
unde St. Augustinus Lo 2o. de trinitate cap. 6 sic scribit:
de illa columba nullus unquam dubitabit quod oculis visa
sit ... fuit ergo verum corpus sed non vera viva quae
columba. Nec propterea spiritus sancti deceptio di
cenda est nam ut ipse sanctus Th. docet 3a. parte q. 66 art.
quando species aliqua divinitus formatur et ad veritatem
aliquam significandam refertur nulla est deceptio sed veri
tatis significatio illa autem columba ad significandum
et repraesentandum spiritum sanctum facta est quod tamen effigiem
columbae quam vera columba praetare potuit, sicut
species linguae et ignis in die pentecostes, nec est eadem
ratio de humana natura a verbo assumpta quia non tan
tum ad repraesentandum sed et ad existendum et operandum
assumpta est nam verbum dicitur factum homo quod requirit
esse verum sine vera natura hominum

Quaeritur 4 an co
lumba apparuerit super Christum ante an post baptismum

an utroque tempore. Caietanus matei 3o hic appa ruisse columbam testatur et revelat ante baptismum xpi et iterum post baptismum. Sed merito Cardinalis Toletus hunc laudat aliter locutus afirmat quaestio 20. anotatione 62, quia sine ullo scripture sed testimonio id confingit. Certum ergo est columbam apparuisse ihesu baptizato ut dixit lucas cap. 3. imo expresse mateus cap. 3. dicit: post baptismum xpum ascendisse de aqua et tunc vidisse celos apertos et spiritum decendentem quasi columbam et idem marcus cap. 1o asserit, tunc igitur solum apparuisse columbam credendum est. Non enim est vero simile predictam aparicionem columbe tres ebangeliste narraverint, et ad de alia decensu nullus mensionem fecerit, imo ipso narracioni eo modo significant aparicionem illam non solum admirabilem sed eciam nobam et inusitatam fuisse.

Obiicis loquens Joanes baptista de xpo dicit Joannis 1o v 33: ego nesciebam eum sed qui misit me baptizare in aqua ille mihi dixit: super quem videris spiritum decendentem et manentem super eum hic est qui baptizat in spiritu Sancto quibus verbis declarat Joanes ipsum non agnovisse xpum quousque videt spiritum Sanctum sicut columbam super eum manentem at ipse Joanes iam cognoscebat xpum antequam eum baptizaret ideo que dixit illi: ego a te debeo baptizari Mathei 3 v 14. ergo iam ante baptismum columba decenderat super caput xpi iterum autem decendit post baptismum ut 3. ebangeliste commemorant. Respondeo illa verba Joanis Sancti significare ipsum ante baptismum de facie ignorasse xpum et solum eundem privata revelacione cognovisse absque signo externo postea vero publica revelacione et apericione ad testimonium de xpo reddendum, ideo dicit ego nesciebam eum scilicet de facie et publica revelacione que coniuncta, cum externo signo non ope cum decensu columbe a plurimis iudeis visi illorum iuderum fidem extorqueret. Ita Toletus, Suares et alii

Quaeritur 8o. an illi qui baptismo xpi adderant celos apertos et columbam viderint vocemque patris audiverint. Dionisius cartusianus ait solum xpum et Joanem columbam videre et vocem audire. Idem de columba docet caietanus abens cum ialcelinio vocem quidem ab aliis auditam sed non intelectam dicendum tamen est nos communi senten

n. ipsum xpm et quarum. sed omnes qui aderant vidisse celos apertos et columbam decentem, vocemque patris audisse tam et alii. ita d. hieronimus, marcus, abulensis baronius. palam fierent adstantibus nam propterea celi aperti sunt, volavit columba, vox sonuit, ut et celo iudei xpm esse dei filium et verum messiam testaretur: ergo hec nota fuerunt iudeis quemadmodum alia xpi miracula; sicut alia enim miracula ita etiam adstantes salubre ordinata sunt. itaque n. propter xpm et quarum solum necessaria erant illa signa sed propter astantes sicut quarum 12 co 33 cum veniret de celo vox et audita esset a turba dixit dicit xpus: n. propter me hec vox venit sed propter vos. constat quia tam apertio celorum quam decensus columbe et vox patris fuit aliquod sensibile signum nec poterat sine novo miraculo pervenire ad oculos vel aures quarum, qui ad alios etiam referuntur.

Ubi 20. Mathei 3. c. 16 dicitur: baptizatus autem iesus confestim ascendit de aqua et ecce aperti sunt ei celi et vidit spiritum dei decendentem sicut columbam. ubi cum de solo xpo mensio fiat, de ceteris omittuntur hec solus hec signa vidisse videtur. sed evangelistas solius xpi meminisse et quia de solo xpo agebant et quia eius causa miracula illa facta sunt. unde illa verba aperti sunt ei celi idem significant ac propter eum vel ubi ingressus super eum. ergo ideo dicitur quia circa eum facta est illa ostensio ceteros vidisse etsi non aserant n. negant.

Ubi 20 quarum 20 c. 32 dicitur: testimonium perhibuit ioannes dicens quia vidi spiritum decendentem quasi columbam de celo et mansit super eum, eo quod neque iudei columbam viderant postquam dixisset vos vidistis spiritum sicut columbam decendentem. sic enim melius eos convinceret. cum ergo dicat ego vidi significat ipsum solum vidisse. Ro. quarum afirmare columbam a se conspectam n. tamen negare alios eam vidisse. suam vero visionem commemorare opus fuit causam agnoscendi xpm, illud signum iam antea adeo acceperat ut ibidem dicitur c. 33. vel ideo n. dixit vos vidistis quia ex eis qui tunc aderant columbam in xpm advolantem forte multi

viderant

q̄ presentes baptismo xp̄i n̄ erant.

Obis 3° quando Jo. c. 5 ait xp̄us qui misit me pater ipse testimoniū perhibuit de me neque vocem eius unquam audistis neque speciem eius vidistis. Ergo iudei nunquā vocē patris audierunt. ergo vocē illā patris in iordane prolatam n̄ audierunt. Confir. q̄a si omnis populus illam audiret vocem de celo delatam et alia signa videret, omne dominum messiā esse cognoscerent cognitum que reciperent quod tamen n̄ fecerint dicendum ē hec omnia illis nec videntibus nec audientibus peracta.

Rn. verba illa xp̄i de propria et naturali dei voce esse intelligenda hoc sensu n̄ audistis patrem propria voce et ore loquentem, deus enim spiritus ē nec vocem habet per quā dei natura cognosci possit quem admodum per vocē propriā homo cognoscitur vox autē illa in iordane audita erat corporis quedā a deo uel per ministerium angeli in aere effecta n̄ vero erat vox aliqua dei naturalis et propria. ad confirmationem dico etiā iudeos in egipto et in monte sinai multa vidisse miracula quibus n̄ obstantibus vitulū adorarunt, n̄ ergo mirum quando vocem audierunt n̄ statim illi fidem adhibuerint neque enim erat illis evidens eam vocē esse a deo nam et evidentiora signa postea viderunt quibus tamen n̄ crediderunt.

Querit ulterius quomodo evangeliste cohereant inter se circa vocem patris aut diversis verbis describunt. Matheus ait dixisse patrem: hic ē filius meus dilectus Marcus vero et Lucas: tu es filius meus dilectus hinc aliqui existimant vocē bis de celo auditā semel ante baptismum ut Matheus iterum post baptismū ut marcus et lucas referunt ita perimatur inconcordia evangelica. alii autem aliquid aiunt quod sicut post decensum spiritus sancti apostoli ebraico idiomate loquentes ab omni natione que sub celo ē intelligebantur ita hec vox patris miraculose xp̄o inserviit: tu es filius meus circumstantibus autem hic ē filius filius meus quod videtur probabilius sed quomodo cunque sit certum ē nullam esse inter evangelistas contrarietatem ipsi enim multoties.

eandem rem diversis verbis scribunt quia non curante verbis sed sententia acersy rei; ideo Marcus et Lucas scribunt verba ut directe dictat ad filium Tu es filius meus, propter astantes, nam ipsi ostendere curabatur esse filium dei, Mateus vero scribit verba ut directa circumstantes tanquam filium suum demonstrando hic est filius meus que erat intencio dicentis et hoc modo probabilius est voces intonuisse. Capitulum 3. de ieiunio et tentacionibus ipsi domini. Matei 4 c. 2. Marci 1. Luce 4. c. 2

CAPUT 43

De ieiunio et tentacionibus Christi in paradiso Mateus

Queritur 1o an ipse dominus 40 diebus quibus ieiunabit esuriveri an a bero expletis omnibus illis diebus. Caietanus Matei 4 omnibus illis 40 diebus tamen esurisse ait. idem tenet Isidorus clarius oracione 80. inuicem. vera tamen sententia est solis 40 diebus non esurisse nec tamen quanvis necessitum sed postea ita docet ignoti et aliis adeo ut Suares d. 29 dicit. opositam sententiam improbabilem et temerariam ut minimum appelet. et 2o quia id clare ebangelista aserunt nam Mateus dicit: cum ieiunasset 40 diebus et 40 noctibus postea esurivit accidisset ante finem eius diei non esurivit presertim cum Sanctus Lucas addiderit: et consummatis illis esurivit si enim quod noret expleto tali tempori aliquid esse factum aperte significat antea non esse factum ut ex similibus loquendi populis sancti Luce constat nam 2o. c. 21 ait: postquam consummati sunt dies 8. et Actu c. 2 postquam impleti sunt dies purgacionis suis et et Actorum 2 c. 1 cum complerentur dies pentecostes quo loquendi modo significat anterioris tempori eo quera fert facta non esse

2o. ano eodemque miraculo fieri potuit ut ipse esse cibo et potu 40 diebus noctibusque transigeret et ut famem, acuitam non sentiret minime dispendendo et impediendo actiones caloris naturalis aliorumque contrarium agenium: ad quod famem premerent tot diebus nec tamen consequenter mam ex altero miraculo scilicet in totum corporis alteracione a debilitate vitae et vegete conservari: quod miraculum admitendum est illud ad quod minus et conformius est litere admitti debet. 3o. Ceperunt citati presertim circa Augustinus et Chrisologus

apud Suarez et silvestra dicunt non sine misterio factum
ut Xpus tot diebus famem non sentiret et ut postea esuriret
nimirum ut cum prius aliquod dedisset sue divinitatis indi
cium veram postea humanitatem ostenderet adque ita de
nores nubis et ancipites relinqueret. hinc recte colligi
tur post 40 dies et non antea illa tentacione gule diabulus
Xpum agressus fuerit quia scilicet tentavit illum quia ex
invenibus vidit: ergo ut expectaret finem 40 dierum dequibus
antea non exurivit. Secundo ieiunium Xpi ut videtur prorsus
dissimile fuit ieiunii Moizes et Elie isti ante 40 dies
non esurierunt ut docet abulensis 3 regum 19 q. 40 et alii
Scriptores apud baradas: ergo nec Xpum.

Dices si Xpus totis illis 40 die
bus non esurivit facile illi ieiunium fuit nullus que ipsi la
bores attulit; nullus enim labores ieiunium parit inquantum
cibi est appetentia: at quis credat Xpum absque labore 40 di
erum ieiunium peregisse. S. ut quid enim ieiunaret nisi
tale ieiunium vel ad merita vel corporis aflixione vel
ad nostrum exemplum conttalizet. R. Dico ieiunium istud sine fame
acepit demum sit labores Xpo non attulisse ante 40 dies divina
enim natura humana absque fame conservabat; quid enim
facile deo caloris nativi nimium cohibere nec in humidum
ageret radicale attamen solitudine illam perpetuam contem
placiones ubi cubationem et pernoctationes magnam debilita
integerrimo corpore aflixione quis negabit? 3. Preterea
in ieiunio etsi esuries non sit est tamen illius incommoditas cibi pri
vatio quam ex eo cibi gustus percepit at Christus carnis
carere non debuit

Queritur 2o. an ieiunium 40 dierum Xpum
affixerit reddiderit que macilentum et pallidum. afirmat Caietanus
matei 4 sed merito oppositum detendit Bar. 10 quia si Xpus famem
40 illis diebus expertus non est ideo fuit quia divina virtute factum est
ut nativus calor humidum radicale non absumeret, si autem
non absumebat: ergo nec debilitabatur nec macie conficiebatur enim
enim ex calore humidum radicale debilitante maceranant. 2o
noluit Xpus famem pati 40 illis diebus ut se deum ostenderet
ut aiunt S. Ignatius epistola ad philippenses S. Hieronymus loco ...
et alii patres: ergo nec decuit macilentum fieri in ieiunio;
enim et macies hec hominem statim ostenderet 3o ne
que Moizes nec Elias ieiunio debilitati sunt et deliquium

cibitat 3o regni 19 c. 9: quod nec Christus.

Queritur 2o. qua virtute potuerit Christus tot diebus tenuare natali ne an miraculo a quibusdam quod Suarez videtur ... hoc fieri modo ab quo natali. Supposita enim continua Christi contemplatione contingere potuit ut operationes anime vegetativae omnino impedite fuerint, quia cum eadem anima sit harum operationum principium dum hominis virtus circa superiores actiones vel ibi absorta est impeditur nec illas inferiores omnino expedite exercet, sicut experimur eximia animi atentione, intensa contemplatione fieri ut cibus concoqui et digeri nequeant: quare tanta potest esse anime illas operaciones interuio ut iste omnino impediantur impedita autem actione caloris natalis, necessario absque miraculo fit ut homo sine cibo conservari possit quamdiu illa animae atentio duraverit.

Dicendum tamen est virtute Christi supernaturale ita Suarez d. 29. s3 Cornelius a Lapide Matheus Abulensis sanctus Hieronimus Crisostomus et alii. Et quia naturalibus fieri non poterat ut Christus devitaret absentiam qualitatum temperiem totis 40. diebus iisdem sine cibo vixerit, et neque exurierit, sed debilitates aut maciem senserit quam sine dubio sentiunt qui sine nimia contemplatione cibum differe non possunt. Et ratio est quia licet magna anime atentio ad superiores actiones impedire possit actiones alias ad quarum operationem actualis anime atentio requiritur ut vitae actione tamen non potest impedire actiones mere naturales que per solam alteraciones qualitatum naturalium fiunt, quia ille qualitates in actione sua mere naturali non pendent ab actuali anime operatione et influxu: at sola actio harum qualitatum sufficiens est ut homo non possit naturaliter conservari 40 diebus sine cibo et potu. Certe eximiam illam contemplationem non amisit Christus post illos 40 dies quo tempore legimus esurisse imo illi intentus fuit toto vite sue tempore et nihilominus concoquebat cibos illisque indigebat ergo Christus illis 40. diebus supernaturali virtute usus est qua actionem caloris natalis impedivit.

Obiicies nimme aliquos non modo christianos sed etiam gentiles quidem

per 40 dies, sed etiam per plures annos sine cibo vixise
sic quoque Bocacius refert de muliere quadam germana
annos triginta sine cibo vixise. de Epimenide cretensis
scribit diogenes Laertius vixise sine cibo et potu annos
57 quos omnes dormiens transegit. alia exempla vide
apud tractatus vitae sine cibo vita et apud Augustinum
Niercrfel de occulta philosophia lo. 2 cap. 69.
Provenit autem aliquos
per longum tempus sine cibo vitam conservasse hoc torrem
provenieb at ex abundantia lenti et viscosi flemmatis, et
quia in illis debilis erat calor natalis ut patet in istis
in quibus diebus aliquot vivunt sine cibo: nutriuntur
enim ex corporis suco et flemmate quod calor lentus lente
depascitur, ut etiam in quibusdam animalibus contingit, at
Christus habuit corpus optime complexionis et debite tempe
ratus, sic que potius sanguineus erat quam flemmaticus ideo
que sine cibo diebus 40 naturaliter vivere non poterat
Queratur
an Christus dominus durante ieiunio 40 diebus fuerit a demone
tentatus, procedit dubium de aliis tentationibus praeter tres
quas evangelistae recensent has enim post 40 dies ieiunii
saltem in ultimo eorum contigise satis Matheus declarat. circa
duplex sententia 1a ait toti diebus 40 quibus Christus ieiunavit fre
quenter fuise tentatum a diabolo ita Origenes homilia 29
in Lucam Eusebius lo. 9 de monstrationis evangelicae cap. 7 Aug
ustinus lo. 20 de consensu evangelistarum cap. Beda lo. 1 in Mar
cum cap. 9 Iansenius cap. 15 concordie Arias Montanus Luce et Matth
naeus et Franciscus Lucas Brutei et alii. 2a. sententia tenet non fuis
se dominum tentatum nisi tribus tentationibus ab evangelis
tis relatis ideoque post 40 dies ita Abulensis Matthei 4 q. 21
et ibi Dionisius Baradas lo. 20 tomo 2 cap. 6 Suarez d. 29 s. 3
Gilbeira lo. 3 q. 12 citans Cyprianum Ambrosium Chrisosto
mum Hilarium.
Utraque sententia probabilis videtur, 1a. vide tur
probabilior frequenter scilicet durante ieiunio fuise
tentatum a diabolo. Patet 1o ex verbis Matthei: ductus est in
desertum a spiritu ut tentaretur a diabolo, ideo inducendus fuit
ut tentaretur ideoque tentatus fuisse credibile est nam praeteran
tes quia postea cum 3 tentationes non proponeret Matheus
ut caveret totam profectionis omnium ieiunii et alia

que xpm egit in deserto. Deinde perse credibile e demo
nes fuise valde propensos ad tentandum xpm et nisi exer
citi Dei providam qui fuit impeditus magna solicitudine
ac diligentia ipse regire: at in deserto non videtur adeo [illegible]
quam potius spiritus Sanctus duxit xpm in deserto al
tensiore ut tentaretur quem interim foruitata maneret
si demon divina virtute abstentando impediretur. ergo ipse
tentatus demum credibilius e.

2°. idem potest exa libro Evan
gelistis clarius colligi nam Lucas ait: agebatur aspiritu in
deserto diebus 40 et tentabatur a diabolo. in textu greco dicit
continuo et sicut etiam in textu greco Marci, et in coita
legitur. agebatur in deserto 40 diebus tentatus sive tentatio
nes paciens a diabolo in utraque versione videtur omnino
dicendum illis quadraginta diebus tentatum fuise et non tantum
in fine illorum maxime qui textus grecus marci sic sonat.
erat in deserto quadraginta diebus et 40 noctibus tentatus
asatanna ideo vero dicitur 40. diebus tentatus non quod semper
toto illo tempore tentatus sit sed quia frequenter.

Confirmo illud
obiter 40 in textu luce male potest coniungi ad precedentibus
agebatur aspiritu in desertum, nam diebus 40 actus in deserto
in e non enim iter diciis 40 fecit usque ad desertum sicut
elias nam certum sit diebus 40 in deserto mansire: ergo diebus 40
tempus potius coniungendum e cum dictione sequenti ten
tabatur ut sensus sit diebus 40. tentatum fuise. nam lucas
vero ait: et consumata omni tentatione diabolus recessit
ab illo nomine omnis tentationis non hec tantum tres adeo
expressas sed alias etiam silencio pretermissas comprendat
. Huic consonare videtur Paulus ad ebreos 4. a 15; dicens: non habe
mus pontificem qui non posit compati infirmitatibus nostris
tentatum autem per omnia pro similitudine absque
peccato. si per omnia tentatus e plusquam tribus vicibus tenta
tus e

Obiciunt nobis verba illa Matei postea esurijt et ac
cedit tentator quibus significatur demonem non ocepisse tentare
xpm nisi postquam esurijt; esurijt autem post 40 dies: ergo tunc
acepit illum tentabit, et non antea. sed illa verba sic possunt explicari
demon posquam xpm vidit exurientem acepit explorare
an uere filius dei ille qui tot ieiunia et tentationes superar
uit

accessit tunc aperta forma cum vit. pernitiosos profecit et
vel dicere possumus tunc accessit in diversa hominis ia
tamen illis diebus 40 crebro eum tentabat vel aliis ingi
nationibus ut ait S. T. vel hec eloginio agrediebatur sonis tremendis
orribilibus speciis ut saltem ab eremo pelleret sicut hec legimus fuisse ab beatis
Decebat at Demon ne eremo Christum pelleret sed adeo potius probebat
accedere ut qd ambigebat an silicet esset filius indagaret
Xpo imo eo ipso qd hec aperto opere desistere fuerat cognosceret
omnino non esse filius dei hec que diabolus particularmentis
innecebat.

Observandum tamen minime caute locutum Lutherum [illegible] dix
it demonem illis 40 diebus tentasse Christum eloquinigo personis
pertinitia, per ignadiom et similia, demon enim non potuit
torporem vel secunitie in Christo immitere quia hec pertinent
ad modum tentandi internum et ad imperfectiones similis [illegible]
[illegible] aliquo affectu deusibili minime stant quem non potuit
demon in Christo excitare sed externa solum [illegible] exterius pro
ponere et representare. Itaque certum e. qd Christum non poterat ten
tare interius nam tentatio fit interius per excitacionem cu
piditatibus vel per deceptionem errorem seu ignorantiam at nulli
hor potuit abere locum, in Christo concupiditas aliqua
[illegible] omnes hec [illegible] erant subordinate roni et dei confor
mes nec deceptio aut error qd ipse sit dei [illegible] solum qd ex
terius tentari poterat [illegible] docent patres apud Suarez
q. 30 in fine.

Queritur quo ordine tentationes facte fuerint. Va
rio difficultatis e. quia 3 tentationem de pinnaculo ponit Mateus
2am Lucas vero 3a, hec contra vero tentationem de monte excelso
ponit Mateus 3a, Lucas 2a. qd contigisse tentationem ordine
a Luca tradito, docet S. Augustinus lo. de vera religione c. 39
pascaius anselmus Albertus magnus et alii in loco. Ceterum
+ multo probabilius e. hunc ordinem in tentationibus seruatum
quem prescribit Mateus ita docent Ciprianus Ambro
sius Heronimus, Caietanus, Suarez et alii communiter. Ratio
qt in Luca nulla e. vox que ordinem indicet sed simplex nara
cio unius rei post alliam ex qua serie narationis [illegible]
datis colligitur ordo verum propter frequentes [illegible] in
scripturis ad vero apud Mateum multa sunt que ordi
nem indicant. 1o. nam finita 1a. tentatione dicit, tunc assum
psit, que particula consecutionem unius post aliud indicat simi
liter post 2am. subiungitur, iterum assumsit Jesum que

verba declarant hoc non fuisse ad ascensionem sed ad . precede
re illa que accidisse in pinnaculo templi . preterea post
tentationem de monte excelso dixit Xpus diabolo vade Sata
na quibus verbis videtur Xristus fugasse diabolum . videturque
dicere ne iterum rediret unde subiungitur tunc reliquit eum
diabolus, que omnia ordinem clamant.

Obiicies tentationes de ieiu
nio et de monte excelso fuerunt in deserto, tentatio vero de
pinnaculo in ierusalem ergo ille fuerunt priores, nam videtur in
conveniens quod diabolus de deserto duceret Xpum ad civitatem et ite
rum de civitate ad desertum. Sed nil mirum quod diabolus de deserto
in urbem et deinde iterum in desertum ad tentandum in monte
cum ipse valde sit inconstans et devictus et confusus ...
repetiit que antea vestigaverat ut vel ipsa agitatione Xpum
frangeret et fortasse excelsus mons ... magis distabat a ci
vitate quam desertum re tentationis.

Queris 5o. quomodo Xpus
assumptus a diabolo in pinnaculo templi et in excelsum montem
Iansenius existimat assumptiones istas veras non fuisse sed per
visionem imaginationi Xpi obiectas quod prius docuit Sanctus Ci
prianus sermone de ieiunio. Sed non placent eo quod absurdum videtur
dicere diabolum Xpo eodem modo quo prophetis de rerum visiones
animo iniecisse, sed enim illa que prophetis acciderunt non re ipsa
sed visione accidisse prophete ipsi declarant ...
et si non declararent ex ipso quod prophete erant intelligi poterat.
at evangeliste non solum non declarant Xpi tentationes per visionem
accidisse, sed etiam indicant accidisse re vera. nam cum dixit hic dia
bolus mitte te deorsum non suadebat nisi descensum corporalem quo
enim modo sese per visionem precipitaret, aut quomodo non re
vera sed falsa opinione precipitatum angeli custodirent 3. ince
dit quod in mente Xpi nulla falsa cogitatio poterat esse: ergo
non potuit falsa opinio precipitationis illius animum subire.

Alii docti credibus Xpum a diabolo existimant ex ... et mo
nendo sic quod ipse diabolus preiret et Xpus sequeretur ita origi
nes Sanctus 8. Euthimius et Maldonatus quod ideo tradunt quia
indignum putant tantum diabolo Xpum ergo se permisisse ut
ab eo huc et illuc deportaretur. Sed hoc indignum alii ipsi statim
citandi non reputant et verbum assumere quod in rigore signi
ficat. Deinde matheus et lucas aiunt quod diabolus statuit

Xpus super pinnaculo templi: ergo Xpus suis pedibus non ascendit
sed diabolus illic hunc collocabit. Inde si per gradus dominus ascendit
non erat occasio demoni ut diceret *mitte te deorsum*, nam facile poterat
per eosdem gradus descendere.

Dicendum igitur est Xpum dominum volantem
per aerem ductum a diabolo et in pinnaculo et in monte collocatum, ita
S. Hieronimus Gregorius Beda Abulensis Bar. Sirbeira et alii D.ri ex
proprietate verborum textus et ex refutatione aliarum opinionum,
et quia nullum est inconveniens quod dominus se a diabolo por-
tari permiserit. Unde S. Gregorius homilia 26 in evangelia ait *nec*
mirum est si se ab illo permisit in montem duci qui se pertulit ab
illius membris *crucifigi*. Si non tulit Xpum lucifer per aerem sed per
viam certe et deserto illo diceret Xpus demone suadente, et
sic ducem agente quod verisimile non est, nulla enim erat causa
cur Xpus solitudinem desereret et demonem sequens urbem peteret
imo eo ipso quod demon id facere suasisset non fecisset Xpus ne demo-
ni morem gereret: ergo consequens est ut dicamus Xpum permi-
ttentem fuisse per aerem a diabolo et in templum et in mon-
tem portatum, quod amplius confirmatur, quia si humano gressu
totum illum iter de deserto in pinnaculum et de pinnaculo in montem
erat agendum non nisi longo tempore et magna Xpi defatiga-
tione confici posset. Nam desertum erat prope Iericho, et Iericho
distat Hierusalem 109 stadiis seu miliaribus fere 24 ut
ait Iosephus lib. 5 de bello cap. 4. Recte vero anotat divus Chrisos-
tomus quartum Xpum per aerem vectum sit non permisisse tamen
ut ab aliis cerneretur ne aut scandalum et admirationem ingene-
raret aut magis videretur.

Ob. Certo nomine quo hoc loco
evangelistae utuntur non semper vere et portare significat sed
aliquid ducere ut Matei 17 v. 1. et cap. 02 v. 27 et actorum
5 v. 37 et alibi: ergo potuit demon Xpum assumere
ita ut portaret sed ita ut duceret. Confirmatur nam si diabo-
lus Xpum per aera portaret manifeste quis esset declar-
raret quod tamen ipse cum tentat facere non solet, nam potius
transfigurat se in angelum lucis ne agnoscatur, ut dicitur 2a ad Co-
rinthios 11 v. 14.

Resp. rigurosam illius verbi assumit significationem
esse illam quam tradidimus hanc que hoc loco recte conve-
nire argumenta facta satis ostendunt, alibi vero ipse
textus declarat largiori significatione deceri verbum illud

inter pretari ut Matei 17 cap. 1. assumit Jhesus petrum et iacobum et Joannem, et duxit illos in montem excelsum non tamen dicitur assumit sed etiam duxit. Ad confirmationem dico potuisse diabolum transfigurare in angelum lucis et ita Christum in pinnaculo et in montem portare, sicut quondam angelus lucis portabat per aerem abacuc in babiloniam. Credendum enim est apparuisse demonem sub illa forma que aptior sibi ad persuadendum erat. Unde in prima tentacione apparuit sub abitu hominis religiosi et anacorite, in 2a. sub specie angeli lucis. in 3a. sub forma regis et principis potentissimi et monarche orbis.

Queritur an diabolus in 2a. tentatione locum salmi 90 v. 11 et 12 in germano et vero sensu citaverit. Afirmant aliqui quia salmista eo loco de Christo agere ad literam. Melius tamen alii apud Maldonatum et silveiram aiunt, diabolum in sensum literarum male de Christo testimonium illud citasse, quoniam in eo salmo non agitur de Christo dominum de quolibet pio homine iusto et sancto. Christus enim non egebat auxilio angelorum ne ad lapidem ofenderet, vel ut eum custodirent ab impulsu et demonio meridiano. Unde Sanctus Thomas 3a. parte q. 103 art. 4 ait Christum dominum non abuisse angelum custodem abuit quidem angelos non custodes sed servos et ministros. Toletus in 4 Luce anotacione 23 nobiscum sentit literarum sensum non esse de Christo ait tamen ideo diabolum hec dixisse quod sperabat Christum responsurum testimonium illud non esse de se pronuntiatum, ex quo deprenderet hunc esse filium dei,

Queritur quomodo diabolus in 3a. tentacione ostendit domino omnia regna mundi diebus crisostomus et euthimius et alii dicunt demonem digito monstrasse Christo non ipsas civitates mundi sed partes orbis in quibus posite erant, scilicet in ac parte est regnum romanorum in hac persarum etc. Et non placet hec opinio nam lucas ait demonem in momento temporis Christo regna ostendisse, in momento autem non possunt regna omnia eorumque partes digito ostendi. Ideo alii ea indicando omnis est tempore audit quod hoc modo non debent dici ostendisse demonem omnia regna mundi et gloriam eorum hec enim nisi videnda proponantur non vere ostendit sane sed diabolus suadere intendebat

videnda proponeret quoniam magi movent vim quam audita verisimilius est demones ex aere ante Christi oculos corpora monstrasse regnorum atque argenti et aliorum et mundane glorie speciem elingisse que species omni terent et ante Christi oculos perberminent. Dixi ante Christi oculos quia non poterat diabolus fictas inducere imagines in oculis vel in fantasia domini de isto vero modo ambi explicato non fuit aliqua illusio in oculis Christi nec ipse deceptus est quia videbat obiectas imagines esse fictas et fantasticas ita sensemus Barradas Alteira et alii

Caput de Christi domini in monte transfiguratione. Matei 17 Marci 9 Luce 9

CAPUT 4.

De Christi Domini in monte transfiguratione

Queritur 10. unde numerandi sunt sex isti dies post quos dicit Mateus transfigurationem factam. Respondeo numerandos esse a regno Christi promisso capite precedenti v. ultimo ubi dixit Christus: Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo que autem regnum huius verbi Christi intelligat dubitant interpretes communis sententia ut docet promissionem his verbis gloriam transfigurationis ita S. Ilarius Hieronimus Crisostomus et alii apud Alteiram tomo 4 capite 9 quaestio 24. in qua sententiam dicendum est illos sex dies numerandos esse a promissione transfigurationis siquidem optime intelligitur cur a tribus Evangelistis hec transfigurationis istoria verbis istis subiungatur nimirum ut promissionem erat a Christo ostenderent esse impletam.

Libero vero alii

ut intelligerent verba dicta interpretantes sive de regno Christi in ecclesia ut tenet Santus Gregorius Papa sive de regno huius post resurrectionem ut ait Caietanus sive de regno ipsius in die iudicii ut alii maluerunt dicendum est dominum hac sua transfiguratione voluisse specimen quoddam dare sue glorie in qua promiserat se venturum, et voluisse incipere adimplere promissionem illam. Sunt quidam de hic stantibus etc. que tamen postea perficienda erat mcienda atque hanc rationem evangeliste verba quis huius istorie post predicta verba annotaverunt nempe ut indicarent vel iam impletum esse quod promissum fuit vel saltem impleri quod transfiguratio hec quedam quasi quedam regni Christi post magis aperiendi

Dices commodo

interesse consentiunt Mattes. et Lucas siquidem ille ait trans-
figuratam factam post dies sex iste post dies octo. sed hec que videtur
dissonantia facile eruditis dissolvi solet dicunt enim Mattheum
inter medios tantum dies numerare, Lucam vero etiam duos extre-
mos dies nempe illum quo Christus locutus est et illum quo in monte
transfiguratus est dici etiam potest Lucam absolute indicere, post 8 dies
sed circa 8 dies, ideo autem dicit fere dies 8. quia non post in-
tegros 8 dies transfiguratio facta est, sed post integros sex ut
dicit Mattes et duorum dierum extremorum aliquam partem
quod refert Lucas.

Queritur 2o. quo in monte Christus transfiguratus
fuerit communis sententia tenuit tenet in monte Tabor qui est
in medio Galilee situs ubi transfiguratus. hanc sententiam non so-
lum recentioribus sed etiam antiquis patribus tradi [illegible]
hanc enim docuerunt Cirillus Ierosolimitanus catechesi 12
S. Hieronimus epistola 27 Damascenus oratione de transfiguratione
S. Proculus sermone de transfiguratione Beda de locis sanctis cap. 17 quos
communiter secuntur evangeliorum interpretes immerito Maldona-
tus [illegible] antiquorum autorem dividere. in concilio quoque
Florentino proemio Graeci [illegible] dicunt Christum in monte Tabor
splenduisse. Confirmat [illegible] communis frequentia peregri-
norum religiose Tabor visitantium sicut Caltarius et Beda de locis
refert Nicephorus l. 8 c. 30 ob inspirationis huius memoriam tri-
bus apostolis pulcherrimum in hoc monte templum extruxisse
ex libro [illegible] lo. 20 [illegible] cap. 23 [illegible] apparet [illegible]
Cathedrale eandem ob transfigurationis causam locum huius montis
ubi transfiguratio per acta creditur [illegible]
etiam qui pedem montis accolunt propter religionem et rever-
entiam loci neminem accedere permittunt ut refert Adrico-
mius in suo theatro. Eadem ecclesia pro antiphona canit in hoc
festo illud Psalmi 88 v. 13: Tabor et Ermon in nomine tuo
exultabunt quod iuxta Damascenum ita explicatur ut Tabor ex-
ultaverit in transfiguratione Ermon in baptismo.

Huic omni-
no [illegible] communi sententiae reprobatur Franciscus Lucas Lucensis in
cap. 17 Mattei contendens dominum non in Galilea ac proinde
nec in monte Tabor transfiguratum fuisse sed circa Cesaream Phi-
lippi in Libano monte vel alio vicino quem videtur [illegible]
literis eodem cap. Mattei. [illegible] Lucensis [illegible]
[illegible] docet montem transfigurationis fuisse Libanum

Denique Iansenius licet 67. concordie doceat transfigurationem in monte tabor peractam tamen cap. 69 in initio manifeste docet circa partes cesare factam fuisse, a qua sententia non recedit Maldonatus in cap. 9. Marci v. 63

Ergo quartum ex evangelistis colligere possumus vero Xpum dominum non in galilea inferiori et monte tabor in ea situ transfiguratum fuisse, sed vel in libano vel in alio monte vicino. Probatur Xpus dominus transfiguratus est circa cesaream philippi cesarea autem philippi remota valde est a galilea inferiori est enim vel ut limes galilee superioris vel intra quiddam et ad radices montis libani ut ex adricomio et aliis constat. ergo non in monte tabor qui est in galilea inferiori transfiguratus est Xpus, sed vel in libano vel in alio monte non ita remoto a cesarea. Maior probatur ex Matei 16 a v. 13 et marci 8 a v. 27 ubi dicitur recessisse Xpum in partes cesare philippi ubi petro ... conferendum claves regni celorum promisit, nec legitur inde recessisse, continuo autem cap. sequenti istoria transfigurationis describitur: ergo hec peracta est dum versaretur Xpus in partibus cesare procul distans a monte tabor.

Dices rediisse Xpum de partibus cesare in galileam inferiorem licet hunc reditum evangeliste omittant. contra est quia nulla est ad hoc necessitas in evangelistis fundamentum. Tum etiam quia accessum et recessum Xpi in galileam non solent evangeliste pretermittere sed perpetuo consignare ut patet Matei 20. v. 22 et cap. 3 v. 22 et cap. 4 v. 12 et alibi sepe: ergo credibile non est reditum istum in galileam omissum fuisse.

Tandem ergo vix videtur dominum habuisse tempus redeundi in galileam et in monte tabor, etenim ex ipsa lectione et ordine perspicuum est illa que refert matheus cap. 16 a v. 13 usque in finem et Marcus cap. 8 a v. 27 usque ad finem facta fuisse cum versaretur dominus circa partes cesare post hec vero sex diebus elapsis transfiguratus est Xpus ut Matei 17 v. 1 et marci 9 v. 1 constat: atqui ipsis sex diebus vix habuit tempus opportunum redeundi in galileam inferiorem et perveniendi in monte tabor ut transfiguraretur ibi: ergo difficile credi potest ibi fuisse transfiguratum. Minor probatur quia ut ex adricomio et aliorum tabulis constat cesarea philippi 28 leucis distat a monte tabor has autem omnes illis sex diebus cum apostolis peractas sine fructu dicere

siquidem non solus sed cum duodecim discipulis ibat et ~~[illegible]~~
Ecce aut(em) cum videbant eum sedibus et non ut terror ~~[illegible]~~
bebat [illegible] sed ut predicator et doctor more incedebat
per loca.

Pr. 20. et amplius conf. precedens probatio quia
post transfig(uration)em peractam venit dominus in galileam, ergo trans
figuratio extra galileam facta e(st) circa partes cesaree in
quibus tunc dominus versabatur. Anteced(ens) p(robatur) quia marcus c. 9
[illegible] statim post historiam transfig(urati)onis et continuo subnectit
curationis lunatici que ab heri(?) idem radices montis facta e(st) et
v. 29 et ex luce 9 v. 37 subdit. et inde profecti preter grediebantur
galileam: ergo non post transfig(uration)em intravit in galileam ut [illegible]
fecti sunt non fuisse in galilea, aliquin sensus esset esse profecti
ex galilea protergrediebantur galileam que teneri Marcus intendit
Mons vero transfigurationi sit locus ille, a quo tunc profecti
fuerunt: ergo mons iste erat extra galileam sicque non erat mons ta
bor.

P. 3a. quia Christus dominus post suam transfiguratione(m) venit in caphar
naum civitatem galilee superioris ut dicitur Matei 17 v. 23 et m(arci)
9 v. 32 si antes in monte tabor transfiguratus esset nullo modo po
tea profectus fuiset in capharnaum: ergo non fuit in monte tabor trans
figuratus. Minor p(robatur) quia intentio Christi post suam transfigura(ti)o(n)e(m)
fuit recta via tendere Iherosolimam qua(m) propter passione(m) in
stantem properabat. sed recta via non iret Iherosolimam si pergeret
in Capharnaum. Constat enim ex tabulis Geografiis [illegible]
tune Capharnaum distare versus latus aquilonis [illegible] saltem leu
cis a monte tabor ad tamen ierosolima sit ad austrum ipsius
montis tabor: ergo nunquam post suam transfigurationem profectus
fuiset in Capharnaum si in monte tabor transfiguratio facta
e(st). hoc enim potius esset recedere ab Iherosolima quam ab ea
accedere potius esset manere in galilea quam ab ea proficisci

Maior huius silogi videtur manifesta ex ipsa serie evangelis
tarum. Tunc quia paulo ante transfiguratione(m) ut iam iam iminente(m)
suam profectionem in ierusalem discipulis aperuit Matei 16 v. 21
ibi exinde cepit Jhesus ostendere discipulis suis quia oporteret
eum ire Iherosolimam et multa pati a senioribus et scribis
exinde ergo ~~volebat tendere~~ ierosolimam commodo autem tende
bat si de monte tabor proficiscebatur in Capharnaum

lume etiā quia paulo post transfigurationē dixit lucas c.9
v.51. factum ē autē, dum complerentur dies assumptionis eius
et ipse faciē suā firmabit ut iret in ierusalem. si in ierusa
lem tendere cogitabat superbacanea erat profecto in chafar
naū et huiꝰ intermedio opposita.
Constat ex loco Marci c.9 v.29
et inde profecti iverunt praetergrediebantur galileā nec volebat quem
quā scire. ex quo loco sic arguo, vel verbū illud praeter grediebantur
in greco textu significat clam vel ubi in transitu, sive obiter
que fecit iter per galileam: ergo significat marcus domi
nū n̄ ideo suscepisse hoc iter ut in galileā tenderet, sed ut per
galileā transiens tenderet in iudeā et ierosolimā quo
properabat: in hoc autē itinere venit in capharnaum
ut subdit marcus v.32. ergo properanti in iudeam de monte
transfigurationis occurebat quasi in medio itinere chafarnau. con
stat autē n̄ mediare inter montē tabor et iudea. unde
si de monte tabor profectus fuisset in chafarnaū urbē
galileae n̄ esset verū dominū obiter et vel ubi in trans
situ iter fecisse per galileam, sed potius ex instituto
et proposito voluisse tendere in chafarnaū, si quidem
n̄ eadē via qua in iudeā et per oppositā pervenire
poterat.
Deinde quia cum Christus nolet aliquē scire ipsū esse
in galilea nullo modo devenisset in chafarnaū ubi necessario
agnoscendus erat, nisi opus esset illū transire per illā civitatē
ut iret in iudeā, alioqui enim volet et n̄ volet agnosci
n̄ volet quia hoc dicit marcus, volet autē quia sine neg
essitate causa tendebat in chafarnaū ubi latere n̄ poterat: ergo
manifeste supponit marcus intentū Christi n̄ fuisse moratu
re in chafarnaū ut in ea maneret civitate sed ut per eā
pergeret in iudeā quod esse n̄ poterat si de monte tabor iter
illud versus chafarnaū instituit.
Tandē ideo noluit dominus
transitū suū per galileā agnosci, quia cum appropinquaret tem
pus passionis verebatur ne si agnitus in galilea fuisset huius
profectio in hierusalem aut retardaretur aut impediretur
a galileis quā eum diligebant. hoc enim significat mar
cus in textu greco dicens: et n̄ volebat ut quis sciret. do
cebat enim discipulos suos, et dicebat illis. quoniā
filius hominis tradetur in manus hominum, quasi diceret.

ideo nolebat ut quis sciret quia ipse tendebat in
Jerusalem ad mortem et hoc docebat discipulos quer
dens in venias, et Maldonatus et alii probant. Ex quo
clare constat dominum post transfigurationem recta via vo
luisse tendere Ierosolimam; in hoc autem itinere venit in
Capharnaum quo recte concluditur istam civitatem fuisse inter mo
ntem transfigurationis et Jerusalem, quod manifeste probat
montem illum fuisse Tabor. Id aliud circa partes Caesareae certe
ex enim ex tabulis properanti Ierosolimam de Caesarea Phi
lippi occurrere Capharnaum quasi in medio itinere.

Credidit ag
tat probabile valde esse dominum fuisse transfiguratum
in monte Tabor sed in monte Libano qui vicinus valde
e Caesareae Philippi. Ad quod videtur respexisse Isaias cap. ibi
35 v. 2 cum dicit: gloria Libani data est ei, et sequitur: ipsi
videbunt gloriam domini et decorem dei nostri et cap. 60
gloria Libani ad te veniet, et statim: et locum pedum meorum
glorificabo, que loca licet alium sensum habeant etiam
de transfiguratione interpretari possunt.

Obici potest 1°.
Innocentius 3. in epistola in concilio Lateranensi ad Christi fideles
directa pro recuperatione terre sancte que habetur tomo 4 con
ciliorum dicit: certe propter iniurias nimium grandes et graves
Redemptori nostro pro nostris offensis a perfidis sarracenis illa
tas nuper in monte Tabor ubi discipulis suis future glo
rificationis speciem demonstravit etc. quo manifeste de
clarat pontifex in monte Tabor Christum transfiguratum. Pro
intentione pontificis eo loco tantum fuit suadere fidelibus
terre sancte recuperationem atque sive adhortando
proponit illis loca precipua illius regionis Christi misteriis
sanctificata a saracenis prophanari inter autem ex locis illis
credebatur mons Tabor in quo ut communis fidelium sensus
Christus transfiguratus fuerat iuxta eundem sensum lo
quens pontifex illis recuperationem suadet. Ceterum
de hac intentione parum attinebat de illo loco trans
figurationis, sancta sede usque Christi misterium peractum fue
rit. Dicunt autem auctores graves montem Tabor
fuisse illum in quo post suam resurrectionem salvator
discipulis apparuit de qua apparitione sermo fit
Mathei 28 v. 16. ita S. Bonaventura in meditationibus

sibe Xpi c. 94 Vejoedy correcter adtores 10 dioni
sius baronius anno Xpi 34 quam versamur in elucidatione
terre sancte tomo 2o. lo. 7o c. 52. peregrinatio ms 4 et
alii. de qua etiam apparitione intelligi videtur innocen
tius et fortasse mea etiam fidelius erat illo fundari videtur
quamquam hec tempore valde probabiliter opinioni fautor
faciat.

Obici potest 2o. scriptura videtur colligi in monte
aliquo galilee transfiguratum dominum sed hic non est alius
nisi mons tabor. quod iuxta transfiguratus est [illegible] nam post
transfigurationem curatio lunatici facta immediate est quam
marcus cap. 9 v. 13 ad radicem montis factam insinuat. lucas
vero cap. 9 v. 37 sequenti die post transfigurationem docet fa
cta. post curatum lunaticum ad radices montis asserit
lucas c. 9 v. 44 occasione admirationis turbarum propter
curatum lunaticum dixisse Xpum discipulis: filius hominis
futurus est ut tradatur in manus hominum: ad quid hec
dixisse dominum ad discipulos dum essent in galilea
docet aperte mateus c. 17 v. 21, quod cum curatio luna
tici quam transfiguratio que immediate precesserint
in galilea facta sint ac proinde in galileano sed in
monte tabor.

Pro hac verba non terrent tantum, sed ille
ubi atque iterum dixisse Xpum discipulis. cum enim circa
passionis tempus transfiguratio contigerit de se sepius
etiam tunc temporis dominus predicebat. Circa ut signi
ficaret iam tempus adesse passionis deque ad mortem
ierosolimam ire tunc ut apostolos ad futurae passionis
pacientiam prepararet. Itaque circa transfigurationis
tempus quinquies passio Xpi predicta videtur 1o ante trans
figurationem matei 16 v. 22 marci 8 v. 31, et luce 9 v. 22
2o in ipsa transfiguratione luce 9 v. 32 3o cum descenderent
de monte matei 17 v. 22 et marci 9 v. 11 4 post cura
tionem lunatici luce 9 v. 44. 5o quando cum peregrinarentur
ierosolimam transirent per galileam matei 17 v. 21 et marci
9 v. 30 ex quo consequitur 4a. et 5a. predictiones passionis
commemorat fuisse et illas factas ad radices montis trans
figurationis ante ingressum in galileam an vero post ingressum
eius.

Queritur 3o. quomodo Xpi transfiguratio facta fuerit

Dico Xpum transfiguratum fuisse per eximiam gloriae et claritatis corporis suo inherentem absque vultus mutatione ita sanctus Thomas 3a parte q. 45 arto 1o et 2o. Ubi Suares ex omni quoque Cornelius a Lapide D. nas Matth. ait quod resplenduit facies eius sicut sol et quod fuit transfiguratus Lucas ait: Et facta est species vultus eius altera hec autem non possunt improprietate sermonis vera esse si solum aeri adiacenti claritas adesset: ergo necesse est quod ipsi met faciei et carni Xpi facta sit immutatio per aliquam qualitatem illi inherentem non quidem corrumpentem neque alterantem naturales dispositiones eius sed illas perficientem et illustrantem. Deinde patres apud Suares asserunt claritatem corporis Xpi in transfiguratione fuisse eiusdem rationis cum claritate gloriae sed corpus gloriosum non resplendet per claritatem alterius corporis ad ipsum extrinsece terminatam: ergo nec corpus Xpi.

Quod vero naturalis faciei disp. alterata vel mutata non fuerit patet nam si figura vultus Xpi immutata fuisset difficile fuisset cognoscerent discipuli sicut post resurrexionem non cognoverunt eum Magdalena Joannis 20 v. 14 et discipuli euntes in Emaus Lucae 24 v. 16 at nos eum cognovit ideo que dixit domine bonum est nos hic esse ergo propria faciei Xpi lineamenta permanserunt. Dicitur vero transfiguratus eo quod formas externas faciei in clariores et augustiores transformaverit, et hoc est quod Lucas ait: facta est species vultus eius altera id est luminosa et fulgida. Patefecit enim Xpus tribus apostolis dotem claritatis beati et gloriosi corporis proprie quae vultum non mutat in alium.

Queritur 2o an hec claritas transfigurationis fuerit tantum in superficie corporis Xpi an etiam in intimis partibus corporis ipsius. Dico tantum fuisse in superficie externa corporis Xpi ita S. Thomas ubi supra et in 3. distin 16 q. 2a arto 2o. Suares d. 32 s. 2a. Et si claritas totum Xpi corpus penetraset illud reddidisset transparens et visu penetrabile. Lux enim et aer diafani ut diafanus est. at corpus Xpi non fuit factum in transfiguratione transparens alioquin viderent apostoli interiores partes corporis eius, cum tamen solum legantur videre faciem splendentem. Unde —

Unde nec vestimenta eius facta sunt tanquam niveo
quia illa ipsa iam sunt alba et non perfecta quia e corpore
Christi. Deinde quia ad finem et utilitates huius mi-
raculi hoc satis erat nec miracula multiplicanda
sunt sine necessitate. quapropter licet probabile sit
corpora gloriosa futura esse lucida omnino et trans-
parentia non tamen est necesse, ut de corpore Christi in trans-
figuratione id habeamus, quia licet tunc assumpserit claritatem
gloriae non tamen modo perfecto et stabili ideo quae desiderabat
in superficie tantum assumere.

Quaeritur 5o an haec claritas fuerit
tantum in facie Christi totum corpus fuisse claritate perfusum
opinatur Suarez sed probabilius est solam Christi faciem splen-
duisse ita Abulensis Salmeron et Toletus cap. 10. quia Matthaeus
et Lucas solam faciem resplenduisse commemorant quod si totum
Christi corpus clarum redditum esset ubique sicut asserunt vesti-
menta illius alba reddita ita uno verbo Christi corpus ful-
sisse dicerent nec faciei dumtaxat meminissent. 2o. Christus
in transfiguratione non assumpsit alias corporis gloriosi dotes
nempe agilitatem impassibilitatem, et subtilitatem quia
sola claritas ab apostolis cerni poterat: quia cum propter ea
eiusdem sola facies videri posset non reliquum corpus
tectum vestimentis ubique sola facies resplenduit et forsan
etiam manus quae videri poterant itaque Christus perfecte
transfiguratus non est quia id necessarium non erat sed nec utile
quod ut dixi cerni non poterat.

Quaeritur 6o. an Christi vestes vere
et realiter redditae sint albae et candidae per miraculum
Resp. affirmative ita Abulensis Salmeron Barrada et alii
qui proinde dicunt candorem vestium non manasse a splen-
dore faciei sed fuisse a fulgore distinctum. Prob. 1o. ex Marci
9. cap. 2o.: vestimenta eius facta sunt splendentia et can-
dida nimis velut nix qualia fullo non potest super
terram candida facere ubi vides non solum splendida reddita
vestimenta sed etiam candida. quia sicut splendor verus
erat ita et candor. Et quidem si candor verus et realis
non fuit ut quid illud de fullone adiecit? Si comparat quo
verus candores cum vero candore. 2o. splendor faciei Christi non
verus fuit et reliqua quae in transfiguratione contigerunt
vera fuerunt

ego et candor vestimentorum. Nec dicas cum caietano et
Suarez hunc candores a splendore corporis promanar
enim [illegible] quia marcus hec [illegible] hoc
vestitus et candores et splendores. similiter lucas: ubi
vestitus e albus et refulgens. Mateus vero vestitus candores con
candor Xpti etiam quia ut ante dixi [illegible] vere
non e redditus splendidus et licet totum fulsisset [illegible]
terat promanare candor in vestes etc. quia splendor
sores [illegible] candorem que [illegible] a splendore
versa etc.

Co. [illegible] solet per opacum corpus transire
luce a corpore Xpti promanans non poterat opaca
vestes animo [illegible] et candidas reddere. [illegible] dicere
putat abulensis questione 46. in caput 17. Matei non [illegible]
color eorum immutatus [illegible] perfectissimus redditus vero
erant coloris desiit ille color esse transfiguracioni
tempora nihilus accepidus colorem inductum ut [illegible]
cent [illegible].

Queritur 7. an Moises et Elias vere cum corpo
apparuerint in hac transfiguratione de elia dubio [illegible]
[illegible] cum constat hunc videres in propria [illegible]
persona corpore et animo videntes ibi apparuisse
[illegible] nec de Moise dubitari solet et quidem
certum e Moises animas alicui corpori coniunctam pre
sentem misterio fuisse hoc enim ut minimum pro
bant Evangelistarum verba, et communis patrum consen
sus. dubitatur vero an Moises in proprio corpore appa
ruerint. Negant doctores [illegible] 3a. parte questione 45
arto 30 [illegible] Matei 17 et abulensis ibi questio
ne [illegible] quod exeo probant quia ad illam apparicionem
id satis erat neque oportebat tantum miraculum fieri
cum statim esset corpus relicturus.

Sed probabilius e Moisem
vere resurrexisse et in proprio corpore apparuisse integro
et [illegible] S. Theronimus Antonius Crisostomus et alii quos citat
et sequitur Suarez d. 32 s. 2a. Maldonatus Franciscus Lucas [illegible]

Co. 6. capite 8. q. 12 i. 20 qui hoc modo cum toto rigore scrip
tura explicat. dicit enim apparuisse moisem non esse aliud
moises in omni proprietate nisi corpore constaret proprio
2o. moises et elias apparuerunt ut erant testes gloriae christi
qua propter non fictè sed proprie apparere debuerunt. nam
fictione veritas non probaretur. ergo sicut elias ita et moises ade
esse debuit in proprio corpore quia adiutus est ut cum testibus oculatis qui propriis sensibus
gloriam domini conspiceret quod esse non poterat nisi in proprio corpore. aliter quam
veram monstrabit gloriam hanc que sensibilis ergo cum verbo adibit testes qui sensibus
3o. quia ut probabilior opinio fert anima separata ni sua
natura non potest assumere corpus neque movere illud. ergo ut anima
moisis assumeret aereum corpus et per illud loqueretur opus
erat miraculo quod si miraculum admittimus melius est illud
patratum fateri in moisis [illegible] et propri corporis ad
tempus assumptione cum et eque facile adeo fieri potuerit et
illa posita scripture verba ad totum misterium proprius ac
verius intelligantur nec inde quicquam sequitur absurdi
facile enim fuit finita functione corpus iterum sine
dolore deponere sicut postea dicemus fecisse sanctos qui
cum christo resurrexerunt.

Queritur 2o. an christus noctu trans
figuratus fuerit. S. leo [illegible] et damascenus oratione de trans
figuratione sole in celo fulgente christum vel ut solem
resplenduisse tradunt sed probabilius est noctu transfigu
ratum. ita caietanus [illegible] et barradas et quidem ut ego
arbitror circa auroram suadetur 1o. quia ut ex luca patet c.
9 et 32 christus ascendit in montem ut oraret et in oratione
discipuli somno gravati dormierunt quibus dormientibus
christus transfiguratus est in qua moises et elias apparuerunt et
postea apostoli excitati ex somno viderunt gloriam christi
somnus autem non tam diurno quam nocturno solet tempore
obrepere et quidem circa auroram illis qui in ora
tione pernoctant. ergo nox erat et circa auroram declina
bat. unde quod solebat christus potius noctibus orare diebus
predicare, ut constat luce 21. v. 37.

Deinde luce nihil
cap. v. 37 altero die post transfigurationem descenderunt christus
et discipuli de monte, descenderunt autem transfiguratione
finita ut patet ex mateo et marco ergo ea nocte

gloriam conspicientibus haud extraneis

fuit xpus transfiguratus in monte et sequenti mane
descendit: quibus de de magis aptum fuisse noctem ad illud
mirabilem fulgorem ostendendum ne forte si die fieret
speratur ex sole accidenti aliquo acceptus esse. circa
auroram vero similius fuisse transfigurationem ex eo potest con-
firmari quod apostoli elevantes oculos neminem viderunt
nisi solum Jesum deposito iam splendore ut ex Evangelistis
colligitur: iam ergo aurore claritas incipiebat qua di-
stingere poterunt quem videbant et quem non. nec obstat
quod dicatur nubem apostolos obumbrasse nubes enim etiam
serena nocte potuit obumbrare xpum in monte velut sole
fulgentem. Disp. 2a. insigniores questiones in varia evangeli-
starum loca

DPT. 2a

Insigniores questiones in varia evangelistarum loca

Multa sunt in evangeliis explicatu difficilima que tamen omnia
non possunt scole metodo disputari nam que de parabolis et
concionibus xpi scripta sunt potius ad comentarios ut
explicentur quam ad questiones ut disputentur sed nec desunt
quia tamen varia loca sunt sparsim per evangelistas notata
que disputatione digna videntur ex illis aliqua seligere sta-
tui et in presenti declarare. Cap. 1. quot vicibus fuerint Petrus
et Andreas a xpo vocati Matei 4 v. 18.

CAPUT 1

Quot vicibus fuerit Petrus et Andreas a xpo vocati. Mat. 4 v. 18.
Varia videntur sacri evangeliste horum vocationes refer-
re. Jo. Marcus Cap. 3 v. 13 et Lucas 6 v. 13 significant omnes
apostolos simul fuisse vocatos eo tempore quo electi sunt
Jo. quarto 1o v. 14 ait Andream audito Baptiste testimonio
de xpo illum secutum ad quem postea Petrum adduxit Jo.
Mateus Cap. 4 v. 18 et Marcus Cap. 1o v. 16 scribunt eos vocatos
deambulante Jesu iuxta mare galilee. tandem Lucas
Cap. 5 v. 10 et 11 narrat Petrum vocatum a xpo non preter euntem
sed in navicula ipsius concionantem post captam copio-
sam multitudinem piscium.

Circa hanc questionem fere nulla est de desig-
natione apostolorum. Consentiunt enim interpretes ibi
vocatos ut ipsum sequerentur iam enim cum xpo erant

sedut apostoli fierent et ita Lucas ibi ait: Vocabit di
scipulos suos et elegit duodecim ex ipsis quos et a
postolos nominabit ac proinde iam in Xpi societate
erant. Duo vero tantum nominati et declarati fuerunt apos
toli. Circa alias vero vocationes an scilicet distinctae
fuerint est dubium.

Aliqui apud S. Paschasium loq. in Matae
lenet fuisse vocatos volunt. alii duas vocationes admittunt
unam de qua Joanes alliam de qua tres alii evangeliste scrip
serunt ita abulensis q. 96 in cap. Matei. Perevius etiam ... se.
d. 52 Jansenius in cordia et alii. Denique tres fuisse vocationes
unas quas refert Joanes alias quas Mateus et Marcus notarunt
alias vero quas Lucas posuit volunt S. Augustinus. Santus To.
Albertus Magnus Maldonatus Silveira loc. cap. 7 q. 10. et cap. 8
q. 12. et alii

Dico 1o. vocacio illa qua Andreas venit ad Xpum quam
nis 1o c. 1o diversa fuit ab ea quas alii evangeliste referunt. Pr.
quia illa de qua Joanes facta est in Judea iuxta ripas iordanis
et prius quam Baptista mitteretur in carcere illa vero de qua
Mateus et Lucas facta est in galilee et postquam Joanes missus est
in carcerem. quo manifestum est fuisse distinctas

Dico 2o. vocacio pietri an
dree de qua Mateus et Marcus distincta est ab illa qua refert
Lucas. Pr. ex multis discriminibus 1o nam vocacio quam Mateus
refert contigit initio predicacionis Xpi ex c. 4. et Marci
1o c. 19 illa vero quam narat Lucas eciam post aliqua Xpi
miracula que ipse cap. 4o recenset facta est 2o. apud Mateum
Xpus vocavit pietrum et Andream cum ipse iuxta mare gali
lee ambularet apud Lucam vero pietrum solum vocabit cum
esset in navi illius 3o. apud Mateum pietrus et Andreas ibi
contra mitentes recia at apud Lucam cum per totam noctem
nil cepissent iam esse capiendi piscis desistebant et lababant
recia. Allia eciam possunt considerari in ipso textu discrimina
ex quibus distinctas fuisse vocaciones constat.

Dico 3o. vocacio de
qua Mateus fuit prior altera de qua Lucas. ita Toletus con
tra Maldonatum et alios Pr. quia post vocacionem de qua Ma
teus et Marcus narat ante profectionem Xpi capharnaum ubi
demoniacum curavit et postea socrum pietri sanitati restituit
atque hec etiam miracula ante vocacionem quam Lucas refert

facta sunt in quo de Lucas vero narat quod vocationes sic
qui sequenti: quod ita contigit post alliam de qua Mateus
et Marcus. Nec valet dicere illa miracula per arti
... vocationem: pisca... Lucas hoc enim ... ipsa
... qui ... legenti indicat rerum ordinem
heorum naratione servari. Confirmatur vocatio quam ponunt
Mateus et Marcus contigit initio predicationis Christi in
Galilea Matei 4 v. 19 et Marci 1. v. 29 at in vocatione
de qua Lucas iam Christi predicatio per circum iacentes re
giones divulgata erat ut turbe undequaque confluerent
ut audirent illum. adeo ut Christus abierit ipsi naviculam
... ne opprimeretur ut dixit Lucas c. 5 v. 12: quod multo po
terior fuit ista vocatio illa quam Mateus et Marcus narant

Dico 4 proprie loquendo semel tantum vocati fuerunt a Christo Petrus
et Andreas vocatione proprie stricte sumpta de qua vocatio
ne locuti sunt Mateus et Marcus et qua isti evangeliste dicu
nt Christum dixisse illis venite post me quod proprie
vocationem sonat alii vero verba verbum ponunt quod
vocationem propriam et eternam importet. ... enim
dixit Christus heos vocare sed illos ad Christum venisse et ali
quibus ... cum eo conversare. Lucas etiam non scribit Christum
vocare Petrum sed tunc viso miraculo heos secutos fuisse quia
scilicet vocatione non indigebat qui iam erat Christi discipulus
iam quem Christus sequebatur ut ipse Lucas c. 4 manifeste decla
rat. Ita S. Augustinus l. 2. de consensu evangelistarum cap.
Maldonatus et alii in c. 1. quamvis anotacione 77.

Obicies
in vocatione de qua Lucas Petrus et Andreas retes abebant quas
tunc reliquerunt sequerentur Christum v. 11: quod antea retes non
reliquerant nec allia instrumenta piscandi. Deinde in vo
catione de qua Mateus retes etiam abebant quas pariter reli
querunt et secuti sunt dominum v. 22: quod non dum antea hec
reliquerant: oportet quod heasdem fuisse vocationes ab his evange
listis relata neque unam post alliam contigisse. Confirmatur quia
non est credibile apostolos postquam sunt vocati a domino ut
heum sequerentur heo relicto iterum ad piscandum vel per
unam noctem redisse. Si enim adolescentes illum quem Christus
vocabit Luce 9 v. 59 non permisit dominus redire ad
... ut patrem suum peliret ... apostolos

post vocationem ad piscationem redire. Ad. in obiectione
de quia Mateus [illegible] et andreas reliquisse quidem rete [illegible]
ita ut sine custodia [illegible] relinquerint [illegible]
alicui amico vel consanguineo et [illegible] Zebedeo [illegible]
reliquerunt ut custodiret sicut [illegible] Zebedeo filii [illegible]
[illegible] et Joannes omnia reliquerunt ut [illegible] [illegible]
postea vero [illegible] retibus quos amico reliquerant pis-
care iverunt ut refert [illegible] ubi [illegible]
bus [illegible] Christi secuti sunt. Ad [illegible] dico [illegible]
communis dicamus apostolos [illegible] regie [illegible]
ad piscandi officium una vel altera [illegible] redire
sicut post resurrectionem Christi [illegible] constat [illegible]
v. 3. maxime cum eo tempore [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] sunt ut
sibi et ipsi Christo providerent. De illo vero adolescente [illegible]
lucam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sepelire eo loco [illegible] significat exiguum tempus
quod in mortuo patre sepeliendo [illegible] poterat [illegible]
significat totum tempus vite paterne [illegible]
locum ille gerere volebat usque ad sepulturam. quasi
diceret permite me ire et cum patre [illegible] manere quo
usque illum sepeliat Christus vero facultatem gerendi patris
curam usque ad mortem et sepulturam [illegible] dene-
gavit. quod vero sepelire patrem [illegible]
constat ex libro Tobie Cp. 14 v. 12 Cp. 2. An concio Christi
in monte habita Matei C. 5. v. 2. distincta sit ab illa quam
refert Lucas Cp. 6. v. 20

CAPUT 2

Anconcio Christi in monte habita Matei C. 5 v. 2 distincta
sit ab illa quam refert Lucas Cp. 6. vers. 20

Due sunt in hac re sententie [illegible] sermones fuisse
diversos et diverso tempore et loco habitos: ita S. basilius
anselmus, Toletus in Cp. 6. Luce Baradas tomo 2. lib. Cp. 10. [illegible]
[illegible] tomo 2. [illegible]. 2a. sententia affirmat [illegible] fuisse
sermonem [illegible] scriptum ita [illegible] Hieronimus Mateus
Crisostomus homilia 15 in Matei [illegible] q. 2a. Maldonatus
[illegible] Lucas Cornelius a Lapide et alii. Teneo probabi-
liorem 2am. sententiam que sermonem [illegible] evangelistis
relatum [illegible] scribit et eodem loco et tempore habitum
[illegible] nam uterque evangelista ita beatitudines

a xpo explicatas [illegible] renovat ut manifeste ostendam
[illegible] fuisse quasi totius xpi concionis argumentum, in quo
[illegible] consulta sit oratio; nec credibile est hoc
eodem argumento [illegible] illis verbis coram [illegible]
a xpo explanatas fuisse. 2° id patet ex sermone ipso
in [illegible] concione incipit xpus loquens cum discipu-
lis. ubi [illegible] fuit concio [illegible] ex ordinato
ubique idem finis concionis [illegible] fere verbis [illegible]
[illegible] dicit unus Evangelista aliqua referat quae
alius omisit ex quibus videtur colligi sermones plures
[illegible] 3° post finitum sermonem ingressus [illegible]
[illegible] Capharnaum ibique servum
centurionis sanavit. sed hoc idem fecit finita concio-
ne de qua Mateus ut patet Luc. c. 7 ergo eadem fuit
concio.

Dices concionem quam refert Lucas habuit xpum di-
verso tempore et diverso loco quam illam quam recitat Ma-
teus: ergo distinctae fuerunt. Sunt [illegible] tempore nam ut ex
illo cap. 6 Sancti Lucae constat habuit xpus concionem illam
post electionem duodecim apostolorum sermonem vero quem
recenset Mateus habuit multo ante electionem illorum nam sermonem
ponit cap. 5 et electionem apostolorum c. 10: ergo diverso tempore habi-
ti fuerunt hi sermones. Deinde diverso loco nam sermo ille
quem recenset Mateus habitus fuit a xpo [illegible] in monte ille
vero quem refert Lucas in campo nam ut ipse ait v. 17 descendit
Jesus de monte stetit in loco campestri ibique docuit
turbas: ergo illi sermones et loco et tempore diversi fuerunt

Pro negatur [illegible] ad [illegible] dico tam sermonem quem
Mateus refert quam illum quem Lucas posuit habitum xpo
post apostolorum electionem. Propterea enim Mateus ait
xpum principaliter sua verba ad discipulos suos direxis-
se ut denotaret [illegible] magis voluisse instruere, quos
elegit ex ipsis aliquos in apostolos qui alios docerent
quia vero Sanctus Mateus [illegible] narraverat vocationem
quam postea cap. 9 versu 9 recensuit ideo electionis apos-
tolorum narrationem usque ad caput 10 distulit et hoc
quidem loco est tam electos dixit apostolos quam supponit
ut eorum numerum referret.

Ad 2am. partem pronomus dico non decendisse primitus xpm de monte ut concionem hanc haberet sed ex summo montis fastigio in aliquam lateris montis planitiem quam Mateus montem nominat Lucas vero campum appelat. ita Sa. Augustinus hec solutio ex eo roborari potest quod refert Franciscus Quaresmius diligentissimus locorum terre sancte indagator tomo 2o li. 7 pr. 10. peregrinationis 5e describens enim montem illum in quo xpus concionem istam habuit qui mons xpi sive mons beatitudinum appelatur ait: non multum excelsus mons iste si comparetur ad inferiorem circumstantem planitiem que et mons ipse dici potest respectu inferioris regionis ex his enim bene concordantur Mateus et Lucas nam Lucas ait xpm de cacumine montis decendisse in planitiem que planicies quia mons apelari potest respectu inferioris regionis, ideo hanc montes appelabit Mateus.

Obicies 3o. Lucas ait xpm in montem acendisse ut oraret mateus vero significat potius ut doceret turbas acendisse ideo mateus non dicit orasse sed docuisse. Lucas vero refert totam noctem in oratione consumpsisse. Tandem Mateus 8o recenset beatitudines a xpo predicatas Lucas vero tantum 4or que cum diversa sint videtur fateri diversos esse sermones.

Respondeo Mateum non dicere quonam tempore xpus in montem acenderit sed quid ibi fecerit cetera non negare, sed omittere, hec vero supplenda sunt ex Luca intentum enim Matei solum fuit xpi doctrinas exponere declarare quod autem Mateus 8o Lucas autem tantum 4 beatitudines referat lebe est nec enim eorum propositum fuit omnia sed summam omnium recensere ideo que non solus Mateus quedam refert que Lucas pretermisit sed quedam etiam Mateus pretermisit que Lucas posuit et credibile est multa alia ibi dixisse xpm que nullus eorum recensuit.

Queres an concionem istam non solum discipuli sed etiam turbe que xpm sequebantur audierint. Maldonatus tenet apostolos discipulos habitam concionem in monte relicta turba in campo. sed probabilius alii docent non solos discipulos sed etiam turbam audisse sermonem relatum a Mateo

et Luca. Constat 1.o ex Sancto Luca nam cap. 7 v. 1. ait: cum autem implevisset omnia verba sua in aures plebis: ergo plebs aderat. 2o id patet ex Mateo, nam ipse pariter simili concione dicit cap. 7 v. 28 cum consummasset Jesus verba hec admirabantur turbe super doctrina eius. ergo turbe tamen non aderant. Nec obstat quod doctus augustinus respondet dicens turbas appelari a Mateo discipulorum caterbas; nam similiter dicere poterat plebem appelari a Luca discipulorum quod tamen falsum est et ratio est quia turbarum absoluto nomine non discipulos sed populum gentis evangeliste significant ut patet ipso Mateo cap. 4 v. 25, et cap. 8 v. 1 quod si Lucas cap. 6 v. 17 nominat discipulorum turbam non simpliciter turbam dicit sed explicat quod erat turba discipulorum. Inde sequitur quod licet dominus in principio sermonis apud utrumque evangelistam ad discipulos dicis loquatur non ideo hoc fuit quia turbe non adessent sed quia discipuli propinquius aderant, vel quia aliqua in eo sermone ad eos specialiter dirigebat erant quippe precipua pars inter eos cum quibus loquebatur, ipsos que principalius volebat dominus instruere. Caput 3. An Christus Mateo 5 v. 21 et sequentibus veterem ipsam legem corrigat et perficiat an potius falsa scribarum et fariseorum interpretationes reprehendat.

CAPUT 3

An Christus Mateo cap. 5 v. 21 et sequentibus veterem ipsam legem corrigat et perficiat an potius falsa scribarum et Phariseorum interpretationes reprehendat

In sermone relato a Mateo cap. 5 v. 21 usque ad finem capitis plurima seu precepta seu permissa refert Christus que antiquis dicta fuerant que deinceps dominus aut explicat et perficit aut corrigit et emendat: iteratis enim vicibus repetit illa verba: audistis quia dictum est antiquis lege non occides, deinde perficiens id quod antiquis dictum erat suam auctoritatem apponit aliquid addens et dicens: ego autem dico vobis lege non solum eum qui reipsa occidit sed etiam eum qui inventus voluntate occidendi aliquem puniendi esse reum. Querimus igitur an Christus suam auctoritatem opponat veteri legi sicut que prout in se ipsa erat vel explicet vel corrigat an potius suam auctoritatem opponat falsis fariseorum doctrinis et interpretationibus

que sunt proprie dicte 2o. constanter docet xpus legem ipsam veterem correxisse et explanasse additis his quae ad perfectionem evangelicam desiderabantur, n quod lex in suo genere perfecta n fuerit sed quod fuerit minus perfecta quam evangelium. lex enim pedagogus fuit iudeis tamquam pueris rudiber erudiendis dicibus non ei melior magister xpus fortioribus iam ingeniis meliora proponeret ita d. ireneus lo 4 contra ereses cp 27 tertullianus lo. de paciencia clemens alexandrinus lo. 7 stromatum. sanctus epifanius chrisostomus hieronimus et alli quos citant et sequuntur salmeron tomo 9. tractatu 43. et mal donatus matei 5 v. 22. 2a sentta ait dominum ipsum venti solles aliquibus in locis n legem ipsam sed farisseorum interpretationes reprehendere; id e n corrigere legem ipsam prout ipse erat sed prout male et perperam ascribi et pharisejs interpretabatur. ita albertus magnus. strabus in glosa ordinaria. abulensis hugo cardinalis dioni sius carthusianus caietanus, in cp. 5. matei, iansenius cp. 24 concordiae, estius matei 5. Baradas tomo 20. lo 7 c 22 et alli quos citat et sequitur aibeira tomo 2o lo 4 q. 5 q 8 et cp 4 q 11.

Dicendum e cum 1a. sentta xpum dominum hoc cp. 5 matei v. 20 usque ad finem cp. legem ipsam veterem in aliquibus correxisse; in aliquibus perfecisse et explicasse, ac proinde dominum hoc loco n id agere ut pharisseorum traditiones et interpretationes reprehendat sed ut addictis partibus praeceptis partim consiliis evangelicis legem perficiat. Pr. 1o. ex illis verbis tocies a xpo repetitis: audistis qa dictum e antiquis ex quibus xpum doctrinam pharisseorum n reprehenderet sic. Pr. tune quia hic modus loquendi significat deos cum quibus dominus loquitur n audivisse hea precepta a deo qui dixit sed ab alliis qui ab antiquioribus hea audierant: dogmata vero pharisseorum illi ipsi quidem audierant quotidie ab ipsis pharisseis audiebant. ergo xpus eorum doctrinas reprehenderet potius diceret, dictum e vobis vel audistis n ordes quod cum n fuisset sequitur n farisseos sed legem ipsam notare. tunc ecclesia q ut tradit s. ieronimus incepisset farisseorum n multo ante xpi tempora ceperunt, n igitur deos dominus antiquos apelaret hicque nomine antiquorum intelligit illos

qui tempori Moises legem ipsam in monte Sinai au
dierint. Tandem quia si Xpus contra phariseorum doctri
nae dogmata haberet nequaquam heos reprendere illorum
nomini pepercisset sed aperte dixisse audistis scri
bi et pharisaei ha enim libertatem semper eum domi
num videmus Matei 15 v. 5 et 22 et cap. 23 perto tum cum eos
phariseos non nominet credibile non est voluisse hoc loco eo
rum doctrinam reprendere.

2us. v. Si Xpus solet pharise
orum inter pretaciones falsas et legi opositas reprendere
non suam sed legis ipsius autoritatem heis oposuisset
non que fuisset testimoniis legis ad heas confutandas
sic enim recte convinceret heos legem corrupisse, et ab
eo interpretasse; itaque hoc modo testimonii legis usus
est contra Saduseos Matei 22 v. 32 et contra ipsos pharisaeos
ibi v. 41 et cap. 15 v. 3 et alibi in locis. at Xpus hoc loco de
quo agimus nulla profert testimonia legis quibus
phariseos impugnet sed potius nobam doctrinam tradit que
nulo modo in lege continetur suamque autoritatem
dictis illis antiquis oponit: ergo intentio eius non erat
falsas legis interpretaciones a phariseis inventas im
pugnare sed tollere legem aut explicare aut corrige
re et nobam condere.

Minor manifesta est ex tota cap. 5 matei
semper enim et quoties cumque dicit Xpus ego autem dico vobis
nobam doctrinam tradit que aut nullo modo in lege continetur
aut non ita expresse. ubi enim lex dicit. qui irascitur fratri suo
reus erit iudicio: ubi lex dicit. non iurare omnino: ubi lex dicit
si quis te percusserit in dextera maxilla prebe illi alteram
ubi lex dicit. diligite inimicos vestros; hec et alia plu
rima que in lege non continentur Xpus id tradidit et obicit
illis que antiquis dicta erant: ergo manifestum est in
sue doctrine confirmacione non adduxisse Xpum legis scripte
testimonia quod si voluisset ostendere phariseos suis
falsis interpretacionibus legem corrupisse ut heos convin
ceret omnino debuisset dicere lex dicit et non ego dico

Pr 3o. Xpus dominus hoc loco veterem explicat et comendat
ex quibus observaciones aliquorum preceptorum decalogi nimi
rum 2i 5i et 6i que non ita antiquis explicata per quia
fuerant

at circa hec precepta dechalogi non videntur falsas interpre
taciones scivise phariseis legi ipsi oppositas. quod non vide
tur xpus hoc loco suo arguere falsas phariseorum interpre
taciones quibus legem corrumpebant. Minor probatur. Tum quia
si falsas doctrinas contra hec precepta dechalogi docuisent
pharisei nullo modo dixiset xpus Matei 23 v. 2: super cat
hedram Moisi sederunt scribe et pharisei; omnia ergo
quecumque dixerint vobis facite. quomodo enim conve
nisset dominum facere omnia que docebant pharisei
si eorum doctrina adeo manifeste precipuis preceptis
legis opponebatur. 3. potius dixiset ut eorum doctrinam omi
no caverent sicut monet cavendam eorum ipocrisim
Mat. 16 v. 6 et Luce 12 v. 1.

Tum eciam quia multis in locis re
prendit xpus phariseos et presertim Matei 23 eorum opera
vigilatim quo arguit; nil tamen loquitur de corrupta ab
heis lege suis falsis interpretacionibus maxime quod ad quar
et 6m preceptum attinet quod tamen gravissimum eset et argui non pre
termittendum. Tandem quia ex dicto xpi Matei 15 v. 5 constat aliquid
docuise phariseos aliquomodo oppositum onori et pietati pa
rentibus debite que in 4. dechalogi precepto continetur. ergo
si xpus hoc loco falsas eorum doctrinas reprehendit, quod alia
precepta recensuit 5m cuius eciam meminiset et in heo falsi
tam doctrinam phariseorum arguiset quod cum non faciat colligitur
dominum non phariseorum dogmata sed ipsam legem veterem
ubi opus erat aut corexise aut explicase.

Preter hec omnia
que xpus hoc loco aut corrigit aut explicat non fuerint a pha
riseis introducta sed a lege ipsa expresa. ergo legem ipsam
vel explicat vel corrigit non vero falsas phariseorum in
terpretaciones. Antecedens probatur expendendo singula que xpus
hoc loco refert. 1o v. 21. audistis quia dictum est antiquis non
occides hoc sumptum est ex lege Exodi 20 v. 13 quod se
quitur. qui autem occiderit reus erit iudicio, idest morte
ut dicitur Exodi 21 v. 12 et Levitici 24 v. 17, ubi pena mortis
contra omicidam statuitur licet xpus non legis verba sed sen
sum recitaverit. huic autem legis mandato hoc addedit
xpus quod docuit non solum hunc qui reipsa occidit reum
esse pene capitalis sed eciam hunc qui sola occidit
voluntate reus erit iudicio mortis eterne.

quod autem preceptum istud legis non comperierint pharisei ex eo constat quod ipsi ignorare non poterant velle interficere aliquem peccatum esse. forsitan hoc dignum supplicio non putabant ut videtur colligi ex Iosepho ... ubi dicit: voluisse eos non eciam perfecisse sacrilegium non videtur re digna supplicio hoc autem contra legem non erat nam lex penas mortis non habebat contra volentem occidere sed contra reipsa occidentes

2º quod afert [?] ... v. 27 ē: audistis quia dictum ē antiquis non mechaberis quod legitur exodi 20 v. 14 quamvis aliquod phariseos corrupisse non constat, nam quod dicamus divinum et alii quos sequitur silveira dicunt solitos docere phariseos solos actus externos ire, omicidii et adulterii esse peccata non vero actus mere internos nullo modo videtur verum, quia lex eciam concupiscienciam proibebat et nullus ē fundum addicendum docuisse phariseos solam concupiscienciam que signis externis ostendebatur proiberi non vero pure internam sive quia non ē racio cur dicamus hoc docuisse phariseos inicio potius preceptis quam in aliis, immo cum falsitatis errores maxime circa 6 preceptum nullo religionis pretextu introduci possint credibile non ē illos docuisse phariseos, qui in omnibus sanctissimi videri volebant. Deinde licet in lege non ita expresse in aliis tamen scripturis locis legebant cogitaciones malas manifeste proiberi ut proverbiorum 15 v. 26: abominacio domini cogitaciones male et alibi sepe quee phariseis et legis doctores ignorare non poterant intelligebant eciam voluntatem fontem peccati esse et absque illa peccatum non committi ciebant ergo voluntatis actus internos malos peccata esse. forsan ille error in aliquos Iudeos potuit invenire sed in legis peritis et maxime in illis qui magnas sanctitatis speciem preseferebant credibile non ē.

Dices lex exodi 20 v. 17 manifeste ait: non concupisces uxorem proximi tui et sanctus Paulus romanorum 7 v. 7 ait concupiscienciam nesciebam nisi lex diceret non concupisces. ergo manifeste ex concupiscienciam proibebat, ut aiunt ... in hac mat... quod ... deerat sed interpretacioni phariseorum ... interpretatione addit

Phar. verum non est legem concupiscentiam prohibere, sed multo minus expresse quam Christus hoc loco prohibet. lex tantum dicebat non concupisces, nisi non dicebat clare concupiscentiam facere hominem reum moechiae et fornicationis nam diversa erant precepta non moechaberis, et non concupisces; dominus autem hoc addidit legi quod docuit sola concupiscentia hominem fieri reum adulterii. Lex concupiscentiam prohibebat sed nil docebat de vitandis occasionibus proximis to illas hoc Christus addidit legi docens nempe qui aspiceret mulierem ad concupiscendum hanc adulteri teneri itaque omnem proximam peccandi occasionem damnabit

3us quod refert est v. 31: dictum est autem quicunque dimiserit uxorem suam det ei libellum repudii, hoc manifeste continebatur in lege. Deuteronomii 24 v. 1. neque hic aliquid pharisei corruperant. Christus tamen corrigit, ego autem dico vobis et deinceps ostendit matrimonii vinculum esse penitus indissolubile, ut tamen in lege per libellum repudii dissolveretur: ergo hoc loco clare corrigit dominus legem veterem nil de falsis phariseorum doctrinis dicens.

4us est v. 33: dictum est antiquis non perierabis hoc totidem verbis legitur Levitici 19 v. 12 et verbis equivalentibus deuteronomii 5 o v. 11 ubi solum periurium prohibetur, Christus vero adiecit, non iurare omnino non solum prohibuit periurium, sed etiam verum iuramentum sine necessarium non est. verba vero que secuntur: reddes autem domino iuramenta duplicem sensum admittunt. 1. et ea que iuramenta promisisti adimplebis formam solita deo. et hoc mandatur numerorum 30. v. 3 2. sensus quem sequitur Caietanus est persolves deo iuramenta id est non iurabis per deum et non per idolla seu non idolis sed deo tribues iuramentum invocando illum in teste quod quidem precipitur deuteronomii 6. v. 13 et cap. 10 v. 20. Neque constat phariseos hoc loco addidisse aliquid contra legem, nam quod dicunt aliqui solitos docere phariseos non peccare eum qui per celum aut terram iuraret ut fundo careat hinc de facilitate reicitur, qua proponitur, sed hec communis erat iudeis sic iurare idque tamen iicite. ratio potuit esse hec quod lex Levitici 19 v. 12 tantum dicat non periurabis in nomine meo nil de creaturis dicens quod Christus hic adiecit explicans periurare per creaturas etiam esse peccatum

periuri

Dico xpus Matei 23 v 16 phariseos reprendit qd dicerent; quicunque ~~[illegible]~~ iuraverit per templum nil est qui autem iuraverit in auro templi debet. docebant gr pharisei iurare per templum n ese pecatum qd xpus hoc loco corigit. R.o n omnino negabant pharisei ese pecatum iurare per templum sed dicebant minus ese quam iurare per aurum ut aliqui apud maldonatum tradunt. deinde dico eo loco n tam reprendere xpum falsam interpretationem legis, cum nam lex per templum iurare n prohiberet, quam phariseorum avaritia qua qui per templum iurabant absolvebant qui vero per aurum et pecuniam templi iurabant damnabant quasi magis auro quam dei onore tangerentur. hoc autem diversum e adeo quod dominum hoc qo. 5o mattei refert dictum ese antiquis n periurabis, imo vero ex hoc colligitur hic n reprendere xpum falsam phariseorum doctrinam, si enim hoc facere voluisset potius dixisset, audistis qd dictum e qui iuravit nil e n dixit hoc xpus licet hoc docerent pharisei, sed dixit n periurabis quod cum in lege expresse contineatur manifeste declarat n phariseos impugnare sed legem explicare.

Gr. quod refert e v 38: audistis quia dictum e oculum pro oculo et dentem pro dente quod legitur exodi 21 v 24 et levitici 24 v 62. quid autem hic pharisei corrumperant? respondet iansenius scribas ita hanc legem explicasse quasi diceret et iniunxisset vindictam petere. et acceptam iniuriam propria etiam autoritate vindicare. verum (?) probari n potest id docuisset phariseos cum manifeste prohibere in lege vindictam petere levitici 19 v 18, et si n aliqui contra hanc legem scribe docuissent illius autoritatem hois dominus deiecisset, imo si scribe docebant licitum ese vindictam querere magis nos hunc n... (?) roboratur nam dominus n aiunt (?) dictum esse antiquis licitum ese vindictam querere sed ipsa legis verba pro ut in lege sunt retulit et heis (?) sui autoritatem ... talionem substituit. deinde addidit quod n solum docuit nos n expectere vindictam verum etiam patienter iniurias tolerare illas desiderare hisque gloriari.

Gr. tandem quod refert xpus v 43: audistis quia dictum e diliges proximum tuum et odio abebis inimicum tuum

dilecio amicorum praecipitur Levitici 19 v. 19. at ubi lege
praeceptorum aut permissum est odium inimicorum? omnes
doctores [illegible] aliqui [illegible] apud [illegible] c. 4 qui
[illegible] contendunt nunquam fuisse in lege scripta
[illegible] propterea [illegible] dominum [illegible] hoc loco in lege
[illegible] sed falsam phariseorum interpretationem corrigere. Cete
rum Sancti Augustinus, Ilarius, Paschasius, Iulianus, Ca
jetanus, et alii manifeste aiunt odium inimicorum
fuisse in lege permissum licet locum ubi hoc permissum
sit non designent. verba Sancti Augustini lib. 1. de sermone
domini in monte cap. 21 sunt: quod in lege scriptum est oderis
inimicum tuum, non uox iubentis iusto accipienda est sed
permittentis infirmo ubi tamen hoc scriptum [illegible]
Maldona
tus et Salmeron aiunt odium inimicorum contineri deute
ronomii 25 v. 19 ubi praecipit Dominus delere nomen ama
lech sub caelo, et numeri 25 v. 17 et deuteronomii 23 v. 6
et aliis in locis in quibus praecipit dominus destruere cha
naneos et pacem non facere cum moabitis et moabitis
[illegible] haec loca manifeste non probant intentum in illis
enim non praecipit deus odium inimicorum sed executionem
iuste vindictae quam amalecitae et chananei a domino pro
meruerant. amonitas vero et moabitas ideo a consorcio
israelitarum removebat quia eorum conversatio facile ebreos
in idololatriam perducebat. itaque affectus odii et vindicte
nullo ex his locis colligitur.
Ergo alia via procedo dico enim
fuisse expresse permissum in lege scripta odium inimicorum
Contendo vero hanc permissionem contineri numerorum
35 v. 20 ubi cum sermo sit de homine occidente alium dicitur:
si ligno percussus interierit percussoris sanguine vin
dicabitur: propinquus occisi statim ut apprehenderit eum
interficiet id est interficere poterit homicidam. Clarius
hic dicitur v. 20 si per odium quis hominem impulerit
vel iecerit quippiam in eum per insidias aut cum esset ini
micus manu percusserit et ille mortuus fuerit per
cussor omicidii reus erit. cognatus occisi statim ut
invenerit eum iugulabit id est iugulare poterit. Odium clare
ergo et vindicta de inimicis sumenda permittitur

Quod autem ibi Iosue permittatur facultas interficiendi inimicos etiam animo vindictae odiique videtur manifestum, quia lex ista etiam permittebat ut propinquus occisi occidere posset [illegible] casu et involuntarie omnino omicidam imo et absolutum per iudicem, si videlicet extra urbem [illegible] ibi alicubi hunc invenire posset ut patet ibi v. 27: si interfector extra fines urbium quae exulibus deputatae sunt fuerit inventus et percussus ab eo qui ultor est sanguinis absque noxa erit qui hunc occiderit; [illegible] autem lex de illo qui [illegible] voluntarie alium interfecit cum [illegible] animo non potest afectu iustitiae cum innocens sit: ergo permittit lex occidere inimicum etiam afectu vindictae et odii. Deinde quia non solum permittit lex cognatis [illegible] ut omicidam interficiant ubicumque [illegible] extra urbem [illegible] sed insuper [illegible] ut iudex omicidam tradat cognatis occisi ut [illegible] ingularetur [illegible] Num. 19 v. 12: tradent eum in manu proximi cuius sanguis effusus est et morietur. Id autem nihil conferre poterat nisi ad [illegible] illorum iram et ofensam ut cornelius alapide notavit: ergo permittebat lex occidere inimicum etiam odio et vindicta quod etiam videtur declarari non solum citatis locis sed etiam Iosue 2 v. 5 [illegible] ex quibus colligere videtur odium inimicorum fuisse permissum in lege.

Notare vero oportet locis citatis non praeceptum dari sed permissum [illegible] hominibus pacto atque ad maiorem caedem [illegible] quas omnes [illegible] [illegible] propinquis statim acerbo animo vindicandas [illegible] [illegible] tamen occidentes omicidam nisi ex odio [illegible] ut frequenter contingit satisfacere, quare Levitici 19 v. 18 in foro animae et conscientiae iubet deus [illegible] ut iniuriam [illegible] nec ultionem querant. vindictas ergo quae hic permittit culpam non substulit sed tantum [illegible] [illegible] [illegible] sedit in foro exteriori ut [illegible] [illegible] [illegible] Caietanus et cornelius alapide. hanc igitur legis permissionem nova lege evangelica dominus correxit

et de medio substulit, docuit quod non solum illam vindictam quam lex permittebat deriviendam non querendam sed insuper inimicos diligendos, hisque benefaciendum quod proprium est legis Evangelicæ nec in lege scripta continebatur. Manet ergo stabilitum Christum hoc capite 5 Mathei non id agere ut scribarum falsas legis interpretationes reprendat, sed ut ipsam legem veterem prout iure erat aut corrigat aut perficiat.

Obiicies 10. illo capite 5 Mathei v. 20 dixerit Christus: Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam scribarum et pharisæorum non intrabitis in regnum cælorum; et immediate incipit dominus suam doctrinam tradere et corrigere illam quæ antiquis dicta fuerat: ergo significat se non legem ipsam sed pharisæorum falsas interpretationes velle corrigere. Confirmatur quia in eodem capite v. 17 dicit: nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas non veni solvere sed adimplere: solvisset autem legem si hæc opposuisset: ergo credibilius est Christum suam auctoritatem opposuisse perversis pharisæorum doctrinis quam veteri legi quæ ab ipso Deo data fuerat.

Respondeo. Loco citato nomine iustitiæ non doctrinam pharisæorum sed eorum virtutem et legis observantiam significari; illis igitur verbis declarabit Christus perfectionem legis Evangelicæ ostendens suos discipulos et fideles sub evangelio debere esse meliores optimis illis et perfectissimis aliis apud iudæos qualis erant pharisæi. hæc autem maior perfectio commendatur 10 ex observantia severiorum illarum interpretationum quas hoc loco Christus tradidit. 2o ex eo quod fideles sub evangelio non observent illas legis permissiones quas Christus hoc loco corrigit. Tandem quia pharisæi et scribæ dicebant quidem et prædicabant legem sed non observabant ut ipse dominus ait Mathei 23 v. 2; discipulos vero suos præcepit Christus non solum dicere id est docere sed etiam facere et servare præcepta ut constat ex Mathei capite 5 v. 16.

Quod vero Christus dicat se non venisse solvere legem sed adimplere, pro nobis est quia numquam hoc dixisset si pharisæorum doctrinam reprehendere et non potius legem ipsam perficere voluisset. Itaque in sequentibus qualia quædam legis corrigere venit alia perficere

Nisi dicit sic prefatur nemo existimet me ad solvendam legem venisse, idest ad precepta illius quin erant tenenda non veni solvere, sed perficere, sed adimplere. Unde et in sequentibus addit illas leges, interpretationes, ut nunquam quod dixit corexit que precisi erat lex, sed que necessitate quadam permittebat, ita Lesfilatus et Maldonatus et alii.

Obiicies 20. cum Xpus Luce 18 v. 18 ab adolescente illo interogaretur: quid faciendo vitam eternam possidebo nil aliud respondit quam serva mandata illa scilicet que in lege continebantur: ergo ex perfecta erat nec que quod Xpus adiceret illius mandatis desiderabatur. Confirmatur quia nulla maior perfectio cogitari potest quam diligere Deum ex toto corde atqui hoc ipsum precipiebat lex Deuteronomii 6. v. 50: ergo perfectioni legis nil addidit Xpus sed tantum phariseorum doctrinae.

Respondeo servare mandata sufficiebat quidem ad obtinendum regnum celorum, verum tamen precepta Xpus hic explicavit et concilia addicit et permissa corexit quibus facilius et perfectius servantur mandata quam vetus illa lege servabantur, ut in concilio quod idem illi adolescenti exposuit demonstratur. Ad confirmationem dico diligere Deum ex toto corde perfectum est sed magis diligere magis perfectum est; nam qui sic diligit ut nullius rei amori Dei preponat amorem Deum ex toto corde diligit, sed qui preterea relinquit omnia que abet et Xpum sequitur ut apostoli fecerunt magis ex toto corde diligit Deum. Alia argumenta que contra nostram asercionem fieri poterant in nostris narracionibus soluta manent.

Caput 9. de libelo repudi apud ebreos. Mateo 5. v. 32 et cap. 19 v. 7

CAPUT 9

De libelo repudi apud ebreos Matei 5 v. 32 et cap. 19 v. 7

De de libelo repudi fit sermo in lege Deuteronomi 24 v. 1 in evangelio autem preter loca citata Matei mencio fit de eo Marci 10 v. 12 et Luce 16 v. 18: hinc de eo libelo repudii in lege scripta permisso expositores evangeli disputant et nos quoque aliqua diceremus, erat autem libelus

repudii cartam quedam et scripturam quam maritus tenebatur dare uxori illi quam dimittebat ut omnibus constaret mulierem illam animo suo dimissam et repudiatam esse et ita posse cum altero viro matrimonium contrahere huius vero libelli formulam et conditiones ex Ebreis referunt Oleaster Iansenius Maldonatus et alii.

Queritur 2o. an inter virum et uxorem repudiatam vinculum matrimonii solveretur. Respondeo solutum manere ita Theodoretus q. 9 in deuteronomium Abulensis Cornelius a Lapide ibi et Menochius l. 3o de republica Ebreorum cap. 23 q. 9 licet alii negent. Probatur 1o. nam mulier repudiata poterat alteri nubere iuxta legem citatam, sed non poterat alteri nubere nisi matrimonium solutum esset cum priore marito: ergo vinculum matrimonii per repudium solutum fuit. Probatur 2o. disponebat ibidem lex quod secundus maritus qui repudiatam a priori acciperet poterat etiam illam ductam dimittere dato libello repudii, nullam autem aliam que uxor vera non est ac solemni ceremonia dimittere solet aut potest: ergo mulier repudiata vera uxor erat 2i mariti, et per consequens soluta erat a vinculo cum priori.

3o. mulier que a 2o marito repudiata, aut illo mortuo vinculo soluta fuerat non poterat iterum a priori viro in uxorem recipi, id enim lex citata prohibebat: ergo signum est matrimonium cum priori solutum fuisse, alioquin nihil obstaret quominus animis reconciliatis iterum convenirent ut clare patet exemplo illius Levitae qui uxorem suam quesivit et laudabiliter cum ea reconciliatus est iudicum 19 quia scilicet alia de causa, et non per repudii libello suo dimiserat.

4o. Levitici 21 cap. 7 et 14 prohibebantur sacerdotes viduam aut repudiatam ducere cum ergo prohibitio hec fuerit illis specialiter facta, sequitur aliis passim hominibus licitum esse, sicut viduam ita repudiatam ducere, id autem nullo modo liceret nisi vinculum cum priori marito solutum esset. Constat ergo si per repudium non solveretur vinculum, sequitur quod lex Dei permitteret publica et continua adulteria, talia enim fuisse copule omnes repudiatarum cum secundis viris

mariti siquidem prius matrimonium cum repudiabat
olim initum solutum non erat per repudium et
contra inde fieret quod filii ex illis nati essent adul
terini et spurii, atque hereditates multorum ad ipsos
devolutae fuissent quae omnia absurda sunt.

Ergo si viris per
missum esset uxores dimittere vinculo matrimonii
soluto, iniquabat de fuissent mulierum conditio quae
sine ulla sua culpa multoties repudiabantur, siquidem
caelibem vitam agere et nuptiis perpetuo carere debu
issent cum tamen viris quibus polygamia licita erat
uxores plures simul habere non prohiberentur. Tan
dem haec verba scribet libellum repudii: hebraice sic
sonant: scribet libellum excisionis: ergo per hunc libel
scindebatur vinculum matrimonii.

Obiicies. Deuteronomii 24
mulier repudiata postquam alteri viro nupta est vo
catur polluta, et abominabilis facta; et Hieremiae
3o. vocatur contaminata et polluta: ergo peccabat quae
adulteri incurrendo 2as nuptias quod verum esset si vin
culum cum priori marito solutum esset. Resp. repudiata
vocari pollutam et contaminatam non quod peccatum ad
miserit ineundo 2as nuptias, alioquin enim debe
ret vetari ne ulterius alteri nuberet, sed quod ab a
lio revera a 2o marito cognita esset ideo quae ad priorem
redire non liceret, vocatur ergo polluta non absolute sed respec
tu prioris mariti. Potest etiam dici, ideo vocari pollutam
quia prior maritus coram domino et iudicibus habuit ipsam
pro polluta et abominabili per libellum repudii, ita Abu
lensis et alii

Queritur 2o. an repudium uxorum ita fuerit
Iudaeis permissum ut ipsi repudiantes uxores non pecca
rent, an potius ita permissum ut peccarent quidem
lege tamen non punirentur. Prima sententia ait
illicitum fuisse Iudaeis repudium permissum tamen ut im
pune uxores dimitterent ne illas occiderent ita Ter
tullianus, Origines, Sanctus Hieronymus, Beda, Lyranus,
Iansenius cap. 97 concordiae et alii. 2a. sententia: illa Dei
permissionem a peccato repudium liberasse fuisseque
Iudaeis licitum uxores repudiare: ita Abulensis in Matth.
19 q. 49 Bellarminus lib. 1. de matrimonio cap. 17. Caietan

Burgensis Maldonatus Cornelius a lapide Baradas et alii in Gat. cum Malder. S. Ds. q. 67 aditione utramque sentiam probabilem indicat sed communem ait illam quae repudium censet illicitum.

Mi videtur licitum fuisse iudeis uxorem certis de causis repudiare. P.o nam si repudium uxorum iudeis esset illicitum id vel indicasset lex ipsa vel alibi declarasset scriptura ne iudeis peccati laqueum expanderet. Sic licet deutero nomii 23 v.a permittat deus iudeis dare ad usuras alienis ipso tamen conscientie omnem usuram prohibitam esse constat salmo 14 v. 5 salmo 54 v. 12 et exequielis 18 v. 8. Sic etiam licet vindicta permittatur iudeis numerorum 35 v. 18 ipso tamen conscientie prohibetur levitici 19 v. 18 ecclesiastici 28 v. et alliis in locis, at qui nec in lege nec in allio scripture loco declaratur repudium iudeis esse prohibitum immo lex ita de repudio loquitur ac si esset licitum: ergo non videtur post tam amplam dei permissionem iudeos demitentes uxorem peccasse

2o. ecclesiasticus

Cap. 25 v. 39 non solum permitere sed etiam consulere videtur illi qui uxoris repudium dicit enim: si non ambulaverit nempe uxor, ad manum tuam confundet te in conspectu inimicorum a carnibus tuis abscinde illa ne semper te agutetur. Ubi a carnibus id est a carnali consortio abscindere consulit mulierem inobedientem quod per repudium fiebat: si vero hoc illicitum iudeis esset non sic ecclesiasticus quasi de re licita loqueretur, neque id consuleret sed potius peccatum esse declararet

3o. aliquae causae dantur propter quas etiam in lege evangelica licet viris uxores suas a thoro et coabitatione separare: ergo hoc etiam licebat iudeis, in his autem casibus iudei dimitentes a suo domo uxores tenebantur ex legem dari illis libellum repudii quo vinculum dissolvebatur matrimonii ut probatur: ergo hoc repudium licitum erat. Consequentia ita constat nam repudium non videbatur illicitum ex eo quod viri a thoro et coabitatione uxores separarent siquidem hoc etiam christianis licet ob aliquas causas; neque videbatur

illicitum erat quod illa separatio fieret verbo libelli repudii per quod tanquam lex habebat mosaica promissa enim uxoribus quae dimittebantur dari ipsi libellum repudii dici vero non potest legem aliquid illicitum praescriberet igitur nullum restat caput ex quo colligi possit libellum repudii illicitum fuisse iudaeis

4 exodi 21 c. 4 statuitur ut servus anno 7. liber exeat uxore cum liberis manente serva apud herum in quo casu credendum est datum fuisse illi mulieri libellum repudii a marito, nec aliter sic inhibita tota vita continere debuisset quod maxime durum erat in illa praesertim legem. itaque in eo casu matrimonium dissolvi per repudium tradit ibi Cornelius a Lapide et ex sequentibus verbis textus probari potest: ergo iam habemus casum in quo lex divortii illud per repudium uxoris praecipiebat sicque licitum iudaeis erat

Confir. si aliquis ebreus accipiebat uxorem gentilem ad iudaismum conversam casu quo illa ad superstitiones gentium reverteretur tenebatur illam repudiare, sed licet Salamon licite duxerit filiam faraonis ad iudaismum conversam peccabit tamen dum non dimittendo eam quam ad idololatriam rediit, et hoc illi exprobratur 3o regum c. 11 v. 20 ubi docet Sanchez et Pineda lib. 4 de rebus Salamonis c. 4 §. 7: ergo tenebatur tunc Salamon illam dimittere et repudiare sicque in eo casu, non tantum repudium non erat illicitum sed potius praeceptum erat. Similiter Hesdras et Neemias 10. c. de ultimo et 10 c. de ultimo suaserunt iudaeis ut repudiarent uxores alienigenas quas duxerant quod non tantum iis licebat sed etiam ad id tenebantur. si ergo repudium in istis casibus obligabat dicendum est in aliquibus aliis in quibus permissum erat licitum fuisse

Obiic. 10.

Ipse dominus Matthaei 19 c. 8 loquens de repudio cum iudaeis ait: Moises ob duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; si ergo ob duritiam cordis iudaeorum permissum fuit repudium ne iudaei uxores suas occiderent sequitur permissionem illam non abstulisse a repudiatione peccatum. Re. licet verum sit repudium permissum ob duritiam cordis iudaeorum inde tamen non sequitur illicitum fuisse, quin potius permissio peccatum a repudio separavit

sicut eadem permissio operabatur ut per illud vinculum matrimonii solveretur. itaque ista permissio e repudium propter duritiam cordis ut peccatum deinceps ne desineret sicut poligamia.

Obiicies 2o Malachie 2o toto c. et presertim v. 16 damnantur illi qui uxores repudiabant illis verbis: si odio abueris dimitte vermitabit iniquitas operiet vestimentum eius id e corpus eius; quod e quasi vestimentum animi ut ait ibi S. Hieronimus et sensus e, si dimiseris uxorem quam odio abes peccabis et poena huius peccati in corpus tuum scribabitur adeo: ergo peccabat qui uxorem dimittebat

Resp. eo loco loqui Malachiam de illis iudeis qui ideo uxores ebreas repudiabant ut alienigenas ducerent, itaque non alia causa illi iudei uxores suas a se dimittebant nisi ut alienigenas ducerent ut ipse propheta v. 11 explicare videtur cumque ista nulla esset causa dimittende uxoris ideo illos peccare docet propheta, inde tamen non sequitur illicitum esse dimittere uxores stante aliqua causa qua posita in lege permittebatur repudium.

Obiicies 3o iudei repudientes uxores suas scandalum prebuissent gentilibus quibus tale repudium non licebat, ergo vel ex hoc capite non permisit Deus ut licite repudium excerceretur. cum enim scandalum prebere contra ius naturale sit credi non debet Deum illud licite fieri permisisse. Resp. negamus ans quod repudia uxorum non fuerint ab ethnicis posita in numero peccatorum propter ignorantiam iuris natalis. unde non solum apud allias gentes verum etiam apud romanos repudia usitata erant ut patet in iure civili titulo de divortiis. Similiter iudeis dispensante deo poligamia licita erat licet iure natali adversa sit nec proinde scandalum gentibus agerebant nam etiam ethnici sit plures uxores abebant legquere repudiabant

Queritur 3o propter quas causas permissum fuerit iudeis uxores repudiare an solum propter adulterium an etiam propter allias causas. due sunt sententie 1a. censet propter istam permissionem sive adulterium, potuisse repudiari a iudeis uxores suas ita tertullianus lib. 4 advers

Marciones 4-3 sanctus Hieronimus in cap. 2 malachiae et ibi Ribera burgensis in cap. 19 matthaei Tostatus et alii 2a dixe runt preter adulterium alias plures fuisse repudii causas ita S. Chrisostomus homilia 19 in Matheum S. Thomae q. 67 additione articulo 5 abulensis Matthei 19 q. 55 Lira, Caietanus Saradus Cornelius et alii plures tam Deuterono mii 24 quam Matthei 19

Sentio non propter solam fornicationem sed etiam propter alias foeditates tum animi tum corpo ris permissum fuisse iudeis et licitum uxorem repu diare. foeditates autem ob quas licebat repudium, erant v.g. lepra sterilitas, veneficium rixe perpetue, ebrio sitas, aliique pravi mores incorrigibiles. Et 1o quia lex Deuteronomii 24 v. 1 ita dicit: si acceperit homo uxorem et habuerit eam et non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam foeditatem scribet libellum repudii. ubi per foeditatem non solum adulterium, sed etiam alias foeditates animi vel corporis debere intelligi patet tum ex ipsa voce que in rigurosa acceptione strictam non solum adulterium sed alias dictas foeditates sig nificat. tum quia in casu fornicationis vel sponsi vel adulteri, vix locum videtur habuisse repudium, si enim peccatum constaret, ut constare debebat, si propter illud uxor repudianda erat, adultera lapidabatur ut di citur Levitici 20 v. 10; si vero suspecta habebatur decernitur aquis zelotypiae quas bibere cogebat, probabatur ut patet Numerorum 5 v. 27: ergo non solum adulterium sed aliae insignes foeditates causa erant sufficiens repudii.

Et 2o Si aliquis hebreus bello captam mulierem accepisset in uxorem illamque postea ipsi displiceret permittit lex Deute ronomii 21 v. 14 eam repudiare. Similiter Exodi 21 v. 4 precipitur ut servus anno 7 liber exiens dimittat uxorem servam apud dominum suum quod sine repudio non fiebat, in his autem casibus certe nullum admissum adulterium ab uxore, quo tamen non obstante lex repu dium permittebat: ergo licitum erat repudium ob alias causas preter adulterium. Notare vero oportet quod iudei

n poterant ex qualibet causa aut feditate exigua uxores repudiare, hoc enim malaquias cap. 2. reprehendit iudaeis illis qui ilecti pulcritudine alienigenarum uxores repudiabant.

Obicies 10. in loco citato deuteronomii ubi nostra bulgata legit, propter aliquam feditatem ebrea lexio n feditatem quan denique significat feditur pitudinem tcam, que in adulterio e ut constat ex lebitico ... et ... et sequentibus ubi pro turpitudine in ebreo eadem diccio, hervath dabar legitur que hic ponitur pro feditate igo lex deuteronomii. cum permittit uxorem dimitti propter aliquam feditatem inteligenda e de feditate adulteri. Respondeo verum esse verbo ebreo significare illam feditatem que in argumento dicitur, n tamen esse verum illam solam significare sed etiam allias anobis supra notatas. sic bidemus sumi nomen feditatis deuteronomii 23 v. ... pro quibus quinque sordibus. in libelo autem repudii e specialis racio, qui vix abere poterat locum in casu fornicacionis ut supra declaratum e.

Obicies 20. xpi domini verba matei 19 v. 9 ubi phariseis rogantibus an quacunque ex causa licitum eset viris uxores dimitere, xpus respondit: quicunque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicacionem, et aliam duxerit mecatur, quinque parta nisi exceptiba sit et excepcio firmet regulam in contrarium sensus istorum verborum xpi erit, nulla allia de causa licere homini dimitere uxorem suam nisi ob adulterium istius: ergo propter allias feditates dimitere n licebat. simillia verba xpi referuntur matei 5 v. 32. Respondeo loqui dominum de lege noba n de veteri ac proinde n asserere in lege veteri in qua bigebat repudium solam fornicacionem causam ese repudii, sed dicere in lege ebangelica nulla ex causa licitum ese uxorem dimitere voto repudio quo matrimonium disolbatur, tamen adulterium ese suficientem causam diborcii et separacionis quoad torum

Instabis 10 pharisei n interrogabant de lege noba sed de lege veteri que n dum erat abrogata, ideoque permisionis Moisis mencionem faciunt: ergo ut xpus consequenter ad interogata responderet n de lege noba sed de veteri que tunc

observabatur loqui debuit, sicque significabit videri non licere uxores dimittere dato libello repudii nisi propter adulterium uxoris. Respondere possumus illa verba Mathei 19 non dixisse Xpum phariseis sed discipulis suis ut constat ex Marco cap. 10. v. 2. et 12. ubi refertur ~~[illegible]~~ illam interrogationem phariseorum de dimittendis uxoribus quam etiam refert Matheus iterum discipulos Xpum in domo de eadem interrogasse quibus respondit hec verba que supra retulimus ex Marco; si hoc quod Matheus omisit ex Marco suppleatur recte intelligitur Xpum de lege evangelica quam discipulos suos docebat locutum fuisse et de veteri lege quam paulo post abrogaturus erat.

Sed licet averamus hec verba protulisse Xpum eis interrogantibus, explanavi diximus tamen dominum hoc loco Mathei docuisse iuris esse naturalis matrimonii indissolubilitatem, ac proinde ante legem scriptam licitum non fuisse repudium licet in lege permittatur propter duritiam cordis iudeorum hoc ius naturale Xpus explicabit matrimonium ad primam institutionem reduxit, et quod deinceps abrogata Moisis lege agendum esset tradidit. Ob hanc opinor causam huic doctrine Xpus Lucas cap. 16. v. 18. premittitur illa verba: Lex et prophete usque ad Ioannem &c. ut explicaret doctrinam que sequitur de indissolubilitate matrimonii non pertinere ad legem que iam deficiebat sed ad evangelium quod predicari incipiebat

Instabis 2o. in relatis verbis Mathei ait Xpus in casu fornicationis non solum licitum esse uxorem dimittere sed etiam alliam ducere, ita enim declarant illa verba: quicunque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem et alliam duxerit mecatur concedit ergo Xpus propter adulterium licitum esse uxorem dimittere, et alliam ducere: sed qui hoc non concedit in lege evangelica; in ea enim licet adulterium det causam divorcio et dimissioni quoad torum, quia tamen vinculum indissolubile sic dimittens uxorem non potest alliam ducere: ergo non loquitur Xpus de lege evangelica sed de lege veteri, in qua repudians uxorem licite poterat alteram ducere.

Propter hec ipsa verba taciturn

in cap. 19 Mathei et Caterinus lib. 5 contra Caietanum probo
sentit, ubi matrimonii vinculum ob hoc propter adul
terium uxorem dimittit. Sed oppositum definitive in concilio
tridentino s. 24 canone 7 Pro. ergo instantiae negamus quod licet
enim in causa adulterii doceat Christus licitum esse tunc uxorem
repudiare, non tamen docet licitum esse aliam ducere. Christi vero ver
ba sic optime possunt explicari ut illa exceptio nisi coniu
ngatur tantum cum verbo dimiserit non vero cum verbo duxerit et
sensus erit: quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornica
tionem moechatur, quia facit peccatum moechari dum sine causa a tho
ro dimittit, et periculo fornicandi exponit ut explicatur
Mathei cap. 5 v. 32. Deinde sequitur quicumque dimissa priori qua
cumque ex causa etiam in causa fornicationis aliam duxerit moe
chatur quia cum nunquam matrimonii vinculum perdatur vel
eius dissolvatur qui dimissa priori, quacumque ex causa aliam
ducit adulterium committit.

Neque enim dixit Christus qui dimiserit
uxorem suam et aliam duxerit nisi ob fornicationem moechatur;
hoc enim modo ostenderet licitum esse ob fornicationem
non solum uxorem dimittere sed etiam aliam ducere, quia tamen licitum
est dimittere conjugem non tamen aliam ducere dixit: qui dimise
rit uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit moechatur
ubi vides exceptionem coniungi cum verbo dimiserit quia fas
est uxorem dimittere propter adulterium non autem coniun
gi cum verbo duxerit quia ducere aliam non est fas.
Deinde Marcus cap. 10 v. 12 et Lucas cap. 16 v. 18 eandem istam
narrantes historiam sine ulla exceptione dixerunt moechari eum
qui dimissa priori uxori aliam duxerit, at non potest excogi
tari alia causa cur Matheus exceperit fornicationem
Marcus vero et Lucas non exceperint nisi quia ille voluit
explicare aliquando licere uxorem dimittere si nimirum
adultera sit; isti vero docere voluerunt nunquam licere
aliam uxorem ducere, etiam si prior propter adulterium
dimissa sit.

Dices contra hoc propter adulterium uxoris non so
lum licitum dimittere, sed etiam aliam ducere licitum esse docent
Tertullianus lib. 4 contra Marcionem, Ambrosius seu potius Re
migius in commentariis ad epistolam ad Corinthios cap. 7 scribit
etiam Origenes quosdam sua aetate catholicos episcopos permi
sisse his quorum uxores adulterium admiserant

ut illis dimissis ducerent alias. denique id ipsum in concilio eliberino concessum fuit et habetur in decreto gratiani 32 q. 2 cap. si qua mulier, et in concilio 10. arelatensi cap. 10

Ceterum non licere viro ob adulterium uxoris hac dimissa aliam ducere, praeterquam quod definitum est a tridentino ut diximus semper fuit in ecclesia receptum. idque docetur in canone 47 apostolorum ubi qui secus fecerint excommunicantur. idem docet Evaristus papa epistola 2a. concilium milevitanum canone 17 et nannetense canone 20. et alia concilia et patres apud bellarminum loco de matrimonio cap. 16. et origenes tractatu 7o in matheum episcopos illos qui suo tempore uxorem permittebant tanquam rerum ecclesiasticarum imperitos reprehendit. hinc decreta illa concilii eliberini et arelatensis, quae pro contraria parte adduximus, aut corrupta sunt et adulterina aut ita intelligenda ut marito qui ob adulterium uxorem dimiserat liceret alteram ducere non quidem vivente sed mortua priori uxore. sed dices quid opus erat ut id permitteretur cum dubium non esset id illi licere. Resp. permissum esse ad declarandam differentiam inter maritum et uxorem adulteram, hac enim loco penitentiae interdictum aliquando etiam marito mortuo nuptiis abstinere; ne ergo aliquis idem de marito intelligeret explicatum est illi licere etiam ducere sed intelligendum ex communi lege ecclesiastica mortua priore.

Instabis 3o non sola fornicatio sed aliae insuper sunt causae propter quas licet viro uxorem dimittere quoad torum. et ut alias omittamus certum est ex eo quod vel apostasia a fide, unam ex eis causis, sequitur licitum esse divortium ut patet ex cap. de divortiis cap. non solum et cap. idque 28 q. 2 et ex tridentino sess. 24 cap. 2 et ex aliis docet Sanchez d. 29 de matrimonio lib. 10. ergo autem in citatis sed christus matthaei tantum excepit fornicationem, sequitur solam permisit uxorem dimittere. ergo non loquitur de dimissione quoad torum quae etiam propter alias causas licet, sed de dimissione et separatione quoad vinculum.

Resp. licet aliae etiam sint causae divortii quoad torum, apostolus solum meminit adulterii, quia hoc cum matrimonio maxime ex diverso pugnat et perpetui divortii ex se causa est, reliquae

enim nec ideo cum matrimonio pregnant naezeque sue dumta. Itaque quod solus expetit adulterium quod solus assignabit perpetuum causam divorci, quibus exispirata et vere coniugi, quo pacto illud solum e possunt tamen esse alie cause vere personarum, que sunt perniciosa alteri coniugi, qualia sunt exeri inducio ad peccatum et sevitia. ideo solum adulterium e exe causa perpetui divorci, quia fundatur in fide violata, que semper durat, alie vero cause temporales sunt, quia fundantur in causis temporalibus que cessare possunt. hinc patet differentia inter adulterium et exerim; inito satis e unum actum ad divorcium nec opus e expectare correctionem, inito non satis e unus actus si coniux e paratus corrigi. deinde in adulterium non tenetur innocens dimittere adulterum quam tribi permittere innocens tenetur si non adverint enim lata ut docet sanchez citatus in q. Sp. 5 an apud istoriam evangelicam unica tantum referatur mulier apelata magdalena, an due, an plures. luce 7 v 37 et ioannis 11 v 2.

CAPUT

An apud istoriam evangelicam tantum referatur mulier apelata magdalena an plures. Luce 7 v 37 et ioannis celebris e apud scriptores eclesiasticos et multis munitam que partes agitata q. an mulier illa peccatrix que in convivio simonis pharisei unxit luce 7 v. 38 et illa mulier quam idem lucas cap. 8 v 2. apelat mariam magdalenam de qua 7 demonia eiecit, et illa mulier que in mateus cap 26 v 7 et marcus cap 14 v 3 betanie in domo simonis leprosi unxit dominum; et tandem maria soror lazari et marte. ioannis 12 v 2 que unxit etiam dominum ioannis 12 v 3. an scilicet mulieres in supraditis evangelii locis memorate fuerint 3. diverse mulieres an 3. sed una eadem tantum diversis apelata nominibus, variisque commemorata.

Ad. possunt recenseri de hac re sententie. 1a. que aserit 3. fuisse distinctas mulieres nomine magdalenas que dominum unxerunt unam de qua lucas cap 7 alteram de qua matheus cap 26, et marcus cap 14 3a. mariam sororem lazari et marte de qua ioannes cap 11 et 12 ita origines tractatu 35 in mateum theophilactus luces expositione mathei 26 et eusebius apud sirin. hi que fuise huiusmodi mulieres opinati sunt nostro seculo iacobus faber

et redocy titolens dubitatis super hac ꝙ libris. Tertia potest esse eorum qui dixerint huiusmodi mulieres 4r. diversas fuisse, atribuunt enim supra memoratis diligenter magdalenae quae septem demonia eiecit dominus Luce 8. Ita aliqui antiqui apud Sitalum nigiren. 3a sententia ait duas fuisse magdalenas alteram peccatricem Luce, alteram sororem Lazari quae xpm unxit Ioannis 12. ita S. Clemens romanus Lib. 5 constitutionum apostolicarum cap. 9 et 16. Tirrianus Ambrosius incept ad Luce S. Basilius Ioannes Chrisostom homilia 81 in Mateo et 62 in Ioane. S. Hieronimus Matei 26. Beda sermone de maria magdalena et alii.

4a. et communis sententia docet unam tantum fuisse mulierem quae xpm unxit apud 4r. ebangelistas hec que fuisse mariam magdalenam sororem Lazari et Marte ac proinde unam tantum fuisse mulierem dictam magdalenam. Pro hac sententia aliquos ipso antiquis ut laudat origenes ubi supra immo ipse videtur origenes hec sequitur homilia de maria magdalena ita etiam S. Augustinus Lib. 2o. de concordia ebangelistarum cap. 79 S. gregorius Lib. 6. epistola 22 et homilies 25 et 33 in ebangelia. Beda Rupertus Nicolaus de Lira, dionisius Caietanus Iansenius, Pererius Barradas Maldonatus franciscus Lucas Cornelius a Lapide et communiter expositores in loca ebangelii supra adducta. Hanc tandem sententiam sequor sed claritatis gratia hec diuidum per sequentes asserciones explicando.

Ass. 1a. Maria soror Lazari quae dicta est magdalena fuit illa mulier peccatrix que xpm unxit apud Lucam cap. 7 v. 37. Pro. assertio quo usque tantum Augustinus supra laudatus, etiam Ioannes cap. 11 narrans dominus de ... betaniam ad resuscitandum Lazarum dicit v. 2: Maria autem erat quae unxit dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis: ex quibus verbis constat Mariam unxisse dominum ante mortem fratris sui Lazari et hec uncio nulla alia potest esse nisi illa facta a muliere peccatrice de qua Lucas: ergo mulier illa peccatrix fuit maria soror Lazari, Maior p. quia ea uncio non potuit esse illa, que memoratur Ioannis 12 neque illa que ponitur Matei 26 et Marci 14 siquidem iste post resurrectionem Lazari facte sunt: ergo tantum potuit esse illa memorata a Luca que ante Lazari mortem facta est.

Pr. 20. ideo Ivanes illo cap. 12 v. 2 loquens de maria sorore 40
Lacari posuit illa verba: maria autem erat, que un
xit dominum unguento et expersit pedes eius capillis suis
ut hoc insigni facto tanquam certissima nota discerneret
illam ab aliis mulieribus et maxime ab aliis Ma
riis que xpo sequebantur neque ex alia istud notandi fu
gi poterit. si autem aliqua aliarum mulierum unxisset
xpum et capillis suis domini pedes tersisset non debebat ha
bere Ivanis per hoc discrimen unctionis Mariam soro
rem Lacari ab aliis mulieribus distinxisset, nam et alie si
militer unxerant: ergo cum illa pecatrix similem obsequium
domino prestiterit apud Lucam recte concluditur hanc
fuisse diversam a maria sorore Lacari

Pr. 30 Matei 26 v. 13
et Marci 14 v. 9 laudans dominum efusionem unguenti super
caput eius dixit: Ubicunque predicatum fuerit hoc evan
gelium in toto mundo dicetur et quod hec fecit in memoriam
eius sed per omnes xpi eclesias mulier illa que unxit do
minum apud Matheum et Marcum celebratur sub nomine
mulieris illius pecatricis et Marie Magdalene sororis
Laçari; ergo Maria soror Lacari fuit eadem que mulier illa
pecatrix. Minor manifesta ex signo quem canit ecle
sia in festo Marie Magdalene, ex antifonis quoque et
oratione illius oficii, ex scriptoribus omnibus eclesiasticis
et ex perpetua apud Masilienses tradicione, quam uni
eclesia recipit.

Confir. quia eclesia in festo maria Magdale
ne aperte sentit mariam sororem Lacari fuisse mu
lierem pecatricem de qua Lucas, non est autem credibile spiri
tus sanctus permissurum ut maria soror Laçari tam
ingenti infamie nota ab eclesia nostri quo macula
retur ut sine dubio fieret si ipsa distincta fuit a
muliere pecatrice, quis enim credat castissimam illam
sororem Lacari per totam eclesiam pecatricem ab eis pe
catricem predicari et deinde absurdum videtur errore
non solum non coli ab eclesia verum etiam ignorari nomen il
lius mulieris pecatricis que sic xpum dilexit, sic ab eo
laudata est que tot caritatis obsequia xpo prestitit tot
misericordie dona ab eo accepit; ignoraretur autem
si hec non fuisset maria soror Lacari nam aliam pecatricem

Domini pedes lavasse et unxisse xpi ecclesia neutro minat nec agnoscit; credendum igitur est hoc fuisse mariam sororem Lazari. Tandem tam historiae de vita magdalenae conscriptae, quam sepulcri hius inscriptio testantur peccatricem feminam sororem fuisse Lazari et Marthae.

Obiectio. Maria soror Lazari fuit matrona nobilis clara dives et apud primates iudeorum honorata, ut colligitur Ioannis 11. v. 19 at incredibile est tales mulieres et publicas fuisse meretrices et peccatrices: ergo mulier illa peccatrix, de qua Lucas agit adiecenda est a maria sorore Lazari. Respondeo negando Minorem, constat enim, alias nobiliores maria feminas inhonestas illa fuisse ut apud romanos duae Iuliae altera augusti cesaris filia, altera herodis neptis, idem constat de messalina Claudii imperatoris coniugi de semiramide assyriorum regina, et de aliis. quamquam ego non crediderim magdalenam publicam fuisse meretricem erat quidem peccatrix unius tamen aut alterius divitis amoribus irretita, et vanitatibus dedita quod in femina praesertim nobili satis prodigiosum est

Obiectio 2o. Maria Magdalena xpo erat gratissima hunc familiariter dum incederet per galileam et iudeam sequebatur, et suis facultatibus ministrabat: si vero fuisset illa mulier in civitate publica, et famosa peccatrix non permisisset dominus sibi ministrare et familiariter cum ipso et discipulis suis conversari, offendisset omnino iudeos. Confirmatur cum discipuli solum xpum cum samaritana loquentem invenissent: mirabantur, quia cum muliere loquebatur: Ioannis 4. v. 27, quasi sinistrum aliquid suspicantes et similiter phariseus et risu scripsit [?] murmurabat tamen, quia permittebat mulieres peccatrices hunc tangere Lucae 7. v. 39: murmurassent igitur Iudei si tanquam de mulierem adeo xpo familiarem cognoscerent ut hunc quocumque pergeret sequeretur maxime quia hius peccata publica erant, penitentia non item.

Respondeo, sicut peccatrix famosa maria fuit ita ad xpum conversa fuit et postea penitentia: cuius ergo et illius penitentia in habitu, in verbis, in factis publica erat et xpi et discipulorum hius pudicitia notissima, quid

debuit xpus ab heis familiaritate deterrere; palam enim profitebatur dominus se venisse querere peccatores palam cum istis et publicanis conversabatur. hoc sane de ipso iactabant iudei in vulgus, sed hos dominus reprehendebat, matei 11 v 19, docebat que meretrices et publicanos, ipsos phariseos in celorum regnum precessuros (matei 21 v 31. Ad confirmem dico, propterea miratos fuisse discipulos quia solus cum sola muliere alienigena et samaritana xpus loquebatur non quia aliquid sinistrum suspicarentur. sed quia non solebat dominus cum illis loqui (mulier cum illis; mirantur enim homines insolita. magdalena vero tunc familiariter conversabatur cum xpo quod hec ut dixi puella, negatis mundi vanitatibus sequebatur, que mores in palestina fuisse ut mulieres etiam suos magistros sequerentur, notabit S. Theronimus.

Obiij 30. mulier illa peccatrix de qua lucas altera erat et ennica, non ebrea at certum est mariam sorores Lazari iudeam fuisse: ergo diversa fuit ab illa pecatrice. Maior probatur quia mulier illa erat publica meretrix iudeis autem feminis meretricium non permittebatur ut constat deuteronomi 23 v 17: non erit meretrix de filiabus israel: ergo illa pecatrix gentilis erat non iudea. Respondeo meretricium prohibitum quidem fuisse ebreis sed nimis verum sicut in illis vetitis criminibus accidit ut silicet, licet lege proibeantur moribus tamen etico vi retineantur silicet proibitum esset meretricium tamen apud ebreos fuisse meretrices constat ex iudicum 12 v 1 et 3 regum 30 v 16, quamquam ut dixi magdalena publica non erat meretrix.

Arg. 2 maria soror lazari fuit illa magdalena ex qua xpus septem demonia eiecit luce 8 v 20. ergo hec magdalena de qua xpus septem demonia eiecit fuit illa ipsa que venit ad monumentum et cui post resurrexionem aparuit dominus ut scribit marcus cap 16 v 9. ista autem fuit maria soror lazari ut ex ercitione sequenti dicam ergo maria soror lazari fuit illa ipsa de qua xpus septem demonia eiecit.

Obiij 10. magdalena de qua dominus demonia eiecit actibus vitam excercebat semper et sequebatur xpum et de facultatibus suis ministrabat; at maria soror lazari contemplatibam

nitas colebat non enim ut soror sua marta xpo mi
nistrabat, sed secus pedes domini sedens eius doctrinam au
diebat Lucae 10. v. 39. ergo diversae fuerunt. Resp. Mariam sororem
divi non omiteret. quod enim xpus bis invenerit quod ar
mata comparaverit quod ea ad sepulturam servit ut xpi
corpus ungeret aliaque similia pietatis et caritatis
officia ac activas vitas pertinet potuit ergo ipsa et xpm
sequi dum per galileam incederet et dum predicaret audiret

Obiicies 2o. illa magdalena de qua dominus 7 demonia eie
cit mulier fuit galilea, maria vero soror Lazari iudea
fuit ex castelo betania, quod erat in iudea, nam Ioannes cap. 11
v. 2. ait Lazarum fuisse ex betania castelo mariae et martae
ergo diversae fuerunt. Maior probatur 1o. Lucas cap. 8 v. 2 commemorans mu
lieres quae xpum in galilea degentem sequebantur inter illas
recenset mariam magdalenam erat ergo magdalena ista
galilea. 2o. hec mulier ut vivit xpum in galilea comoran
tes: ergo galilea erat, ibique morabatur, et abebat domum
3o. hec maria apelata est magdalena, a magdalo castelo: at
castelum istud in galilea erat, non procul abetsaida ut vo
septus in vita sua, et procardus et adricomius tradunt
ergo ipsa erat galilea.

Resp. mariam magdalenam fuisse quidem
iudeam ortu et origine abitatione vero galilea, in beta
nia enim, quod castelum iudee est nata fuit sed nupta
viro galileo in galilea abitabit multo tempore ut im
dens et franciscus Lucas, et poreri et correti tradunt. Adri
comius ait in galilea in magdalo castelo natam fuisse et
abitase, ubi eius domum adhuc ostendi tradit. Sed franciscus
quaresmius tomo 2 lib. 7 cap. 7 peregrinationis se proba
bilius sensit in betania natam et educatam magdale
nam ut diximus. quare ipsa et soror eius marta dicun
tur de castelo betaniae Ioannis 11 v. 1. Itaque cum mag
dalena in galilea abitaret eius post mortem viri omni
nil miri quod ex galilea dominum secuta fuerit et
de facultatibus suis ministrabit dum in galilea esset.
Ad 2. ergo mulier erat diverso modo iudea et galilea
dicunt xpus dominus esse dictus est nazarenus, quia licet
ortus sit in betlem iuda tamen in nazaret civitate

galilee educatus fuit.

Unitatis Maria soror Lazari adm abitacione galilea dici non potest. Etenim eo tempore quo xpus per galileam altera parte mulieres sequebantur inter quas erat Maria Magdalena. Tunc Maria soror Lazari erat in betania castello inde cum Martha sorore sua, unde et in domo sua xpum ex galilea venientes excepit Luca 10. v 38. ergo necessario debet dici illam magdalenam que xpus per galileam sequebatur diversam fuisse a maria sorore Lazari. Pro. eo tempore quo xpus in galilea erat maria soror Lazari non manebat in betania cum Martha sorore sua, sed in galilea cum domino peregrinabatur. Nec obstat quod xpus dicatur venire in betaniam in domum Marie et Marthe nam ipse textus Luce satis declarat solam Martam dominum excepisse in domum suam, quod si tunc ibi Maria manebat utique et illam excepisse dominum diceretur. Erat ergo domus illa Marie et Marthe sed Marta xpum excepit, quia in betania tunc erat maria non excepit quia tunc cum xpo de galilea in domum suam non veniebat. Dici etiam potest Mariam sororem Lazari xpum sequi solitam in galilea et inde aliquando tamen betaniam revertebatur ad sorores suas, et potuit esse in betania cum xpus in domum suam venit

Obiectio 30.

Mulier illa peccatrix apud Lucam diversa fuit ab illa Magdalena de qua xpus 7. demonia eiecit sed illa peccatrix ut antea dicebamus fuit soror Lazari ergo illa altera magdalena non potuit esse maria soror Lazari. Maior probatur 1o. quia mulierem illam peccatricem Lucas non nominat siquidem illius nomen occultare voluit. at vero alteram demoniatam multis modis declarat, et nomine, et cognomine, et exercicio vite et abeuntium quod scilicet fuit liberata a 7. demoniis, non est autem ratio cur illius nomen quod sordes declarare noluerit, si statim capite 8. exprimendum erat. Probatur 2o. quia incredibile est videri mulierem demoniatam simul fuisse peccatricem, cum enim homines fugiant illos qui a demone oppressi sunt, contra est credibile amasos fuisse quevere et vexare eam feminam, que a 7. demoniis vexabatur. Dicendum igitur diversas fuisse mulieres istas.

Pro negans ma-

Ad 1am probationem dico, sanctus Lucas modeste nomen tacuit
mulieris cum peccatricem describit, quando vero poeniten-
tem et ad Christum conversam exponit tunc hoc proprio no-
mine et opera eximie caritatis manifestat. Sed dices
ideo Lucas noluit declarare nomen mulieris cuius pecca-
ta recenset, quia spiritus sanctus voluit illius nomen
ignorari: haec autem ratio nulla esset si statim ipsius no-
men manifestaturus erat, quod Magdalene opera caritatis
recenset imo non consequeretur intentum illud, si nomen
mulieris illius alterum mulieria (?) non maneret ignotum
nam si mulier ista fuit Magdalena illud silencio operuit. Pro
spiritus sanctus noluisse a Luca nomen peccatricis aperiri
ut doceret nos crimina proximi cum heri (?) nomine
tegere, sed quod noluit ex evangelio Lucae sciri voluit ex
doctoribus et ecclesiae festo cognosci.

Ad 2am probationem dico quod mu-
lier illa peccatrix fuit antequam a demonis vexaretur nam
propterea fuit dei misericordia a septem demonibus vexanda pro-
dita ut libidini nequius (?) remitteret. Ceterum antequam
Magdalena veniret in domum Simonis iam fuerat a septem
spiritibus et simul a peccatis liberata. Tunc scilicet quando ut
refert Lucas alii demoniaci curati sunt capite 8 versu 2 et
3. cum enim ante adventum in domum Simonis
eximio amore mulier illa Christum super omnia diligeret
iam antea peccata illi remissa fuerunt, non quidem quo
ad poenam sed quoad culpam; culpa enim remissa fuit
cum septem caritatem et contritionem corde concepit, hoc scilicet
tempore quo liberata fuit a septem demonibus, quibus vexa-
batur, Christus enim illis quos sanabat perfectam salu-
tem corporis simul et animae tribuebat ut docet San-
ctus Thomas 3 parte q. 44 art. 3 ad 3. Deinde venit Maria
Magdalena in domum Pharisei ibique tota poena peccatis
suis debita remissa est quod Christus protulit illa verba:
remittuntur ei peccata multa et illa alia: remi-
ttuntur tibi peccata tua, quae quidem verba non de remissione
culpae iam antea per contritionem et amorem condo-
natae sed de remissione poenae et reatus intelligenda
sunt ut docent Pererius Maldonatus Bar. et alii.

Ad 3am ex
istoria evangelica passionis et resurrectionis domini

n̄ potest colligi duas fuisse magdalenas. hanc clonas precipue statuo contra flabium ipse enim ait illam mariam mag dalenam, que simul cum alijs mulieribus ibit mane a sepulcrum et una cum illis dominum vidit et adorabit Mathei 28 Marci 16, et Luce 24, fuisse maria sororem Lazari; illam vero que sola ad sepulcrum ibit Marci 20. fuisse magdalenam illam galilea de qua 7 demonia, eiecit xpus Marci 16 v 9 ac proinde fuisse diversam amaria sorori Lazari

Verum ex hac fabri posicione sic procedo contra ipsum et meas clones probo. 1°. Magdalena que apud 3. evangelistas cum alijs mulieribus ibit ad sepulcrum fuit illa eadem galilea, ~~que~~ de qua 7. demonia eiecerat sed illa fuit soror Lazari ut concedit faber: go eciam ista ac proinde n̄ due dis tinte fuerunt mulieres sed una solum. Maior p̄ba nam magdalena que cum alijs mulieribus ibit ad sepulcrum fuit eadem illa que cum alijs parauerat aromata ut xpi corpus ungeret sed ista fuit illa galilea: de qua eiecerat 7. demonia: go magdalena illa, que cum alijs mulieribus ibit ~~ad~~ ad sepulcrum fuit ipsa, quam vocat faber galileam de qua dominus 7. demonia eiecerat. Maior

manifesta ē nam Lucas c. 23 v. 55 ait subsecute autem mulieres que cum eo venerant de galilea viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus eius. et revertentes parauerunt aromata et ungeenta et sabbato quidem siluerunt 7 mandatum. subdit statim Lucas inicio sequentis capitis una autem sabati valde dilu culo venerunt ad monumentum, portantes que parauerant aromata. hinc evidenter colligitur easdem illas mulieres galileas que parauerant aromata venisse mane ad monumentum: inter istas autem recenset Lucas maria magdalena eo c. 24 v 10: go evidenter sequitur magdalenam illam que cum alijs mulieribus venit ad sepulcrum quam faber fatetur esse sororem Lazari fuisse illam galileam de qua xpus eiecit 7 demones.

Deinde Lucas eo c. 24 v 10. commemorat mulieres que mane venerunt ad monumentum ait. erat autem Marie magdalene et iuana et maria iacobi et ceteri

Ubi bides in aram fuise sociam ac comitem illius Mag
dalene, que cum alijs mulieribus ibit ad sepulcrum;
hec autem maria sine dubio socia erat illius magdale
ne, de qua xpus eiecerat 7 demonia. teste hec odem
Luca c. 8. v. 2 ubi recensens mulieres que xpum seque
bantur per galileam ait: maria que vocatur magdale
ne de qua 7 demonia exierant et maria etc. ergo illa
magdalena, que cum alijs ibit ad sepulcrum fuit illa
galilea, quam ponit faber.

Rebecca marci 15 v. 40 dicit:
Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter
quas erat maria magdalene, et maria iacobi mi
noris et ioseph mater, et salome, et cum esset in
galilea sequebantur eum statim vero et c. 16 v. 1 in
quid: Et cum transisset sabatum maria magdalena
et maria iacobi et salome emerunt aromata ut
venientes ungerent iesum. Constans est has mu
lieres utrobique nominatas easdem omnino fuisse
ac proinde sicut maria iacobi et salome duobus illis
locis eedem fuerunt, ita maria magdalena utrobique
eadem fuit: sed maria magdalene in priori loco erat
illa que xpum per galileam sequebatur ac proinde illa
de qua demonia exierant ut concedit faber, hec
vero que in posteriori loco nominatur fuit illa magda
lena, que cum alijs ad sepulcrum venit, ac proinde soror
Lazari ut etiam concedit faber: ergo magdalena soror La
zari, et magdalena galilea, eadem mulier fuit.

Tandem
apud historiam evangelicam preter beatam virginem ma
trem domini tantum referuntur due mulieres discipule
xpi dicte Marie; una vero ex illis erat Maria ma
ter iacobi minoris et ioseph, ut patet ex locis marci
et Luce antea citatis: ergo una tantum superest maria
que possit dici magdalena; certum est autem magda
lenam sororem Lazari dictam fuisse mariam Ioannis 12. vi
et c. 11 v. 2; certum est quoque magdalenam illam de qua
7 demonia exierant dictam fuisse mariam Luce 8.
v. 2 et marci 16. v. 9: ergo cum utraque hec maria fuerit
xpi discipula non potuit esse nisi una, eademque mulier
. Quod autem inter mulieres discipulas xpi due

-rantur Mariae fuerint colligitur, ex Matth. 27. v. 61. erat autem ibi Maria Magdalene et altera Maria sedentes contra sepulchrum. et cap. 28. v. 1. venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulchrum. Ubi observa quod Matthaeus ut declararet quae mulieres fuerint illae quae mane ad sepulchrum properaverunt, dixit fuisse duas Marias, nempe Maria Magdalena et alteram Mariam: nam praeter Mariam Magdalenam sororem Lazari et praeter Mariam Iacobi ut declararet Matthaeus quae mulieres fuerint illae, et maxime quaenam fuisset illa altera Maria, siquidem multae erant mulieres hoc nomine donatae penes populum: ergo dicendum est unam solam fuisse Magdalenam, et praeter hanc unam solam Mariam, nempe Iacobi Matrem.

Obiicies ex 19. v. 25 de mulieribus quae Christum patientem in cruce videbant dicitur: stabant autem iuxta crucem Iesu Mater eius et soror matris eius Maria Cleofe, et Maria Magdalene. At Matthaei 27. v. 55. et Marci 15. v. 40. dicitur: erant autem mulieres de longe aspicientes inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi minoris et Ioseph Mater et Salome: ergo iam habemus ex historia passionis domini duas fuisse Magdalenas, unam iuxta crucem dominum stantem, alteram de longe aspicientem cum aliis mulieribus.

Resp. mulieres utrobique nominatas easdem omnino fuisse: nam Maria Cleophae eadem est ac Maria Iacobi et Ioseph mater, cum enim ipsa nupta esset Cleofe fratri sancti Ioseph, eique inter alios duos illos filios Iacobum et Ioseph genuerit, iam a viro iam a filiis hoc nomen accipiebat. Mater vero filiorum Zebedaei, de qua Matthaeus, nomine proprio vocabatur Salome, ut Marcus observabit: ac proinde ex hoc potius concluditur Mariam Magdalenam utrobique positam eandem fuisse mulierem; cum vero mulieres istae a Ioanne dicantur stare prope crucem, apud Matthaeum vero et Marcum de longe aspicere, hanc Augustinus rationem reddit, quod scilicet diverso modo et prope erant et longe: longe quidem turba ... admitebatur, qui eum custodiebant et turba quae convicia in eum iactabat; prope quia patientem Christum videre poterant, et eum loquentem exaudire

Possum etiam dicere digrediendo quod tempora prius mulierum a longe steterunt, deinde erecta cruce, se illi appropinquarunt, ut ait Teophilatus. Demum verum contradicit, hoc mulieres primo stetisse iuxta crucem quamdiu xpus vixit, eo autem mortuo longe a cruce accessisse turbas forte iudeorum et militum frequentes. Alia argumenta quae ex istoria resurrectionis peti possunt ut plurimum suadere possunt diversos fuisse mulierum adventus ad sepulcrum aut diversas xpi apparitiones magdalene factas, ideoque hec ad hunc locum reservamus.

Ita soror Lazari quae Ioannis 12 v. 3 unxit pedes xpi fuit ea ipsa mulier quae Mathei 26 v. 7 et Marci 14 v. 3 unxit caput domini. Haec tum probata relinquetur. Dicere statuimus conbibimus utrobique narratas idem fuisse et unctiones easdem, hoc autem ex textu colatione conficitur. Utraque enim unctio dicitur facta in Betania et facta iuxta festo pasche et instante passionis et mortis xpi tempore. In utraque unctione nominatur idem genus unguenti quod dicitur fuisse nardi pistici pretiosi, et tam apud Marcum quam apud Ioannem extimatur unguentum eodem precio, nempe trecentis denariis. In utraque iterum unctione commemoratur eadem vituperatio et reprensio effusionis illius unguenti ab aliquibus facta et eadem atque eisdem verbis refertur illius defensio, et laudatio quam fecit xpus. Eandem similiter unctionem quam refert Ioannes audiverunt discipuli xpum reprendisse Iudam eo quod vituperasset effusionem unguenti, nullo modo quo biduo post in unctione de qua Mathei et Marci ausi fuissent discipuli effusionem unguenti quam mulier illa fecerat impugnare. Debet ergo dici istorias a tribus evangelistis narratas easdem fuisse.

Obiicitur inter unctiones de qua Ioannes et illas de qua Mathei et Marci 5 discrimina reperiuntur quae videntur suadere hec fuisse diversas. Primo quia illa unctio apud Ioannem dicta est 6 diebus ante pascha, ista vero apud Matheum et Marcum biduo ante pascha, ut ex eorum narratione constat. 2o. unctio illa apud Ioannem facta est in domo Marte siquidem Marta in cena illa ministrabat, ista vero apud Matheum et

Maria facta e in domo Simonis leprosi ut ipsi scribunt. 3o. Marcus capite vero mulieris, que xpm unxit exprimit, alii tacuerunt. 4 Mulier illa apud Lucam unxit solos pedes domini, at vero apud Matheum et Marcum solum caput. 5 Mateus et Marcus aiunt discipulos murmurasse de effusione unguenti. Marcus autem solum Iudam murmurasse scribit. ergo diverse unctiones fuerunt.

Hec omnia argumenta facile absens solvuntur ad 1m. dico, cenam illam et unctionem vere contigisse 6 diebus ante pascha ut Marcus Mateus vero et Marcus conviviis illud per recapitulationem narraverunt non servato ordine temporis nam cum dixit post biduum pascha fiat convenerunt 6 diebus ante pascha facta fuerant que antea quia nulla erat occasio non scripserant Nunc vero ideo narrant, ut declarent qua occasione inductus Iudas xpm vendiderit. doluit enim perisse sibi precium trecentorum denariorum illius unguenti quo dominus fuerat unctus et avaritia excecatus magnam speratus mercedem a iudeis ivit ad eos, et pacta mercede xpi proditionem promisit.

Ad 2m. dico cenam illam non esse factam in domo Marte, sed in domo Simonis leprosi, unde quod Marcus ait fecerunt ergo ei cenam non est intelligendum de Marta et Lazaro sed sensus est, cum xps esset in betania facta est ei cena in eo loco, vel civibus betanie, vel ab aliis amicis suis et precipue a simone leproso in domo sua, nec obstat quod in ea cena Marta ministrabat ministrabat enim vel quia vicina erat vel quia cognata aut familiaris Simonis sicut ibidem ungebat xpm Maria, et discumbebat Lazarus. 3m. argumentum leve est. sepe enim nomina propria personarum que ab uno evangelista tacentur ab altero exprimuntur. ut patet Luce 24 cap. 18. Cola... Marci 16 cap. ad 4m. dico Magdalenam unxisse primum pedes xpi deinde fracto alabastro caput eius unxisse hoc Mateus et Marcus retulerunt, illud vero ipsi omiserant recensuit Marcus Ad 5m. dico illud Murmurabant Pariter de iuda intelligi est enim enallage numeri, et ponitur plurale pro singulari. alii dicunt Iudam cepisse murmurare, fuisse que murmuris incensorem de sed deinceps alios apostolos ad idem affectu miserationis in pauperes excitasse ita sanctus Augustinus Cornelius et alii. Disp. de ultimo paschate a xpo domino celebrato

DPT

De ultimo paschate a Christo domino celebrato D. 3a

Quoniam in historiam passionis domini enucleandam properamus, multa precedenti disputatione praetermittere omnimus, si enim in illis diucius laboraremus ad ea que superius agitanda sine dubio tempus deficeret. hanc autem disputationem, quod questiones contineat difficiles ultimas alteri de passione Christi premisimus, in ea que quidquid in evangeliis circa dictum pascha continetur difficile diligenti studio denodare et declarare curabimus

Quaestio 1a. an Christus dominus agnum comederit die 14a mensis

CAPUT

An Christus dominus agnum comederit die 14a mensis supposito quod Christus eo anno quo mortuus est pascha iudeorum celebraverit quod ex Mateo 26. Marci 14. Luce 22 adeo manifeste colligitur ut oppositum affirmari sit hereticum, restat maxima difficultas de die quo dominus agnum comederit. agni enim imolatio et comestio pasche celebratio dicitur. est autem patrum grecorum communis opinio Christum dominum celebrasse pascha legale die 13a seu luna 13a mensis idest Marcii, qui ab ebreis dicitur Nisan, ac proinde non ipso die a lege statuto imolasse agnum sed uno die antea. ita Eutimius Matei 26. Theophilactus Lucas 18 Nicephorus lib. 10 historie cap. 28 et ante eos Origenes tractatu 35 in Mateum. citantur eciam pro hac opinione Crisostomus et Epiphanius de quibus non postea. Moreo tamen Epiphanius docuisse Christum biduo ante tempus a lege prescriptum pascha celebrasse. porro ex hac antiquorum opinione quam illi aliqua tunc probabilitate docebant Recentiorum grecorum natus est error, qui non solum docent Christum non in acimo sed in fermentato consecrasse sed eciam latinos non perficere verum sacramentum eo quod in acimo consecrare contendunt.

Hanc grecorum opinionem facile impugnabo si prius aliqua supposuero. Suppono igitur 1o. pascha iuxta legem debere imolari die 14a primi mensis ebreorum quem ebrei vocabant Nisan et nostro Marcio correspondet. constat ex Exodi 12 et 16 et Levitici 23 cap. mense 1o quarta

decima die mensis ad vesperas phase domini e. hinc tunc
mensis solares erant celebrabatur die 14 mensis 1 sine aliquo
respectu ad lunam, si vero menses lunares erant debebat
imolari agnus luna 14 idem die 14 lune propinquiori
verno equinoccio reputatis diebus anno bisextio. Constat autem
tempore xpi domini solemnitatem ebreorum et in primis pascha
14. lune cursu celebrari, ac proinde agnum comedebant ad ves
peras lune 14e mensis nisan.

Suppono 2o. dies azimorum propie 7.
tantum esse ut constat exodi 12 v. 15 ubique pluribus locis in
quibus clare precipitur 7. diebus azima comedetis. incipie
bat autem azimorum usus a vespera diei 14 et durabat usque ad
vesperas diei 21 eiusdem mensis 1 ut clare precipitur exodi 12
v. 18. 1o mense quarta decima die mensis ad vesperas comedetis
azima usque ad diem vigesimam primam eiusdem mensis ad vesperas
hinc constat ante agni paschalis imolacionem omne fer
mentatum longe abiciendum ab israelitarum domibus, nam statim
post horam nonam diei 14e. reiecto pane fermentato disponebantur
ebrei ad agnum imolandum, et cum pane azimo comedendum.

Suppono 3o. dies
1a azimorum propie esse diem 15. 1 mensis ut patet levitici 23
v. 5. et numerorum 28. v. 16. mense autem 1o. quarta decima die
mensis phase domini e et 15a. quinta decima die solemni
tas azimorum que tunc dies ista 15 erat solemnis et festiva et
apud ebreos solemnes dies incipiebant a vespera antecedentis
diei levitici 23 v. 32 ideo vespera diei 14e in qua comedebatur
agnus et incipiebant azima pertinebat ad diem 15. tanquam
principium diei vel solemnitatis azimorum. Ob hanc causam si dies
naturales attendamus dicere debemus diem 14. esse diem 1a. azimo
rum, siquidem tunc ad vesperas incipiebant azimis vesci ebrei
si vero attendamus dies sacros et festivos ut propie loquendo
attendendi sunt in solemnitatibus ebreorum dicemus sine dubio
diem 1a. azimorum non esse 14. sed 15. 1 mensis his ergo premissis
positis

Dicendum e xpum dominum legitimo tempore celebrasse
pascha nempe luna 14a. 1 mensis non 13a. ut dicebant greci
ita latine eclesie per quos Gr. 22 v. 20. referemur d. 20. quia
ex evangelistis clare constat 1a. die azimorum missos esse di
scipulos a xpo ut pararent ei pascha Mathei 26. v. 17 prima
autem die azimorum accesserunt discipuli ad iesum dicentes

Ubi vis paremus tibi comedere pascha deinde v. 20 subdit: vespere autem facto discumbebat cum duodecim discipulis suis utique vespera illius i diei azimorum. Hinc [illegible] cum gratia [illegible] Et Lucas c. 22 v. 7 azimi 14 die azimorum nunquam potest dici dies 13a. vespera vero diei 14 que a lege destinata erat pro comedendo agno et incipiendis azimis: ergo nullo modo potest dici Christus comedisse agnum ante legitimum tempus vespere 13a. quando quo greci dicunt. Sed solutio 14a.

Ad 2. Christus dominus pascha celebravit eo die quo celebrandum erat ex lege; pascha autem ex lege immolari debebat die 14a. mensis ad vesperam ut supra notavit, et ipsi greci [illegible] concedunt: ergo eo die 14a. seu luna 14a. immolavit Christus pascha. Maior constat ex Marci 14 v. 12 et primo die azimorum quo pascha immolabant id est immolare debebant. Clarius Luce 22 v. 7 venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha utique necesse erat ita quia ita disponebat lex: ergo ipso die 14a. a lege statuto immolavit Christus pascha; non autem die 13o. modo a grecis dicto. Nullo modo dici potest necesse esse immolare pascha.

Ad 3. nullo modo credibile est Christus dominum qui in omnibus fuerat legis observantissimus, nunc in ultima vite periodo constitutum voluisse legis parvipensa legitimum tempus celebrationis pasche non observare sed illum antevertere; scandalum enim prebuisset discipulis ac presertim Iude et ipsi quidem Iudeorum pontifices ansam inde arripuissent hunc quasi contemptorem legis calumniandi si ante diem a lege determinatum agnum comedere, que omnia cum absurda sint et nulla fuerit necessitas diem anticipandi dicendum est die 14a. a lege statuta pascha celebrasse.

Hinc colligitur contra grecos Christum non in fermentato sed in azimo consecrasse et eucaristiam instituisse quia ut dixi celebravit pascha in vespera diei 14a. quo die precipiebat lex panes fermentatos e domibus hebreorum ablegandos Exodi 12 v. 19 Christus autem post esum agni paschalis sumens aliquem ex panibus qui in mensa erant illum consecravit: ergo cum illi azimi essent non possent esse fermentati totis diebus sequentibus sed Christus in azimo consecravit. Argumenta autem grecorum que contra hanc sententiam fieri poterant que precipue desumpta sunt ex Marci 13 et Jo. 13.

d. 28. et c. 19 art., nos c. 3. pro nostra sententia expendimus c. 21. an Christus pascha celebraverit in priori vespera diei 14. an in posteriori eo

CAPUT 2

An Christus pascha celebraverit in priori vespera an in posteriori. et alia

Controversia praesens ventilatur inter Latinos doctores. supposito enim quod Christus dominus die ipso a lege statuto pascha celebraverit fuit dies 14 quaerimus nunc, an comederit agnum in priori vespera diei 14 an potius in posteriori vespera illius diei. Ratio dubitandi providerit ex eo quod dies festi apud Hebraeos celebrabantur a vespera usque ad vesperas celebris diei 23 v. 32 ac proinde prior vespera diei 14 erat posterior pars diei 13. post meridiem enim diei antecedentis iam adventante inclinante incipiebat in vespera diei sequentis, vespera vero posterior diei 14 erat ultima pars illius diei a meridie usque ad occasum solis. dubitatur ergo in qua vespera diei 14 Christus comederit agnum seu celebraverit pascha.

Duae sunt sententiae 1a. ait in priori vespera diei 14 agnum debere immolari ex legem ac proinde tam Iudaeos quam Christum in ea pascha celebrare. ita Oleaster in c. 23 Levitici [illegible] in c. 12 Lucae Lucius Legionensis in opusculo de legitimo tempore immolationis agni. Montoya in libro annotationum [illegible] citantur alii [illegible]. 2a. sententia docet in posteriori vespera diei ultimae lunae 14 Christum dominum pascha celebrasse legitimo quidem tempore a lege statuto ita sancti Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, et alii patres quos citat et sequitur c. 90 de tempore c. 30. Abulensis quoque in c. 12. Exodi et ibidem [illegible] Dionis. Carthus. Perer. Corne. et alii expositores. S. Th. 3a parte q. 46 art. 9 ad 1. ubi nota Dei communiter maxime [illegible] d. 41 s. 2. Etiam quae tomo 3o in 3a. parte d. 1. c. 2. 6 et alii.

Dicendum est cum 2a. sententia Christum dominum iuxta praeceptum legis celebrasse pascha die 14. in vespera posteriori illius diei vesperam. 1a. certum est apud utrosque sententiae doctores Christum celebrasse pascha in illa vespera diei 14 in qua lex praecipiebat immolari. sed lex praecipiebat celebrari pascha in posteriori vespera diei 14

q° in illa incipit quae pascha. Minor probatur 10. exodi 12 v. 6 et 18. leuitici 23 v. 5. ubi eorum q. v. 3 praecipitur immolari pascha ad vesperam diei 14. vespera autem absolute, et nullo addito finem diei significat in sacra scriptura, ut manifeste constat genesis 30. v. 16 exodi 18 v. 13. et 14, iudicum 19 v. 9. Ieremiae 6. v. 4. aliisque consimilibus in locis nullibi vero inuenitur significare diei initium ergo in fine diei 14. deinde in posteriori illius vespera praecipiebat lex celebrari pascha.

Respondet Lucius Legionensis hanc vocem vespera significare quidem diei finem si sermo est de die naturali at si de die festo et sacro addit posse significare promisque principium et finem illius quae leuitici 23. v. 32 praecipit deus ebreis ut suos dies festos a vespera usque ad vesperam celebrent quo loci illud a vespera diei significat principium. Contra 10. quia licet ebreorum festa celebrari praecipiantur a vespera usque ad vesperam tamen illud a vespera idem est atque a nocte procedentis diei ut ipso loco leuitici manifestum est ubi cum moises dixisset: affligetis animas vestras die 9 addidit statim. a vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra certum est diem quem ibi praecipit in ieiunio transigere esse diem expiationis qui erat die 10. mensis ut v. 27 dicit quia vero ieiunales et afflictio a vespera incipiebat, ne quis putaret debere intelligi a vespera diei decimi id est a fine illius diei noluit dicere ut ad vesperam diei decimi ieiunium inciperet sed dixit. affligetis animas vestras die 9 ut ne intelligeremus solo die nono affligendas turbandas addidit. a vespera usque ad vesperam id est a vespera diei 9 usque ad vesperam diei decimi ieiunandum ergo evidenter concludit per vesperam finem diei semper intelligi

Contra 20 quia exodi 12 v. 18 praecipitur azyma comedantur a vespera di 14. usque ad vesperam di 21. ubi per vesperam diei 21 nullus intellexit priorem illius vesperam quae diei vigesimi terminus quamvis ipse dies 21. esset solemnis et festus, si enim prior illius diei vespera intelligeretur videretur quod azyma non comedebantur ipso die 21. cum in fine diei vigesimi finita essent quod est contra scripturam ergo similiter vespera diei 14 dato quod ille dies festus esset non potest alio intelligi nisi vespera posterior quae illius diei finis est.

Ergo nostra cto ibe prima viii quia agnus imolatus est in illa 48
vespera diei et quam excepit dies 15. sed vespera post quam
immediate sequitur dies 15. est sine dubio posterior vespera diei
14. ergo in posteriori vespera illius diei agnus imolatus est in
egipto in illa silicet in qua lex precipiebat Maiori ergo quod
in eadem nocte evelserit in sequenti mane in qua ebrei
agnum manducaverant exierunt ipsi de egipto certi perangentur
gelus Egyptiorum primogenitis ut manifeste colligitur exodi 12 v. 12
90 et 5 deuteronomii 16 v. et numerorum 33 v. 4; certum est antes
ebreos exire de egipto die 15. ut in proprio loco numerorum dicitur
ergo in vespera que antecedit diem 15. imolatus est agnus agno
inde in fine diei 14.

Ad 30. nec eo tempore quidem agni imo
lationes precipiebat ebreis in egipto nullus adhuc precep
tus erat de observandis festis datum, neque festivis in eadem
celebracione observandus traditus erat. hec enim omnia
post legem datam facta sunt; ergo tunc temporis nullus dies
incipiebat a vespera seu quod idem nullus abebat priorem ves
peram sed omnes incipientes a mane vespera claudebantur
preceptum enim de diebus festis a vespera diei preceden
tis incipiendis. tunc ebreis datum est cum festa instituta sunt
levitici 23 v. 32. atqui tempore exitus quo nullus dies in
cipiebat a vespera preceptum fuit ut agnus imolaretur
ad vesperam diei 14 ergo preceptum fuit ut imolaretur ad finem diei
14 seu ad posteriorem illius diei vesperam, quod vero ante
legem datam nunquam vespera pro diei initio sumeretur ex
eo manifeste convincitur quod semper in genesi et in
exodo sumatur vespera pro posteriori diei parte.

Ad 4. dies
14 in quo agnus imolabatur non erat dies festus apud ebreos ergo non
abebat vesperam priorem et posteriorem hoc enim proprium erat
dierum solemnium ut ipsi adversarii testantur ac proinde
unam solam vesperam abebat, nempe posteriorem in qua agnus
erat imolandus. Ant. probatur tum quia nunquam dicitur institutum
diem 14 fuisse festum. unde in capite 12 exodi ubi exprofesso ins
titucio pasche et azimorum describitur dies 15. et 21. azimorum
nempe et 21. dicuntur solemnes et festi. de die vero 14 nihil
tale dicitur. tum quia levitici 23 ubi omnes dies festi ab ebre
orum recensentur in libro numero, non ponitur dies 14, imo ipsius

dies illum non esse festivum cap. 23: mense 1o. 14 die mensis ad vesperam Phase domini est et quintadecima die mensis huius solemnitas azimorum. Idem patet numerorum 28. ubi cum sacrificia diebus festis offerenda recenseantur nullum extraordinarium ponitur faciendum die 14 quo significatur diem illum non esse festivum, nam ut Iosephus scribit lib. 3 antiquitatum nullum festum servabatur apud ebreos absque speciali sacrificiorum oblatione. Itaque dies 14. nil habebat solemne sed solum in illius diei vespera imolabatur agnus, et ex eo tempore incipiebat solemnitas diei 15. de

Dico 5o specialiter de paschate a Christo domino celebrato, nam ex tribus primis evangelistis constat discipulos prima die azimorum accessisse ad Christum eique dixisse: ubi vis paremus tibi comedere pascha. Constat autem ex legis scriptis diem 1m azimorum fuisse vel 14m finientem vel 15m incipientem, lib. levitici 23 cap. et numerorum 28. v. 17 ac proinde dies 14. poterat dici dies 1a. azimorum quia in fine illius diei azima incipiebant: cum ergo dicitur posuit discipulos accessisse ad Christum die 15 debet dici accessisse ad eum die 14. quae dicitur prima azimorum; si autem in die 14 ad eum accesserunt et in eodem illo die paraverunt pascha sequitur quod in posteriori vespera illius diei imolarunt agnum nam si in priori vespera diei 14 agnus comedebatur oportebat parare cenam agni ante priorem illam vesperam tempore die 13 ut manifestum est

Quod si dicas discipulos de paranda cena paschali rogasse dominum die 13 concedas necesse est diem 13m vocari 1a. diem azimorum, evangelistae enim diem quo rogarunt discipuli dominum 1m. azimorum appelant, hoc autem in quantum est in vero absurdum. nam si dies 13 1a. azimorum dies erat sequitur dies azimorum ex lege aut fuisse octo inceptos aut saltem 8. omnino completos, tot enim sunt inter vesperam diei 13 et vesperam diei 21 quando azima finiebantur; at qui manifestum est dies azimorum a lege praeceptos tantum fuisse septem ut dicitur exodi 12 levitici 23 numerorum 28. deuteronomi 16 et aliis in locis: ergo necesse est asserere die 14a accessisse discipulos ad Christum ut ad vesperam sequentem quando incipiebant azima possent parare pascha

Obiicies 1o. diei ebreorum

presertim festi incipiebant a bespera unius diei natali 49
et toto mane sequentis diei ante besperam illius claudeban
tur. unde bespera in scriptura in assignandis diebus festis non finem
sed principium diei significat: quod cum agnus paschalis immola
ndus esset die 14 ad besperam iuxta ebreorum computacionem sequi
tur in priori illius diei bespera immolandum esse. hunc autem
morem computandi dies ut a bespera inicium ducerent deum
esse videntur ebrei ex illo genesis 1o c°. et factum est bespere et
mane dies unus. ubi bespera ponitur in noctis diei seu pro
inicio

Pro diem imolatum agni ac eius festibus ad licet festis quod ad
mitatur adnectare bespera significare non potest principium
diei sed finem ut ipsa demonstrabit, in e luce 23 c° 54 de sabato inci
piente dicitur. et sabatum illucescebat de fine ante sabati bergente
ad finem iux dominici qua dicit c° 28. sabati dixit mateus quod [illegible]
bespera ante sabati, que lucescit in prima sabati, est ante certum
ista berba de nocte sabati seu de posteriori illius bespera in
telligenda ex quibus constat besperam seu noctem esse finem diei
eciam festi apud ebreos. lucem vero diei inicium. Neque obstat
locus ille genesis, ibi enim bespera diei finem significat mag
ne inicium. Obiter sic legit; et factum est bespera et factum est mane
dies unus. Ita eciam de septuaginta et caldeus, repeticio vero berbi
si factum est aperte significat sensum esse istum. operabit
deus lucem diem et tenebras noctem ubi lux ab oriente pro
fecta suum cursum confecit et benit ad occidentem factum est
besperam seu factum est nox, cum vero eadem lux ad nos redit
in oriente factum est mane atque adeo dies unus ex luce, seu die
et bespera seu nocte constans, hunc sensum clare tradit de
varius dialogo 30. dicens. cum dies iam ante precessisset exstitit
besper ex bespera vero nox, ex nocte autem mane ubi iam uni
us diei finita est

Obiecio eadem tempore et eadem ora imolandus
erat a iudeis et a christo agnus paschalis qua in liberata
patribus eorum in egipto imolatus in egipto autem imolatus
fuit ab ebreis agnus in priori bespera luna 14: quod in eadem
bespera fuit a iudeis et a christo imolatus. Minor patet. pas
cha non fuit celebratus in egipto eadem ipsa nocte qua ebrei
de egipto egressi sunt sed nocte antecedenti egressi autem
sunt de egipto ebrei vel in lucem diei 14 vel in nocte

que precessit diei 15. ergo non potuerunt imolare agnum illa nocte que precessit diei 15. sed illa que precessit diei 14 ac proinde in primo vespera huius diei imolatus fuit ut constat ex numeros 33 v. 3.

Maior autem d. ras quod ebrei nocte de egipto egressi fuerint dicitur exodi 12 v. 42 et deuteronomi 16 v. quod autem illa nocte qua agnum imolarunt non exierint de egipto d. 10 quia illa nocte nec de suis domibus exierint ebrei sic enim precepto erat exodi 12 v. 22. nullus vestrum egrediatur ostium domus sue usque mane: ergo multo minus potuerunt hac nocte de egipto exire 2o. incredibile videtur plusquam sexcenta hominum milia per totam egiptum dispersa nocte eadem, qua imolabatur agnus potuisse convenire in ramesses et inde exire de egipto 3o. numerorum 33 v. 3 dicitur. profecti igitur de ramesse mense 1o 15 die mensis primi altera die fase filii israel. ubi aperte dicitur altera die post phase celebratum egressos fuisse filios israel de egipto quod e intentum.

Confir. ebrei non exierunt de egipto ea nocte qua occisa sunt egipciorum primogenita, istorum autem mors contigit post imolatum agnum exodi 12 v. 29 et 29. ergo non exierunt ipsa nocte qua imolarunt agnum sed sequenti. Maior d. tur quia post mortem primogenitorum petierunt filii israel ab egipciis vasa argentea et aurea et vestes plurimas quod non potuit fieri ante diem sequentem cum constet in media nocte primogenita occisa fuisse tunc dias: quia primogenitorum mors in puncto medie noctis contigit exodi 12 v. 29 et sapientie 18 v. ebrei vero exierunt de egipto ante mediam noctem nempe inicio noctis eadem ora qua agnum imolarunt ut constat deuteronomi 16. v. 6. imolabis fase vespere ad solis ocasum quando egressus e de egipto: ergo cum contigit inicio illius noctis qua agnum imolarunt non exire de egipto. restat ut non potuerit exire nisi sequenti nocte, ac proinde post imolacionem agni uno die traxerunt et egressi sunt die 15 ex quibus relinquitur dies imolare agnum in primo vespera die 14.

Resp. ad argumentum negans min. ad probationem nego ma.

ad sum 2a. probonem dici inprimis potest quod mane loco ut alibi etiam posse significare tempus quod incipit post mediam noctem post hanc enim compulsi sunt ebrei exigere domo et regione. deinde dico moisem quod praecepit ebreis ne usque mane de domibus exirent, quia etsi a domino audiuisset primogenita exspiciorum media nocte esse percutienda percussione tamen moram ignorabat. Posquam vero a faraone tractus plagas iam factas illius que tumultatem (?) egerit, omnes domos et regiones illam relinquere permisit praeceperat ergo moises ebreis, ne aliquis de domo exiret usque mane nisi constaret antea angelum percusorem iam transiise illum enim monuit moises ut caverent egredi ne in per cursores angelus inciderent. Ideoque posquam expiciti fedem hanc ab angelo iam factam testati sunt statim ebrei ad exitum se accinserunt nec tamen exierunt sed exire compulsi sunt.

Ad 3am. probonem dico ebreos non post totam expiciti dispersos sed in peculiari regione nempe in terra Gese abitase ab eo tempore quo Iacob introierit in exipitum genesis 47 cap. et 42. Statim igitur post 10 genitorum caedem seu post mediam noctem compulsi ab exipciis exierunt de domibus suis filii Israel singuli ex his que incolebant locis et omnes venerunt in ramesem que in eadem terra gese erat ut eo loco genesis patet. De ramesses vero posquam omnes congregati sunt exierunt non quidem nocte sed die 15. fortasse post meridiem. hinc ab eius exitu de exipto tum coepisse cum urgentibus exipciis de domibus suis egressi sunt ebrei et hic quidem exitus nocte factus est statim post occisos 10genitos; exitus vero de ramasses contigit quidem die 15, sed non iam nocte, sed clara die et ut dixit post meridiem, aliquae enim orae requirebantur ut omnes ebrei posent congregari in campo ramesses.

Ad 4am. probonem dico vere ebreos profectos fuisse de ramasses altera die fase id est post fase posquam agnum paschalem manducarunt profecti sunt altera die, que erat 15 mensis primi nam die 14 ad vesperam posteriores agnum imolarunt illa ipsa nocte post occisos 10. genitos exierunt de domibus suis versus ramses et die 15. qui post illam noctem sequutus est iam quidem clara die exierunt omnes de ramases.

Ad confirmationem

ad 1am. probationem dico cum egipti valde urgerent ebreos ut de egipto exirent facile fuit brevi temporis spacio ab haebreis aurea et argentea commodata accipere magrime prebente domino ebreis graciam coram egipciis ut promixerat neque enim illi dona retardare qui urgebant exitum
ad 2am. probationem dico ex eo pocius concludi nostram intentionem reipse headem nocte imolati agni exiisse ebreos de egipto illa vero verba quando egressus est de egipto non denotant idem tempus immolacionis et exitus sed heiusdem mensis diem noctem quasi dicat fase imolari debet sub initium illius noctis sub cuius finem egressus es de egipto, vel imolabis fase vespere ad solis ocasum illius temporis mensis diei quo de egipto emigrari cepisti. iam vero diximus ebreos cepisse exire de egipto statim post noctem rogenitorum sub mediam noctem quamvis omnes simul derrantur clara die exirint Ego 3°. an xpus dominus et iudei headem die 14 mensis 1i agnum imolarint.

CAPVT 3

An Christus Dominus et Iudei headem Die 14 mensis primi agnum imolarint.

Diximus iam xpus dominum tempore legis de scripto regulare navit primi mensis ad posteriorem illius diei vesperam agnum imolare disposcit. Itaque omnis difficultas examinanda quaestio an illo headem instanti, luna 14 qua xpus pascha imolabit etiam iudei et maxime sacerdotes et pontifices agnum comederint an postea noctem diei sequentis dixit illi uno post xpus die pascha comederint.

Vident sentia 14 ait headem illa vespera diei decimaquarte xpus et iudeos omnes imolare pascha et typicum agnum comedisse ita sancti ambrosius augustinus sanctus thomas 3a parte q. 46 art. 9 et ibi caietanus et alii scolastici communiter quos citant et sequuntur suarez tomo 10 in 3a parte disp. 40. 14 et sagg. tomo 3 in 3a parte disp. 272 c. 5. idem docent abulensis in 2a parte defensorii q. 10 et sequentibus baronius anno xpi 34 sanctus in cap. 2 et 22 actuum toletus in 4 cap. 23 Iuani anotacione 3 et 4 belarminus lib. 4 de eucaristia cap. 8 cerarius lib. 4 tomo 7 q. 30 pererius in caput 12 iuanis salianus prefacione in 6 tomum analium tornielus anno 4010 numero 14

Cornelius a Lapide Matthaei 26. et alii communiter.

Tertia sententia docet Christum quidem immolasse pascha in vespera diei 14. Iudaeos vero sive omnes sive plurimos in sequentis diei vesperam immolationem paschae distulisse ac proinde Iudaeos uno die post Christum comedisse agnum. Ita Paulus Burgensis in additione ad cap. 26. Matthaei Nicolaus de Lira ibi et Gagneius in idem caput et in cap. 18. Ioannis Onufrius Panvinius lib. 2. fastorum anno 780. Ioannes Lundius tractatu de vero die passionis Christi cap. 9. Paulus Midelburgensis in sua Paulina sive in libro de celebratione paschae [illegible] in praefatione in commentarium super evangelia. Catharinus lib. 2 contra Caietanum. Iansenius cap. 128. Concordiae. Maldonatus in cap. 26 Matthaei v. 2. Scaliger lib. 3 canonum pagina 32. Claudius in cap. 18. Ioannis. Salmeron tomo 9 super evangelia. Tornielus annalium lib. 2 fastorum. Mariana in notis Matthaei 26. Pitatus in die et anno mortis Christi. Dionysius Petavius in animadversionibus ad Sanctum Epiphanium 15 et lib. 12. de doctrina temporum cap. 15 et 16. Et in rationario temporum parte 2 lib. 4 cap. [illegible] Bucherius de doctrina temporum tractatu de paschali Iudaeorum cyclo cap. 6. Et alii quamplures qui omnes eodem modo sentientes hanc defendunt.

Porro ex his doctoribus Iudaeos plurimos praesertim sacerdotes non immolasse agnum eodem die quo Christus sed vespera sequentis diei feria 6. Christus dominus ea ipsa nocte qua traditus est celebravit pascha ut dicitur 1a Corinthiorum 11 v. 23. Sed quod idem est immolavit agnum prius quam pateretur ut ecclesia in canone missae recitat; immolavit enim agnum in vespera feriae 5. et passus est feria 6. At Iudaei non immolarunt agnum in vespera feriae 5. sed in vespera illius diei in qua passus est Christus quae fuit feria 6. ergo uno die ante ante Iudaeos Christus immolavit pascha et Iudaei uno die post Christum comederunt agnum. Probatur ex insigni loco Ioannis 18. v. 28. ubi dicitur: Adducunt ergo Iesum a Caipha in praetorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in praetorium ut non contaminarentur sed ut manducarent pascha. Ubi vides principes sacerdotes et Iudaeos noluisse intrare praetorium ut maculam legalem non contraherent quae impedirentur manducare pascha contigit autem hoc mane illius diei quo passus est Christus. ergo non dum tunc Iudaei sacerdotes comederant pascha et tamen Christus in vespera diei praecedentis

agnum comederat, ergo uno die post Christum manducaberunt agnum sacerdotes aliique multi videntur

Respondet sanctus Thomas quaest. 104
et alii plurimi sequuntur videri non fuisse ausos introire praetorium, ut ederent pascha hoc est panes azimos, quibus vesci illis diebus debebant. itaque ait per pascha ibi debere intelligi azimos panes. haec tamen solutio incerta est imo vero videtur falsa primo quia licet ipsi dies paschae dies azimorum dicantur tamen panes azimi numquam in scriptura sacra pascha appellantur neque complexus aliquid adeo potest. 2.

nulla lege cautum erat ut azimi panes non nisi a mundis manducarentur imo vero ratio persuadet adeo azimorum manducationem non requiri si immundi azimos panes comedere non poterant siquis enim vel culpa sua his diebus immunditiam aliquam contraheret nullo pane vesci posset quod est absurdum. hinc enim fieret leprosos seminifluos et laborantes fluxu sanguinis numquam pane vesci azimis hii enim perpetuo immundi erant Levitici 13 et 14 et cibos sacros vel sanctificatos comedere prohibebantur Levitici 22 v. 4. mulieres quoque omnes quae circa dies azimorum parerent hoc vesci non possent cum diebus quadraginta vel octoginta essent immundae Levitici 12 v. 2 etc. idem dicendum est de illis qui in istis diebus ex aliqua macula quae facillime contrahebatur manebant immundi Levitici 15 v. 2 et sequentibus et numerorum 19 v. 11 et sequentibus atqui vero hii omnes 7 diebus azimorum nec comedere nec in domibus habere poterant panes fermentatos sub poena mortis exodi 12 v. 15 et 19 et cap. 23 v. 7, cum ergo hi homines nec fermentato nec azimo vesci possent pane illis 7 diebus aut fame perirent aut sine pane cibo minus comedere cogerentur quae absurda sunt.

Tandem ex
nullo capite colligi potest panes azimos fuisse sacros ipsi enim non offerebantur Deo in templo sicut panes propositionis sed in privatis domibus comedebantur non tamquam sacrificia sed tamquam panes afflictionis deuteronomii 16 v. 3 neque Iosephus lib. 3 antiquitatum cap. 10 neque Philo ~~vel~~ de vita contemplativa inter aut cibos sacros panes ~~azimos~~ azimos computant sed inter cibos destinatos ad celebrationem festi. alii enim non erant sacri sed panes afflictionis

ut diximus, aqua siccile quis se liberare posset sic videbatur in mundum. Et Castr. clare quia alienigenae et advenae gentiles quibus non licebat comedere pascha seu agnum Exodi 12. v. 42 et 45 non poterant dicta azimorum vesci illo pane, quod azimo ibi cum quo manifeste significatur agnum paschalem re esse sacrum adamus esum iudicia erat requisita non vero panes azimos; quomodo enim advenae gentiles incircumcisi poterant et debebant azimis vesci si illi non nisi comedi manducari poterant;

Respondet vero argumento nostro a[b]ilensis ea parte defensor ergo quod alii plurimi recenti sunt per pascha in loco Lucanis non intelligi azimos panes neque paschalem agnum sed alia sacrificia quae illis 7. diebus azimorum offerebantur et pascha etiam dicebantur, quod vero paschae nomen aliis sacrificiis conveniat constat ex Deuteronomii 16. v. 2. et 20. paralipomenon 35. v. 7 et 8. in quibus locis vel sacrificia vel animalia immolata in diebus azimorum pascha dicuntur.

Contra tamen 2o. ratio in loco Deuteronomii 16. citato nomine phase non solum intelliguntur aliae victimae sed etiam et praecipue agnus paschalis qui de ovibus sive de secundis ut e in hebreo immolandus erat atque [illegible] istae aliae victimae eo ipso quod simul cum agni immolatione coniunguntur possunt aliquo modo vocare phase simul nomine seu denominatione ab agno paschali qui proprie dicitur phase et inter illas ipse praecipue immolandus recensetur. at vero in textu Lucanis voluit adversari nomine paschae nullo modo intelligi agnum paschalem sed solum alias victimas sine agno quod vero illo loco Deuteronomii per phase etiam agnus paschalis intelligatur patet ex verbis. Et immolabis de ovibus h[...] quod immolatur e[st] ovis seu[?] de ovibus 20. atque more quod sine dubio de agno intelligitur ergo agnus praecipue et cum eo simul aliae victimae intelligitur ibi per phase.

Similiter in citato loco paralipomenon aliae victimae pacificae dicuntur phase non quidem solae et seorsim ab agno sed quae cum agno simul coniunguntur et ex immolato agno vocabantur. [illegible] e phase seu paschae etiam illi victimae aliquo modo poterint dici phase quatenus simul cum agno paschali immolandae coniunguntur

itaque certum est hoc loco per phase non solas victimas sed agnum precipue et victimas in illo simul imolatas intelligi ut ibi patet v. 2. 13 et 26. ex his oferimo hoc agnum sole victime pacifice que in paschali solemnitate oferebantur nunquam dicuntur pascha vel phase nisi forte in eam quo inter illas victimas agnus paschalis imolandus conjungatur et tunc agnus simul cum dictis victimis dicitur phase ut iam probavimus adquin in textu Ioanis ti iudei conederunt agnum headem die qua xpus nomine pasche nulo modo inteligere teneri sed sole ille victime que imolande erant eorum et in altero die post mactatum agnum ergo ne id contra omnes scripture nostre areramus debemus dicere non imolare iudeos agnum heodem die quo xpus sed sequenti.

Contra 20. quia in illis heisdem locis abopositis doctoribus alegatis nec aliquis error ex improprio acceptione vocis phase oriretur statim restringitur ea vox ad solum agnum paschalem significandum ut patet deuteronomio 16 cap. 6. et 2 paralip. 35. cap. 13: Et imolaverunt phase super ignem pacificas vero ostias coxerunt in lebetibus. ubi expresse phase ab ostiis pacificis disgnitur. idem patet ibi v. 16. et 30 cap. 9 et 22 et 3. ex dre 2. cap. 2 et 18. ex quo constat tamen per phase non solas ostias pacificas sed precipue agnum paschalem inteligi. aliunde in illis locis datur fundum quod necessitat ad inteligendum per phase non solum agnum paschalem sed eciam alias victimas ibi nominatas at in textu Ioanis nulla victimarum pacificarum mensio, nullum que fundum quod continebat, per phase solas paschales victimas inteligere sine agno imolatas.

Contra 30 nam nomine pasche neque possunt inteligi olocausta in diebus azimorum oferri solita ex lege numerorum 28. cap. 29 neque ostie pacifice in heisdem diebus ex consuetudine priorum hominum oblate ergo solus agnus nomine pasche significatur. Anis dr. et nominis de olocaustis de a lege statutis certum est quia de olocaustis nil comedebatur sed cremabantur omnia levitici 2. cap. 6. quod vero neque ostie pacifice possint inteligi dr. qr nulas victimas pacificas de quibus iudei comedere poterant precipiebat lex imolare in diebus azimorum. quare numerorum 29. v. 39 postquam diposuit lex olocausta in diebus feriis oferenda subdit: hec oferetis domino in solemnitatibus vestris preter vocat-

et oblaciones spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in ostijs pacificis; si ergo pacifice ostie in paschali solemnitate spontanee erant, non precepte sequitur quod causa quare iudei non intraverunt in pretorium non fuit ut possent comedere ostias pacificas sed ut possent comedere pascha, id est agnum paschalem de quo comedendo preceptum erat in numeri 9. v. 13.

Contra ista dices tu quia illa verba Ioannis, et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur sed ut manducarent pascha significant obligacionem esse iudeis illis comedendi pascha et ideo ne ipsa re contaminati non possent preceptum illud legis servare noluerunt in pretorium introire, e omnino alioquin intrassent si preceptum comedendi pascha non urgeret. Sine ergo cum iudei essent infensissimi Christi ostes, et presertim sacerdotes et pharisei tamopere Christi mortem expeterent, et damnacionem illius a pilato procurarent non est credibile propter rem omnino voluntariam noluisse intrare in pretorium pillati ubi sine dubio commodius Christum apud tribunal presidis accusarent, et illius mortem extorquerent nam in pretorio erat tribunal presidis, et ibi pilatus examinabat dominum Ioannis 18. v. 33. et capitulo 19. v. 9. ad quid ut vidimus, esus pacificorum sicut et illorum oblacio erat res omnino spontanea, et que quolibet die fieri poterat: ergo propter esum pacificorum non timerent ipsi intrare in pretorium, et contaminari verentur propter esum agni. Sine preterea.

Sine preterea quia ut ex serie evangelistarum colligitur omnes iudei tam sacerdotes, quam populares non recesserunt toto illo die ascendere in templum ut offerent ostias pacificas sed tenaciter permanserunt sive postulantes Christi mortem apud presidem sive astantes crucifixioni domini apud calvarium. Luce 23. v. 18. 27. et 48: ergo racio propter quam noluerunt contaminari intrantes in pretorium non est quia volebant edere ostias pacificas debitis enim offerendis non curarunt sed quia volebant manducare agnum paschalem qui quia offerebatur ad vesperam habebant oportunum tempus, illud post Christi mortem manducandi.

Probatur nostra assercio nam Ioannis 19. v. 14. loquens evangelista de die et ora qua Christus damnatus est ait: erat autem parasceve pasche ora quasi sexta, parasceve autem

ē preparacio ciborum que diē sabbati praecedit quare parasce
be pasche idest ē quod pridie pasche ergo illo die et ora
die antecedente ad vesperas agnum comedarat: ergo non eodem die christus
et iudei pascha celebrarint.

Respondent oppositi doctores parasceb
pasche non intelligi pridie ante pascha in quo cibi preparan
tur ad diem solemnem pasche sed pridie ante sabbatum
ut patet Marci 15. c. 42. Ioanes vero vocabit illum diem
parasceve pasche quia dies illa parasceves inciderat in festo
paschalia nam intra 7 dies azimorum opus erat ut esset ali
qua feria sexta idem parasceve que propterea parasceve pas
che vocabatur. hec solutio ex eo fit probabilior, quod nunquam in
venitur in scriptura pascha habere parasceven. semper enim
parasceves adiectabatur sabbatum unde sensus verborum Ioanis erit
ita: erat parasceve sabbati, que parasceve inciderat in festo
paschalia seu erat parasceve festivitatis paschalis

Oppono
licet ego libenter concederim pascha ex se non habere para
sceve contendo tamen Ioanem per parasceve pasche intel
ligere pridie ante paschalia. quia sensus quem adversarii
accommodant verbis Ioanis quod scilicet erat parasceve sabbati
que inciderat in festo paschalia nimis durus ē, non si festum
sancti Ioanis baptiste pridie festi corporis christi celebraretur
inepte appelaremus diem illum vigiliam Ioanis baptiste, non quod
vigilia esset festi divi Ioanis sed quod esset vigilia corporis
christi que inciderat in festo divi Ioanis: ergo pariter licet para
sceve inciderat in diem pasche inepte tamen omnino diem
illum appelaremus parasceve pasche

Contrario. ideo Ioanes po
suit illa verba: erat autem parasceve pasche, ut declara
ret in quonam speciali die christus damnatus et crucifixus
fuit adeoque iuxta sensum, quem dant adversarii istis ver
bis Ioanes non declararet: ergo ille sensus admittendus non ē. Mi
nor probatur nam ut illi doctores aiunt parasceve pasche vocatur hec
feria 6 sexta que incidebat in festa paschalia in uno
scilicet ex septem diebus azimorum. ergo si parasceve incidebat
in die 2a. vel 4a. vel 6a. azimorum dies ille vocabatur parasceve
pasche, incidebat enim in festa paschalia, si autem
tale nomen intelligi potest de quolibet die azimorum

qui incidebat ante sabbatu: q̃o Iuanes bocans diē illum inquo crucifixus ē dominus paracebe pasche nullu determinatu diē declararet sed confuse unu exqz diebz azimoru quod manifeste ē contra intentū Iuanis. 54

Contra 3o quia cu Iuanes speciali nota diē illū solet exprimere sine dubio illū pasche diē apelaret sitalis erat manifestū ē enim hac apelacione multo melius singularē diē significare quā nomē paracebes. et quidē sidiez erat pasche mirabilē magis atendise innuet ut alios ebangelistas sed paracebē que dies solemnis esse n erat quā ad diem pasche solemnissimū. solet enim dies alicuis denominacio aprincipaliori significato seu abinsigniori facto inilla euenerit accerari. nam qz si aliquis debet exprimere aut narrare insigne aliquod Factum quod inde natibitatis dominicon tigit n diceret tale factū contigise in feria quinta vel 6. omnio die natibitatis. sed potiz diceret contingise indie na tibitatis domini, nec omnia feria, nec numero reconsita. unde Iuanes in suo ebangelio que des sobserbans solet quidē narrare facta alliqua contigise in talli vel tali die festo, ut inqua feria contingerint hec referre n solet ut patet cp.10. v.23. cp.4. v.45. cp.7. v.37. et cp.10. v.22. solet eciā sabati menscione frequentem facera. at paracebes aut aliarū feriarū nus quā nisi hoc loco. et quis credat hoc loco omiso insigni festo pasche sed solā feriā sextā naracione contexuise, contra suū perpetuū usū maxime cū dies singularē speciali nota designare contendit.

Dices siparacebe tantū erat sabati et n pasche ut Iuanes diē illum apelabit paracebe pasche. Rdo. ita nominase ut lector uno berbo intelligere, et diē et domina de et diem mensis inquo pasus ē xpus cu enim eo anno festū pasche incideret insabati ut postea dicam apelando diem pasionis xpi paracebe pasche declarabit diē illū ese feriā sextam quia erat paracebe et simul esse decimā quartā mensis quia erat pridie pasche, ac proinde declarat sequentem diem fuise simul sabatū et pascha, nā licet paracebe proprie preparacionē significet quia tamē hec ciborum preparacio debebat fieri uno die ante sed pridie sabati a Exodi 16. v.22. ideo illa box recte translata ē adsignificandum idem quod pridie ante comedo. autem diez ille paracebes

fuerit Cuma et sequenti dicam.

ui e dominus n erat dies ea azimorum D. 30 dies illa in qua crucifix
-ergo in vespera antis diei n immolarunt agnum Sacerdotes atque
iudei, quem admodum immolabit xpus. Ans. Dr ex verbis Joannis 19. ubi
iudei ergo quoniam parasceve erat ut n remanerent in cruce cor
pora sabbato C erat enim magnus dies ille sabbati) rogo
verunt pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. ex
quibus verbis patet propter festivitatem sabati vim fuise iudeis
aut illicitum aut indecens ut corpora manerent in cruce
ergo multo magis illicitum aut indecens illis visum fuiset
est ipso die sabbati xpum et latrones crucifigere. atqui quod
ad celebritatem attinet multo maior erat celebritas prime diei
azimorum quam celebritas sabati sicut multo maior e
apud ~~xpm~~ cristianos celebritas nativitatis domini quam
pre dominici. sive quia illa dies semel celebrabatur in
anno sabatum saepe, sive quia concursus populorum propter
illam festivitatem accedebat in ierusalem n propter sabatum
ideoque sacrificia magis continua erant eo die quam in
sabato signum evidens in populo israel multo magis festivo
est celebrem esse diem illam quam sabatum ergo multo magis
visum est iudeis illicitum et indecens xpum et latrones in tante
celebri festo crucifigere.

Nam licet in sabato n liceret cibos prepar
re vere vero in die prima azimorum ac proinde quantum ad bac
cionem ab operibus et cibis ineo excederet sabatum tamen
quantum ad celeritatem diei celebritatem et convivia sive dulcio
festum illud sabatum excedebat. Unde pilatus n propter sabba
tum, sed propter diem solemnem pasche vinctum unum
dimittere solebat Joannis 18. v. 39. et Mattei 27 v. 15. et quia
dubitat temporibus ecequie et thoris maiori gaudio leti
cia et solemnitate celebrata paschata quam sabbata ex
vide 10 paragrapho 30. et 35.

Respondent 10. Suares et Basquez
manere corpora in cruce die sabati ex se n fuise prohi
bitum sed allia de causa id decens n fuiset nempe quia deu
teronomii 21 precipiebatur ut eodem die corpora damnatorum
de patibulis tollerentur. contra tamen quia illa lex deu tero
nomii 21. v. 23. in casu nostro locum habere n potest. Latai
quidem erat illa lex prouilli qui a iudeis damnabantur

ē ante cerebi xpm dominum more romanorum et aromanis seu heorum prende pilato fuise damnati 95
Pilatus enim tulit in heus sentam crucifixionis fuit
vero illa iudeorum lex cui pilato gentili romanorum legibus
iudicante.3 gentiles enim corpora damnatorum in cruce
relinquebant quo usque vitam finire et lacera discerta que
fuisent ab o[illegible] et feris. ut tradit Lipsius Lo. 20 de cruce
Ca. 22 et 23. sic santus Andreas agentilibus crucifixus legimus
in heius istoria triduo in cruce pependisse, sic gabaonite
qui ebrei n erant corpora filiorum sauli diebus multis in
patibulis reliquerunt 2. regum 21 v 10. similiter decernebat lex
ut flagelatio quadraginta verbera n excederet et ite ut flage-
landus in terra prostratus[illegible]. deuteronomii 25 v. 2. et 3.
et 2a. corinthiorum v. 24 nil horum obserbatum ē in xpo quia n a iu-
deis sed a gentilibus romanorum more flagelatus ē : go supertiream
ē illa lex deuteronomii de presenti causa. Unde propter
illam n rogaberunt iudei pilatum ut corpora ante sabatum
de cruce tolerentur, sed quia illis indecens erat quod in die celi
[illegible] et fisibo damnatorum in cruce corpora cernerentur ut iuaris
clare manifestat
hinc magis meum argutum confirmo nam quod
corpora in cruce sabato manerent aut quod de cruce sabato sole-
rentur n spectabat ad iudeos sed ad pilatum, neque in eorum
potestate erat sed in potestate pilati. Unde licet die sabati
de cruce tollerentur n propterea a iudeis violaretur sabatum nam
id n attigisi nec heorum manione sed a gentilibus iam solum precipi
dio gentilis peragendum erat. quod tamen n obstante rogaberunt
iudei pilatum ut ante sabatum de cruce corpora tollerentur eo solum
quod indecens illis visum fuit in tanta celebritate corpora in
cruce manere : go multo magis curasent ut xpm et latrones hora
sexta b. crucis n affigerentur si nisi[illegible] in dicit festum pasche, tum quia
in eorum potestate fuit dominum crucifigere cum ipsi nolentem
presidem coegerint. tum quia sine dubio ipsi violabant diem
festum xpm accusando et pertinaciter [illegible], tandem quia
multo magis indecens erat ut corpora in cruce ponerentur
eo die tan celebri
Respondet deinde suarez iudeos antequam xpm
interficerent nil de dei festi solemnitate fuise sollicitos dum
modo mortem accelerarent postquam vero xpm iam crucifixerant re-
ligione dicit festi simulare. contra tamen, nam n adeo de xpi morte

erant sollicite videbant utique ipsius privatæ interficere statim atque abuerint, hæc in sua potestate, necne necessarium illud publice mortis genus in opprobrium tanta solemnitatis indicere. Addicas voluisse ut Xpus crucis mortis subiret primo sed etiam erat magis infame ut uno vel altero post Mater diem in cruce pendens maneret: ergo id etiam procurassent, ne ipsis timuisse indicens ut corpus domini maneret in cruce die sabati propter festi onorem et legem: ergo magis ipsi populi procurarent quando hæc inter privatos parietes poterant occidere, denique illa ratio quantum Iudæos latrones vult morentur abest ut statim dico

... nostrum argumentum quia hæc loco citato ait Iudæi diem sequentem illum in quo Xpus crucifixus est non solum fuisse sabatum sed etiam magni aliquem diem, erat enim inquit magnus dies ille sabati quasi dicat non solum erat indecens ut corpora manerent in cruce die sequenti propter sabatum sed etiam aliunde inde censerat propter festi diem occurrentem in sabato ex quo illud celebritatem et magnitudinem annuebat; hoc autem non potest intelligi de alio, quam de primo die azimorum qui ex se celebris erat qualis secundus et tertius usque ad 7. non erant, ac proinde Iudæos istis excusarent indicens corpora manere in cruce neque erat illicitum hæc de cruce deponere: ergo dicendum est initium diei sabati incidisse festi azimorum adeoque vere diem magnum appellari. Non enim dies festivitatis celebres dies magnos vocare ut ... sabata vero nuda nunquam sic vocat

Cr. 4. et amplius ...
... argumentum roboratur nam si Xpus hæc die cum Iudæis die pascha celebrabit, et dies primus azimorum festi utrique communis fuit sequitur Xpus in solemni die azimorum fuisse crucifixum: sed hoc est falsum: ergo et illud. Minor probatur quia credibile non est Iudæos qui se conservatores legis iactabant ausos fuisse accusare, ...nare, ac torquere Xpum et crucifigere Xpum in solemni die azimorum, namque quod hæc opera prohibita illo die essent colligitur exodi 12. v. 16. et patet ex facto exodi actorum 12. v. 4. et ex Iosepho l. 20. antiquitatum c. 4 ubi Iudæi conquiruntur ipsius Agrippæ ... damnata per calumnia exactorum iudicibus festi: darent. statim

dicat veH. galib. vero grabante nos repetitis diebus adiudicia et adveramonia non necessaria nos pertrauent preconteme lia religionis quam nos colere cognoscunt. idem docet Ep. 10. philo quoque iudeus lo 3. de vita moisis loquens de illo qui colligebat ligna die sabati numerorum 15. v. 33. ait visum fuisse aliquem quantulis ssontem publica sententia interficere ideoque illius hominis supplicium in alium diem dilatum fuise ait.

~~Dices~~ Dices si iudei eadem die cum xpo pascha manducasent et eo die quo xpus mortuus est festum azimorum agerent non potuiset ausus Ioseph et allii qui ipsi operam dabant xpum de cruce deponere et se pelire quia iuxta illius temporis traditiones illicitum reputabatur. deinde non potuiset mercari sindonem ut xpum sepeliret neque potuiset nicodemus emere unguenta ut eum ungeret sicut fecise legimus Marci 15. v. 46. et Ioanis ~~de~~ 19. v. 39; quia in die festo nil vendebatur nil emebatur imo neque emi poterat ut clare patet 2. Esdre 10. v. 31. ubi sic inquiunt iudei populique terre qui important venalia et omnia ad usum per diem sabati ut vendant, non recipiemus ab eis in sabato et in die sanctificato vide ibi Ep. 13 v. 16. deinde illicitum erat diebus festivis portare aut aliquid de loco in locum transferre ut patet ieremie 17. v. 21 et 27, unde nec ministri posent angariare simonem ut tollerent crucem xpi Matei 27. v. 32. nec qui sepelierunt xpum poterant advolvere magnum illum lapidem ad ostium monumenti ibi v. 60. ~~et~~ denique adeo dies festi tunc observabantur ut philo in legatione ad caium dicat: nobis in sabato nec dare licet, nec accipere.

Conf. neque pie mulieres que xpum sequebantur ~~et~~ nec admonumentum quidem irent nec xpum ungere voluerunt, sed sabatum siccarant matei 27. v. 62. et luce 23. v. 56. ibi: subsecute autem mulieres, que cum eo venerant de galilea viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus eius. et revertentes paraverunt aromata et unguenta, et sabato quidem siluerunt secundum mandatum. vide hic manifestum discrimen inter diem illum quo xpus mortuus est et sabatum; die illo ierunt ad monumentum mulieres, emerunt quoque et paraverunt aromata nil horum licebat facere in sabato, nec in festo, neque ipse quidem in sabato hec facere ause sunt: ergo dies ille quo xpus mortuus est non erat dies festus. quod autem quantum ad hoc

dies festi et sabbati equiparantur patet. tum ex 20. Ebre et
v. 32. citato, tum quia inter diem 1m azimorum et sabbati
hoc solum quantum ad quietem intererat, quod die illa
licebat cibos parare quod sabbato non licebat quoad alia
vero opera eadem ratio est de illo ac de die sabbati exodi 12
v. 22

Dico 6. Joannis cap. 13. v. 2. ait Christus dominus non solum agnum
comedisse sed etiam lavisse pedes discipulorum instituisse Eucaristiam
et magnum sermonem in cenaculo predicasse ante diem
festum pasche. que omnia post occasum solis facta con-
stat Joannis 13 v. 30. consideres autem in quo Christus crucifixus
est feria 14. azimorum seu festum pasche non diceret Evange-
lista hec omnia peracta ante diem festum sed ipso
die festo paschatis. cum enim Hebrei ab occasum solis suos
dies festos inciperent Levitici 23. v. 32. nox diei 14. cor-
rumpit diei 15. si festus dies iste erat ad quem hec que illa
nocte facta sunt non iam ante diem 15. sed in ipso die 15
proinde in die festo pasche facta dicerentur. quod vero
quidam dicunt diem festum non usurpari pro ipsa festivitate
sed pro die quem vocant naturalem seu artificialem
qui erat pars festivitatis, et ab ortu solis incipiebat non
video abesse fundum in Joanne ipse enim solet diem festum
pasche pro ipsa festivitate pasche que incipit ab occasu
ni intelligere ut patet cap. 4. v. 45. et cap. 12. 55. et 56. Itaque
que pascha iudeorum et diem festum pasche procedentem
diem usurpat ut etiam patet cap. 20. v. 13. et 23. et cap. 6.
v. 4. illis verbis: erat autem proximum pascha dies fes-
tus iudeorum, sensus ergo illorum verborum Joannis ante diem
festum pasche est Christum agnum comedisse lavisse discipu-
lorum pedes et instituisse Eucaristiam antequam inciperet
pasche solemnitas vel pro die ante solemnita-
tem pasche iudeorum.

Dico 7. ergo dies 15. azimorum eo anno quo Christus
mortuus est non fuit sabbatum sed dominica dies: ergo dies 15 azi-
morum non potuit esse feria 6. ac proinde Christus non est passus in
die festo azimorum neque immolabit agnum eadem die quo
Iudei. Probatur quia a die secunda azimorum in qua offerebatur
manipulus spicarum usque ad diem pentecostes numerabantur
dies 49. sicut dies pentecostes erat 50. post diem 2am azimorum
ut constat Levitici 23. v. 15. et deuteronomii 16 v. 9. hoc autem

esse n̄ poset si hoc anno quo xpi mortis dies 21. azimorum
incidisset in sabbato: ergo n̄ incidit. Minor p̄bat̄ q̄a anno mortis
xpi dies pentecostes incidit in dominicam qua spiritus
sanctus descendit actorum 20. v. 2. oportuisset ergo ut dies 21. azimo
rum a quo dies 50. computabantur, etiam incideret in domini
cam n̄ in sabbatum, a die enim sabbati usque ad dominicam pe
ntecostes post 7. ebdomadas n̄ numerantur dies 50.a computa
tis extremis sed 50. eorum. huic argumento varie respondere
solent illius tamen solutiones temporis angustia perm
impugnare omitto. Quaeritur quid causae fuerit cur iudei uno
post xpum die agnum immolaverint

CAPVT 4

Quid causae fuerit cur iudei uno post xpum die agnum immolaverint.

Nostra sententia ac demum explicata maxime urgueri potest ex eo quod nulla apparet causa propter quam iudei et maxime sacerdotes et pontifices agni immolationem in diem 15. primi mensis ad vesperam reservaverint. hoc enim manifeste videtur n̄ solum contra legem sed etiam contra consuetudinem perpetuam iudeorum. ut ergo admitti possit haec paschae die 15. celebratio debet illius causa probabilis afferri, quam si reddiderimus nostra sententia solide stabilita manebit.

1o. ergo aliqui sentiunt ideo iudeos in sequentem diem post xpi agni immolationem transtulisse quia in nocte diei 14. occupati circa xpi comprehensionem n̄ potuerunt mactationi agni vacare; quod quidem n̄ de omnibus iudeis intelligitur sed de principibus sacerdotum pharisaeis scribis aliisque templi ministris. ita S. Chrisostomus homilia 84. in Matheum. et theophilactus in ioannis 18. cirillus lib. 12. in ioannem cap. 20. et alii.

hec ratio probabilis quidem est et dupliciter tamen capite mihi est suspecta. 1o. quia quamvis iudei solliciti erant de xpo occidendo n̄ deliberarunt tamen illum ea nocte comprehendere quousque iudas proditor exivit de cenaculo ut traditionem expleret, exivit autem iudas post cenam agni ioannis 13. v. 30. ac proinde sicut iudas quamvis de traditione sollicitus agnum comedit, ita illi iudei quamvis erant de comprehensione solliciti potuissent aliquibus horis ante xpi comprehensionem agnum immolare. 2o. et maxime quia si propter illam causam comestionem agni hac nocte praetermisere

ñ potuissent illud sequenti nocte imolare sed debuisse sequenti mense die 14a id peragere ut preceptum erat numeros 9. v. 10.

2o. allij dicunt post exilium babilonicum statutum esse ut nunquam primus dies azimorum in feria 6. obserbaretur, sed si inter dictam luna 14a. in feriam q. incideret imolatio agni in lunam 15. et dies festus in lunam 16. seu in sabbatum transferretur. hoc autem sic statutum fuit ne duo dies festi continenter unus post alium sequerentur, quod populo grabe erat cum ñ possint in festis emere nec bendere nec mortuos sepelire nec allia eius modi opera facere si labor multis requirebatur. hanc tradicionem excede olam si cronologia ebreorum referunt paulus origenius et iansenius. cum ergo eo anno quo xpus mortuus est luna 15. seu dies festus pasche in feria 6. incideret fuit festi celebritas in sabbato sequens translata, et pascha, in nocte lune 15. imolata a iudeis iuxta suas tradiciones, a xpo vero luna 14. iuxta legem. ita auctores ere cres quod q. 30. nostra sexta alegabimus idemque quod ad translacionem diei azimorum in sabbato docet rupertus abbas in cap. 26. mathei

Sed omnis contra tradicionem istam et festorum translacione multa faciunt que illam reddunt credibilem ... nam eo ab ipsis rabinis improbatur, nam rabi abenezra in cap. 23. lebitici ut refert galatinus afirmat hanc tradicionem ñ solum ñ fuisse ab initio, sed neque ... tempore quo fiebat talmud quod post tempora sancti ieronimi compositum est idem ex rabi mose maimonide docet ... rabi isac avarna, in libro achilahe isaac seu legacionis isaac qui pars est talmud afirmat aliquando in sabbato manipulos offere teste cardinali toleto oportuit ergo ut in feria 6. ocurreret dies 1a. azimorum. Iosephus quoque libro 3. antiquitatum cap. 10. refert tempore suo eam festum pentecostes proxime post sabbatum incidisse, duo ergo dies festi immediate unus post alium in iure erant apud ebreos tempore xpi.

2o. sancti patres arguentes contra ereticos qui dicti sunt quatuordecimani seu paschalitae qui contendebant pascha nostrum celebrandum esse in eadem luna 14a. martii in qua a iudeis celebrabatur, dicunt eosdem solitos fuisse cum iudeis celebrare pascha 14a. luna marcii quocumque die ocurreret ebdomade sibe in feria q. sibe in sabbato,

ribe in dominica 2o. ita expresse docent S. epiphanius, eresigo. 54
Et 70. Ambrosius epistola 83. Augustinus Lo. de heresibus go. 29 en
tebis lo. 9 istoria go. 22, S. Isidorus Lo. 8. originum go. 9 et allij. ex quo
clare constat iudeos ante tempora concilii niceni in quo
hec controversia difinita et eresis damnata e. atque ulla hora
Catione hoc festum et allia celebrare in qua quaque die et doc
madane introduxerunt, presertim quia ex hac heade apr docti
na constat solitos fuisse iudeos, et nobilis cum illius ereticos in
decem anos die dominica pascha unquique sui celebrare
in dominicam luna 14. incidebat, unde iudei feria festum
azimorum agerent go insequenti et dominade duos festos continuos
observare debebant neppe sabatum, et 2m diem azimorum
que in dominicam incidebat et nea ab omni servili opere
vacare tenebantur.
Tande consuetudo illa transferendi festos
oresta et legitima fuit ut pote a sanctis viris tradita
neque xpni neque iudei ulli adea facile residerent. si
cut et placuit et cristianis celebrare festum sancti
Mathie apostoli die 25. frebuari in ano bisextili, nam
quamvis allis anis die 24 peragatur tamen qdo anus
bisextilis e. legitime in diem sequentem transfertur. sigo
pari rone qdo festum azimorum, incidebat in feriam
2. legitime transferebatur in sabatum nullo modo xpni
ab hac consuetudine legitime introducta recederat ne ulli
scandalum iudeis prebere nol ne iudei et pontifices oc
casionem calumniandi inde assiperent. ac istius festorum
translatione ut historia testata allia mia dificultatis
solutio, intelligenda e.
Ego vero ut mea sentas declarem
suppono 1o. post reditum de captivitate babilonica initatos
fuisse ebreos lunares menses et anos solares quod ad cele
britates festorum attinet ut patet ecclesiastici 43. v. 7. inci
piebat autem lunaris mensis a novilunio seu a die con
iunctionis lune cum sole, ideoque cum agnus paschalis imola
ndus esset die 14. 1. mensis ad vesperas in lunari mense et ano
in quo labatur luna 14. propinquiori verno equinoccio itaque ut
constaret quenam esset luna 14. prius constare debebat de vero
die nove lune nam a novilunio ut dixit dies lune reputabantur
Suppono 2o. esse valde incertum et irregularem lune motum incelum

eo quod celestis heis circuitu, modo paucioribus modo pluribus diebus absolvatur hinc certas et veras neomenias sive coitum lunae cum sole scitum, aut nostri luminum neque visione deprehendi perspectivo ... propter frequens mobilium neque ullo ~~cyclo~~ circulo ipso representari propter heis inequales et varios cursum, hinc ~~ea~~ varijs factum est ut luna quae ad aliquibus creditur 29 ab aliis dicatur trigesima, ab allis 30. ut docet victorius in prologo paschalis canonis parag. 63. dicens hinc accidit, quod lunaris ipsa dinumeratio ita ~~multis~~ cultoribus est variata sentitur ut cum isti ag. ne ardes calendis januarii lunae primae pronunciens, alij trigesima cum multi et provenire contendant. hec ipsis prosequitur parag. 69. et multis ostendit clavius in apologia calendarii lib. 20. cap. 6.

Synnonus 30. et hoc maxime observandus est antiquos ebreos ante antichristi tempora neomenias suas biduo celebrasse. cum enim neomenias seu diem primum mensis celebrare tenerentur numerorum 28. v. 11. in die non contenti uno die duos sibi invicem succedentes colebant, nempe ultimum mensis precedentis, et primum sequentis, et hos duos dies quando ad celebritates neomenias vocabant. hoc ita observatum fuisse etiam ante xpi tempora probari potest 10. quia cum verum novilunium quo precise die contingeret plerumque sciri non potest. iudei in hac re observantissimi ut quasi minimum a celesti neomenia recederent duos hei festos indulgere dies utissimum arbitrati sunt. hoc ex antiquissimis ebreis tradit Iosephus Scaliger lib. 3. canonum isagogicorum pagina 260. dicens ut veterrimi magistri docuerunt dicunt luna procedit aliquando tardius, aliquando velocius propterea in mensibus plenis tam trigesima dies quam neomeniam sacras habebant neomeniam quidem ex ordine trigesimam vero diem propter neomeniam quia incertum erat an in trigesima neomenia visibili luna renovaretur, quia igitur trigesima, et neomenia propter dubiam lunae continuabantur propterea ambae sacrae erant. hec scaliger. et dionisius petavius lib. 20. de doctrina temporum cap. 27 ex iudeorum libris tradit neomenias primi mensis olim etiam in palestina biduo solemnes fuisse.

2o idipsum probari potest ex eo quod non tantum hodierni iudei hunc morem celebrandi biduo neomenias observent quod certum est sed etiam antiqui ante xpi tempora ad hoc

Probandum ē illustris locus oracii postea Ca. sermonum i sapi
ra 9, quo fuscum Aristium iudeum familiarem suum ita secum
colloquentem induxit. Oracius fuscus
Ora. Certe nescio quid secreto velle loqui te, aiebas mecum
f. memini bene sed meliore tempore dicam. odie trigesima sabbata
vin tu curtis iudeis oppedere ?

hunc locum ut intelligas
observa magnam rome iudeorum multitudinem tempore augusti
cesaris fuisse imo et tempore iulii cesaris, ut constat ex
suetonio in iulio cesare po 84. iosepho lib 14 antiquitatum po 12
dione lib 36. tacito anali 2. et aliis; sed omnium maxime id docet philo
in legacione ad caium ubi non solum multa biblia iudeorum
rome fuisse ait sed insuper sinagogam seu proseucam trans
tiberim abunde narrat.

Inter hos igitur iudeos numerandus ē iste fuscus
aristius poeta oracio percarus, hunc porro oracius sibi die altero
circa sexte heedem occurrisse canit: quarta iam parte diei prete
rita, id est tribus ante meridiem oris, unde intelligimus fuscum ad
iudeorum suorum sanagogam, que trans tiberim erat, festinasse ad
matutina neomenie solemnia, ideoque ut se sicius ab oracii
colloquio expediret eo die tricesima sabbata esse obtendit id est
neomeniam quispiam festum nam romani et greci sepe per
sabbata quosvis dies festos iudeorum accipiunt scripsit autem
hanc satiram oracius 40. annis plus minus ante xpi passionem
constat ergo ex hoc loco eciam ante xpi tempora diem trige
simam mensis fuisse a iudeis observatam propter seque
ns neomenie festum ac proinde biduo a iudeis neomeniam
observatam.

Quod autem oracius ibi per tricesima sabbata
neomeniam intelligat docet vetus oracii interpres acron
dicens: tricesima sabbata iudei neomenias dicunt; omnia
per sabbata iudei numeros appelant lunares. idem docent
fonius in salmo 80. v.4 serarius in 4. regum 20. et scaliger
lib 3 de emendacione temporum et lib 30 canonum et racio
desuper clara, nam cum sabbata hec seu festa non in genere sed
tricesima specialiter appelentur, neque racio aliqua sit
cur iudei mensis sui sibi lis tricesimam diem servare
abnuerint, relinquitur hunc diem festum ad biduanam et immedia
tam neomeniam necessario referendum, propter incer
tam oram nove lune, que sepe tricesimo a bibli mensis die

Macabeorum 15. v. 37. quod explicit iure adeo antiqua erudit
illi Hebrei post ad n[ostr]i veniendam duplicem lunam 14. ac celebrit
agni paschalis destinatam, sic ut in una ab uniis in altera ab aliis
immolaretur agnus

39. ex sancto epiphanio heresi 51. ubi postquam dixit
falso quidem Christum celebrasse pascha feria 3. biduo ante legitimum
tempus, sacerdotes vero iudeos uno die post Christum addit haec verba
ad nostram sententiam accommodata: Ceterum hebdomada illa feria 3. ad by
operam comprehensus est quae erat luna 12 nocturna 16. calendas
aprilis. 4. feria hebdomadaque luna 12. nocturna 15. calendas
5. feria vespertina diurna nocturna vero 14. 14. calendas aprilis
Paraceve 14. 15 nocturna 14. calendas (legendum est 13.) aprilis sa
bati 15. nocturna duodecimo calendas aprilis. ideo locum istum
epiphanii difficilem esse et fortasse emendationem potius quam inter
pretationem requirere ut gesleru, et petavius et vucherius agno
cunt, semper tamen sententiam nostram valide confirmat, statuit
enim duplicem diem lunae 14. nempe feriam 5. et feriam 6. ve
ut quae primum 14. iudaici cycli lunam, atque in agni cena
respondeat sibi duo ut putat ea praebentibus cum feria 5.
porri sacerdotibus vero et fariseis posteriorem lunam 14. observando
quae in feria 6. incidebat. pro hac hebdomada sententia stant ut videtur cum
tolus alexandrinus in canone paschali quem vucherius edidit pagi
na ~~144~~. et sanctus anselmus, in caput 27 matei cuius verba refer
re vacant.

40. id ipsum iudei odierni observant dicentes se ita a ma
ioribus accepisse, nempe a nostra ut plurimus testatur paulus middelburg
gensis superacitatus dicens: animadvertendum est quod post secunda
migrationem babilonis omnia legis festa solemnia quae lunae erant
consecutis duobus diebus continuis observabantur. qua de re
ne iudei in solemnitate festi paschalis celebranda errarent
statuerunt festum pascha duobus diebus continuis observan
dum esse, ut si forte in uno erraverint commissum errorem
in altero emendarent. hos autem duos dies pro uno compu
tabant sicut ac tempestate faciunt romani in observatio
ne bisexti qui iuxta cesaris constitutionem, quarto quo
que anno duos dies appellatos bisextos pro uno computant
quin immo ut inquito senatus iuris consultus. siquis natus
est 6. calendas martias nihil refert utrum priore an pos
teriore die natus sit cum in illo biduum pro uno tantum
die habeatur, et uterque eorum vocatur 6. calendas martii

eodem modo duo festa paschalia ab iudeis tunc observata 62
pro uno die computarentur, et duobus diebus continuis luna
dicebatur 14 a Petavio ille et deinde refert testimonium Rabi Saba
et aliorum iudaeorum. eadem observabit Herbarsius in chronologia
nobis cap. 277. Iansenius quoque cap. 128. anno mortis Christi du-
plicem lunam 14 agnoscit licet propter festorum translatio-
nem quod supra vidimus. Bucherius vero absolute nobiscum
sentit.

Quaeres an dies 15. azimorum qui festus erat seu an
luna 15 etiam duobus continuis diebus observaretur et similiter
dies 21. seu luna 22. et alii solemnes dies iudicii iudeorum
Pro paucitate supracitatum idque affirmare de omnibus
festis ebreorum, quae a luna cum pendebant, quaelibet
videntur fuisse omnia praeter Sabbata. Hoc ego sic explico, ut
quoad sacrificia seu olocausta a lege statuta in diebus
festis offerenda et similiter quoad epula et convivia in diebus
festis fieri solita, numeri 10. v. 10. et Ester 9. v. 27. duo con-
tinui dies dicerentur festi; quod attinet vero ad omnimodam
vacationem ab operibus servilibus non duo sed ultimus tantum
eorum qui a die 14. mensis ducebatur erat festus et colendus.
Neque hoc mirum, multi enim dicunt neomenias
apud ebreos fuisse quidem solemnes quoad attinet ad
sacrificia specialia a lege statuta, quoad attinet vero
ad vacationem ab operibus servilibus non fuisse diem festum.

Ratio vero cur illud affirmetur est quia duplex dies 15. solem-
nis et festus non potest concedi eo anno quo Christus mortuus est
vidimus iam supra feriam 6. in qua crucifixus est dominus non fuisse
observatam quantum ad vacationem ab operibus servilibus
atinde dies prima post sabatum seu dominica resurrectio-
nis observata non fuit ut constat Lucae 24. v. 1.; solum ergo sabatum
observatum est et in eo solo eo anno celebratum fuit festum solemne
azimorum. Idem dicendum verius de aliis solemnitatibus fuisse
quidem biduo observatas quantum ad olocausta a lege
statuta in festis quae in duobus continuis diebus offerebantur.
non tamen fuisse biduo observatas quantum ad vacationem
ab operibus servilibus; maximum enim gravamen populo
impositum esset ex mensium lunarium observatione, si tot
diebus ab operibus servilibus abstinere tenerentur.

Adnotandum vero

intentum de duplici die 14 imolationis agni convincendum satis est admittere dies festos et solemnes gemina celebritate peragi solitos quantum ad sacrificia et alia que opera servilia non impediebant qui cum agni paschalis imolatio fuerit sacrificium, speciali die a lege statutum oportuit ex hac doctrina gemino die lunari 14. imolari uno die ab unis alio die ab aliis. priorem delegit Christus cum multis aliis ut credo iudeis posteriorem sacerdotes pharisei atque templi ministri et hinc posteriorem excipiebat dies festus azimorum seu dies 15. qui revera 14. erat a die ipsorum docto calculo * Notare vero oportet a die 14. ad vesperam quo imolabatur agnus tempore esus azimorum usque ad diem 21. inclusive per 8. dies unus siquidem dies azimorum additus fuit propter geminam diem 14. et tamen habetur cum precedentibus non cum azimorum non erat res que opera servilia impediebat, ac proinde sicut una dies 14. additus fuit ita unus dies azimorum additus fuit.

Hinc constat in die 14. azimorum qui incipiebat ad vesperam illius diei 14, Christus comedit pascha. Propter hanc quo forte rationem iosephus lib. 2. antiquitatum cap. 9. alias 23. ait celebrari a iudeis 8 dies azimorum cum tamen in lege 7 tantum sint, sed hoc ita componitur dies naturales azimorum tempore Christi 8. erant propter geminam pasche diem: civiles vero, quos attendebat lex tantum 7. quia duplex dies 14. pro uno die civili computabatur. sic licet februarius anno bisextili habeat revera dies naturales ~~viginti novem~~ 29. tamen per decretum iulii cesaris et ista computatione romanorum nunquam habet dies civiles plures quam 28. quia duo dies bisextiles pro uno computantur et uterque vocatur 6. calendas martii ut docet Paulus Middelburgensis supra dictus cap. 7.

Solvuntur opposita argumenta.

CAPUT 9

Solvuntur opposita aliqua argumenta

Contra nostram sententiam hoc modo declaratam nil efficacie habere videntur argumenta illa que contra alios modos hanc declarandi fieri solent et possunt. nil ominus ut horum solutione magis dente nostre probabilitas elucescat hec proponam et solvam: Dicis primo. ex nostra sententia sequitur Christum

re vera celebrasse pascha luna 13 ac proinde comedit ad
sententiam grecorum quam supra reiecimus. sequela patet quia
pharisei et sacerdotes ut diximus celebrarunt pascha luna 14 nume-
rando diem a primo die mensis, christus autem agnum immo-
labit uno die ante iudeos ergo immolabit agnum luna 13.

Pro dicendo christus immolabit pascha luna 13 civili nego
naturali transeat, nec omnino etiam negari poterat, docet
enim paulus burgensis anno mortis christi verum novi
luminis contigisse ultima die mensis martii hora 19 ex quo
sequitur veram naturalem lunam 14 incidisse in ipsam feriam
5 qua christus agnum comedit sed quidquid sit de hoc dicimus
legem nullam mentionem fecisse diei lunaris 14 civilis vel
naturalis, sed tantum praecepisse immolare agnum nec die qui
apud ebreos dicebatur 14 primi mensis. tamen ergo ante diem
13 naturalis quam 14 dicebatur et erat apud ebreos luna 14 ci-
vilis; ac proinde licet christus immolaverit agnum die 13 naturali
vel iuxta computacionem vere tamen immolabit illum luna
14 civili et morali quam ebrei attendebant et praecipiebat
lex. unde longe absunt a grecorum sententia; greci enim di-
cunt christum uno die ante legitimum tempus immolasse
agnum nos dicimus christum luna 14 civili ac proinde legitimo
tempore agnum comedisse. quemadmodum si aliqua lex
aliquid faciendum praeciperet 6 calendas martii servaret illam
legem observaret anno bisextili, qui hoc non faceret vel die
24 vel 25 februarii.

Obiectio 20. communis sententia patrum docet
christum dominum immolatum die azimorum fuisse cruci fixum
ut videri potest apud suarez supra citatum; sed qui dies
festus et solemnis paschae, erat ille qui sequebatur post
immolacionem agni nempe dies 15 ergo fuit 15 occisus subsequentem
antequam agnum ipse et iudei comederunt. Respondeo non omnes patres id
asserere nostri enim sunt epiphanius chrisostomus ansel-
mus et alii de quibus quos refert [illegible] e beda apud glosam
in caput 23 lucae in fine tertulianus quoque lib contra
iudeos docet passionem christi perfectam esse primo die azi-
morum quo agnum ut occiderent a moise fuerat praeceptum
caput 12; intelligit ergo per 1 diem azimorum diem 14 et eandem
illam diem intelligunt multi alii ergo per diem festum paschae
quia ad vesperam illius incipiebat festivitas. Solve

Chemeny storan Coq. cont. tuuidori gra ait. ipso die listo do minnud huise Comprenso constat antē comprensū fuise Luna 14. ipsa nocte imolati agni, et sanctus leo papa sermone 9. de passione ait xpm crucifixum incipiente festivitate paschalis

Obiç 3°. si iudei n̄ comederunt agnum heade nocte qua xpus, sed sequenti neque proqual dominus crucifixus ē n̄ potuisent ioseph, et nicodemus corpus de cruce deponere ungere et sepelire racio ē quia corpora quod mortui alicuius corpus tangerent, et sepelirent manebant immundi nec poterant deinceps illa nocte pascha comedere ut patet numerorū 9. c. 6. ecce autem quidam inmundi super anima hominis qui n̄ poterant facere

pascha phare indie illo; ergo illi qui immundi erant super anima hominis idē super demortuo hoc corpore quod sepultare mandaberant n̄ poterant illo die pascha comedere neque id posent potent ioseph et nicodemus propter heande rōnē quinque ipsi nil timuerint accedere ad xpi dominum corpus illud deponere et sepelire sequitur iam nocte antea celebrase pascha cum allis iudeis, et cū xpo.

Rño, ex minimo ia nos supra admisa illa priori luna 14 n̄ solum xpum sed multos allios iudeos agnum comedise in quibus annerari posunt ioseph et nicodemus, nam et ipsi discipuli erant xpi et credibile ē illius exemplū secutos. deinde dico dispositum fuise in lege ut illi qui immundi erant ex contactu corporis demortui celebrarent pasche mense 2o. luna 14. ut patet eodem loco numerorum 9. c. 10. quinque ent obsequium sive pietatis domini corpus sepelire elegerunt ipsi n̄ comedere pascha healiacte sed sequenti mense tantum ne insignī illi debitaōnī deficerent. nam licet ne vera ex contactu sacri corporis ullam maculam contraheres prudenter tamen timere poteras nepharisseis et aliis inimicis xpi calumniantes si apparite celebracione illa nocte n̄ abstinebam.

Obiç 4. illa verba Matei 26 v. 2 scitis quia post biduum pascha fiet; nam illud pascha fiet ita ut tēa n̄ ut n̄ posit intelligi de paschate a solo xpo celebrando sed ab omnibus iudeis ergo omnes imolarint pascha post illud biduum neque headem nocte qua xpus et multis post biduum

Confir. ex Marci 14. v. 12: 1° die azimorum quo pascha immolabant dicunt [illegible] discipuli quo vis eamus et paremus tibi ut manduces pascha? Constat autem ad vesperam illius diei Xpum immolasse pascha; quod et reliqui [illegible] die immolabant.

Pro hac argutia in nostra sententia nil habere difficile cum enim dicamus duplicem diem fuisse legitime assignatam ad celebrandum pascha iuxta legem utrumque vero hunc diem pro uno civili et ut ita dicam ecclesiastico reputari recte potuit Xpus dicere post biduum pascha fiet vere enim post biduum pascha fiebat quia post biduum incipiebat agnus ab omnibus qui vellent immolari. recte etiam dicit Marcus quod pascha immolabant quod in illa prima die immolabant pascha iudei omnes qui nolebant illius mactationem in sequentem diem differre.

Instas 1°. Lucas c. 22. v. 7. ait: venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha, non fuisset autem necesse eo die occidi pascha si in diem sequentem poterant iudei hanc immolationem differe: quod non poterant. 2° Marcus loco supra citato et Mattaeus cap. 26. v. 17 dicunt discipulos accessisse ad Xpum 1a die azimorum, et interrogasse: ubi vis paremus tibi comedere pascha: quod dicebant cum posse insequentem diem agni immolationem transferri alioquin non sic erat solliciti de parando pascha de illo ipso die. Resp. sicut duplex luna [illegible] pro uno die civili et morali reputabatur, itaque dies illa poterat dici 1a dies azimorum necesse autem erat occidi pascha in uno ex illis diebus qui sub nomine 1i diei azimorum intelligebantur, ac proinde recte ait Lucas in 1a die azimorum necesse esse occidi pascha sic nos dicimus preceptum esse christianis communicare in paschate quin nomine paschalis [illegible] tempus intelligamus. Ad 2am instantiam dico discipulos fuisse sollicitos de parando paschate die illo quia sciebant communiter ipso populo hoc die agnum comedi, reservato sequenti sacerdotibus aliisque templi et sinagoge ministris. Adde primus Xpus dixisse discipulis ut illi pararent pascha ut constat ex Luce 22 v. 7. posquam vero Xpus illis dixit ut illi pararent locum in quo pascha manducare, nil mirum hos fuisse sollicitos pro disponendo paschate illo die.

Obj. 4. illo die quo iudei mortem fecerunt Xpo

morti simul curarunt liberacione Barabe hec q. obtinuerunt, sed
hoc posteriss in die festo stari +-
in die festo pasche pro et prius dicere in die festo dominica cui
texy e sequitur ypus et iudeos omnes antecedente nocte agnum
comedisse. Minor pr. Luc. 23 v. 17. dicitur: necesse autem abebat dimi
tere eis per dies festum unum. et Marci 15. v. 6. per dies autem festum
solebat dimittere eis unum ex vinctis. ide constat Mattei 27. v.
n potest autem eo loco dici dies festus et solemnis nisi primus
dies azimorum nam per dies festum intelligere biliam videtur
manifesta vis litere inferri

Ro. negans mai. ad probore dico illud
per dies festum idem significare ac propter dies festum sic enim
et praepositio per sumitur proverbiorum 30. v. 21. per tria movetur terra
id est propter tria. et Sapie 8. v. 13. abebo per hanc imortali
tatem id est propter hanc ut patet ex v. 10. hinc Joannis 18. v. 39.
dicit, dixisse pilatum: est autem consuetudo vobis ut unum dimittam
vobis in pascha id est propter pascha. sic enim sumitur in multis
locis et aliis et sepe alibi. docent quod evangeliste propter dies festi
solicitos fuisse pro fidem unum vinctum dimittere, siquidem ipso
festo sed festi vigilia, sicut etiam modo consuetudo viget vinctos
de carcere liberare non ipso die festo nativitatis vel pasche, sed
in eorum vigilia.

Obiicies 6. si aliqui iudei uno die alii alio
pascha celebrarent magna esset deinde etiam in populo per
turbatio in computatione aliorum dierum solemnium que ex
hac festivitate pendebant nempe in celebritate pente
costes que debebat fieri post 50 dies quidam enim uno, qui
dam vero alio modo illos dies 50 computarent quam con
fusionem ut vitemus debemus dicere omnes tantum lu
na 14. immolationi agni fuisse prestamus. Ro. ex duplici
luna 14. nulla perturbationem oriri in computatione dierum,
pentecostes nam licet due erant lune 14. celebratione agni
destinati tamen dies festus et solemnis pasche semper obser
vabatur post 14. lunam 14. nempe postquam ~~agni~~ omnes iudei
illo biduo agnum immolaverant dies sequens qui erat 15.
a 15 die mensis dicto calculo erat dies festus pasche. Lex vero
Levitici 23. v. 15. disponebat ut a die sequenti post festum azimo
rum numerarentur dies 50. et ultimus illorum esset dies pen
tecostes ac proinde sine perturbatione aliqua dies pente
costes celebrabatur. his positis duplices dies fuisse assignatos

celebrationi pentecostes et aliorum festorum non quia in utroque
vacarent ebrei ab operibus servilibus hoc enim tantum in io die
observabatur, sed quia in utroque die eadem solemnia sacrificia obse
rvabantur, unusquisque ergo ex his modis anno festo paschae poterat
disputari eo modo quo duplex luna xiv. eiusque solemni die neome
nie absque confusione ducebatur. Cap. 6. reliqua dubia circa ulti
mum pascha a Christo celebratum.

CAPUT 6

Reliqua dubia circa ultimum pascha a Christo celebratum

Quaeritur 10. an Christus stans an sedens agnum comederit. non stetisse sed sedisse
aut accubuisse in cena agni volunt Caietanus Pererius Ribera Ma
rus et alii. Vero similius tamen est Christum in cena paschali sed come
dendo agnum non discubuisse sed stetisse ita Theophilus Catharinus Euthymius Tole
tus Salmeron Gradochatus Cornel. et alii. Tum quia agnum non sedenti
bus aut discumbentibus sed astantibus comedebatur ex lege, Christus autem
diligentissime legem observabit: ergo stans agnum comedit. Maior probatur
2. quia ita docet Philo iudaeus qui id vidit et observabit nam
lib. de sacrificio Abel et Cain ait: praeceptum est ut accincti lumbos
pascha celebrent expediti ad ministrandum et induti calceamenta
stent que vecti firmatis pedibus. 2o id colligitur ex cap. 12. Exodi
v. 11: sic autem comedetis illum renes vestros accingetis et cal
ceamenta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus et
comedetis festinanter est enim phase id est transitus domini.
Eorum autem accincti renibus calceati et innixi baculis comede
bant nisi stantes comederent 3. Solus enim vestis situs corpo
ris incommodendo multo melius quam reliqua omnia festinatio
nem designabat, et quidem festinantis et baculum viatoris tene
ntes non est discumbere aut sedere sed stare.

Obiic. Matthaei 26. v. 20. di
citur: vespere autem facto discumbebat cum ... ut agnum comede
ret. et Lucae 22. v. 14. et cum iam facta esset hora discubuit
ergo non stans manducabit agnum idem colligitur ex Ioannis 13.
v. 4. et 12. Resp. usum fuisse a Christo iudaeos in omnibus cenis et pran
diis accumbere itaque accidere ad mensam accumbere usitata
voce dicebatur, sicut et latine dicimus mensae accumbere
cum tamen sedeamus. Evangelistae ergo et si verbo accumbendi usitato
tunc usurpaverint noluerunt tamen significare Christum debere recumbere
sed ad mensam accessisse atque cenasse quocumque corporis situ
fecerit textus vero Ioannis non obstat quia ibi loquitur de cena
agni sed de cena communi ut postea dicam

Queritur quo tempore Xpus labit pedes discipulorum. Dico 1o.
Xpus non labit discipulorum pedes ante finitam cenam agni. Pr. 1o. go
Ioannis cap. 13. v. 2 ait Xpum cena facta id est post cenam labis-
se discipulorum pedes quod tamen intelligi debet de cena agni que iam
finita fuit. 2o ipse Ioannes v. 4. ait Xpus surrexisse a cena ad labandos
pedes ex quo constat ante inceptam cenam agni illorum labisse.
Deinde nec pedes labit durante cena agni nam expresse legis ag-
nus festinanter comedendus erat quod non observaret Xpus si illorum
durante pedes labisset in quo necessario longi temporis spatium
consumendum erat. Restat ergo ut alterum ante finitam cenam agni la-
bisse pedes.

Dico labisse Xpum pedes discipulorum ante institutionem Eucha-
ristie. Pr. 1o. quia sensus ecclesie semper est lotionem pedum fuisse prepara-
tionem ad eucaristiam ut eo facto quanta puritate ad tremendum
sacrum nos accedere deberemus ostenderet. 2o. Iudas interfuit
lotioni pedum ut patet ex v. 10. 18. et 26. non interfuit autem
institutioni eucaristie recessit ante illam de cenaculo ut postea
queremus dico: ergo lotio pedum fuit ante eucaristiam. 3o. post
quam Xpus labit pedes discipulorum iterum discubuit et manduca-
bit Ioannis 13. v. 12. et 26. at eucaristia omnino iam cena finita insti-
tuta est ut constat Luce 22 v. 19. et 20. et 1a. Corinthiorum 11 v. 24. et
ergo ante eius institutionem contigit lotio pedum.

Dico 3o. Xpus labit
pedes discipulorum incepta quidem non dum tamen finita communi cena
ita S. Augustinus, Toletus, Cerci. in cap. 13. Ioannis disp. 12. et alii. Pr.
ergo Ioannes ait Xpum surrexisse a cena ut labaret discipulorum pe-
des ergo iam accubuerat vel sederet ut cenaret non quidem in cena agni
nam in hac stetit ergo in cena communi. Deinde post lotionem pedum
ait Ioannes Dominum iterum recubuisse et cenasse cum discipulis et
v. 26. panem intinctum porrexit inde que buccella cum intincta
erat non pertinebat ad cenam agni quia tantum assus comedi pote-
rat Exodi 12. neque buccella illa erat eucaristia ut postea
ostendam: ergo pertinebat ad cenam communem, sicque ita incepta
necdum finita labit Xpus pedes.

Hinc colligitur tres ea nocte processisse
genera cenas, primo cena agni que dicitur cena legalis et hec
fuit omnis 1a. post hanc fuit cena communis que aliis etiam aliis
diebus dari solebat neque enim agnus anniculus sufficiens cena
videbatur in tam celebri precepti nocte et incepta ac communi cena
ideo ante illius finem diximus lotionem pedum peractam.

post initas vero honeras cenas instituta fuit Eucaristia que tercia et omnium ultima cena dicitur. ideo vero Eucaristie institucionem ab allis cenis dividimus quia lucas et paulus locis supra relatis aierunt xpus postquam cenabit Eucaristiam instituisse

Queritur 3o an xpus et apostoli in ultima illa cena comederint sedentes an in lectis discumbentes cibum sumserint certum est apud persas moris fuisse in convibiis discumbere in lectis ut comederent constat ex to Ester cap. 1. v. 6. et cap. 7. v. 8. hunc morem apud romanos etiam vitatum certo ciet qui antiquos autores legerint, hunc etiam morem vel a persis vel a post a romanis acceptum se habere iudeos tempore xpi constat ex philone iudeo in vita Iosephe: iussit sedere fratres iuxta etatis ordinem, siquidem enim discumbendi mos prius erat immensus eius tempore iam receptus et ex Iosepho l. 6. de bello iudaico quo regia herodis ornata erat virorum receptaculis et cenaculis lectorum centum capacibus

Dicimus ergo xpum et apostolos in ea ultima cena non sedisse sed in lectis romanorum more discubuisse. ita Baronius anno xpi 34. Salmeron tomo nono tractatu 16. Barradius tomo 4. l. 2. cap. 7 Ferius in caput 13 Ioannis cap. 32. et alii maxime vero Baronius in lo. de triclinio romano ubi confirmat xpum et apostolos in tribus per circuitum mense lectis discubuisse ad quem intelligendum advertendum est quod cum tres deinde discumberint in eadem omnes patinam cogitabant manum ut colligitur Mathei 26 v. 23: qui intingit mecum manum in paropside hic me tradet. quod idem fuit addicere unus ex vobis tradet me. non enim illis verbis certum aliquem discumbentium designabit xpus quia omnes manum in parobsidem ex eo intingebant

Deinde hoc modo facile intelligitur potuisse ioannem in sinu xpi recumbere in illa cena, aliqui enim iste corporis situs indicium esset et rusticanus sedentes sicuti nos cenarent nigo sedebant sed recumbebant. romani enim in convibiis discumbebant in altis lectis seu thoris nudis pedibus ne lectos coinquinarent abluebant quoque. locorum racio in lectis unus erat in medio et hic erat locus precipuus et onoracius alter recumbebat in summo, alter in imo lecti sic ut qui in imo recumbebat posset caput reclinare supra pectus medii et hic supra supremum. solebant autem filii et dilecti in ima parte recumbere et hoc modo ioannes tamquam magis dilectus in imo lecti discubuit et potuit facile reclinare caput

supra sinum domini discumbentis in medio sicut etiam potuerat Christus caput reclinare supra pectus Christi recumbentis in sinu.

Denique si Christus sedens sicut nos consuevimus in conviviis comedere non posset Magdalena stans retro secus pedes eius illos osculari et ungere cum fecisse legimus Lucae 7. v. 38. sed potius ante ipsum provolutam in terram hoc facere debuisset significat ergo Christum in celato lecto nudatis pedibus modo dicto discubuisse. sic etiam in ultima cena lavit discipulorum pedes utique qui nudatis pedibus discumbebant.

Solebant etiam romani vestibus indui cenatoriis cum comederent quod etiam apud iudeos insitatum credibile est ex illa parabula Mathei 22. v. 11. de eo qui intraverat in convivium non habens vestem nuptialem ob quod iussus est eiici in tenebras exteriores. Ceterum ego non crederem Christum et discipulos vestes accepisse cenatorias ait enim Ioannes 13. v. 4. surgit a cena et posuit vestimenta sua et v. 12. postquam ergo lavit pedes eorum et accepit vestimenta sua cum recubuisset iterum etc. suis ergo vestibus non veste cenatoria indutus discumbebat Christus. paupertati ac onestatis prefert vestis cenatoria super nudo corpore ut apud romanos usitatum erat aliquando. De balneo et unctione ante cenam nil certi habeo neque est improbabile illo usum Christum et discipulos inmo ut possunt reduci illa verba Ioannis 13 v. 10. qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet. quae significare videtur dominum Christum et ceteros prius quam discumberent lotos in balneo et unctione usitatam pertinere videtur illa domini verba quibus reprehendit fariseum Lucae 7. v. 44. et 46. oleo caput meum non unxisti aquam pedibus meis non dedisti potest tamen dici Christum et apostolos haec non fecisse imo ultro oblata non recepisse.

Quaeritur 4. cur Christus in ultima cena duplicem calicem discipulis obtulerit. Lucae cap. 22. duplicis calicis mentionem fieri videtur nam v. 17. inquit et accepto calice gratias egit et dixit accipite et dividite inter vos. deinde v. 19 recenset consecrationem panis et v. 20. iterum calicis meminit dicens: similiter et calicem postquam cenavit dicens hic est calix novum testamentum in sanguine meo etc. propter hoc dictum multi sentiunt duplicem calicem Christum discipulis in ultima cena obtulisse etiam utique meminisse Lucam. Alterum ipsum vetus paschalis

quo post cene agni finem inposuit ante initium sermonem gracias egit deo. alterum pro initio probe paschalis neque sui sanguinis populus. Ita Cardet. ibi Bellarmin. to. 2 deu caristia cap. 11. et cap. 12. idem docent Sanctus Hieronimus Beda Teofilactus dionisius Montanus et alii.

Probabilius tamen est minus tantum calicis meminisse Lucas et de sanguinis calice intelligenda esse omnia illius verba. ita S. Augustinus L. 3. de consensu cap. 1. Cultimus in cap. 26 Mattei et ibi Maldonatus Iansenius cap. 132 concordie Barradas tomo 4. L. 3 cap. 2. Suarez tomo 3. in 3am partem disp. 196 cap. 4. et alii. dicit illum calicem super quem gracias egit in medio cene dedisse discipulis non in principio. calix non porrigitur at in medio cene, ne est tamen illius christus neque gracias deo super calicem sibi gratis potius ille erat, non graciarum accio et bene diccio cibi, et potus Communis inicio cene solum premissa conveniebat non in medio non in fine ergo declarat Lucas neque benedicionem illam fuisse vulgatem neque potus calicis, benedixit ergo calicem illum quem consecrabit

2o. illa verba que narat Lucas in primo loco de calice pronunciasse christus: Dico enim vobis quod non bibam de generacione filii dozec impleatur in regno dei. hec insignia verba dicta sunt super calice consecrato, et post consecracionem sanguinis ut aperte tradunt Matteus cap. 26. a v. 29. et Marcus cap. 14. v. 25. ergo calix ille de quo ibi refert Lucas fuit calix sanguinis domini quamque duo calices consecrati non fuerint. eliquitur eciam apud Lucam unum tantum fuisse calicem memoratum.

Confirmatur quia Lucas nullam mencionem facit cum agni nec aziimi panis, neque dixit accepto pane aut agno gracias egit et dedit sed de calice hoc dixit qui alioquin in omni cena interior est cibo: cum ergo Lucas dicat illo calice accepto gracias egisse christum manifeste declarat calicem illum, ab agni cena separatum cuius non meminerat sed eum sanguinis sui calicem Unde cum postea de calice consecrato redit similiter et calicem in greco textu illum calicem dicitur illum scilicet de quo supra meminerat ut notavit Cultimus tandem Paulus 1a. Corinthiorum 10. v. 16. ait: calix benediccionis cui benedicimus non ne comunicacio sanguinis christi est quod utique

ex facto xpi desumpta fuit: at xpus gratias egit verba
iudiciores apposuit calici illi de quo lu. loquitur lucas ergo
calix ille fuit communicatio sanguinis xpi ut paulus loquitur

Hinc constat lucam praeoccupatione seu anticipatione prius
unum initiis calicis benedictione matheus vero et marcus
rectum servare ordinem. nam ad admittendam anticipationem
in luca potius quam recapitulationem in aliis duo possunt
considerari, 1. quia lucas aliqua videtur illius anticipa
tionis habuisse causam nempe ut protestationem de bibendo
de qua ibi contingeret cum protestatione de manducando de
qua immediate antea egerat ideoque post modum
iterabit quod dixerat recto iam ordine, scilicet domi
num postquam exaverat accepisse calicem et ver
ba consecrationis antea omnia recenset, 2°
eo ipso loco non servabit ordinem lucas in manifestatione
proditoris ut ergo sequenti dicam; quid ergo mirum quod tem
poris ordinem in benedictione calicis non servet. constet igitur
unum tantum calicem apud omnes evangelistas memorari
nempe illum quem consecrabit, qui magno dei beneficio
in ecclesia nostra metropolitana asservatur, veneratur, colitur

Obiicies 2. lucas cap. 22. v. 15 ait dixisse xpum apostolis. deside
rio desideravi hoc pascha manducare vobiscum ante
quam patiar. quae verba de cena agni intelligenda sunt
immediate antea subiungit xpus accepisse calicem
ergo loquitur ibi de calice in cena agni discipulis tradito
ante institutionem eucharistiae. Resp. multos asse
re eo loco per pascha non pascha agni sed pascha xpi
intelligi. Sed tamen probabilius est debere accipi pascha
agni, inde tamen non infertur calicem de quo statim de
bere esse calicem cenae agni. propterea enim illud
pascha xpus tantopere desideravit quia in eo magna
misteria discipulis erat traditurus inter haec autem
recenset lucas calicis illius communicationem ergo
inde intelligi calicem sanguinis domini

Obiic. 20. illa
verba quae sequuntur: donec bibam illud nobis in regno patris
mei non possunt intelligi nisi de celo in celo autem xpus
non erat bibiturus sanguinem suum neque vinum
quae metaphorice at vero vinum bibiturus erat metaphorice

ut patet Luce 22 c. 29. ergo non dixit hec verba Christus de calice consecrato sed de alio quo usus est in cena agni. Confirmatur quia calix sanguinis domini non recte dicitur generatio vitis cum ipso vino non sit sed sanguis Christi.

Pro per regnum dei vel intelligi celum, vel statum immortalitatis post resurrectionem. Si intelligitur celum, inneger bimus novum id est spiritantissimum significatur beatitudo quia non solum ut antea sed cum apostolis suis velut ut convivio opulentissimo fruitum erant iuxta dictum domini Mathei c. 22, et iuxta David Salmo 16. ubi satiabor cum apparuerit gloria tua. Si vero per regnum dei intelligitur status resurrectionis, per bibunt novum debet intelligi nova bibendi consecratio, et sanguinis quasi renovatio per resurrectionem quia per resurrectionem est renovatus sanguis sicut renovatum fuit Christi corpus non quod aliud esset corpus et aliud sanguis sed quod novo et immortali se abenet modo. Bibit autem Christus post resurrectionem cum discipulis sanguinem suum quia duobus sacramenta eucaristie illis prebuit, et cum eis accepit ut patet in illis qui in castellum Emaus proficiebantur. Luce 24. c. 30. Denique nil obstat quod Christi sanguis dicatur generatio vitis vel quia vinum erat antea vel quia species vini permanebant vel quia sicut dicitur vitis Ioannis 15. c. 2. ita metaphorice hic sanguis potest dici generatio vitis. Queritur an iudas interfuerit institutione eucaristie

CAPUT 7

An iudas interfuerit institutione eucaristie

Triplex est opinio 1a. ait iudas cum ceteris apostolis corpus et sanguinem domini in cena potuerat percepisse ita origines, Cirilus, Chrisostomus, Ieronimus, Augustinus et communiter patres et theologi quos citant et sequntur Iansenius c. 132 concordie, Maldonatus Mathei 26. c. 20, Perenus in c. 13. Ioannis disp. 20. etc., Sarq. tomo 3. in 3a. parte disp. 227 [illegible] Thalij. 2a. sententia censet iudas non percepisse in illa cena corpus et sanguinem domini cum ceteris apostolis, ita S. Tierens[?] Romanus, Sancti Petri Dionisius [illegible] lib. 5. constitutione apostolicorum c. 13. ubi dicitur Tiranes apostolis iuxta consequenter tradidit: cum misteria preciosi corporis et sanguinis sui nobis traderet absente iuda exit ad montem oliveti, idem tenent

S. Hilarii Canone 30. in Mathei Tatianus in armonia evangelica Rupertus in Marcum cap. 9. 6. Procerius 3. lib. de Misterio Misse cap. 23 Syrianus in locum citatus [illegible] Magister istoriae scolasticae cap. 152 in evangelio Baradas tomo 4. lib. cap. 3 et alii.

Teneo cum 2a sententia iudam non interfuisse institutioni eucaristie, neque inde xpi corpus et sanguinem cum ceteris apostolis non percepisse. Pr. 1 illos apostolos fecit xps participes corporis et sanguinis sui quos deinde fecit participes celestis glorie, at iudas participes glorie celestis non fecit ergo neque eucaristie. Maior ex Mattei 26. v. 29. ubi de sacro sanguinis sui loquens dominus ait: dico autem vobis non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. quibus verbis promittit regnum dei id est beatitudinem sempiternam bonitatem immortalem, illis omnibus quibus calicem sui sanguinis propinabit cum iuda autem in regno patris sui xps non bibit: ergo neque in cena eucaristie.

Dices hec verba non debere intelligi de omnibus nullo excepto quibus calix consecratus in cena datus est nam ut illud vere dictum sit satis est quod alii iuda excepto secum bibituri essent. Contra, nam cum verba illa universaliter prolata sint de omnibus nullo excepto debent intelligi cum sed exagi eundem iudam sicuti clarum non sit intextum. hoc autem maxime in illa oratione locum habuit, quia ea verba protulit xps post indicatum proditorem iam [illegible] apostoli unus ex duodecim [illegible] damnandus ex verbo ipsius ipsius xpi Mattei 26. v. 24. quo de proditore dixerat. Ve autem homini illi per quem filius hominis tradetur bonum erat ei si natus non fuisset homo ille ergo si presente iuda illa alia verba protulisset non dixisset se cum illis bibiturum in regno dei sed excepisset iudam sicut Ioannis 13. v. 10 dixit dominus cum lavaret discipulorum pedes: vos mundi estis sed non omnes et iterum v. 17. si hec scitis beati eritis si feceritis hec non de omnibus vobis dico quas exceptiones propter iudam presentem tum [illegible] bis stattim evangelista testatur; similiter ergo excepisset iudam a participatione regni celestis apud Mattei si ille tunc adesset.

Arg. 2. Judas exivit decenaculo ante institutionem Eucaristiae
ergo haec non accepit. Ans. Judas exivit decenaculo statim
atque buccellam intinctam accepit de manu domini
sed buccellam illam accepit ante Eucaristiae institutionem
ergo exivit decenaculo ante Eucaristiae institutionem. Maior
constat ex Joannis 13. ubi cum scribit Xpum buccellam intinctam
dedisse Judae v. 26. subdit statim v. 30. Cum ergo accepisset ille
buccellam exivit continuo hoc autem significat nullam
horam interpositam inter exire ut patet in ipsius Joan.
19. v. 34. continuo exivit sanguis et aqua, Matth. 21.
v. 19. arefacta est continuo ficulnea, Marci 1. v. 31. continuo
dimisit eam febris, Luca 8. v. 55. surrexit continuo; id est illico
statim nulla hora interposita, idque ea vox alibi non
raro significat.

In praesenti vero [illegible]
propterea dixit Joan. v. 27. Et post buccellam introibit
in eum Satanas qui verbo stimulabat eum ad perfi-
ciendam proditionem antea iam pactam, quam perficere
non poterat nisi exiret decenaculo. Voluit ergo docere Joan-
nes Judam impulsum a Satana statim exire ut pro-
ditionem compleret. Deinde propterea Xpus dixit
Judae simul atque illi buccellam dedit, quod facis faci
cius quia providerat dominus illum proditionis desiderio
adrectum a Satana, nec ergo discipuli dicerent repentinum
observarent ac mirarentur dixit illi quod facis fac cius
quo arbitrati sunt apostoli Judam a domino missum
vel ut emeret quae ad diem festum necessaria erant
vel ut eleemosinam pauperibus elargiretur. Denique
cum post buccellae porrectionem aliqua alia verba inter-
serat Joannes omnino sine causa dixisset postea Judam
post buccellam acceptam exivisse continuo nisi vellet
illud momentum temporis designare quod certe signi-
ficat illa particula cum ergo quae copulat exitum Judae
cum porrectione buccellae et illum confestim post buc-
cellam acceptam fuisse demonstrat.

Quod autem Xpus hanc
buccellam dederit Judae ante institutionem Eucaristiae patet nam
imprimis illa buccella non erat sacra Eucaristia. Nec quia
intincta erat ut innuit aitt at Xpus panem intinctum non con-
secrabat sed panem siccum ut [?] certum est non ergo buccella illa

eucaristia erat. Tum quoniam idaparte docent Iulius 1. papa in epistola ad episcopos per aegyptum et Veteres canone cui orte de consecratione distinctione 2a. ubi reprehendens aliquos qui intinctam eucaristiam populis pro complemento communionis porrigebant inter alia ait. Seorsum enim ab evangelistis, nam intinctum panem alijs a Christo praebitum se non legimus excepto illo discipulo quem intincta buccela magistri proditorem ostenderet non quae sacri huius institutione significaret. Idem decreti hisdem verbis stat in concilio bracarensi 3o Cap. 1. idem docent augustinus tract. 62 in Ioannem petrus damianus epistola 64. Beda et alij.

Deinde quod buccela illa intincta non fuerit inde tradita post institutam eucaristiam sed antea probatur. Tum quia data fuit in signum ad manifestationem proditoris at manifestatio proditoris precesit institutionem eucaristiae ut constat ex Mattei c. 26 et marci 14 v. 18. quod et buccelae porrectio neque enim credi potest apostolos qui semel dominum de proditore rogaverant ab inquisitione sua cessasse antequam certo, quisnam ille futurus esset cognoscerent. unde multo probabilius semper institisse ut Christus illum detegeret nec silentium quicquam aliud interim faciendi aut loquendi dederit Christo. Tum quia, si buccela intincta data fuisset post institutam eucaristiam cum illa ad communem cenam pertineret fieret Christum et apostolos post sacri perceptionem ad alias epulas redisse, hoc autem creditu difficile est 2. quia cum panis et vinum consecratum insignum pacis et convivij praedicum et postrema cena inter discipulos distribuendum esset ita in extrema cenae parte distribui debuit ut Christus et apostoli postea ad epulas alias non redirent 2o. quia lucas cap. 22. v. 20. et Paulus 1 corinthiorum 11. v. 25. aperte aiunt Christum calicem sanguinis sui non nisi posquam cenavit distribuisse discipulis, id est postquam cenaverat seu cenam compleverat ideoque et buccelam illam porexerat cum eucaristiam instituit. Probatur 3o credibile autem est Christum etiam quinam sunt hominum celeberrimo et publico peccatori tradere voluisse hoc enim nobis facere prohibet, in das autem publicus peccator erat nam cum Christum

Mathei 26. dicitur [illegible] discumbentium se esse tradendum, et Judas v. 25. interrogavit numquid ego sum rabbi? [illegible] interrogationi respondit [illegible] [illegible] quaeque intincta [illegible] data signum manifestum fuit quod illum proditorem declaravit ut ex [illegible] [illegible] [illegible] saltem manifestum erat quod Judas erat proditor ut patet ~~Judas~~ Joannis 13. v. 26.

Confr. dominus bis saltem indicabit in cena esse inter discipulos aliquem reprobum. Joannis 13. v. 10. et 18. sine dubio ergo credebant apostoli unum in mensa proditorem [illegible] qui reprobus esse. Unde nequaquam ei Eucaristiam praebuit [illegible] [illegible] apostoli tantum sacrum [illegible] tradi [illegible] autem credibile [illegible] quod tanto [illegible] possit aliquam afferre [illegible], maxime cum facile posset Judam absque ulla scandali nota apostolica pastione illorum [illegible] [illegible] [illegible]: ergo probabilius est ita fecisse, neque improbo proditori Eucaristiam praebuisse.

Obiicies 10. Matei cap. 26. v. 20. ait discumbebat cum duodecim discipulis suis: ergo etiam cum Juda qui unus erat ex duodecim ut etiam [illegible] Matei v. 21. declarat. Continuo autem subnectit institutionem Eucaristiae, ergo ille [illegible] fuit Judas cum aliis discipulis. Confirmatur nam posquam Marcus cap. 14. v. 17. [illegible] duodecim apostolos cum [illegible] cenasse recensens statim Eucaristiae institutionem de calice dixit et biberunt ex illo omnes [illegible] duodecim apostolis qui ad cenam [illegible] unde in Eucaristia [illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] datum non [illegible]: non ergo dubitat [illegible] datum quoque ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] in cena quidem [illegible] in cena [illegible] Judam [illegible] et illum proditorem declarabit dominus [illegible] quoque [illegible] pedum [illegible] [illegible] quae ad [illegible] cena pertinebat exibit continuo ante Eucaristiam [illegible] ex Joanne [illegible]. Ad confr. [illegible] illa verba: biberunt ex illo omnes non [illegible] duodecim apostolis sed de illis qui aderant. Aderant autem [illegible] Judas [illegible] exierat [illegible] [illegible] [illegible] Marcus dicit quod biberunt omnes [illegible] [illegible] quia aderant. Judas vero non bibit quia non aderat ut ex Joanne [illegible]. Nec obstant illa verba [illegible] [illegible] [illegible] per verba duodecim intelligit apostolatus

quia ille unus erat apostolis destinatus ut patet act. c. 1. v. 25. et clarius Joannis 20. cap. 24: Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur didymus non erat cum eis. Dicitur Thomas unus ex 12. id est unus ex apostolis non apostoli tunc tantum erant 11. similiter 1. Corinthios cap. 15. v. 5: visus est Cephae et post hoc 11. ingressu, et post hoc duodecim id est omnibus apostolis qui tunc erant ut iam observabit S. Augustinus lib. 3 de consensu evangelistarum cap. 25. Adde illum immediate corporis ore accepta dona qui contrariam tuetur opinionem.

Obiicies 2°. Lucas 22.
20. de institutione Eucaristiae loquens ait, similiter calicem postquam cenavit dicens: hic est calix novum testamentum in sanguine meo qui pro vobis fundetur verum tamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa quae ultima verba declarant proditorem Iudam etiam adfuisse post consecrationem calicis ergo Eucaristiam percepit. Respondeo ea verba quae refert Lucas de manifestatione proditoris ante Eucaristiae institutionem dixit Dominus ut constat ex Matei 26. v. 21. et Marci 14 v. 18. unde dicendum est per recapitulationem una Lucam narrando post calicis consecrationem quod ante illam factum fuit. Sene ordinem rerum gestarum eo loco non servat Lucas ut alibi ad notavi, etenim patet de contentione discipulorum quam licet copulet cum inquisitione conditionis, verba tamen videtur post inde dicenda fuisse ut patet v. 29. illis verbis: ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo et consedeatis super thronos &c. quae verba inde simili modo continuit.

Obicies 3. Iesus post institutionem Eucaristiae apostolos ordinavit sacerdotes illis verbis hoc facite in meam commemorationem ut docet Tridentinus s. 22 cap. 1. Iudas autem sacerdos erat imo verus episcopus unde de eo intelligit Sanctus Petrus act. 1. v. 20. locum illum psalmo 108. et episcopatum eius accipiat alter: ergo interfuit institutioni Eucaristiae. Respondeo in loco psalmi citato in hebreo esse praefecturam eius, ideoque Sanctus Petrus per episcopatum apostolatum intelligi, illis ergo verbis non declaratur Iudam fuisse sacerdotem et episcopum. Sed esse debuisse si innocentia sicut et alii perseverasset cum ad haec apostolatus pars non dum erat ei a Christo donata ut Iudas dicitur. Sane

Christus apostolos constituit sacerdotes in nocte cene non acceptis ipsos non nisi post resurrectionem cum illis dominus dixit Ioannis 20. v. 22; et ego mitto vos ut docet Cardinalis Belarminus de sacro confirmationis cap. 12. nolo quo modo deinde dici debet hec sponte pie expressum fuisse

Obiicies 4. Christus lavit pedes Iude ut colligitur Ioannis 13 v. 20. quo idem dedit Eucharistiam quem mox instituta est ad illam recipiendam locutio illa pedes dirigebatur. Resp. negans consequentiam licet enim laverit lotio ad Eucharistiam conveniente [illegible] facere institutionem non spectabit Iudas ut ex hodie Ioanne patet quod post buccellam intinctam instigante Satana egressus foras ut proditionem consumaret. Denique nobis opponi potest auctoritas Eugenii Pape in [illegible] sacerdos de [illegible] ordinarie ubi probat ex facto Christi neminem ab hoc sacro repellendum nisi notorius peccator sit quia vero Iudas [illegible] reprehenderat verum dum [illegible] actione ut pontifex definiendo quod ut Doctor privatus loquitur, ut non solus [illegible] notabit [illegible] [illegible] disp. de istoria et concordia passionis domini.

De istoria et concordia D.P.T. V 4. passionis domini

Licet ea que ad Christi vendicionem a proprio discipulo spectant ultimum pascha superiori disp. exponimus [illegible] dic precesserint tamen ut istoriam passionis Christi uno filo contexamus ab eamus [illegible] novissime ea que ad Christi vendicionem pertinent ac predictare disputatione, ut deinceps ordine de [illegible] ad alia dominice passionis misteria deveniamus [illegible] de Christo vendito a Iuda Matei 26. v. 14 Marci 14 v. 10. Luce 22 v.

CAPVT. 1

De Christo vendito a Iuda. Matei 26. v. 14 Marci 14 v. 10.

Queritur 1o. cur Iudas proditor dictus fuerit Iscariotes et de qua tribu fuerit. S. Heronimus in caput 10 Matei [illegible] dici [illegible] quia erat de tribu Issachar [illegible] Beda et Iansenius. Sanctus Cirilus alexandrinus in caput 26. [illegible] ait fuisse Iudam de tribu Ephraim. [illegible] probabilior videtur sententia eorum qui dixerunt Iudam fuisse natum in tribu Iuda dictum que Iscariotem a patria sua [illegible] que erat in tribu Iuda. Ita Baronius, Lorinus, Maldonatus, Franciscus Lucas

et alij quos citat et sequitur Maluenda lib. 3. de ante xpo cap. et quidem Cariot fuise urbem citant in Josue 15. v. 29. ubi ponitur Cariot inter allias urbes tribus iuda, ab hac vero civitate cognomen non habuisse iudam nadem potest quia frequenter solet scriptura viros patrie cognomine nobilitare et declarare ut patet 2. paralipo mena; 11. ubi fortes David cunctis cognominantur a patria sua; Paulus etiam apostolus [illegible] vocatur Tarsensis a patria sua Tarso que urbs illis temporibus erat, et simon Cananeus a patria sua Cana galilee. potuit ergo etiam iudas a patria sua Cariot cognominari Iscariotes quasi vir ex urbe Cariot seu vir Cariotensis

Nec inusitata est in scriptura huiusmodi nominum compositio 2° regum 10. v. 6. dicitur Amonitas conduxise mercenarios milites duodecim milia ab Istob idem a viro Tob seu a patria Tob nam is apud Hebreos virum significat Tob vero regio erat unde oriundus fuit iephte iudicum 11. v. [illegible] quia in ea civitate natus [illegible] Iscariotes id est vir Cariot in terra Moab. Ieremie 48. v. 24. et 41. et Amos 2. v. 2. Sed verosimilius est non inustatam esse ut iudam [illegible] in allia quam diximus citant [illegible] iuda an vero propterea dicebatur iudas oriundus de tribu iuda quia in urbe illius tribus natus est constare non potest estimat quidem Serarius eo quia tempora xpi nobis erant [illegible] eruditates, [illegible] nil certi difinire possumus

Queritur 20. quando iudas vendidit xpm dominum. [illegible] cum communi sententia iudam feria 4. idem biduo ante festum pasche xpm vendidise. ita sanguinius Santus Tomas Mal. Corn. [illegible] Cr. 2 quia Matheus cap. 26. v. 2. et 3. ait biduo ante pascha fuise congregatos pontifices et inise consilium quomodo xpm occiderent. deinde v. 14. ait: tunc abiit unus de duodecim qui dicebatur iudas Iscariotes ad principes sacerdotum ubi illud tunc non potest referri ad unctionem Magdalene in illa cena facta, nam hec cena 6. diebus ante pascha facta fuerat ut alibi diximus. debet ergo referri ad consilium sacerdotum quod biduo ante pascha idem ante festum pasche habitum

ad principes enim sacerdotum qui in consilio convenerant abiit iudas, ideoque biduo ante pascha quando illud consilium abitum est vendidit salvatorem.

Dices consilium illud sacerdotum contigit 6. saltem diebus ante pascha ut colligitur Ioannis 11. v. 47. nempe cum Christus Lazarum suscitabit. 2° hic iudas dominum vendedit. Ro. diversa fuere consilia illud de quo Ioannes et illud de quo Matheus cap. 26. et Marcus cap. 14. in illo apud Ioannem consiliti fuerunt pontifices expedire ut Christus occideretur, in hoc apud Matheum et Marcum non iam consultabant an occidendus esset sed quomodo occidendus: unde e[x] hoc nostra sententia amplius magis confirmabitur.

Et 10. nam propterea dies Mercurii inter dies qui spectarunt ad passionem domini numeratur, quia in eo die cepit pati Christus cum in eo vendi[tus] sit. Et propterea etiam ostendit commendatio in ecclesia ieiunandi feria quarta in honorem passionis domini quia eo die Christus iudas vendidit. hoc argumentum non placet Maldonato. vult enim ideo feria 4. ieiunare fideles quia eo die principes sacerdotum consilium ad occidendum Christum inierunt non quia eo die Christum venditum est, idque probat ex sancto augustino epistola 86. et Teophilacto in cap. 14. Marci verum id mihi persuadet Maldonatus licet enim ego concesserit consilium illud aliquam causam potuisse dici voluntate ieiunii precipuam tamen fuisse iude vendicionem eo die factam videtur docere Clemens romanus lo. 5. constitutionum apostolicarum cap. 14. dicens quarta feria et 6. iussit nos dominus ieiunare illa quidem propter proditionem ac vero propter passionem. Clarius id legitur in cap. ieiunia de consecratione distinctione 3. ubi ieiunia 4. feria et 6. non sunt tollenda quia 4. feria iudas de traditione domini cogitabit et feria 6. crucifixus est salvator. vide etiam paladium in vita crisostomi.

Ad 30. iudas non vendidit Christum sex diebus ante pascha ut soli erunt aliqui nec ipsa nocte qua tradidit eum ut alii[?] maluerunt. sed biduo ante pascha neque enim aliud tempus restat. Prob[atur] quoad 1am partem quia triumphalis Christi ingressus Ierosolimam contigit 5. ante pascha die, Ioannis 12 v. 2 et 12. hic autem non dicitur iudas Christum

vendiderat ut colligitur ex eo quod post hunc ingressum dicit
Lucas cap. 19. v. 47. et erat docens cotidie in templo. principes
autem sacerdotum et scribae et principes plebis quaerebant
illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi; inde
quaerent autem etiam Judas illis Christum venderet: ergo nondum ven-
diderat, idipsum colligi potest ex Matthaei 21. v. 46. Marci 11. v. 18
Lucae 20. v. 19. et Matthaei 12. v. 19. deinde Matthaeus cap. 26. et Mar-
cus cap. 14. referentes concilium illum quod abiit ante pascha
fuit biduo. aiunt in eo disceptare pontifices de modo
quo Christus comprehendendus erat: ergo nondum tunc Judas Christum
vendiderat nam si iam vendisset et expectaret traditionem non deces-
saret in consilio de modo comprehensionis cum igitur dispu-
tatio ista perseveraret adveniente Juda finita est qui suam
industriam circa proditionem domini promisit.

Quod vero ipsa
nocte qua pascha celebratum est Judas Christum non vendiderit
patet hinc quia tunc ante accomodari non potest illa parti-
cula dixit et ipse contextus evangelicae historiae aperte signi-
ficat venditionem aliquibus diebus praecessisse traditio-
nem tum etiam quia ex eo tempore quo Judas Christum ven-
diderat quaerebat opportunitatem ut eum traderet ut
dicitur Matthaei 26. v. 16. Marci 14. v. 11. Lucae 22. v. 6. ergo non eum
tradidit statim ac vendidit sed venditio aliquo tempore
traditionem praecessit ac proinde aliquibus diebus ante fe-
stum paschale videtur Judam vendidisse Christum ipsa vero
nocte immolati agni tradidisse.

Obicies 2. Judas vendidit Christum
postquam intravit in eum satanas Lucae 22. v. 3. intravit
autem satanas in Judam at satanas intravit in Judam
ipsa nocte coenae qua Christus tradidit ut dicitur Joannis
13. v. 27. et post buccellam introivit in eum satanas: ergo ipsa
nocte coenae qua tradidit vendidit etiam Judas salva-
torem. Resp. diabolus ipsum non intrasse in Judam sed tantum
suadendo et instigando illum ad tantum scelus intrasse
dicitur bis autem misit satanas in cor eius cogitationem
istam scilicet ut venderet de quo Lucas et ipse Joannes eodem
13. v. 2. iterum vero ut traderet de quo Joannes v. 27.
ideo vero Joannes ait iterum satanam intrasse nocte coenae
quia novum et maius scelus erat tradere quem iam ven-
diderat quam eum praecise vendere.

Obicies 2. Xpm usque ad diem pasche mansit in betania cum discipulis suis ut videtur colligi Matthei 21. v. 17; ne autem credibile Iudam dimisso Xpo cum apostolis in betania ad eum vendendum Ierosolimam profectum fuisse, sic enim conatus suos quos occultos volebat apostolis proderet: ergo non potuit Xpm vendere nisi vel ipsa nocte cene, vel paulo ante.
Rx. falsum esse Xpm mansisse in betania usque ad diem pasche ut enim Matteus scribit cap. 21 v. 17. postquam Xpm redit in betaniam die palmarum mansit quidem ibi ea nocte sed die sequenti Ierosolimam profectus in ea mansit diebus omnibus in templo predicans, noctibus vero in monte oliveti orans ut scribit Lucas cap. 21. v. 37. non defuit ergo inde opportunitas ut eum venderet.

Obicies 3o. Iudas ex quo Xpm vendidit querebat opportunitatem ut eum traderet invenisset autem opportunum tradendi tempus ante noctem cene, si ante illam vendidisset quia enim saltem ut antea diximus in monte oliveti singulis noctibus oratione vacaret ubique ipsa nocte diei qua potuit opportune tradere, sicut nocte cene: ergo cum certum sit quod nocte cene Xpm non
6 fuisse traditum debet etiam dici ante illam non fuisse venditum. Rx. licet aliis noctibus maneret Xpus in monte oliveti orans credibile tamen est nocte illa [illegible] non mansisse ibi sed in betaniam recessisse forte ne eum Iudas traderet ante imolationem pasche et institutionem eucaristie. Porro illa nocte in betania mansisse Xpm fit credibilius quod ut referunt Matteus cap. 26 v. 18. et Marcus cap. 14 v. 13. mane diei sequentis misit ex betania Xpus duos ex discipulis suis in ierusalem; ergo in betania mansit illa nocte, ac proinde Iudas non invenit opportunitatem eum tradendi. Volebat enim Xpm tradere sine turbis, ut ait Lucas cap. 22 v. 6. quod in betania difficile erat, quia ibi multi diligebant dominum.

Queritur 31.
cuiusnam ponderis et valoris fuerint illi triginta argentei quibus Iudas vendidit Xpm. Constat enim ex Matteo cap. 26. v. 15 triginta argenteis dominum fuisse venditum. Circa hanc questionem mire variant auctores, ut videre est apud Ianuensium [illegible] [illegible]

Tomo 4. Co. 2 Cap. 20. Vilegpra Tomo 5. Co. 7. Cap. 3. quaestione decima
Superbus enim ait viginti argenteos fuisse viginti
denarios sive viginta regales hispanicos. Ribera super
et Cornelii a Lapide dicunt quod habet argenteum con-
tre in valore duas drachmas aticas sive duas regales
hispanicos. Miraeus vero existimat argenteum unum decem
denarios continere, Tandem Baronius tenet, quod li-
bet argenteus unam argenti libram seu uncias duode-
cim appendisse ac proinde Christum viginti libris
argenti pretio venditum fuisse.

Probabili iudico viginti
argenteos quibus Iudas vendidit Salvatorem fuisse vigin-
ta siclos Sanctuarii ac proinde singulos semiunciam a-
pendisse. Ita Iansenius, Salmeron, Maldonatus, Franciscus
Lucas, Cornelius et alii. Ratio est quia siclus et argenteus
sumuntur in scriptura pro moneta eiusdem ponderis et valoris
ideoque unum pro altero sumi solet ut patet 2o Regum
18. v. 22. ubi Ioab quidam militi dixit: ego dedissem tibi
decem argenti siclos ~~tu~~ cui miles respondit Si appen-
deres in manibus meis mille argenteos Ita habetur
in ebreo ubi ubique Iosephus quae vox argenteum sig-
nificat septuaginta verterunt siclos argenti et Iose-
phus lib. 7 antiquitatum cap. 9 eandem historiam referens
habet siclos ergo colligitur ex hoc loco quod siclus et argen-
teus eadem nummismatis species erat apud ebreos. De-
inde Isaie 7. v. 23. pro argentis quod est in vulgata
septuaginta verterunt siclos et idem eo loco docet Hiero-
nimus Caldeus eius paraphrastes in Pentateuco fre-
quenter pro argenteis siclos legit.

Ex his omnibus videtur
clare deduci illos viginti argenteos quibus vendi-
tus est Christus fuisse viginti siclos argenti quod erat
pretium quo servi occisi vita extimabatur etenim
dicendum erat ab errore ut dicitur exodi 21. v. 32
quod pretium quia initum erat pro redimendis ser-
vis traditum fuit. Vide pro venditione Christi cuius
ipse servorum vita appensus iudeis equi parata
fuit intelige vero hos siclos fuisse siclos sanctuarii
Erant enim de iure Sanctuarii thesauro deposita
horum autem quidem semiunciam appendebat argenti

ut colligitur Matthei 27. v.26. et 22. ubi clare indicatur sta 13
terem seu siclum duo didragmata habuisse id est ar. rega
les hispanicos sive semunciam argenti appendisset. Sta
terem enim et siclum nomina fuisse synonima tradit
S. Hieronimus in cap. 4 Ezequielis. ex his concluditur Christum
venditum esse 120 regalibus castellanis. sive pesos de a ocho reales de a de plata

Quod vero dominus
venditus non fuerit viginti libris argenti ut Baronius
credidit sic probatur 1o. quia Zacharie 11 v.13. pretium
venditionis Christi vocatur percironiam decorum pretium
id est vile, et abiectum ut ibi notat S. Hieronimus proco
pio et alii non erat vero pretium ine vile. si quod
libet argenteum 12 argenti uncias appendebat 2o. quia
non est vere simile videor avaros viri inde operam suam
et industriam eis ultro offerenti, non quidem ad venditionem sed
proditionem tantum et indicium hominis solidie sibi tantum
pretium consignasse. Denique quod Baronius ait argenteum apud
libros prophetarum libram argenti significare falsum est ut pa
tet Isaie 7. v.23. ubi dicitur: mille vites mille argenteis non enim
quamlibet vitem unam argenti libram valuisse credendum est
eo quidem tempore Christi denarius unus erat iusta merces
unius operarii ut colligitur Mattei 20 v.2. et 11. ergo tantum
pretium ut erant viginti libre seu ducente sexaginta uncie
argenti aut bis mille 88. denarii nec quam pontifices dedissent
Iude pro proditione Christi.

Obiicies 1o. septuaginta interpretes pro argenteo
saepe transferunt didramma ut genesis 20. v.16. ubi in vulgata
est: mille argenteos dedi fratri tuo, ipsi legunt, mille didrac
hma, siclum vero apud nos quatuor dragmarum est, non ergo idem
est siclus ac argenteus, aliqui dicunt duplicem sicli
nempe proprium et sanctuarii, illum dicunt habuisse
duas dragmas hunc quatuor. Ceterum certum est apud septua
ginta siclos sanctuarii duas tantum dragmas continere
ut patet exodi 30. v.13. et Levitici 27. v.25. quibus in locis
cum apud vulgatam semper sit siclo sanctuarii, septuaginta
semper pro siclo transferunt didrama. Unde colligo ipsos
nobis esse dicere argenteum siclum et didramma, ita
quod dicendum est apud ipsos veteres siclos esse minores vel
dragmas fuisse maiores.

Obicies 2o. Hieremie 32 v.9

dicitur: appendi ei argentum septem stateres, et decem argenteos. Sane si sicli et argentei eadem essent monetae species dixisset Ieremias appendi ei decem et septem siclos, at ipse disiungit siclos ab argenteis; quod distincte sunt, et diversae monetae. Resp. ex hoc loco oppositum potius colligi legimus enim Sept. interpretes: statuit ei septem siclos et decem argenti, id est septendecim siclos argenti ut docet ibi sanctus Hieronymus. Solent enim Hebraei in numerando prius minorem numerum, et deinde maiorem exprimere ut clare patet Ieremiae 29. v.3. et Ezequielis 45. v.12. Sic ergo intelligenda sunt verba illa Ieremiae; appendi ei argentum septem stateres, et decem argenti, id est tradidi decem et septem stateres seu siclos argenteos omnes, quasi dicat non numeravi pecuniam aliam nisi argenteam quae sufficiebat pro pretio agri quia vilis erat emptio illius.

Obiic. 3º ex triginta siclis argenteis emptus fuit ager quidam in sepulturam peregrinorum, ut dicitur Mathaei 27. v.7. at triginta sicli erant pretium sufficiens ad emendum agrum illum qui prope civitatem erat; ergo maioris valoris erant illi triginta argentei. Resp. iuxta vocem hebream et siriacam ager quamlibet terram licet sabulosam et pecorum pastioni inservientem significat, et talis videtur fuisse ille ager figuli, dictus scilicet a luto pessimus et ad arandum ineptus, ideoque tantum sepulturae servivit; ad talem agrum emendum sufficiens pretium triginta sicli videntur maxime illo tempore quo denarius unus merces erat unius operarii quod si triginta argenteis aliquid ad emendum agrum deerat pontifices ex corbona sanctuarii supplebant.

Obiic. 4. Iudeus lib. 5. de asse ait, de paribus modo unum unum ex eis quibus Christus venditus est, tenet qui appenderet tantum duas drachmas atticas; alius eiusdem ponderis vidisse se testatur Cornelius a Lapide, ergo non sicli sed denarii fuerunt argentei illi. Resp. pontifices promiscue, inde triginta argenteos seu siclos id est drachmas et valores triginta siclorum; potuit vero valor ille triginta siclorum persolvi vel siclis integris vel semisiclis vel etiam obolis, unde nihil probet in illa drachma.

triginta argenteorum aliquos fuisse semiciclos dupli catos quidem ut ad ciclorum valorem pertingerent, et tales petierunt ex illis quae indicti ecclesiis ostenduntur et ille quoque, qui in nostra ecclesia valentina asservatur. Cirdeira ... loco refert ... Carmelitas conventus ... duorum argenteorum valorem ... et dicitur esse ex illis quibus Iudas vendidit ... potuit enim ... pontifices aliquos ... triginta argenteorum monetam auream ... persolverint. Sequitur de oratione Christi in horto et sudore sanguineo Mattei 26. v.36. Marci 14 v.32 Lucae 22 v.40.

CAPUT 2

De oratione Christi in horto et sudore sanguineo

Queritur 1. an Christus dominus vere habuerit timorem veram que tristitiam. Pro affirmativa ... ita enim docent patres et doctores omnes catholici. Ratio 1. quia venerat ... agoniam in qua necesse est ut sint tristitia et timor. 2o. Mattheus hoc loco ait coepit contristari et maestus esse. Marcus vero, coepit pavere et taedere quae verba timorem ... et tristitiam significant. 3o. anima quae de presenti malo tristatur et dolet non potest futurum malum non timere nisi illud ignoret, cum ergo in anima Christi fuerit tristitia sive dolor de malo presenti sequitur ... fuisse timorem de malo futuro, hae namque duae passiones sibi invicem respondent et solum differunt ex parte ... presentis et futuri. tandem sancti Thomas apud Vasquez tomo 1. in 3am partem ... 62. ... docentes animam Christi fuisse passibilem ... omnes hos motus et affectus qui passiones dicuntur inter alias ... tristitiam et timorem referunt. Ubi

arte ... Gregorius ait de ratione timoris esse incertitudinem eventus cum spe aliqua evadendi periculum, et malum imminens, in Christo autem non potuit esse incertitudo eventus quem timebat nec spes aliqua evadendi periculum illius sciebat enim inevitabilem esse mortem ergo non fuit in eo timor. Pro arte ... solum ... fuisse de timore ... efficax affectus ad quem ... movent ... ut ex timore ... ad aliquid efficiendum vel ab aliquo incepto cessandum vel non aggrediendum

hic enim afectus eficax non contingit nisi quando ingruit
e ebentus et malus e ebitabiles nam si inebitabile e ne
marione exponere ut auditores terreant nec ipsi propter
timorem ad aliquid agendum mobebuntur. deinde ergo eficax afec
tus non sit causa aliquid efiiendi etiam si malum certi
sime ebenturum sit et breui tempore eo afecto, ut patet
in damnatis ad mortem, et ni afectus displicentiae fuerint
in Xpo

Queritur 20. an tristitia et timor fuerint tantum in
porcione inferiore boluntatis creatae Xpi an etiam in
superiori. Communiter theologi in nostra boluntate duas par
tes distinguunt seu porciones vere modo diversas. una dicitur
inferior altera superior. quomodo iste distinguantur variant
auctores. mihi videtur afectus boluntatis ortos ex apprensione
vel consideratione rerum temporalium sensibilium vel
appetibilium, que sub imaginationes cadunt pertinere
ad eas seu porciones inferiores boluntatis. Ad vero
eosdem afectus boluntatis provenientes ex apprensione
rerum eternarum nempe legis prauipientis vel proiben
tis veritatis divinitatis et voluntatis divinae que solum ab intellectu
apprenduntur pertinere ad porciones superiorem bolunta
tis. nec doctrina colligitur ex sancto augustino lib
12 de trin. contra maniqueos cap. 27. eam que docere videntur
vasques 1. 2e. disp. 109. cap. 4. et Decanus de incarnatione cap.
4° 1°

Dico ergo tristitiam et timorem fuisse tam in porcione in
feriori quam in superiori boluntatis creatae Xpi ita san
tus Thomas in 3a. sententiarum distinctione. 15. q. 2. art. 3. Deca
mus citatus et vasques tomo 1. in 3a. partem disp. 73. cap. 4.
et quidem de porcione illius inferiori dubium non e nam illo
verbo tristis est anima mea usque ad mortem intelli
gimus animalis et patibus. de tristitia boluntatis Xpi in
intelligit Agato papa in epistola que e in sexta sinodo actio
ne 4. et Sophronius ibi actione 11. cirillus quoque Dama
cenus et alij. ratio e quia tristitia boluntatis in parte
inferiorem non e nisi tristitia appetitus sensitivi misi
impediatur, sed in Xpo fuit tristitia in appetitu ante mortem
et alias inimicas ergo etiam in parte inferiori boluntatis.

deprecatione superiori &c. ad affectus ejusdem, ex appretiatione rationali seu ex consideratione divinae legis et charitatis virtutis, pertinent ad rationem superiorem voluntatis, sed tales affectus tristitiae et timoris erant Christi tunc quia tristatus fuit de scandalo discipulorum, et deinde eorum infidelitate: tristatus fuit ex consideratione peccatorum hominum pro quibus erat satisfacturus; tristatus fuit ex praevisione impoenitentiae Judaeorum nationis multorum quibus ea passio inefficaciter profutura erat: qui omnes affectus procedebant ad rationem superiorem voluntatis pertinentes tristabatur enim de iis prout erant contra legem dei, tunc quia etiam tristitia et dolor ex consideratione propriae mortis erat secundum virtutem et regulas aeternas, alioquin non permiserat Christus in anima humanitate tales affectus: ergo eodem modo ad rationem superiorem voluntatis spectabant.

Dices mors Christi considerata secundum leges aeternas non solum non displicebat Christo sed maxime placebat: ergo de illa sic considerata, non poterat tristari secundum rationem superiorem. Resp. quamvis ipsa mors considerata ut utilis generi humano secundum aeternas regulas Christo maxime placeret tamen eadem mors considerata secundum easdem regulas ut malum naturae ei displicebat et haec displicentia ut probe moderata secundum leges aeternas sicut erat Christi virtutis et meriti, etiam ad rationem superiorem pertinebat.

Dices deinde voluntas Christi beatissimo gaudio plena erat nec igitur vero re aliquo affici poterat. Neque enim videtur quo pacto cum summa delectatione beatitudinis in Christo pro[venire] potuerit esse etiam tristitia et timor de sua morte. Resp. voluntate Christi simul fuisse tristitia et gaudio fuerit affecta idque permiraculum; delectatio enim et fruitio de deo clara visio[ne] habita erat latius in anima Christi ut si sua natura relinqueretur, ita omnem penderet tristitiam et tolleret dolores ut Christus neque mortem timeret neque de illa tristaretur; peculiari autem dei dispensatione effectum fuit ut simul delectaretur de deo et de morte contristaretur. delectatio enim et tristitia contraria sunt et divina omnipotentia efficere potest ut duo contraria in eodem sint subjecto, maxime circa diversa quando actus vitales sunt.

Queritur 30 an Xpus dominus sudor in agonia sangui
neus vere sudaverit. Pro afirmative. ita ensin ory
patres, et DD. docent, et racio clara e, quod id afirmat
Luca illis verbis, et factus e sudor eius sicut gute san
guinis et currentis in terram cum quod Evangelista dicat sudor
guinis in terram decurrere n potest nisi de vero sudore
sanguinis intelligi. Unde Sanctus Atanasius lib. ...
anatema dixit eis qui negant Xpm sudore vero sangui
neo. Nec obstant illa verba, sicut gute sanguinis
nam particula sicut hoc loco n similitudinem sed veritatem
significat ut Ioannis 1. c. 14 et alliis in locis, et racio
id eciam suadet nam si li sicut similitudinem hoc loco signi
ficaret potius aque quam sanguini compararetur sudor
potest eciam li sicut exageratiba ese sudoris ut sensus
adeo copiosum sudare sanguinem Xpum ut videretur
glutatim defluere in terram quasi dicat n tam videbatur
madare quam guttas, et probabilia sanguinis emittere

Queritur 4 an in tribus oracionibus Xpus sanguinem sudave
rit. Iansenius afirmat in tribus oracionibus sudare san
guinem, et omnibus ei angelum aparuise. Sed probabilius vi
detur quod Caietanus Maldonatus et alli docent, nempe
in ultima tantum oracione sudare sanguinem et
aparuise angelum. et racio potest deduci ex ipso
textu Luce ait enim; et factus in agonia prolix
ius orabat dicit vero in hac oracione prolixius orase
respectibe scilicet ad allias duas priores oraciones ac
proinde significari videtur in allis n sudare sangui
nem sed tantum in ac tercia quae diuturnior et intensior
fuit. Nec sane credibile e omisise Lucam allias duas
oraciones similis eciam sanguinem sudaset domi
nus.

Queritur 5. an sanguineus iste sudor fuerit naturalis
vel miraculosus. Primo miraculosum existimant Hi
larius lib. 10. de Trinitate. Beda Simon de Cassia
et alii. Sed probabilius e naturaliter Xpum sudare san
guinem. ita Caietanus Maldonatus Suarez sr Luca
Cornelius a Lapide et alii. Pr. quia in magna agonia
et aflicciones sanguinem sudare naturale e et quando
que expertum, sic enim aliquando factum de illo orta

lo. 30 de historia animalium cap. 5. et 19. et lo. 7. cap. 26.
refert etiam Maldonatus Iudicie Valentini hominis
audita sententia spiritus sanguineo fuisse sudore per
fusum. Hoc autem facilius contingere in illo potest qui
delicati porosi sunt carnis et sanguine et subtiliores
abet sanguinem qualem habebat Christus cum enim sudor
nil aliud sit quam serum et aqua subtilis quae in
tra communes venas corporis cavitates divagata arcta
facultate expulsa aeribus poros sicut per hanc rem
omnibus percussoribus effluit ita poterit similiter qui
raro sunt corpore delicatae complexionis et tenuissi
mi sanguinis sanguis ipse tenuior loco sudoris effluere.

Deinde agonia extremam animi perturbationem
et afflictionem significat unde in illa spiritus vitales
diversis et contrariis motibus moventur, nunc ad cor,
nunc ad corporis externas partes nunc paulatim et tamen
iam subito et intrepide; componitur enim ex deside
rio qui est actus concupiscibilis, et ex timore qui ac
tus est irascibilis, ille actus est prosecutio alicuius boni
ille aversio alicuius mali. passiones vero istae in
Christo fuerunt nam et maiores desiderabat subigere
pro humano genere. et illam ut sibi imminentem timebat
quia vero hanc cum audacia voluit amplecti fuit
agonie passionis affectus et spiritus pro mortis timore ad in
tra paulatim se conferebant et pro desiderio illius
paulatim ad extra movebantur. tum vero pro audacia
intrinseco transito ad externas corporis partes ferebantur
magno cum ardore et impetu vehementer sanguinem
attenuarunt et poros aperuerunt per quos sanguis
expulsus fuit maxime quia spiritus iam humores
omnes Christus sudaverat ut ait Caietanus. unde constat
precipua exactio fortitudinis et audacie sudoris pro
manare sanguinem.

Obiec. sudor naturaliter guttatim
defluit: ergo ut ait Lucas xxii. guttae sanguinis m
dasit: non est naturaliter sed miraculose. Rno. etiam posse
naturaliter sudorem guttatim effluere quo humiditas
multa [illegible] vita quae guttas plurimas consti
tuat cum ob magnam sanguinis copiam ad poros cor

capperi Xpi decrevit et poni decementer laxati erant inde fieri potuit ut purgatur sudor effluerat. Nisi forte dicamus insinuare quod sanguis ex poris qui ipsa frigidus aeris condensatur irrigantur cum guttis defluebat. Unde sanguineum sudorem miraculosum fuisse ex eo certum est quia ad commendandum maximum agonem in agonia Xpi refertur adiodo lucas sudasse sanguinem ut si sudor miraculosus erat poterat esse cum minima afflictione imo absque omni agonia

Quaesito 6. an angelus ante sudorem sanguinis an post venit. Ita fr. lucas correlis silveira et alij et barques tomo 2. in 3a. parte pars d. 56. cap. 20. videlicet conformius esse narrationi sancti lucae, angelus ante sudorem apparuisset. Si enim ait: apparuit autem angelus de caelo confortans eum et factus in agonia prolixius orabat. et factus e sudor eius sicut guttae sanguinis. Ubi ut vides prius narratur apparicio angeli quam sanguineus sudor ergo prius contigit, neque convenit dicamus hoc loco prius narrari quod posterius contigit. Fam. lucas ait illas parles et esse cumulacim, videlicet valere apud ebreos ac quia ideo sudabat sanguinem. Verum cum sanctus lucas semel et iterum eo loco illas parlas et ponat, et in 2o loco et deinceps causalis debet in posit, non video cur in primo loco causalis dicenda sit. Adde quod si sudor sanguineus profluxit cum post adventum et confortationem angeli Xpus intensior apparuerit post illas videlicet sanguinem promanasse. Ep. 3. de Xpi domini comprehensione in orto. mathe. 26 v. 47.

CAPUT 3

De christi domini comprehensione in orto

Quaerit 1. an principes sacerdotum et seniores venerint ad Xpum comprehendendum. Negant beda et caietanus asserentes ex parte ipsos misisse ministros sacerdotum et magistratus templi custodie parte ipsos in lanes omnes. Ita barradas et silveira la. pars.

P. ex Luca qui c. 22 ait: dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores, ergo aliqui ex illis per se ipsos in orto venerunt. Id ipsum verba sequentia manifestant; cum cotidie vobiscum fuerim in templo non extendistis manus in me, quae verba ad sacerdotum principes et seniores directa sunt illi enim quaerebant Christum occidere et militibus in templo docebat Dominus; non enim potest dici quod erat cotidie docens in templo cum militibus certis qui eum exierunt comprehendere ut ait Ioannes, hi enim milites gentiles erant nec in templum acendebant. Unde Christus direxit ergo verba illa ad principes sacerdotum qui presentes aderant. Tanta erat illorum levitas tanta rabies tantum occidendi Christum desiderium ut eius comprehensionem solis ministris noluerint committere, nisi et ipsi presentes adessent.

Quod vero non omnes sacerdotum principes et seniores adfuerint est quia ipsi illa nocte erant in domo Caiphe in consilio congregati ut declarat Math. c. 26: illi tenentes Iesum duxerunt ad Caifam principem sacerdotum ubi scribae et seniores convenerant. Cum ergo ex hoc loco colligatur scribas et seniores congregatos in domo Caife Christum in concilio expectasse, ex loco vero Lucae supra adducto constet venisse in ortum, ut textus conciliemus debemus asserere aliquos ex illis ad comprehendendum Christum profectos et cum turbis, alios cum Caifa in istius domo dominum expectasse.

Quaeritur 2

an prius percusserit servum pontificis ante Christi comprehensionem an post illam. Resp. prius percussum fuisse antequam Christum comprehenderent et ligarent. Ita Sanctus Augustinus, Iansenius, Maldonatus, Cornelius et alii. Constat ex verbis Lucae 22: videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat; non dixit quod factum sed quod futurum erat, quasi dicat videntes ipsi et singuli tantam turbam ad comprehendendum Christum venire, ne id fieret complerent, voluerunt eum defendere, ideoque Petrus percussit servum principis antequam Christus fuisset comprehensus. Deinde ergo ut scribit Lucas Christus Dominus manibus suis tetigit

aurem Malchi eamque sanavit quo[d] nondum capere[tur]
erat nondum ligatus. Tandem ipse viderat domin[um]
ias capiendum non fuisset ausus vires invadere. unde nota
Evangeliste quod et allios discipulos statim atque viderent
capiendi [illegible] fuisse omnes: quo post [illegible]
secensit Malcum. quia vero petrus ad voces domini, posta
stos milites viderat neque ausos [illegible] manus inii
cere; tunc ipsius gladio diminuere Et Marcus vulnere
illi capiendiones postea capiendiones servi narrare
quia ex luca constat eos auctoricatione non fuisse
et primis vestibus quod poteris colligit.

qualis fuerit gladius iste petri. Lansenius etiam et vel Quaeritur 3o
tus existimant non fuisse enses sed cultros aliquem
quo in agni paschalis mactatione vel consectione
usi fuerant apostoli, sed omnino dicendus est non cultros
aliquem sed ensem fuisse. Ita baronius franciscus
lucas et cornelius a lapide. Constat 1. quia ita docent
antiquissimi patres tertulianus hieronimus augustinus
chrisostomus [illegible] et allij apud cornelium et ciltonio.
2o. gladius apud Latinos non cultrum sed ensem significat
cum ergo omnes Evangeliste dicant petrus gladio aurem
Malchi amputasse sine [illegible] ea vox ad cultros significan
dum detorquetur. 3o gladius hic unus fuisse videtur ex illis
duobus de quibus dixerant apostoli, ecce duo gladii hic
lucae 22. v. 38. atqui illi duo enses erant non cultri, unde
et christus ibi suadebat vendere tunicam ut emerent
gladium quod necesarium non erat ad emendum cultrum sed ensem
cuius precium tunice equiparatur: quo certius gladius pe
tri [illegible] arcuatus, 3 aut comodo [illegible] illo cultro arma
tus eas fuisset [illegible] invadere 3. [illegible] quoque [illegible]
dius dini petri ostenditur velut [illegible] ensis

Dius iste ensis fuisset non ad auriculam sed ad caput Dies. [illegible]
[illegible] petrus ictum dirrigeret, neque enim aurem [illegible]
libus amputando [illegible] [illegible] ut [illegible] debere
[illegible] quod ut recte chrisostomus observabit simili [illegible]
inanes petrus intendebat caput Malchi medium findere

et eum interficere sed servo inbene declinante caput
que inminentem obvertente ac deo etiam manum qui mo
derante gladij in auriculam dexteram tantum eam am
putabit:

Ibiq. deinde venisset ictus illo totam
servi amputasset auriculam hoc ante sane e constitenim
lucaq xpus in auriculam reposuisse sed eam tantum contetigi
set sanavit: quod n erat enim sed culla eius ictus cum
libus sit n dubitabat totam auriculam amputare sed
docere Maldonatum per aures Malchi prorsus ampu
tare sic ut eam interam cecidit hoc enim significat
amputare et cindere auriculam. Nec obstabat quod
et luca dictum e tangere enim poterat xpus aures
absissam ut in locum restitueret cum licet n omnia adiung
vent evangelistae referant. Potest etiam dici caput ser
vi gallea ferrea armatum ebetare gladium ictus bin
ne aures penitus amputaret.

Quaeritur 4 anpy in hoc facto
peccaverit. Sanctus augustinus. lo. 22. contra faustum cap. 7. peccare
affirmat. Negant omnino sanctus leo sermone 2. de pa
sione ambrosius x chrisostomus beda et theoph. Mihi videtur
vero similior sententia hieronimi in cap. 26. matei ad re
bus factum ipsum qui 2. te consideratum excusari n pose
a peccato attamen inconsideracione qui eum a peccato excu
sare sas partes docet suarez tomo 2 in 3a parte disp 3
3. et quia factum petri n potuit abere rationes iuste
defensionis n solum quia erat contra voluntatem xpi sed
etiam quia illa n erat defensio sed temeraria quidam
agressio et iure ipsius aut condite n enim per solus
poterat xpus Ab his militibus armatis defendere. immo
potius se exponebat evidenti periculo mortis precincta
causa; et xpus ipsum quem cupiebat defendere fu
rori militum exponebat illos enim irritabat ut
magis saevirent in eum et apparentem aliquam occasio
nem accusandi xpum haberent. deinde ... stantibus
... deberet xpus ... ...
at ille n spectato xpi responso gladio servum per
cusserat. Unde xpus ipsum factum illius servi reprehen
dit: converte gladium tuum in vaginam omnes enim
qui acceperint gladium gladio peribunt sed ... ...

omnes ut gladio pereant; n̄ sunt autē, eo q̄ potius digni suis gladiis iniuste accipiant; significat ergo Xpus p̄ hoc modo unus esse gladio

2o. vero p̄ais excusatur quia ex nimio fervore et amore potuit q̄ n̄ solum n̄ considerare rōnes istas verum cere omnino imbeclinavie eas n̄ ad vertere. Sic exequod ipse in omnibus casibus ardentissima fide et amore in Xpum gradibus inveniatur. Tum cum exequod patres cupro sitati n̄ solum hoc q̄ factus a pecato liberent sed insuper n̄ eo illius amorem in Xpum, et animositatem commendent, maxime Sanctus Leo et Sanctus Ambrosius ut ergo factus ipsum ipse n̄ videatur posse laudari dicendum erit q̄ sancto fervore et amore motus ut nil pecaverit n̄ considerando omnia que in illo casu expendenda erant. hoc etiam Suarez docet.

Queritur quis fuerit adolescens ille qui amictus sola sindone Xpm sequebatur inorto. de hoc adolescente solus meminit Marcus. docet autem Eusebius apud ... eum fuisse Iacobum minorem apostolum de co ... quia ipse tempore passionis domini n̄ erat adolescens sed iam senex sexaginta sex annorum, vixit annos 96. et obiit anno 32 post Xpi passionem ut scribit Sanctus Hieronymus lo. de scriptoribus ecclesiasticis. fuisse Sanctum Ioannem Evangelistam censent alii inter quos ambrosius, chrisostomus, gregorius, beda et hieronimus. addit vero hieronimus sindonem fuisse vestem cenatoriam qua in cena ipse sicut et alii discipuli induti fuere relictis aliis vestibus iuxta antiquum morem. deinde cum audiret Xpm tradendum prae ... aliorum immemor vestium sola tectus sindone egressus ē de cenaculo cum Xpo in hortum.

Dicendum ē adolescentem illum n̄ fuisse Sanctum Ioannem. P. 1. quia omnino repugnat puritati Ioannis qui virgo purissimus erat sola sindone tectus in horto exisse cum Xpo. 2. quia incredibile ē virum adeo ingenii acuminis prestantem ... ut tempore frigoris vestis suarum immemor fuerit tunc q̄ licet ipse pretristitia oblitus esset indumenti, sui alii sane apostoli illum sue dignitatis advertissent, vel cum illi vestes in cenaculo accepissent coram Ioanne vel cum in hortum exierunt cum eum penitus

ne esset etiam nocte advertere poterant luna lucente clarissima, sicuti nunc [illegible] sed sindone sola tectus incedere. Tandem ipse Marcus clare significat adolescentem illum non fuisse apostolum; ait enim: Tunc discipuli eius relinquentes eum omnes fugerunt, adolescens autem quidam sequebatur eum; si iste adolescens apostolus esset, potius diceret, unus autem ex eis sequebatur eum; cum autem dicat adolescens quidam, significat eum non esse ex apostolis qui fugerunt omnes. Et quidem adolescentis nomen non videtur dignum tanto apostolo accommodari. Notant enim Origenes, similia (?) [illegible] dicere S. Hieronymus et alij apostolos in evangelio nunquam nisi more nominari et ideo dicuntur vel discipuli vel apostoli nunquam nomine; quomodo ergo tantus vir adolescens quidam absolute (?) Marco vocaretur.

Quis autem ille adolescens fuerit non constat. Mihi verisimilius videtur vel fuisse aliquem custodem orti illius in quo dominus est comprehensus, ut Iansenius, Fran. Lucas et Corneli volunt. Vel fuisse filium aut servum domini illius orti, ut ait Caietanus, qui intempesta nocte dormiens militum strepitu excitatus et de lectulo surgens Christum sequebatur. Verum tamen hunc adolescentem quisquis ille sit fuisse aliquem Christi studiosum et forte illius discipulum: 1. quia non cohortem (?) non turbas, sed Christum sequebatur, ex quo colligitur non tam curiositate ductum quam devotione et compassione motum Christum esse secutum. 2. quia milites eum comprehendere voluerunt, ubique quemquam Christi sectatorem. 3o adolescens videns quod tenebatur, relicta sindone nudus profugit a militibus. Timebat ergo ne ~~eisdem~~ malis pateretur si eum comprehenderent, nil autem timere poterat si non erat Christi sectator et discipulus.

Refert Hegesippus apostolorum discipulus, quem citat Franciscus Quaresmius tomo 2 peregrinationis terrae sanctae libro 4. cap. 9. peregrinationis 5. rigatione sanguinis Christi corpore inde desidentis arbores cupressi eiusque singula folia sanguinem (?) habebant manifestiores (?) omnes quas [illegible] in memoria tua [illegible]. Brocardus in descriptione terrae sanctae hec anotavit: ostenditur autem in monte Oliveti locus captivitatis Christi et in precio (?) calvarie eius superius in rupe et [illegible] [illegible] et cognitorum (?) et in [illegible] [illegible] [illegible] digitorum eius

quod impressiones fuere dicit lapidem apprendendo cum caperet
amministris et minum valde quod de ipso lapide nec
quod is ut ita dicam nec malleo nec allio instrumento
depromi poterit, lapis inquam ita plane apparet impressio
dulcis [illegible] digitorum ac si [illegible] fuisset [illegible] ille hec Bro
cardus. eadem abet sanutus in secretis lo.3. parte 14 cap.

deinde in dicatis baronius anno Christi 34. n. 66 observat in
lapidibus [illegible] quem torrens cedron preterfluit Christi
domini vestigia pedum impressa [illegible] [illegible]
que servata esse. Nicolaus [illegible] Christophorus [illegible]
in sua peregrinatione epistola 2. pagina 62 ad exteram
[illegible] parte pontis super torrentem cedron [illegible] lapis e
in petre superficie plana [illegible] [illegible] in quo vesti
gia manus utriusque genu et extremitates digito
rum pedum [illegible] [illegible] sunt expressa cum [illegible]
ponticulo deiectus ibidem [illegible].

hec omnia confir
mari possunt ex multis vestigiis mirabiliter [illegible]
[illegible] [illegible] perpetuum monumentum. Figuras inscrip
tas ad [illegible] [illegible] Christi infantulus a beata virgine de
[illegible] marmori superpositis donec [illegible] eius vestes
siccarentur marmori corpusculi [illegible] impressit
que ad hec usque tempora ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cernitur ut refert quaresmius cap. 12. brocardus
in descriptione terre sancte. parte 1. cap. 6. capite 8. [illegible]
68. ait in urbe nazaret [illegible] super [illegible] collis unde
nazareni Christum precipitare voluerunt locum ostendit
ubi Christus se abscondit contrahente se ipso et intra se
suo opifici latibulum parante in qua usque vestium
[illegible] et pedum Christi vestigia impressa cernuntur. idem
refert adricomius in [illegible]. idem brocardus cap.
paragr. 63. in loco ubi Christus patrem pro translacione calicis
orabit et ubi sudabit sanguinem videri in lapide
impressa vestigia manuum genuum pedum et digitorum
Christi. eodem teste cap. 2. paragr. 9. in monte [illegible] saxum
[illegible] eques ~~[illegible]~~ Christus sermones ad populum habuit ubi
vero eius pedes steterunt [illegible] [illegible] adherere
narratur. in litore maris galilee in loco ubi Christus
dixit post resurrectionem discipulis suis [illegible] [illegible]

commentariis abetis; Ioannis 21. v.5. vestigia pedis
Xpi in marmore excepta adhuc videri asseritur ut
refert quaresmius supra citatus. Tandem ut alia omittam
in loco ubi Xpus in celum ascendit vestigia pedis suorum
Capudi impressit et nunc in loco ubi Xpus apparuit
pedum suorum vestigia Capudi incorporise refert. Cap. 4.
quocies Petrus Xpum negaberit et comodo. Mattei 26. v.58. Luce
22. v.54. et Marci 14. v.54. Ioannis 18. v.15.

CAPUT. 4

Quocies Petrus Xpum negaberit et comodo, Mattei

Proxima difficultas.

cum enim evangelistarum concordia circa illas difficilis
videatur quesierunt non nulli qui dicerent Petrum quater
ter Petrum negasse Xpum nam dicunt Calmetanus
in caput 26 Mattei sepcies negasse scribit ter sudo
uno Anne, et ter in domo Caife. Caietanus vero in cap.
18. Ioannis sepius negasse ait ter interrogatum ad
minimus quater asserit.

Dicendum tamen omnino est in tota
Passionis tempestate ter tantum Petrum negasse Xpum
ita Mald. Barr. Fr. Luca. Corn. et alii comuniter. Et
s. expositores quia omnes comuni consensu trinam tantum
negationem Petri mencionem faciunt ita origines homilia 35
in Mateo S. Heronimus epistola 149 ad Marcellam S. Aug.
tractatu 123. in Ioane Cirilus lib. 12. in Ioane c. 64
et alii passim de Xpus Dominus trinam tantum
negationem Petro predixerat ut illa verba manifestant: ter me negabis quod triplicis eius fierat
negaberunt utique mas negationem dumtaxat
predixisset vel simpliciter diceret me negabis unde omnes
evangeliste solicii fuerunt in demonstrando Xpi predic
tionem fuisse completam et ideo singuli Petri nega
tiones narraverunt nec plures quam tres ut S. Chrisost.
observabit homilia 82 in Ioanes Confes. nam ut colligitur
ex Mattei 26. v.35. et Ioanis 13 v.23. utique evange
listis Xpus ad reprimendam liceat Petri audaciam
futuras negationes ei predixit at sine dubio magis
eum reprimeret si dixisset septies me negabis quam dum

Uo ter me negabis: quia ipse loquitur quasi ter Petrus negabit Christum plures quam ter eum negaverint dominum predicere

Ubique. Petrus semel negabit Christum in domo Anne, ut dicit Ioannis 18. vers. 13. deinde ter eum negabit in domo Caife, ut alii tres evangelistae declarant: ergo quater saltem negabit dominum. Quod vero illa negacio de qua loquitur Ioannis in domo Anne contigerit liquet quoniam Ioannis ibi vers. 13. dixit Christum adductum fuisse in domum Anne, refert vers. 17. unam negacionem Petri et tandem v. 24. ait. Et misit eum Annas legatum ad Caifam pontificem: ergo negacio Petri que supra narrata est contingit prius quam Annas miserit Christum ad Caifam, atque inde in domo Anne Petrus negabit dominum

Pro illa negacione quam refert Ioannes non contigisse in domo Anne sed in domo Caife quod non solum ex aliis evangelistis manifestum est, ex ipso quoque Ioanne ostendi potest. cum enim Ioannes consulto pretermisisset vers. 13 Annam non esse pontificem, sed eorum ad Caifam subdit statim quem intrare in atrium pontificis et in pontificis domo negare Christum ostendit ergo non in domo Anne qui pontifex non erat sed in domo Caife qui pontifex erat negaciones fuisse factas [illegible]. unde quod ipse vers. 24. ostendit: misit eum Annas legatum ad Caifam pontificem, per recapitulationem eo loco positum fuit scribendum enim erat post v. 13. sed quia eo loco id Ioannes omiserat postea declaravit ut indicaret domum Caife locum fuisse in quo omnes negaciones Petri contigerunt. post etiam dici istud preteritum misit accipiendum pro plusquamperfecto miserat sicut est in greco textu ac proinde significari non post negacionem Petri missum Christum ad Caifam sed ante illam.

Hinc constat Annam non interrogasse dominum de discipulis et de doctrina sed Caifam, ac proinde in domo Anne non fuisse alapam Christo datam sed in domo Caife, nam in domo illius pontificis alapa percussus est dominus in cuius domo negabit eum Petrus ut ex Ioanne constat. Tunc vero eum negabit in domo Caife ut dictum manet, deinde interrogare Christum de discipulis et de doctrina non spectabat ad Annam sed ad Caifam qui solus pontifex erat dicendum igitur est Christum ad Annam ductum nihil ibi fuisse immoratum neque [illegible] sed pronunc ad Caifam fuisse deductum ubi principes sacerdotum

et pharisei convenerant ac proinde Caifas interrogare
Xpus in eius domo alapa percussus et ter negatus a petro.

In tabis Communis est traditio eorum qui terram santam incolunt
Xpus in domo Anne fuisse alapa percussum et in eadem fuisse
ad quandam olivam que in atrio erat ligatus que oliva ...
stat quam proinde fideles terre sancte tanquam contactus
domini sanctificatam venerantur ut refert Suarez lo. 4. ...
et 25. peregrinationis 19. ex ac ante traditione requiritur
Xpus in domo Anne negare Xpum. Pro traditione ...
particulariorum fidelium devotionis insignis fide ...
certat ... enim dubia, nunc alii vero falsa ac
proinde ... sententias nostras evangelistis
conformes decrevimus.

inter Apochriphas

Desperavi cistitu terre sancte ... ut fabularum
veritas ... et impugnat quaresmius tomo 2 elucidationis
terre sancte lo. 4. cap. 4. peregrinationis 5.

ubi q. 1. ... prima ... nega
... videntur evangeliste convenire 1. nam Marcus ...
illas ... interrogare Xpus ... ingressus est in atrium
pontificis alii vero evangeliste referunt ancillam quandam
... Xpum sedentem in atrio ad lumen ... in
terrogare. deinde Marcus ait Xpum stantem tentatum ...
... Lucas ... manifeste declarant
ancillam vidisse Xpum sedentem ad lumen sedentem ad lumen
et tunc eum fuisse allocutam. ...

... ad 2. ipsas ancillas ... ostia
... que pro ostium operuit cum eum portam ad lumen ...
... interrogare ut Marcus ait ... ...

ac iuram asseruit ex proqual recognovit tentabitur potest etiam dici ancillam eum 1. vidit prius intrantem interrogare cum dubitatione numquid tu ex discipulis es hominis istius. Cum vero petrus non responderet inspexisse eum et considerasse videntem ac lumen itaque affirmanter dixisse et tu cum Jhesu galileo eras vel ut ait Lucas et tu cum illo erat et tunc petrum respondisse et negasse prius. Sed non dico stare in loco Joannis non significare situm corporis tantum sed solam presentiam ut Danielis 1. v. 4 et alibi saepe. Praeterea petrus non semper stetit sed partim stetit et partim sedit et potuit utroquemodo interrogari.

Obiic. 3o. circa 2am negationem etiam videntur evangelistae discordare. nam Marcus significat eandem ancillam 2o interrogare petrum quae 1. eum interrogaverat, at Matheus ait fuisse alteram ancillam. Lucas vero 2am interrogationem non a femina sed a viro factam declarat illis verbis, alius videns eum. Sed Joannes a multis fuisse interrogatum significat cum dicit dixerunt ergo ei ergo diversae fuerunt interrogationes et negationes. Hoc potuit se contingere ut ab his omnibus interrogaretur petrus 1. ab eadem ancilla deinde ab altera ancilla has ancillas interrogare petrum eo tempore quo ipse ianuam atrii egrediebatur ex Matheo et Marco colligitur et credibile est petrum despexisse eas nil que respondisse. Ceterum cum iam petrus ad ignem rediret et inter ministros sedens se calefaceret, coeperunt aliqui dicere ipsi numquid tu ex discipulis eius es ut ait Joannes quo audito alius videns eum affirmanter dixit tu de illis es teste Luca, et tunc petrus importunitate sic interrogantium compressus negavit 2o. ipsum cum iuramento et Matheus ait.

Obiic. 4. discrepantiam aliquam circa 3am negationem. 1. ait Joannes in hac negatione fuisse petrum interrogatum a quodam servo pontificis cognato illius cuius petrus amputavit auriculam cui consentit Lucas, Matheus vero et Marcus a multis fuisse interrogatum affirmant deinde Matheus et Marcus asserunt negationem contigisse statim post 2o et post pusillum … qui astabant Lucas vero inter 2am et 3am unius ore spatium transisse definit et intervallo facto quasi ore unius quae videntur posse de eadem negatione verificari.

Ad 2am. in a 3a. tentatione cum ministri qui in
atrio sedebant audirent petrum et eum ex loquela
galileum esse cognoscerent ceperunt dicere etiam ex disci
pulis christi quia galileus erat, vel evangelistae re
ferunt petro vero tacente vel dissimulante vel alio
sermone divertente dixit alius cognatus illius cuius
amputavit auriculam: nonne ego te vidi in orto cum illo?
ut ait ioannes. tunc petrus cum vehementer alijs urgentibus
precipue respondit, homo nescio quid dicis ut Lucas, rebellit
et cepit anathematizare et iurare ut Matheus et Mar
cus dicunt. Ad 2m. dico illud post pusillum non significare
immediate post, sed post spatium unius ore ut Lucas
clare expressit ita que ex omnibus evangelistis historia ne
gacionum petri ordinanda est et supplendum ex altero quod
in altero deficit. ceterum de numero negacionum, et circa
illas duo alia expendenda sunt.

Queritur 1. qua noctis
ora hae petri negaciones contigerunt. Resp. 1am. paulo ante me
diam noctem contigisse 2am. duabus oris postea 3am. una ora
post 2am. ita videntur docere iansenius in concordia capit
135, in cap. 13. marci cap. 54. Sanctius in cap. 8. tobie cum
et alij 1. pars probatur quia statim ac petrus 1. vice negabit
primum cantabit gallus ut ait Marcus; solet autem
gallus 1m. cantum circa mediam noctem edere; tunc ergo
primum petrus negabit christum.

2a pars patet ex tertia, quia in
ter 2m. et tertiam tentacionem una ora intercessit ut con
stat Lucas qui addit, statim post tertiam tentacionem
adhuc petro loquente cantasse gallum, et hoc ante colligi
tur ultimam tentacionem circa oram tertiam matu
tinam contigisse. Constat enim 2m. cantum edere gallum
in principio 4e vigiliae noctis nempe tribus oris post
mediam noctem ut docet plinius lib. 10. cap. 22 et Marci
13. v. 35. aperte nox media, galli cantu distinguuntur ibi:
vigilate ergo nescitis enim quando dominus domus
veniet. sero an media nocte an galli cantu an mane
ubi galli cantus pro initio 4e. vigiliae ponitur
sicut nox media pro initio 3e. cum ergo inter 2am. et tertiam
tentacionem tres fuerint ore transacte et inter 2am.
et 3am. una tantum ut diximus sequitur inter 1am. et 2am

bis intervenire oras. Nec obstat quod Lucas dicat 2am negationem factam post horibam illud enim pos tris duas oras significat. Sicut cum Matheus et Marcus aiunt 2as post pusilum corrigire illud pusillum unam oram designat ut ex Luca constat.

Ut recte conciliantur evangelistae circa tempus negationis Petri nam Matheus Lucas et Ioanes scripserunt dominum predixisse quod Petrus ter eum erat negaturus antequam gallus cantaret. Marcus vero scribit predictum fuisse a domino quod Petrus terciam negaturus erat prius quam gallus bis vocem daret, ex quo videtur inferri Petrum negasse dominum ter ante gali cantum sicut alii evangelistae afirmant. Hec antilogia ita conciliatur. Nam evangelistae tres adducti loquuti sunt de eo gali cantu qui per antonomasiam cantus gali dicitur, quia ille plures et maiores comoditates afert cuius rationibusque mortalis dum in anno excitat eo tempore quo homines ad labores vocat aque disponi ac proinde cantus iste maxime ab hominibus observatur et dici solet gallicinium at vero Marcus de utroque gali cantu loquens equivalenter dicat ante quam gallus sonum duplicem ederet, unum post mediam noctem et initio quarte vigilie noctis ter me negabis quod ita evenit.

Queritur 2. an Petrus negando fidem perdiderit? Non querimus an Petrus peccaverit negando Christum id enim tanquam certum supponimus imo verum esse de fide docet Suarez tomo 2. partem disp. 19. sec. 2. nam Christus ei dixit ter me negabis negare vero Christum grave peccatum est ex modo dicto ut patet ex verbis domini Mathei 10. c. 33. deinde Petrus negando Christum mentitus est dum dixit non sum non novi hominem quod peccatum iterati iuramenti confirmabit. Periurium autem peccatum grave est. Itaque hanc sententiam universa eclesia recipit ex quo evidens certum est illud Petri peccatum fuisse mortale. Verum sancti Augustinus, Cirilus, Crisostomus et alii docent quod Petrus ipse cognoscens flebit amare.

Petrum non ita negasse Christum * * Dicendum deinde Petrum non ita negasse Christum ut fidem amiserit [illegible]

caritates ita Sanctus augustinus habetur 130 in
in dine. Cirilus lo. 22 in indine 8 Sanctus paschasius
Sanctus Thomas communiter expositores et ratio est quia
ex evangelio sancto constat petrum negare non vero corde
negare dicenriendo sed solum exterius negando
Imo neque exterius negabit Christum esse deum vel messiam
sed solum negabit se illum nosse aut esse discipulus
illius quod quidem peccatum directe est contra confessionem
fidei non contra fidem ac proinde non expulit fidem
sed caritatem. Sic qui exterius negat sese christi
anus non negat fidei veritatem sed in hisce confi
tere defecit ut bene notat [illegible] non est [illegible] [illegible] qui
sed peccatum [illegible] quas eius [illegible] deinde
fides non defecisse ipse suadere videtur illa [illegible] Lucae
c. 32. ubi Christus petro dixit ego autem rogabi pro te ut
non deficiat fides tua. Tandem illico atque respexit
eum [illegible] recordatus ipse predicationis dominicae
flevit amare ego [illegible] Christi [illegible] [illegible] quae
in [illegible] ad penitentiam [illegible].

Varia. Sanctus ambro
sius sermone 47. ut refert [illegible] 90. Ego fidelior ubi
sic dixit fidelior factus est petrus: pugnam fide [illegible]
dire defecit. In ambrosium nomine fidei debet intel
ligere fidelitatem quam petrus hic Christo [illegible]
vel confessionem fidei Christi quae [illegible] hic debuit licet
enim [illegible] Christum negaverit tamen eandem fidem eius
retinuit ut ipse fatetur ambrosius in [illegible]
ubi eius veritas nequaquam [illegible] sed
[illegible] inde patet omnes apostolos in tempore
passionis Christi non perdidisse fidem, neque id signi
ficatur per candelas quae extinguntur in triduo [illegible]
majori sancta [illegible] una accensa. [illegible]
in lo. [illegible] divinis officiis ait per illos [illegible]
extinctos significari prophetas [illegible] inter
fectos per illum autem [illegible] qui [illegible]
triduo illo abscondit significari Christum qui triduo
tanto morte statim ad vitam immortalem [illegible]
[illegible] dispendio vide proditoris matthaei 27 [illegible]

CAPUT 19

Dispendio vide proditioni Matthaei 27 [illegible]

Queritur an iudas ante xpi domini crucifixionem et mortem laqueo se suspenderit. duo autores antiqui alter autor questionum veteris et novi testamenti tomo 4 operum augustini questione 94 alter autor commentariorum in marcum qui divo hieronimo tribuuntur, asserunt post mortem se suspendisse et dixisse iudam. communis tamen sententia asserit ante salvatoris obitum iudam laqueo strangulasse ita S. ignatius martir epistola 8 ad philipenses, origines tractatu 35 in mateum, S. augustinus in psalmum 28. baronius anno xpi 34. maldonatus matei 27. et alii. hec sententia ut communis ita vera est. probatur nam mateus qui sollus hanc iude suspensionem resenset clare significat eam ante xpi obitum factam. postquam enim refert principes sacerdotum tradidisse xpm pilato subdit tunc videns iudas qui eum tradidit quod damnatus esset penitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum. ubi inquit verbis maxime perpendenda sunt 1a illa particula tunc que significat eo tempore quo xpus traditus est pilato retulisse iudam triginta argenteos 2 evangelistam non asserere iudam vidisse quod mortuus esset xpus sed quod damnatus esset nempe in concilio iudeorum non dum quod crucifixus erat dominus cum ea iudas gessit. 3. iudam ideo retulisse argenteos principibus sacerdotum ut videret rescisso contractu posset xpum a morte liberare quod fare superfluum esset si xpus iam mortuus erat quid accedit nullam probabiliorem causam afferi ut mateus multo ante xpi mortem eam istoriam suspensionis iude resenseat si post mortem contigit.

Obiectio iudas retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus in templum ut mateus dicit. at vero principes sacerdotum ante xpi mortem non erant in templo vel in domo caiphe in concilio vel in domo pilati vel in monte calvario nec inde recesserunt quousque mortuum viderunt dominum ut constat ex mateo cap. 27 v. 12 20. et 41. et ex aliis evangelistis ergo non potuit iudas argenteos reddere principibus sacerdotum qui erant in templo et laqueo se suspendere nisi post mortem xpi

Respondent maldonatus et barradas potuisse iudam

ad principes sacerdotes quin in templo sed aut in domo Caiphe aut in penetrali erant argenteos referre sed cum illi eos accipere noluissent abit et proiecit eos in templum. Addimus nos facile potuisse contingere ut aliqui ex primis principibus sacerdotibus essent in domo Caiphe vel in domo pilati illo mane feria 6. aliqui vero in templo sacrificium matutinum offerentes aliquos proinde potest accedere Iudas et coram illis pecuniam proiicere.

Queritur 2. an Iudas ipso suspendio suffocatus obierit an potius de suspendio ereptus aliquandiu vixerit. Aliqui greci auctores multi dicunt theophilactus ait Iudam quidem suspendisse se non tamen periisse suspendio sed inclinata arbore evasisset, morbo que idropico laborare ita ut non potuerit orbitam transire, et deinde pronus cecidisse ac crepuisse. Eutimius matei 26. ait quod cum in arbore [illegible] penderet a laqueo preter eorum cognitus et liberatus fuit deinde cum in [illegible] quodam loco modico vixisse tempore eius viscerum se precipitem dedit. [illegible] ex [illegible] Iohannis Evangeliste discipulo miranda refert [illegible] de laqueo postea detumore facies Iude ita intumuisse ait et oculorum palpebras ut nec celum nec lumen videre posset et cum in suo predio post diras [illegible] supplicia esset extinctus sic admodum usque etatem aspirare fetores ut ager ille maneret desertus, neque quisquam nisi obturatis naribus illac pertransiret. Idem tradit istoria scolastica.

Dicendum tamen est Iudam laqueo strangulatum aut suffocatum periisse suspendio ita communiter exponit vel Maldonatus, Carvajal Cornelius et alii hoc loco Sanchez ac [illegible] et Baronius anno christi 34. Probatur ex matei 27. illis verbis abiens laqueo se suspendit syriacus legit strangulavit se vatablus se suffocavit et verbum grecum proprie strangulare aut suffocare significat. et confirmari potest ex 2. Regum 17. v. 23. ubi de suspendio Achitophel sermo est eadem est vox greca apud septuaginta que hoc loco in textu greco [illegible] vero interpres vertit suspendio interiit quod si Iudas laqueo se strangulavit vel suffocavit sine dubio credendum est laqueo interemptum fuisse, et quidem si post vero vexiones christi aliquibus diebus vixisset ut auctores volunt

sine dubio Christus aut poena aut perditionis ... illud
ad meliorem frugem revocare conatus fuisset nec eum
de peccati veniam desperantem relinquisset sicut ideo
in incredulo Thoma et negante Petro praestitit nec aliud de
pietate salvatoris erga discipulos antiquos credere possumus

Obiicies. Sanctus Petrus actorum 2. v. 18. loquens de Iuda proditore
dixit: Et hic quidem possedit agrum de mercede iniqui
tatis et suspensus crepuit medius et diffusa sunt omnia
viscera eius ex quibus verbis argumentari licet. 2. Sanctus
Petrus ait Iudam possedisse agrum de mercede iniquitatis
sive de mercede iniqua id est agrum emptum de triginta
argenteis quibus Christus venditus est non potuit autem illum
agrum possidere nisi aliquibus diebus vixisset post Christi
mortem ... enim ager ille emptus est sit nisi
post Christi mortem non potuit illum possidere Iudas qui
liberatus ... aliquandiu postea vitam conser
vaverit ergo non fuit in ... laqueo strangulatus
Deinde illa verba, et suspensus crepuit medius idem
in textu graeco significant, in quo pro suspensus legitur
praeceps seu pronus ergo non suspendio periit sed praeceps
factus crepuit, et quidem si ex suspendio obiit, non videtur eo
modo crepuisse praeceps factus. Ad 1.

Respondeo Iudam pos
sidere agrum de triginta argenteis emptum variis modis
ab interpretibus explicari solere et sic dicunt ... agro se
pultum esse et hoc modo illum possidere. Beda ali
ique multi aiunt Iudam ideo dici possidere agrum
quia sua venditione et argenteorum oblatione, fecit
ut alii possiderent eo modo ... ad Roma cap. 8. v. 26.
dicitur: spiritus postulat pro nobis gemitibus inenar
rabilibus id est nos gemendo facit postulare ut expo
nunt sanctus Augustinus epistola 121 cap. 15. et sanctus
Gregorius lib. 2. moralis cap. 12. potest etiam locus ex
plicari ut dicatur Iudam possidere agrum quia possedit
pretium quo postea ager emptus est. possedit enim
triginta argenteos ex quibus poterat ipse agrum eme
re et possidere, quemadmodum postea emerunt pon
tifices iudicorum. sunt etiam qui per ironiam
... ea verba pronunciasse dicunt

Ad 2m. probabilius dico verbum graecum significare praecipitem et pronum et eum qui scilicet est propendente, et vultum in terras deiecto quales esse solent vultus eorum qui suspenduntur; nam eorum qui laqueo collum necterunt, caput solet in terras deici unde recte latini interpres suspensus reddit. Vel ideo praeceps factus dicitur Iudas quia cum primum nodo collum implicuisset statim deiecit se qui nodus annexus est eorum qui ex sublimi loco vel ab exarbore suspenduntur, alii dicunt fracto funiculo quo erat praefocatus decidisse in terram praecipitio et crepuisse; unde siriacus textus sic habet: et cecidit Iudas in faciem suam humi et crepuit medius.

Quaeritur 3o. an vaticinium quod Matthaeus refert cap. 27. v. nono fuerit Ieremiae an alterius prophetae. oraculum istud de triginta argenteis pretio quo Christus venditus est et ex quibus deinceps ager figuli emptus fuit Ieremiae tribuit Matthaeus dicens: tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appreciaverunt a filiis israel, et dederunt eos in agrum figuli sicut constituit mihi dominus. huic oraculo aliud simile apud Zachariam invenitur cap. 11. v. 12 propter quod graves auctores arbitrati sunt vaticinium illud non fuisse Ieremiae sed Zachariae ita S. Ieronimus origines baronius anno 34. iansenius cap. 140. concordiae maldonatus matthaei 27. suarez tomo 2. in 3am. partem cap. 39. s. 2. et alii qui dicunt Matthaeum non nominasse prophetam quod dictum est per prophetam ab aliquo autem in margine positum Ieremiam indeque inter textum irrepsisse et omnes fere codices occupasse.

Recentiores probabilius dicunt Matthaeum enim saepe commune prophetae nomen accipit non proprium alicuius ut patet cap. 1. v. 22 cap. 2. v. 5. 15. et 23. cap. 13. v. 35. cap. 21. v. 4. et hoc ipso cap. 27. v. 35. facit adhuc quod in siriaco evangelio Ieremiae nomen non invenitur, et sanctus augustinus lib. 3. de consensu evangelistarum cap. 7. scribit non tempore inquisidas latinis codicibus non reperiri Ieremiae nomen. adde ipsum augustinum referre paru(m) refere Zachariae, vel an Ieremiae dicatur

cui autor spiritus sanctus qui per prophetas locu
tus est idem in omnibus sit quod etiam dixit Beda. Cete
rum videre an locus iste emendari possit ad [illegible]
apostolicam spectat.

Neque hec omnino displicent Sancio
in cap. 11. Zacarie addit tamen [illegible], perspecto
dicendum citatum a Mateo partim esse Zacarie
quatenus de triginta argenteorum pretio loquitur
partim Jheremie 32. v. 8. quatenus agit de agro
[illegible] sunt verba a Mateo Jheremie [illegible]
citari sunt verba a Marco cap. 1. v. 2. solius citatus
Isaias quamvis oraculum quod refert partim ex Ma
laquie 3. v. 1. partim Isaie 40. v. 3. Ceterum hec sententia
nulla difficilia continet. 1. nusquam ager a Je
remia emptus dicitur ager figuli. 2o ager ille emptus
fuit a Jeremia ex propriis Jheremie pecuniis non
ex pretio sanguinis aut ex pretio quo domi
nus appreciatus fuit. 3o illud quod Jheremias
refert de agro ase empto non est vaticinium proprie
sed istoria que agro a pontificibus empto egre appli
cari poterit. 4. ex ipso textu Matei constat illius
oraculi verba omnia ab uno tantum propheta fuisse
prolata. habent enim coherentiam quamdam que
ordinem contextus minus manifestat.

Denique sen
sunt alii oraculum istud ex libris Jheremie qui
non extant de quibus fit mentio 2. Macabeorum
2. v. 1. fuisse desumptum. ita Origenes Chrisostomus
Euthimius Caietanus. Eusebius lo. 10. demonstratio
nis Evangelice. cap. 4. locum illum aserit, expunctum
a Jheremie scriptis malicia iudeorum. Adhuc
Jheronimus in Mateum [illegible] abebreo quodam
sibi traditum esse Jheremie scriptum in quo vati
cinium istud ad verbum legebatur. Dominicus Magri
in libello quem scripsit de antilogiis apparentibus
scripture ad finem Matei locum ait se legisse librum
quemdam arabice scriptum de operibus domini
cuius autor testatur [illegible] fuisse oraculum istud
ex libro Jheremie sublatum. ille vero autor
cap. 7. agens de [illegible] passione citat verba Jheremie

que Calvaria vocaretur abent. Quedixit Ieremias aquo fecimus ia Dim cum psalmis meis cibis illis contrari veritati filii autem Iudei quam venient post eos per petabant peccatum magnis enorme quod eos quo minus appreciabant illum qui non debet precipiendum et pati facient qui sanat morbos et dimittit peccata. et acceperunt triginta argenteos preci um illius quem emerunt filii israel &c. quem emit apud Matheum. hec ibi vulgare credebant fidem sibi ven dicens Auctor. sane fuisse illic famum impii sacer dos fuit qui Ieremiam percussit et misit in ner vum contra quem etiam Ieremias prophetabit Cap. 20. v. 2. meminit etiam alterius fanum Iere mias Cap. 22. v. 2. et Cap. 38. v. 2. elige ex iis quod volueris Iohannem. nil hec ultima non displicat. Cap 6. de Christi domini flagellatione et corona spinea. Mathei 27. v. 26. Marci 15. v. 15. Ioannis 19. v. 2.

CAPVT 6

De Christi Domini flagellatione et corona spinea

Quaeritur 2. an Christus intra palatium pilati fuerit flagella tus an extra illud. Communis sententia non stat probat quod suppo nit Christum in domo pilati fuisse flagellis caesum ita Adrico mius in Ierusalem v. 51. Lipsius lo 2 de cruce c. 4. Toletus et barradas in cap 19 Ioannis Bozius de cruce lo. 2. cap. 13. greeser nus Tomo 2. de cruce lo. 2. cap. 10. et alii. nil omnino frans quaresmius tomo 2. lo 4. cap. 6. peregrinationis 6. multis contendit Christum non intra sed extra pilati palatium in loco publico dominibus penes destinato fuisse flagellatum. Ego tamen in longa sui auctoris dispositione nil video solidi quod prio rem sententiam labefactare possit.

Dico ergo cum communi sententia in atrio pretorii quod intra praesidis palatium erat fuisse Christum flagellatum &c. quia in eodem loco fuit Christus flagellatus in quo fuit corona spinea coronatus et veste purpurea indutus, hec autem in atrio pretorii gesta sunt ut constat Mathei 27. v. 27 et Marci 15. v. 16 quo etiam flagelatio maior &c. Ioannes quia Iohannes cap 19. v. 2 clare significat statim post flagella fuisse Domino impositam spineam coronam eodem tempore eodemque loco. Ioannes quia iidem milites praesidis qui Christum

flagelis ceciderunt ac spineis coronam et go eum transferre de loco iudicii ad hec peragenda sed in atrio ubi omnes erant
Sane quia statim atque dimisit Pilatus barrabam milites presidis duxerunt dominum ad atrium pretorii ubi eum et spinis coronarunt et purpura induerunt, ante hec vero flagellatus est xpus statim post dimissum barabam ut constat ex marco qui post narratam grande iterationem xit. tunc pilatus apprehendit iesum et flagellavit ergo procedens atrio pretorii flagellatio peracta est maior constat ex matei capitu 27. tunc dimisit illis barabam iesum autem flagellatum tradedit eis ut crucifigeretur tunc milites presidis suscipientes iesum ... eadem habet marcus loco citato. Certum est ista gesta non esse post latam in xpum sententiam crucifixionis quam eo loco matheus et marcus per anticipationem referunt ut apertissime ex marco igo intelligendum est milites presidis statim post dimissum barabam accepisse dominum et duxisse in atrium pretorii ubi eum primo flagelis ceciderunt deinde spinis coronarunt nam illud tunc matei et marci ad barabe dimissionem referri debet
hinc constat allucinatum quaresmium qui ex his verbis matei et marci locis manifeste probare contendit xpum extra palatium pretoris fuisse flagellatum quod neque historia evangelica post narrattam xpi flagelationem mentionem fecerunt militum ducentium xpum in atrium pretorii, quasi vero clausum sit eadem a mateo et marco per anticipationem fuisse scripta alioquin deberemus dicere post damnatum xpum a preside fuisse coronatum spinis quod redarguit marcus. Constet igitur primo xpum introductum in atrium pretorii et ibi flagelis cesum et postea ibidem spinis coronatum et purpura indutum deinde populo ostensum et tandem a preside damnatum que omnia ex marco clara sunt. neque mateus et marcus significant xpum iam flagelis cesum duc... fuisse in atrium pretorii tantum enim dicunt xpum flagellatum traditum fuisse ut crucifigeretur sed quia traditus fuit ut crucifigeretur postquam in atrio pretorii flagelatus coronatus et illusus fuit ut diximus

Deinde nostra sententia constat ex inscriptione columnae ad quam ligatus flagellatus est dominus quae Ierosolimis asservatur in templo dominicae resurrectionis in qua legitur ad eam columnam fuisse Christum colligatum et flagellatum in praetorio Pilati. ut Quaresmius refert loc. cap. 2. peregrinationis 1. Idem constat ex inscriptione alterius columnae quae Romae in ecclesia sanctae Praxedis custoditur ut docet Bernardinus Amicus cap. 18. delineationis terrae sanctae. Accedit prudenter potuisse timere praesidem salvatorem a tumultuante populo occidendum si publice coram omni plebe flagellaret. Cavebant enim poenam illam a dilictis liberatione capitali ordinari ex Luce 23 v. 26. nam propter similes poenas abscondit Paulum a populi furore tribunus Actorum 23. v. 10. unde etiam si aliquando sontes publice flagellarentur a romanis quod incertum est imo verisimile falsum teste Lipsio tamen propter hanc rationem noluit Pilatus ut extra praetorium Christus flagellaretur, nam cogitabat eum liberare pleb... et trucidandum fieri quae ut dicebat in Christum insurgeret ... ne post flagella libertatem consequi posset. Accedit sancte sanctus Albertus ... ratione refert quod dum Christus ab Herode remittebatur ad ... ... Pilatum quoque Christum dimitteret adeo male eum in via tractarunt ut etiam si ... dimitteret tamen superfluere non posset.

Dices beata virgo praesens fuit Christi flagellationi ut ipsa revelavit beatae Brigitae lib. 1. cap. 10. et lib. 4. cap. 60. non potuit autem praesens sistere palatium Pilati in quod iudaei intrare nolebant Ioannis 18. v. 28. si fuisset flagellatus. ergo extra ~~...~~ ~~...~~ in loco publico flagellatus est. Resp. in eisdem locis ... ... et maxime ... clare docere beatam Brigitam ex revelatione virginis Christum in eodem loco fuisse flagellatum et spinis coronatum, et tam flagellationi quam coronationi beatam virginem praesentem fuisse. itaque ... dominus dicere debemus vel virginem intrasse in atrium praetorii sicut etiam intrasse in atria ... et Caiphae docet Metaphrastus in sua vita ... ... vel alibi fores fuisse apertas sic ut virgo foris existens Christum patientem videre posset.

Quaeritur 20. an Christus semel an pluries fuerit flagellatus

semel fuisse flagellatum conveniunt licet in variis locis in q. pt. 29. Ioannis Suarez tomo 2. in 3a. parte d. 35. s. 2. Cornelius a lapide et alii att. bis flagellatum fuisse docent Maldonatus Mattei 27. Maloncius de sancta sindone q. 5. Quaresmius loc. q. 7. peregrinationis 6. et alii.

Dico 2. Quarte enim tantum flagellationis xpi mentionem expresse faciunt D. qd. Matteus Marcus et Ioannes eandem referunt flagellationem iussu pilati factam, quod potest colligi ex illis: bis fuisse flagellatum. Ant D. nam immediate post illam flagellationem de qua Ioannes Cp. 19. att. xpus corona spinea coronatus et clamide coccinea indutus, hec autem similiter referunt Mateus et Marcus facta fuisse statim post flagellationem de qua ipsi locuti: oportet quod velis cetera bis facta concedere vel eandem flagellationem absque necessitate admittere. Itaque semel xpus flagellatus est iussu pilati, et hec flagellatio sententiam crucifixionis precesit ut ex Ioanne manifestum est. Neque obstabat quod romanorum leges disponere ut crucifigendi flagellis prius ceederentur, nam abunde huic legi satisfeceerat Pilatus dira illa xpi flagellatione ante sententiam mortis datam.

Dico 3o. preter hanc flagellationem iussu pilati factam probabile est xpus in domo Caife fuisse flagellatum illa nocte prius quam ad Pilatum ducerentur. ita Maloncius plures allios referens et quaresmius. hec flagellatio licet ab evangelistis non notetur colligitamen potest ex eo quod nocte illa qua xpus mansit vinctus in domo Caife gravissima passus est opprobria a militibus eum custodientibus que breviter referunt Mateus Marcus et Lucas et diligenter acque recensentur avilbeira tomo 5. Co. 8. Cp. 4. q. 26. inter hec vero opprobria etiam flagellatio numerari potest, nam ubi in latino Matei textu Cp. 26. dicitur: palmas in faciem eius dederunt, in greco textu legitur increpidis seu fustibus ceciderunt comodo legunt francisca Lucas et cornelius quod genus percutiendi quodam modo flagellatio dici potest.

Ita que credibile admodum est illa nocte xpus in domo Caife ad la pidea

columnā ligatū ī ibi pugnis colaphis alapis per
cussū quod Evangelistae dicunt. Sed etiam Codici Evan-
gelis ab impiis ministris variè hoc vero ex eo deducitur
quod duplex colūna sit ad quam Dominus dicitur flagella
tus altera Romae in templo Sanctae Praxedis de qua Ma
lonius; altera Ierosolimis in templo Dominicae Resurre
ctionis de qua Quaresmius lib. 4 cap. 9 peregrina
tionis et Terrae Sanctae has columnas omnino diversas esse nec
unam alterius esse partem demonstratur ē quia
crassitie forma et colore differunt, quae Ierosolimis
asservatur rotunda ē, tota aequalis et minor in inferiori
quam in superiori parte. coloris rubri sunt etiam rubri
quibusdam asperis maculis crassities ē quatuor
palmorum longitudo duorum cum dimidio et quae Romae
veneratur ē ex marmore colore ceruleo albis interstincta
maculis cuius diameter inferius fere pedem superius
vero dodrante minor altitudo tres circiter palmos
et dodrantem ad instar basis insertum superiori parte
ferreo annulo ut eam describit et depingit Malonius apud
Suriam ut ait eam veneratus et vidit Baronius de anno
34 cap. 9 ex quibus clare constat diversas esse colum
nas.

Deinde hoc idem patet quia multi auctores oculati testes
tradunt columnam quae Romae stat integram ē et proinde minime
potuit esse illa quae Ierosolimis asservatur. Praeterea
columna in qua Christus flagellatus ē adeo alta et crassa erat
ut sustineret porticum ecclesiae Sion a Sancta Helena edifi
catae ut tradunt Sanctus Hieronymus epistola 27 ad Paulinum
epistola 12 Nicephorus lib. 8 cap. 30 Beda de locis Sanctis cap.
haec vero non potest intelligi de illa columna quae Romae
integra custoditur neque similis ē nec tres palmos in al
titudine excedit ut diximus, minus etiam tenuis ē nec
apta ad porticum sustinendam proinde praeter eas columnas alia
admitti debet distincta; si ergo ad duas illas columnas Christus
ligatus et flagellatus ē necesse ē admittere bis fuisse fla
gellatum semel in domo Caiphae iterum in praetorio Pilati

Dico 3o Christum ad columnam ligatum fuisse flagellatum constat
ex dictis nam licet id Evangelistae non exprimant declarant
tamen patres et ecclesiae traditio constanter docet

ipse que alnne quedie veneranty ostendunt quid
quid garriant Crebri. dices lex deuteronomii 25 v. 2. pre
cipiebat ut corre flagellandus interra prosterneretur
et sic prostratus berberaretur, quo sequitur flagellatus
Christo. nego consequentiam. quia ea lex Judeis data fuit Christus
vero non iuxta iudeorum leges sed iuxta romanorum [illegible]
fuit flagellatus et percutientibus manus qui ad palum
vel columnam flagellabant. [illegible] adducite hunc
in [illegible] que astringite ad columnam fortiter. vide pro
grecorum tomo 1. decr [illegible] lo. 2. cap. 10.

Queritur 3 quam acer
ba fuerit Christi flagellatio. Si evangelistas non atendimus
non potest exci [illegible] flagellationis Christi acerbitatem imode
rarare. videntur eam esse non fuisse periculosam. 1. quod
Pilatus Christi vitam servare cupiebat ideoque iussit eum
flagellari ut eos supplicio iudeorum placaret furorem: at
eum servare et liberare non poterat si tam acerbas flagella
tiones permitteret, nec milites sane auderent tam
crudeliter berberare, quem [illegible] volunt [illegible]
liberare. 2o. cum [illegible] corpus Christi fecit [illegible]
miratus est [illegible] sed [illegible] et [illegible]
[illegible] mortem [illegible] Marci 15. v. 44. at si Christi
flagellatio adeo fuisset periculosa non [illegible] sic [illegible]
[illegible] Pilatus qui flagellatum Christum vidit [illegible] 19. v. 4.
quod flagellorum tot ictibus [illegible] et clavibus [illegible] dom
[illegible] non [illegible] non quo adeo periculosa flagellatio videtur.

Sic omnino acerbissimam fuisse Christi flagellationem adeo
que crudelem ut dominum [illegible] periculum [illegible] mul
ta [illegible] salmus 72. v. 14. Et fuit flagellatus [illegible]
die id est tam acerbe [illegible] dic berberaret. Ut isaie
53 v. 4. nos putabimus eum quasi leprosum conficerat
enim [illegible] ex flagellorum ictibus leprosi quandam [illegible]
20 id colligitur ex numero [illegible] qui dominum fla
gellarunt [illegible] beate Maria Magdalene [illegible]
[illegible] revelatum est Christum a viginta [illegible] dominum, id
est [illegible] [illegible] fuisse flagellatum sicut
[illegible] [illegible] fatigati [illegible] ut [illegible]
[illegible] parte 6 pagina 532 [illegible] salmo 34 v. 15
dicitur congregata sunt super me flagella. [illegible]

hieronimus legit colenti sunt adversus me multi percutientes. alii vertunt multi flagellatores

3o ex qualitate flagellorum que teste Sancto Bernardo Senensi ter more delinea[?] triplex erat. prima flagellabant ex acutissimis spinis et bestibus. 2a ex cordis cum sti mulis ferreis 3a. ex catenis ferreis cum ferreis acule[is]. Beata virgo que flagellatione ipsi interfuit nec bestias nec spinas nec catenas nominat sed flagellorum infixis aculeis, nam apud beatam Brigidam lib. 4o 60. ait: flagellis aculeatis et infixis aculeis eius trahebant non evellendo sed sulcando totum corpus eius lacerabant et lib. 1 cap. 10: vidi corpus eius verberatum et flagellatum usque ad costas ita ut costae eius viderentur et quod amarius erat cum retraherentur flagella carnes ipsis flagellis sulcabantur &c.

Denique ex plagarum numero Sanctus bernardinus citatus ait ossa corporis humani ex medicorum sententia esse 276. quod vero ita flagellatum ut cuilibet ossi triplex ictus respondeat usque 828. plagis sensi [...] tabile est quod Lansperg[ius] refert homilia 43. de passione. vulnera ipsi ex multiplici flagellatione inflicta fuisse 5460 alii ex lib. 2 revelationum sancte Brigide colligunt ipsum plagas 5490 impassum persensisse quarum maxima pars ex flagellorum ictibus nata est.

Ad opposita argumenta facile respondetur ad 1r. dicimus victus vel instante demone vel sua crudelitate ut iudeorum sibi ipsi polluti mandata plurimis exercere ne ad proferitate sua et festinancia [...] spinis coronarunt sive pretiosis licentia dant quod dicant iudeos pecunia data ipsos ministros corporis [...] ipsum ita male in flagellatione tractarunt ut cum [...] ministrato a loro [...] dimitteretur superbibere amorem non possit; quod videtur colligi ex sancto Bernardo. sermone 2o in cantico ubi ait: ipsi opprobria flagella clavos lanceas in fornace avaritie conflant et sanctus evangelista lotharius in catena aurea loquens de corona spinea ait non hoc Pilatus iussit sed militibus iudeis pecunia [...] gratificantes omnia audebant

Ad 2am dicimus Pilatum miratum fuisse quod tam cito dominus obiret, nequia non alios Christi cruciatus, sed solum torrentes crucis consideravit, crucifixi vero non tam cito moriebantur ut ex historiis patet. Vel ideo miratus est quia de Christo magnam conceperat opinionem, iudicabat eum filium dei se facere viderat signa quae tunc acciderant et ut erat infirmus sperabat Christum tarde moriturum torqueas divinas quendas homines qui ceteros excederet

Quaeritur 4 an spinea corona qua dominus coronatus est fuerit ex iuncis marinis an vere spinis. Fuisse e iuncis marinis docent sancti, ut Petrus in dialogo de passione, Gregorius Florentinus lib. 1 de gloria Martyrum, Lira in caput 27. Matthei, Ugolinus, Cardinalis ut Toletus in caput 19 Ioannis, Suarez, Joseph 13 Cartagena tomo 2. lib. 10. homilia 14. et alii communiter. Gilbertus Durantus lib. 6. ratis de passione affirmat se propriis oculis coronam spineam vidisse in thesauro regis Francorum eamque ex marinis iuncis compactam vidisse

Nihil omnino dicendum est spineam coronam non e iuncis marinis fuisse sed vere e spinis, ita Baronius anno Christi 34. n. 86. Martinus del Rio lectione de passione, Maldonatus, de sancta Andrea cap. 12. Quaresmius lib. 5 cap. peregrinationis 2 et alii. 1o. Tres evangelistae Matthaeus, Marcus et Ioannes aiunt quod milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius non potuerunt autem plectentes marinos iuncos coronam constringere quae Christi caput terebraret nam iunco marino nulla est in intimo veluti ramis inerant spinae sed cuspidis acumina spinis desinunt. Unde quamvis videretur fuisse corona plectende ad quod scriptura verba debent proprie sonantia teneri in ad oppositum non est sufficiens fundamentum, dicit scriptura coronam de spinis fuisse nolvierunt evangelistae eiusmodi fuisse declarare aliquis saltem illorum idcirco dixisse ad intelligendum vero per spinas iuncos nulla est nisi ex intrinseca aliorum auctoritas, conveniens ergo sunt ea voce insigni traditione propria divina e spinis fuisse coronam compactam non e iuncis.

2o. item

totum ab omni mari longe distat ut ex tabulis geogra
phorum compertum est unde ergo potuerunt esse Romanum
ita sponte nascentibus marini iunci ut ex illis co
nas facerent? S. Saba quamvis multis annis Hie
rosolymam incoluit testatur tamen numquam ibi ma
rinos iuncos conspexisse at vero spinae ubique herbe
nas spinas et tribulos sponte maledicta terra producit

Pr. scriptores pictores omnes et imagines Christi cruci fixi
aut alibi respicient coronati de spinis spinis coronas
demonstrant exprimunt nunquam hae cum ramo spino
so reverunt quod iuncis nullo modo convenire potest
4. ut addit Baronius hae quae in coelum ascendunt spinae
vere sunt et non iunci marini. Et Maldonatus sequ
das vereor vidisse asserat quae inde basim incedebant
quae ebullire eradicari spinae solent efficere; exquo
eae spinas deprehendit omnes iunci ea qua coronat
Et Martinus Delrio se plures vidisse ait et Ludovicus
fuit cum iunco marino coronam abesse sed potius
ramnum aut paliurum ostentare dorsi parie
uni ramo plures spinas in latere coerentes vidisse
quod nostro aevo alienum est. Sed at in nostra Valen
tina Ecclesia ramus est in quo sex spinae videntur tres
integrae tres fractae. Sane ita clare demonstrant spi
nis coronas fuisse non iunceis.

Denique antiqui scriptores ipsi
nis Christi caput coronatum dicunt non iunceis Tertullianus
de corona militis cap. 14. Christus ait spinis et tribulis
coronatum insigniens delictorum quae nobis protulit
terra carnis. Idem docet antiquior illo theophilus
antiochenus in armonia S. Isidorus pelusiota lib.
epistola 95. Sanctus Hieronymus, Matthaeus, Origenes, qui
que iliani. Cyrillus alex. et alii patres ut spinae et tri
buli iunci non sunt sed vere spinae. Itaque si
evangelistae et patres cum Marinis Capuccinis
fuisse coronas Christi dicere voluissent intelligerent erravo
vel crespino vel alio spinoso frutice capitum
pro cum evangelistae et patres exprimunt Christum coronatum
assererent perperam sentirent, iuncos marinos
interpretarentur spinis.

Sed coniat Druvautes spin velatum abrmabat spinas abeo ubias unei maximi speciei praeferre placuit. Id ex allis circa hanc coronam aliqua addi huentere Barr. Kna. 4. Co. 3. 7 ait coronas eiureis maximi fuisse contextas cum ibis sed permultis spinis. Tamq. ut vero in cap. 27 Matth. ait 20. xpi coronas de spinis fuisse inpositas easque gestare hinc sed in calvarie monte iuxta illi eximeris alteras fuisse inpositam. in manuscripto antiquo apud Malo ...is legitur cum xpm fuisset crucifixum continuerunt alteras coronas de iuncis marinis cum spine sunt acuciores et posuerunt hanc coronam super caput eius per quas iesu durius pungebatur et vulnerabatur cutis capitis eius ex acuceri illorum iuncorum quas corona spinea qua fuit antea coronatus. Malonius ppterid reprobatur addit carnes abaciore credere conciliandi rone siquis diceret eas coronam quas videt imagini sancti iuncorum crucifixi ... inposuerunt eximis late vi...ere exiit sanguis et aqua ... historia refert ... de pauire imaginis ex iuncis ma rinis fuisse

Denique de forma corone dubitari potest. Sanctus Vincentius in sermone de passione ait contextam in modum pilei ut omni ex parte caput xpi tegeret et pungeret. Id ipsum ex inspectione sancte sindonis confirmat Paleotus cap. 13. et super eum Malonus alio referens. Sive beate Brigitte lib. 4 cap. 2 ita domina loquitur quoque caput meum undique erat corona cruentatum et undique sanguis fluit etc. et in Nabaganthe cap. 21. Dexter item et caput eius cum duris spinarum lacerabantur. Barr. et quares ... negant fuisse in multitudines pilei confectas ... coronis ut pictura indicant et quoque sit certo inse maxime spinarum multitudine coronas fuisse compositas quod manifeste constareth ex eo quod in martirologio inspano kono 2 refrunt singule spine que in ispania ase ... et venerantur ait que illis cauter in isto ca ispania extare certo quatuor ordices corone xpi. observandum ... cum omnes venerandi xpi

caput vulneratum ... sancti Vincentii citatis vul
neratum a spinis domini caput septuaginta duobus in
locis ... quod ... Malonius exeo confirmat quod
sancto sancte ... expressa ... contemplans
ipsi ... christi ... septuaginta sanguinis gutta
... magnas ... quas a spinea corona ...
videtur ... dubitari ... de christi domini crucifixi
one.

CAPUT VII.

De christi domini crucifixione

Quaeritur 1. ex quo ligno fuerit crux christi fabricata. sancti una
... in alta ... examereon ex ... arboribus ... fuisse ...
... alii vero ex quatuor lignis compactam docent. glosa in
clementina 1. de summa trinitate hoc carmine ...
mentem expressit. Ligna crucis palma cedrus cupressus oliva
ubi alii hec crucis arbores veruntamen ... comprehenduntur: ...
crucis e cedris corpus tenet alta cupressus. Palma manum
retinet titulo laetatur oliva. hec ... diversis ...
... alii verum sunt a aliis ... : ... e cedro ... cru
... cupresso ... Braquia de palma pars ...
... . hanc ... alii ... sunt ... refert
Malonius ... sancti ... oratione
de veneratione crucis eam ex cupresso ...
... docet. Beda in ... cupressum cedrum pinum
et buxum enumerat ... sanctus Bernardus de passione
domini ... que ... videtur illustrari illo loco ...
60. verum 13. ubi ... septuaginta interpretum
... : in cupresso ... sanctus
celebrat ex quo ... sancti christi ... sententia
confirmat.

Verum ex ... in ... 1. ...
... inimicos christi diligenter ... expressionis
ligni ... adcrucem christi ...
2. crux ... tanquam infamis ... maledicta
... ergo ... et ... opposita
fuit 3. ... fuerat crux compacta ...
... elena ... tres cruces invenit christi crucem
... alliis duabus ... quod ... miraculo
... cruces ... elegantia
... videtur ... dictis ...

que ipsi mistice acceperint nil certo determinatum reprendi potest quod etiam docent Belarminus tomo 2. lib. 2. de imaginibus cap. 27 et Lipsius lib. 3o. de cruce cap. 23.

Ex autoribus vero qui ex uno ligno crucis Christi compactam aserunt alij ex querceo fabricatam affirmant ita Castagena tomo 2. lib. 10. homilia 19. et Corna Clarissima femina olim hic cecinit in Virgilio centonibus: Volitat in caelum clamor undique repente Loricaverere sacram Effigiem manibusque cruentis Ingentem quercum decisis undique ramis constituunt. Ipsum ostendit Castagena ex Isaie 3. et 13 aliisque patris et moralibus dicit confirmat alij ex oliva crucem fabricatam astruunt ita Quaresmius lib. 5. cap. 22 peregrinationis et ad locum inquiunt oliva frequenter et magis adamant in partibus illis quam quercum nec minus aptum illud ideoneam quam querceum. Neque enim palestina. Vetus et recepta traditio est ex oliva fuisse confirmatam crucem Domini quercus pre nobilitate et veneratione abest unde sacrum hoc lignum precium fuit ut ipse autor lib. 6. cap. 1. peregrinationis 4. ostendit.

Nec obstat quod quidam aiunt intra sacratissime crucis que hic extant species quercus referri contendit enim Quaresmius etiam referre species olive propter magnam affinitatem utriusque dicitur quercus et olive itaque in hac questione nil certo definiri potest. Sunt etiam circa cornice crucis signum fabere quedam apocrife a quibus recensentur abstineo hec videre possunt apud Galatinum lib. 6. de arcanis cap. 17. Cartagena loco citato et Maronis lib. 4.

1. Queritur 2. an Christus crucem usque ad calvariae montem gestaverit. Christo ipsi Ipsam crucem ipso exivit de pretorio easque portasse usque ad eum locum in quo Simonis Cirenei occurrerunt docent omnes et constat ex Joannis 19. v. 17. et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum est vero dubium an post angariatum Simonem ipse solus crucem gestaverit an simul cum Christo. Ratio dubitandi est ex cap. 23. Luce v. 26. ubi dicitur

et cum ducerent eum apprehenderunt simonem quendam cirenensem venientem de villa et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. quae verba videntur denotare in solum simonem ... simul cum xpo portare crucem sic ut xpus anteriorem posteriorem vero partem Simon portaverit et ita docent Caietanus Baronius. adri ... et alii.

Nil omninus post angariam simonem totam crucem a xpo in ipsum translatam probabilius est quia ita senciunt patres origines homilia 35 in mateum augustinus ... bernardus de passione et cruce domini theophilactus in mateum sanctus leo papa sermone 8. de passione et alii quos secuntur ... in caput 19 Joannis suarez disp. 36 s. 2 quaresmius ... peregrinatione ... multique alii ... Brigitte revelavit Beata virgo ... imposuerunt filio meo crucem portandam quam cum ad montem portaret veniens unus assumit eam portandam secum et ... deinde iudicatum crucem portare ... alii ... id persuadet ratio inde enim propterea simonem crucem portare cogerunt quia timebant xpum prenimio pondere defectum in via nec vivum ad calvarie montem perventurum ad hoc autem vitandum impertinens erat quod posterior crucis pars simoni imponeretur relicta xpo anteriore, sine dubio enim maximum crucis pondus in anteriore illius parte est propter transversum lignum. credendum igitur totum crucis pondus a xpo translatum ad simonem.

Neque verba contraria sunt illius enim verba tantum significant simonem portare crucem et quidem ... xpum sed post illum ... xpus sine cruce ... simon portans crucem sequeretur neque ... ratio caietani quod scilicet si solus simon portaret crucem videretur ipse crucifigendus non xpus satis enim aliunde compertum erat non simonem crucifigendum sed xpum nec ... obstant ... commune sunt enim ... omnes patres ... diximus.

Quaeritur 3o

anxyy erecte in altum an uni coexterite affixus sit cruce, quidam dicunt prius crucem erectam et mobilio firmatam et deinde mea dominum suspensum. ita gregorius nazianzen, niceph. Bex tole. et alii quos citat ille qui molonis cap. 6. Tu quia modus hic crucifigendi magis usitatus erat ut docet lipsius l. 2 de cruce cap. 2 magis videtur aptus ad altiora terrend. fere enim spectacula hec graviter aspicientibus fiunt. Tue etiam quia id expresse tradit sancta brigitta lib. 7. cap. 15. ubi inibere crucifixionis seriem praesentante depingit denique frater ille in crucem agere. Hac re dominus signifiant prius crucem erectam, deinde damnatum illi affixum.

Alii tamen contendunt cruce iacente in terra fuisse dominum crucifixum ita salmeron tomo 10. tractatus 35 Greziers de cruce tomo 1 l. 2 c. 22 quaresmius lib. cap. 36. vere grinaciensis ec. citans leroniumum cirillum antonium bauzenium iustinianum et alios. tue quia ut notabit salmeron et eclesia in die veneris sancte adhuc reiine mariam crucem in terra positam adorat. sum etiam quia hic crucifigendi modus facilior et expeditior e alius multo difficilior adque tue videtur xpus respondet iovanis 12. 32 dum dixit et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, quo pie vero exaltatus a terra fuit si cruce in terra postrata crucifixus e. levatio enim crucifixi fuit plena, vera que exaltatio. Denique in calvarie monte etiam nunc demonstratur crucifixionis distans parali quos pas a loco in quo crux infixa et firmata e qui locus veneratur hodie pulcherrimo ineo extructo sacello in tante rei memoriam ut quaresmius prodit loco citato et cap. 21 pagina 463. Utraque sententia probabilis hec tamen hoc fidelius teneri communior.

Quaeritur an hic an quatuor clavis fuerit xpus cruci affixus quatuor clavis fuisse crucifixum dominum docent gregorius turonensis lib. de gloria martirum cap. 6. salmeron tomo 10. tractatu 35. videtur inepuit iovanis cartagena tomo 1 lib. 10 homilia 22 et alios vel etiam precipue ex sancta brigitta lib. 1. cap. 10. deinde deinde crucifixerunt et super hunc similibus duobus clavis idem docet lib. 4. cap. 70. et in extravaganti cap. 51.

Deinde quia antiquissime imagines xpi crucifixi
hanc sententiam aperte demonstrant ut patet in ima-
gine argentea antiquissima xpi crucifixi que vene-
ratur apud sanctum [illegible]. et in crucifixo apud sanctum
Ioannem Lateranensem et in imagine crucifixi per
nicodemum condita que hodie in Italia colitur.
et in altera Lobani in ecclesia sancti Nicolai:
ac tandem in altera ecclesie virginis in hispania in
aliis plurimis.

3o. quatuor fuerunt crucifixores xpi cor-
respondentes singulos clavos infixisse. Nec simile e. unde
Seneca in lib. de beata vita loquens de illis qui noxios
crucifigebant ait: unusquisque vestrum clavos suos
ipse adegit. Tandem difficile fuisset duos pedes uno clavo
configere. Quare sancti patr. Cyprianus et Augusti-
nus pedes xpi clavis [illegible] affixos docent et ut tradit
galatinus lib. de arcanis [illegible] crucifixi erat hic mo-
dus communior ut [illegible] clavis crucis supplicio necandi [illegible];
hanc sententiam alii [illegible] conjecturis confirmat [illegible]
[illegible] eam quam mihi videtur amplectendam opinionem

Opinionem tamen sententiam quod fixerit [illegible] clavis xpus cru-
cifixus, ait docent sanctus Anselmus dialogo de passione
Marianus in carmine de xpo patiente. sanctus Bona-
ventura in meditationibus vite xpi. Vincentius [illegible]
[illegible] et aliis. que etiam probari potest.
quia in urbe sancte Clare de monte falcone [illegible]
[illegible] ex quibus tres clavi [illegible] dependebant
duo quidem minores et 3us. maior quos [illegible]
[illegible] [illegible] 20. [illegible]
in [illegible] crucis [illegible] hos clavos [illegible]
[illegible] a beata elena inventis. 1us. [illegible] imperatori
Constantino [illegible] fuit 2us. [illegible]
3us. in mare adriaticum [illegible] [illegible]
[illegible] ita sanctus ambrosius de obitu Theodosii
[illegible] lib. 2. cap. 8. [illegible] clavi [illegible]
[illegible] [illegible] ecclesie que non solet
xpi crucifixi imaginem cum clavis depingere [illegible]
stantium.

Ad argumentum respondet Cartagena.

Ad 1r. quod ~~et~~ cum frequens esset Xpi crucifixi pedes uno clavo transfixos meditari eadem crucifixionis modo corde impressum recepit sancta Clara quem mul- toties corde meditata fuerat. Ad 2r. quod multi clari doctores nec tres clavos retulerunt sed duos tantum omittentes illum qui in pedes adnixus provectus fuit de quo re- minit Gregorius Turonensis lib. 6. historiae quare ex illa computatione firmum argumentum colligi non potest. Ad 3r. quod si de auctoritate imaginum agitur antiquioribus iure dubio maior fides adhibenda est quam recentioribus. antiquiores vero duos clavos pedes perforantes Christi imagines depingere consueverunt ut ipsa vidimus.

hinc constat Xpm Dominum fuisse in cruce clavis affixum idem de fide docet sacra scriptura. dicit enim Xpus illa Xpi verba Joannis 20. v.27. infer digitum tuum huc et vide manus meas et illa Thomae ibi v.25 nisi vide- ro in manibus eius fixuram clavorum non credam et salmo 21 cuius est aperta prophetia: foderunt manus et ~~pe~~ pedes meos vide etiam Zachariae 13 v.6. ubi vox crucifixionis significatur. Notarunt tamen viri docti praeter clavos admissos fuisse funes ad alligandum crucis Xpi corpus alioqui enim tota corporis moles ex manibus pendere sustentari potuisse ita S. Hilarius lib.10. de Trinitate et Cornelius a Lapide in cap 27. v.35. ait huius- modi funes ostendi Romae in templo sanctae crucis in Hierusalem ab beata Helena constitutae.

Quaeritur 5. ad quas caeli partes conversus Xpus fuerit crucifixus. Resp. fuisse ad occi- dentem conversum crucifixum fuisse salvatorem ita Sedu- lius lib.4. Beda in cap 23. Lucae Damascenus lib.4. de fide capite 13. et alii apud Gretserum lib.1. de cruce cap 27. Adrichomius in Hierusalem n.92. ait Xpum in cruce dorso contra Hierusa- lem abversum faciem versus occidentem. at Quaresmius lib.5. cap 36. peregrinationis 2. Italiae cum sancto Hieronymo Augustino et aliis montes iam esse quidem ad meridiem urbis sed ad occidentem excurrere reperire quem montem Calvariae ~~...~~ addit Xpum crucifixum faciem ad occidentem conversam ipso fuisse dicitati partes superiori terga verterat

Sed illas ante oculos abiise et si aliebo parte habitari
hinc constat verum Europam ad precipue verum Hispaniam
Xpi in cruce pendentis faciem directam. porro beatus
Gregorius ad dexteram [illegible] partes que erat aquilonaris ete
hic [illegible] quaresimis [illegible] vide cap. 29. et Golanum
lib. 4. cap. 8. capit. 8. de iis que Xpus in cruce pendens passus est Mathei
27. v. 35. Marci 15. v. 24. Luce 23. v. 34 Ioannis 19. v. 23

CAPUT 8

De iis que Xpus in cruce pendens passus est

Queritur 1. quas Xpi domini vestes sortiti sint milites
qui eum crucifixerunt. super tunicam inconsutilem sortes
a militibus missam esse vide Ioannis 19. v. 23. e vero dubi[um]
an sola tunica missa sit in sortes an etiam alie vestes
solam tunicam fuisse sortitam tradunt S. Augustinus
tractatu 180. in Ioannem Eutimius et Maldonatus Mathei 27

Sed probabilius e eos sortes misisse super Xpi vestes tum
super exteriores vestes quas prius milites in quatuor partes
diviserant etiam super tunicam inconsutilem. ita
sanctus Ambrosius in cap. 23. Luce Iansenius cap. 143 ite[m]
in cap. 19. Ioannis Toletus in Psalmo 21. Franciscus Lucas
Mathei 27 et alii. nec desunt [illegible] ex Mathei 27 v. 35 ubi dicitur
diviserunt vestimenta eius sortes mittentes, et Luce
23 v. 34: dividentes vero vestimenta eius miserunt
sortes, ubi videtur significari sortes missas a militibus
super ea Xpi vestimenta que prius diviserunt:
sed prius quam sortes mitterent super tunicam inconsu-
tilem diviserunt inter partes alia Xpi vestimenta ut
constat ex Ioanne: ergo prius quam sortirentur tunicam alias
Xpi vestes sortiti sunt

Confirmatur ex illis [illegible] ex Marci
15. v. 24. et crucifigentes eum diviserunt vestimenta
eius mittentes sortes super eis quis quid tolleret, in
quibus verbis duo ponderanda sunt 1°. ille voces mitten-
tes sortes super eis que clare significant missas
a militibus sortes super eas vestes quas diviserant tan-
tum enim valet super eis id est super partes vestimen-
torum. deinde illa alia verba, quisquid tolleret
que aperte declarant quid quisque [illegible] militum

ne it vestes diviserunt, nec vero vestem illam tunicam in
partes dividi voluerunt, quia tunicam enim solam unus militum
habere voluit. et ergo super illam sors iacta est ut videretur
quid unusquisque militum acciperet.

Ex Matth. Marc. et
Luc. solum meminerunt partium vestium quae divise-
runt nec tunicae inconsutilis; solus Joannes meminit
qui cum scribit vestes mittunt super eas sortem, clarius loquentur
de tunica inconsutili quam nec nominarunt quidem, sed de aliis vestibus diviserunt de quibus age-
bant, atque fere eadem voce verisimilius scilicet
ad vitandas contentiones et lites sorte milites de-
cernere; alias enim nihil erat una parte contentos
sed alterius partes quae ipsi melior videtur ar-
bitr.

Tum locus Joannis ubi pro qua c. 23. referuntur
milites accepisse vestes Christi et fecisse iv. partes uni-
cuique militi partem. tunicam vero reponere tu-
nicam de illa dixit dicere milites: non scindamus
eam sed sortiamur de illa cujus sit. ut impleretur
scriptura dicens: partiti sunt vestimenta mea sibi
et in vestem meam miserunt sortem ex quibus verbi
sic argumentari licet 1. illas vestes sortitas tradit
Joannes quae divisa non est sola tunica divisa est quod sola
tunica fuit sortita. 2o. ratio cur milites sortiti
sunt tunicam fuit quia cum inconsutilis esset eam
partiri et scindere noluerunt. quod ideo partiri volebant
sortiti non fuissent: quod cum vestes alias in partes di-
miserint eas sortiti non sunt. 3o tradit Joannes su-
per tunicam missam fuisse sortem ut impleretur scrip-
tura illa. et in vestem meam miserunt sortem, quo sine
per alias vestes quis sors missa est, non fuisset
sortiri tunicam ut scriptura illa impleta diceretur
denique id confirmat locus Psalmi 21. v. 19. quem
citat Joannes, in quo discrimen ponitur inter vestes
divisas et vestem sortitam videtur significari non sor-
titos milites vestes quas diviserunt.

Porro ex
illo quod illustrari debere ex vera contra quod solam tunicam
sortitam esse tradit Joannes; quae vera est. nec tamen

interius solam tunicam sortitos esse nam licet quamvis
solum sortis dicere tunicam inde venirent alii partes
cumque ille sortis diceret aliis partes suas venisse fuisse
Ad 2m. dico intellectum quamvis solum agere de quore
militer sortiti fuerint tunicam integram integramque
tunicam ideo sortiti sunt quia cum inconsutilis esset eam
scindere noluerunt quod si voluissent dividere simi-
liter sortiti essent non tam tunicam integram sed eius partes
sicut in aliis vestibus fecerunt. Ad 3m. dico ideo maxi-
me scripturam illam impletam dici quia illa praecipue
tunicam inconsutilem respiciebat licet enim aliae
vestes etiam in sortem venerint tamen tunica si
sortita est et divisa non fuerit sicut aliae. quamquam
dici potest illa verba et super vestem meam adverte omnes
referri sic ut singularis numerus pro plurali poni
solet. tandem adeo salmeron similiter respondet
est enim illa tunica integra sortita sit propterea
voluit salmeron specialem illius mentionem fieri
nisi dicamus etiam pro plurali posuit singularem numerum.

Quaeritur 2o. circa latrones cum Christo crucifixos an sicut
et Christus cum clavis affixi fuerint. Pro
clavis cruci affixos. ita sancti Athanasius, Gre-
gorius, Chrysostomus, Ambrosius aliique communiter
Pr. 1. quia evangelistae eodem modo dicunt crucifixos
esse et latrones Matthaei 27. v. 38. Tunc crucifixi sunt
cum eo duo latrones, quod intelligi potest nisi etiam
quod ipsi sicut et Christus crucifixi sint. 2o quia alioquin
ex clavis dignoscere potuisset Helena crucem Christi a cruci-
bus et latronum crucibus secernere quod factum
est non nisi miraculo fieri potuit. 3o. inde
ne remanerent in cruce corpora sabbato fregerunt
latronum crura ut ante mortem obirent evangeli-
stae; hoc autem sufficiens non erat sine clavis dic
funibus pendebant in cruce, tolerant enim diu
cruciatus fracti, finis non esse: 4o. non conveniret qui
dicebant ut clavis cruci affixerunt Christum quem innocentem
dicebant si latrones funibus ligatos tantum crucifixi.

Sed dices
Cur potest si latrones sicut et Christus clavis cruci

gustare sed cum bibisse et vinum dulce ne deficeret
praebuerunt.

Quod vero tertia potio quaedam ab iis diversa Christo
oblata fuerit docent cum Maldonatus et Cornelius in Salli
et res extra controversiam quia Matthaeus et Marcus aperte docent duas
priores potationes vini mirrhati et vini cum felle mixti
datas fuisse domino antequam [illegible]. Lucas
vero et Joannes et ipse quoque Matthaeus illam potionem aceti
Christo in cruce fixo oblatam fuisse evidenter ostendunt.
Triplex ergo potus fuit 1. vini mirrhati de quo Marcus 2. vini
cum felle de quo Matthaeus. 3. aceti de quo 4. evangelistae locuti
sunt.

Quaeritur quo mense et die Christus fuerit crucifixus. cum
taceat varias auctorum referre sententias evidenter ponit apud Suar.
disp. 40. s. 5 communis patrum sententia est die 25. Martii fuisse cru-
cifixum. Ceterum ostendunt accuratissime Dionysius Petavius in ani-
madversionibus ad sanctum Epiphanium haer. 51. et lib. 12 de doctrina
temporum cap. 22 et ex iis Bucherius in tractatu de paschali
Judaeorum cyclo inita judaicam illius temporis periodum
quam illi ex eodem Epiphanio acceperunt demonstrant
Christum passum et crucifixum fuisse Martii 23. anno Juliano
76. cyclo solari 22. litera dominicali G. cui proinde
dies 23. Martii in feriam 6. incidit. eandem sententiam docuerunt
patres concilii caesariensis sub Victore papa apud Bedam
sanctus Hippolytus Martyr in canone paschali et alii plu-
res. Observant vero illi auctores toto biduo ante
celeste plenilunium cycli judaici defectum illam diem
23. Martii contigisse licet visibile plenilunium eo die crede-
retur. hinc dies 25 et celeste plenilunium in paschali tra-
ditionis inveniunt quae sancto Epiphanio consonant.

Quaeritur 6. qua diei hora fuerit Christus dominus crucifixus
varia difficultas procedit ex eo quod Joannes cap. 19. v. 14
loquens de tempore quo Pilatus sententiam crucifixionis
in Christum tulit inquit: erat autem parasceve paschae
hora quasi 6a at vero Marcus cap. 15 v. 25 loquens de tempore
quo dominus crucifixus est ait erat hora 3a. et crucifixerunt eum. iam si hora quasi 6a lata sententia mor-
tis in Christum est, eadem hora post sententiam
latam crucifixus est dominus quomodo potest esse

Verum quod ora 3a. fuerit crucifixus

Secundo Xpus debebat
ora sive 6. fuisse crucifixum scilicet paulo ante meri
diem ita Baronius, Maldonatus, Cornelius, Suarez et alii. Pr.
quia ita docent S. Clemens Romanus lib. Constitutionum
apostolicarum cap. 13. signo crucis ora quasi 6a affixerunt et
lib. 8. cap. 34. ora tertia orate quod ea ora Pilatus iudi
cium adversus dominum pronunciabit; sexta quod ea ora
in cruce actus est. Et Sanctus Ignatius Martir epistola
5. ad Trallianos ait: Sexta vero crucifixus est quinque dies
patres cum apostolorum discipuli fuerint id ex eorum traditione
accepisse credendum est. Idque docent Sanctus Cyprianus lib.
de oratione dominica Sanctus Athanasius lib. de virginitate
Sanctus Isidorus lib. de ecclesiasticis officiis cap. 19 et alii.

2o. quod
Quo tempore Xpus crucifixus est tenebre facte sunt super uni
versam terram; nam si deinde nullis horis postea eclipsis
solis eveniret non ita certo reputaretur propter Xpum cru
cifixum tenebras fuisse factas. At tenebre ab ora 6a. us
que ad oram 9a. facte sunt Matthei 27 vers. et Marci 15.
v. 33 quod etiam significat post crucifixum dominum oram
6am. incepisse. Cum dicitur Et facta ora 6. tenebre facte
sunt. Lucas cap. 23. erat autem fere ora 6. et tenebre
facte sunt. Et Sanctus Dionisius Areopagita in epistola
ad Apollofanem ora non dum 6. sed pene 6. ipsum
initium eclipsis dum esset Heliopoli inscripsisse
commemorat. Ex quibus colligitur non ipsa iam ora 6. sed paulo
ante crucifixum esse dominum scilicet inter undecimam
et duodecimam diei oram denique communis sensus et traditio
ecclesie docet Xpum ante mortem tribus oris in cruce pe
pendisse. Constat autem mortuum esse circa oram nonam ut
colligitur Matthei 27. v. 46. et circa oram 9a. clamavit Je
sus voce magna et paulo post emisit spiritum.

Obiic. 1o. Xpus
circa oram 6am. crucifixus est cum circa eandem illam oram
usque ad nonam tenebre facte fuerint super universam
terram non potuisse milites tenebris circumfusi vestes
Xpi dividere, et sortes mittere, nec acetum prebere
nec etiam potuisset iudei propter eorum blasfemare ne
que ipsi dominum multo circumstantes cernere

eos qui in tenebris eloqui. Pro illam hiis oram tenebre in adeo densa et crassissima ut sua obscuritate ipse terrent re iudei qui in monte calvarie erant cum fac— [?]vent que tive evangeliste referunt. hoc maxime locum abiit miraculum et fine eclipsis nam in medio eius de tenebris adeo densis fuisse docet Gregor. Nazian[?] ... apud ... in celo ... sint.

Circa concor— diam vero Marci et Ioannis omnium aliis [?] que ... poruit apud ... c. 10. 16 ... quod crucifi— xum circa ... ore ... tercia et ... sexta. ... dum ... quod licet iudei diem ab ortu solis ... in duodecim equales oras dividerent ut constat Ioan. 12. v. 9. sunt duodecim horae diei. vide Matei 20. v. 6. Ioannis 2. v. 39. Act. c. 4. v. 52; tamen inter istas duodecim ores erant celebriores omnium 3a. 6a. et 9a. quia erant ad orationes specialiter deputate ut tradunt Tertullian. lib. de ieiunio cap. 10. Chrisost. hom. ... ad populum ... lib. ... Greg. et de ora quidem 6. constat actorum 10. v. 9. de nona vero actorum 3. v. 1. et cap. 10. v. 3 et 30. quia de causa illam oram non frequentior fuit et more ... ad referendas actiones diurnas et temporum que fiebant

Hinc oritur extensio aliqua facta in ... et significatione horarum tercie, sexte, et none ... temporis quia singule et precise diei hore significare ... enim assignatum ad orationes erat ora diei tercia ... ita communis ante ... quod ... faciendum est post auditam oram terciam usque ad quartam proprie dicitur fieri ora tercia ... docet ... ore tercia ... 4. proprie dicitur docere hora tercia ... oratio ducebatur ... ex ... totum illud tempus ducebatur ... pulsaret sexta, et hoc que doce ... nona

Iuxta hunc dicendi modum recte intelligitur Christum crucifixum ora tercia ut Marcus ait quia crucifixus est ante quam pulsaret ora 6. recte etiam intelligitur dixisse Ioannem ora quasi 6a quia in die ora 6a incoaberat quo crucifixus

ẽ domini ut supra diximus quod antes istum modum recitandi oras, potius quas aliud evangelistae comparabit patet; tu equidem de eorum concordias, saltem recitari 5 ẽ, circa quia in ore ministerio illis horis tertia 6a. et 9a sunt in quibus mors domini vel maxime sacra erat ac perfectissimum sacrificii voluerunt illas per orationes divinis valde dedicatas distribuere quaeque etiam illo tempore quando scribebant vel architarum in memoriam passionis Christi observabantur ut reis specialiter orationes ubi oras canonicas recitare. Cap. 9. De prodigiis quae in morte Christi acciderunt

CAPUT 9

De prodigiis quae in morte Christi acciderunt

Quaeritur 1. an tenebrae in Christi morte factae sint in universam terram. Communis sententia tenet eas solis generalis fuisse in toto orbe. Ita sanctus Hieronymus, Cultrum, Theophilactus, sanctus Thomas 3a parte q. 44 art. 2 ad 3, Suarez disp. 39 s. 2, Bar. Corn. a Lapide, Burgen. et communiter expositores omni tamen

Mihi tamen probabilissima sententia videtur dicere tenebras in morte Christi, factas sub ista terra Iudaea Iudaeas et vicinas partes occupasse. Ita Origenes 35 in Matth., Maldonado, et Jansenius, [illegible] 27 Matth. proferunt etiam pro eadem sententia allegari sanctus Cyprianus de bono patientiae dicens: sol ne videre facinus cogeretur, radios suos subtraxit; et sanctus Leo papa serm. 2 de passione: in eos quae iudicabatis et terram tantum tulit Dominus ad solum mane dies quae subtraxit, quae verba significant utique generaliter ubique terrarum eclipsim non factam, sed tantum in Iudaea. Et sanctus Hieronymus [illegible] 27 Matth. videtur mihi: Sol retraxisse radios suos, ne pendentem Dominum videret, aut impii blasphemantes sua luce fruerentur. Et sanctus Ciprianus [illegible] sermone de passione Domini apud Catenam: sol retraxit radios suos ne videret impium facinus. Ad hoc enim satis erat non illuminare Iudaeas in qua sacrilegum facinus perpetrabatur, neque partes alias qui propositae sententiae [illegible] eamque cum [illegible] exprimunt.

Haec sententia probari potest 1. tenebrae illae contigerunt

per interpositionem lunae intersolem et terram contra
Patet sancti Dionisii Areopagitae epistola 7 ad Poli
carpum et 10 ad Appolofanem ut luce clarius possi
solem mundi legere ut exaltis ideo designit quam
conferre. talis enim nunquam probaram eclipsis opera
net quae tenebrae non occupaverunt unum mundum, sed solam
Judeam et minores regiones.

Nec valet dicere inequalem
hanc tenebrarum causam non fuisse lunam solidam
virtute qua factum est ut radios suos contineret ne
terram illuminaret. nam si per unitionem radiorum solis
tenebrae contigissent non potuisset sanctus Dionisius eclipsim
illam advertere, inverstit tamen ut ipse testatur epistolam.
eramus una ambo et stabamus in Eliopoli in ac
bamus inexopinatus cum luna se soli obiiciebat ac de
inceps religiosa ipsius eclipsis admirationi erunt.
Quod facere non potuit nisi virtute radiis solis in
pedite fuissent ne terram illuminaret

Ad ebangelistarum
tenebrae fuisse factae ab ora 6a usque ad oram 9a et in
universa terra ora 6a non erat quod reperit tenebrae: quae
regiones quae meridianum erant cum Judea
quibus existit regio in iqua sanctus Dionisius versabatur
nam quod quidam dicunt tenebrae factae eo tempore quo
ora 6a erat in Judea licet in alliis regionibus alia esset
hora non solum verbi ebangelistarum arguitur sed etiam
sancti Dionisii et sequentes authoritate propellatur qui
ores tres quod senserunt quod eclipsis ora diei 6 conti
git nec reperitur aliquis qui eclipsim diurnam diei ora
in allia regione observaberit contigerit igitur non in illis
solis regionibus defectionem contigisse
regionibus in ora 6a erat nempe in Judea et vicinis
provinciis.

Confr. ii a Romanis illa solis defectio notata est
vel tenebrarum illa hore contigit ut Phlegon tradiaturus
Adrianus imperatoris libertus hore ut ordine suos libros
scriberet ubique eclipsim contigisse notaret eam
ipsa ora qua hore et in itallia ebenisse dicitante
succedisse hora diei 6. apud Origenem et apud Eusebium

incomitae [illegible] ubi ait, quarto autem anno ducentesimae
secundae olympiadis magna et excellens inter omnes quae ante
eam acciderant defectio solis facta diei hora sexta ita ut in
tenebrosam noctem versa [illegible] stellae in coelo visae sint [illegible]
Tempore quo eclipsis contigit Romae et in Italia hora esse poterat
esse non nisi hora 6. et paulo plus; est enim Roma a Ierosolymis
distans gradibus plus quam 35. occidentem versus nempe plusquam
sexcentas leucas, ideoque quando Ierosolymis hora 6a tum Romae non est
nisi hora 3 et paulo plus. Quo magnum est Phlegontem in no
tandam horam illius eclipsis terrae Palestinae abiisse Romae
tum ac proinde eclipsim neque Romae neque in Italia
aliisque regionibus inquibus ipse vivebat, neque visam
fuisse neque observatam.

Hoc ipsum solis deliquium circa
meridiem seu sextam horam factum in arcanis Romanis
contineri testatur Tertullianus in apologetico c. 21: eodem momento
dies medium orbem signante sole subductus est, deli
quium utique putaverunt qui id quoque super Christum prae
dicatum non scierunt, et tamen eum mundi casum relatum in
arcanis vestris habetis. Ex quo intelligimus deliquium hoc
Romae visum non fuisse nam si Romae visum esset non contineretur
in Romanorum arcanis in meridie eas solis tenebras factas
nam tunc erat quidem meridies Ierosolymis at Romae ut
diximus horis fere tribus minus. Ex quibus relinquitur in sola
Iudaea et vicinis regionibus eclipsim contigisse.

3o Hinc
efficitur deliquium illud solis generale non fuisse nam si tenebrae
generales essent in toto mundo multi historici et astrologi
qui tunc temporis florebant illius eclipsis mirabilis
ut eclipsis observatae meminissent. Erat enim res notatu
dignissima et mirabilis. Quod plenilunii
tempore obscuratus sit sol, et ad notandam eclipsim ipsi qui
[illegible] inopinatae tenebrae astronomos invitabant
at nullus historicorum illius eclipsis meminit quasi ipsi
defectiones solis advertissent. Nam de Phlegonte Trallia
no satis ostendimus eclipsim non vidisse sed aliorum
relatione aliquid audiisse tanquam rem portentosam
cognitam ut [illegible] et [illegible]
Quod S. Dionysius Areopagita asseruit [illegible]
eclipsim observasse erat enim [illegible] quae minus

regio Iudaeae, ergo in sola Iudaea eclipsim contigit, et multis circumstantiis regionibus et tunc quidem quando Christus non erat multis locis tenebras fecit inquinibus Christus nobis non erat bene in Iudaea, ubi praedicaverat et eius doctrina simul que diuinitas miraculis firmavit.

Dicitque [illegible] opinio certa nihil ē Matthaeus Marcus et Lucas dicere has tenebras factas super universam terram, et hoc non obstat. Dico quia certum ē in toto omnino terra tenebras tunc non fuisse factas cum in media orbis parte esset nox; unde significatio vox illa generalis denotatur [illegible] unde restringitur sequitur illam in communi proprietate termini supponere. Tum etiam quia dominus potest [illegible] factas fuisse tenebras vel universa terra Iudaeae vel in universa terra quam luna obiecta soli potuit obtenebrare. Debet enim illa vox proportionis iuxta pro[illegible] subiectam materiam explicari ut patet genesis 41. v. 54. omnes provinciae veniebant in Aegyptum scilicet omnes quae fame laborabant, et Lucae 2. v. 1. exiit edictum a Caesare Augusto ut describeretur universus orbis, nempe Caesari subiectus. Vide similia exempla 3. Regum 10. v. 20. [illegible] 2. Reg. 9. et alibi.

Dico 2o. [illegible] illae [illegible] interpositione lunae inter solem et terram [illegible] quia sanctus Dionysius [illegible] propter illam lunam interpositam inter solem et terram tenebras illas factas [illegible] [illegible] quod luna [illegible] potuit deus per [illegible] radiorum solis efficere. [illegible] [illegible] mundi [illegible] sufficiens erat [illegible] esset luna [illegible] miraculo [illegible] et solem [illegible]. Miraculi enim [illegible] erat necessitas [illegible] radios [illegible] concedamus. Praeterea si a sole radii subtracti sint adeo densae [illegible] tenebrae fuissent ut nec dominus videre [illegible] [illegible] Christi [illegible] nec titulum crucis [illegible] legere. Vide Matthaei 27. v. 33. et 34. et Ioannis 19. v. 20. et 26. [illegible] potest aliquo modo tenebras fuisse super [illegible] terram [illegible] eclipsis generalis fuit non

iudee modo de nullis reliquiis ceremonijs instituta sine potestate interim que perierat in solo opinione nenti illud locumatio.

Quaeritur 2 quod velum templi in passione scissum fuerit. duo velum in templo erant. alterum pendebat ante oraculum seu sancta sanctorum alterum ante ostium exterioris domus ut habetur Ioseph lib. 5 antiquitatum cap. 7 et lib. 2 cap. 10 et lib. 6 de bello iudaico cap. 6 sic quoque videmus in lib. deuteronomii et colligitur ex 2 machabeorum 4. v. 51. quodnam ex eis scissum fuerit dubitatur. origines sanctus hieronimus et sanctus thomas velum exterius solum scissum asserunt. cirillus vero alexandrinus sanctus leo theotimus interius divisum tradiderunt probabilius.

Probabile videtur utrumque templi velum scissum esse, ita dominicus carthusianus Mathei 27 et Dr. nar 2. velum interius sacratissimum erat et ideo dici vide absolute nomine velum templi illud, nec quod intelligebatur. quod etiam ex evangeliste declarare in morte Christi post divisum velum absolute velum templi scissum tradiderunt. quod vero et exterius scissum fuerit Dr. quia ut supra communiter habent velum templi scissum est ut paterent ea quae erant intus templo quo si vero velum ..... extenius integrum remanebat plane quae in templo erant etiam si ..... tam velata manebant sicut antea, quod convenientius fuit utrumque dividi.

2. superfluum erat velum interius dividi si illud divisum nulla videre poterat at si primum manebat integrum nulla debebat .... esse ....

3. velum templi scissum est quia templum lugens super mortem Christi suam vestem indecorum scinderet ut docet sanctus cirillus theophilatus eutimius et allij et hanc esse literalem scissi veli causam cornelius tradit, et hoc autem utrumque velum scindi oportebat. nec obstat quod evangeliste unius tantum dimensi veli meminerint, variant, nam dicendum est vel sic unius meminisse ut alterum non negarent vel numero singulare pro plurali posuisse, ut etiam evangelistam de uno dicitur alterum praeter

iendo

Queritur 30. quod sepulcra sanctorum aperta fuerint
Ro. sepulcra aperta statim post Christi mortem
sancti tamen post Christi resurrectionem suscitati
ita sanctus Hieronimus Beda Cornelius et alii. Quia
prima pars quia id Matheus dia [illegible] narrat
ut significat dum hoc prodigium alii inspi
Domini morte [illegible] accurat . Quia sic Deo
sat ut significaret hoc fieri . . . passionis et sangui
nis Christi ac . . . [illegible] mortem esse superatam et
vitam mundo restitutam. 2a pars patet, quia eas clare
Matheus explicabit dum dixit: et exeuntes de monu
mentis post resurrectionem eius. Unde ad cognoscen
. . . Christus dicitur primogenitus omnium mortuorum
quia prior omnibus resurrexit, exequitur tantum
. . . monumenta aperta quando sancti resurrexe
runt.

Queritur 4. an terremotus in morte Christi factus fue
rit generalis. Ro. cum . . . generalem [illegible] vel in tota
terra [illegible] vel in sola Iudea factus nec aliud evangelistarum
verba declarare ita Origenes et alii [illegible] et Corp.
quia alia prodigia [illegible] Iudea facta [illegible]
[illegible] sepulchrorum apertio et veli divisio in
sola Hierusalem contigerunt. Addet in aliis locis
terremotus est factus sicut Sanctus Dionisius eclipsis me
minit argumentum contra apologares qui eam fuerat
inficitus, sic etiam terremotus meminisset et ex eo
argumentum contra eundem desumpsisset quod tamen non fecit
Nec obstat quod Flegon tradiamus simul cum
eclipsi terremotum contingat quo in Bitinia
[illegible] urbes corruerunt vel [illegible] ipse
[illegible] terremotus [illegible] qui anno Tiberii
duodecimo . . . subvertit ut tradunt Plinius
[illegible] Cornelius [illegible] Cap. [illegible]
[illegible] terremotus [illegible] Flegon contigit
quidem eodem anno mortis Christi in alia diversa eodem
die

Queritur 5. an sancti qui tunc surrexerunt ad vitam
immortalem resurrexerint affirmant multi Ori
genes Clemens Alexandrinus sanctus Epiphanius Caie
tanus Iansenius, aliique expositores apud Mare

tomo 2. in 3a p. parte q. 53 in comentario ar. 3.

Sancto tamen ui resurrexisse sanctos illos ad immortalitatem ac proinde iterum morte sine dolore deponere corpora ut iidem Medici teneant ita Sanctus Augustinus epistola 99. Sanctus Hieronymus Math. 27 et epistola 105. Chrisostomus homilia 89 in Math. Sanctus Remigius, Franciscus Lucas, Beda et alii. Et quia Ev. commemorat aperta sepulcra in morte Christi ... ut sancti deinde surgentes egrederentur aut ii sancti ... corporibus surrexerunt ... aperiri sepulchra ut illi surgerent ... corpora subtilitatis dotem ... sepulchrali lapide penetrari ... surrexerunt incorporis gloriosi ac proinde ... deponerent.

2o. ... ceterum sancti ... surrexit ut iterum moreretur ... Florentinus reliquias corporis incorruptas ... licet ... libro 2. c. 29. ... Nec alii sancti ... dignitate immortales surrexerunt. 3o. Apostoli longe antiquis Patribus praestantiores corpora reliquerunt in terris ergo non est credibile antiquos illos Patres iam ad caelum cum corporibus evectos.

4o. Paulus ad Hebreos 11. v. 39. de antiquis Patribus ait: non acceperunt repromissionem ut non sine nobis consummarentur. Quod si ad vitam immortalem surrexissent plenam iam animi et corporis repromissionem acceperunt fuerunt que sine nobis consummati. 5o. Idem Sanctus Gregorius l. 6. ep. 94. ... dicens: animae sanctorum qui surrexerunt ascenderunt in caelo meo, sed corpora expectant resurrectionem. ...

6o. Denique sancti illi ideo surrexerunt ut nostra resurrectione ... sicut ... resurrectionem Christi: ergo debuerunt esse ex illis qui ... annis et ... erant ... noti ... ignotos sanctos nec ... constare ... mortuos neque resurrexisse ... sancti paulo antea mortui et quidem illi soli qui circa ... erant ... evidenter ... dignitate immortales

resurrexisse, videlicet aliis antiquissimis atque sanctissimis patriarchis: quod quoniam officio suo functi fuerunt in sepulchra, redierunt quae aperta erant et corpora absque ullo dolore deposuerunt, sicque animae id est corporibus abierunt.

Dices, Sanctorum animae post Christi mortem iam erant beatae: quomodo unitae fuerunt corporibus gloriosis, et non adhuc mortalibus. Nego consequentiam; quid enim obstat animas beatas pro illo brevi tempore unitas fuisse corporibus non beatis, quando constat Christi animam ab initio suae creationis beatam, animam tamen [illegible] unitam fuisse corpori passibili et mortali.

Quaeritur circa Christi lateris apertionem Joannis 19. v. 34. memoratam, an vulnus inflictum fuerit lateri dextro an sinistro. Probabiliter videtur lancea dextrum Christi latus et cor eius fodisse: ita communiter PP. Athanasius, Aug. Hieronymus et alii, Amalonius cap. 20. Et quia ita dominus Ezechieli ostendit cap. 47. v. 2. et ecce aquae redundantes a latere dextro, quem locum patres de templo mystico id est de Christo intelligunt, in latere dextro lancea vulnerato interpretantur ex cuius vulnere aqua et sanguis exivit. Et id revelatum est beatae Brigittae lib. 7. cap. 15. et Isidoro Mosconio [illegible] Sanctae Clarae de cruce revelatum in corde Sanctae Clarae in quo Christi mysteria [illegible] passionis invenerit [illegible] imagines Christi crucifixi quae in dextro latere vulnus [illegible] habet, et Sanctus Franciscus recipiens Christi crucifixi stigmata quinque accepit stigma in latere dextro, atque ac in manibus et pedibus, ut Sanctus Bonaventura in eius vita et alii tradunt. Et in sacra Sindone in qua velut in speculo Christi plagae cernuntur videtur lateris vulnus in parte sinistra, ut Paleotus et Malonius advertunt, et ex quo colligitur Christi [illegible] in parte reipsa videri dextra illud accepisse.

Quod vero cor Christi lancea transverberatum fuerit, similiter multo [illegible] docet beata Brigitta lib. 2. cap. 10. lib. 4 cap. 70. et lib. 2 cap. 21. ubi ait: filii mei mundo [illegible] erat tam amare et misericorditer quod pungens non dedit [illegible] lancea attigit costam et ambas partes cordis

exivit in lancea Ide Sancti bernardi Sancti
bincensii albijque Doc. nec obstat quod cor Christi
sinistram partem declinat nam ut beata Brigitta
Lib. 4 cap. 69 ait. miles infixit lanceam in latere dextro
tam Vehementer et Valide quod quasi penetraret
partes corporis lanceam. Poluit perhamiare quo
facile est hic lancea cor perforari. Carnem alapide
existimat lanceam infixam esse per dictum Christi latus
adque transiisse per cor et per itandum sit ut cuspis eius
exierit per latus sinistrum ad usque scapulam. Prudentius de Christi
anime ait: traiectus per utrunque latus latice adque
crnore Christus agit. Sed hoc impugnatur quia sequenti

Queritur an ex Christi latere aqua vera sanguis vera
aque effluxerit. Deo affirmative ita Doc. Probatur quia quam
aquam effluxisset ait et sanguinem ergo sicut sanguis vera
sit ita et aqua. Ita Dius in quaestionis tertiae Cap. de
bretanius Constitutione 3a. et refert in concilio in quadam
de celebratione missarum et Viennensi. in Concilio Viennensi dam
nabit errorem dicentis dicentis quod aqua
illa fuit humor superfluus Sed in ea aqua baptis
mus denotatus fuit non autem vera aqua sanctificamus
4. Pr. amborum Christianorum, et hospitalis ex eo quod aqua
ex Christi latere fluxerit arguunt eam in calice cum vino
esse ceterum at non miceri in calice cum vino nisi
naturalis aqua: ergo aqua vera cum sanguine fluxit

Dico 2o. exeodem vulnere primo exibit sanguis deinde aqua
ita simon decanio salmeron barradas et allii Probatur quia
si aqua et sanguis simul exirent oculi dicerni
potuerit, at iacianes significat de Christe fluentes san
guinem et aquam non videat. Et qui vidit testimonium per
hibuit ergo primo exibit sanguis deinde aqua quod
etiam beret suarez et quoniam confirmat utroque
sit dicendum est aquam non mox fluxisse cum sanguine mixta
quare asimul exierunt ut illud continuo iudicare
videt aqua tanquam sanguine mixta Sed abeodiniquia
prefluxit sic ut oculis potuit dicerni ut illa cumque
tradit. Nequod prudentius supra relatus ait utrunque
latus Christi perforatum et per duo vulnus sanguinem

per vinictas aquas effluxisse in Cruce verum.

quod mini videtur in dictis Catholicis instituto Sancta Ecclesia; et tamen clare exhibetur in Hymno Paschali exemplum ab Ezechielis loco cognoscent ut videant quia exiante visione inspectione mini tandem videtur Latere dextro mihi humilio intimi conspicuo dextro malorum.

Dico 2o. aquam et sanguinem ex Christi mortui Latere miraculose profluxisse ita D. Thomas communiter apud quia Thomas hoc ita accurate describens et ne sedere et vera [illegible] ceremonias plane destrueret solum ne aliquid in vulgare nec naturali quidem sed omnino supra naturam patefacerat. 1o. sanguis in mortuo corpore ex frigore condensatur et congelatur unde fluere nequit ut Medici docent et experientia manifestat. aqua autem vera et naturalis quo in illa huic, in corpore humano non reperitur. nam per pericardium seu cordis involucrum aut tunica et membrana quedam cor involvens veram aquam non continet sed humorem biliosum, nec Aristoteles exhibens et Galenus aquam sed aqueos humores in pericardio continere tradit. Unde in ipse humor aqueus memoratus aquam sed aqua vera hic in latere Christi creatum ut ex eo miraculose profluxerit.

Queritur tandem quot diebus Christus manserit in sepulcro hec questio tractabitur cum de resurrectione agemus. Tractatus de Christi domini resurrectione

D.P.T.

Dei Pasi. T.

De Christi Domini Passione

Prima vel dominica passione.

INDEX

Materiis Vitæ Christi etc.

per nimium aquam effluxisse in eadem narum hu
quod mihi bulbus in dictis Catis refluxit Santa Brigi
ta et Santa Clara exhibeat comprobarunt et sancti
Patres ex unguedato Ezequielis loco comprobarunt hu
quia exiante corporis inspectione mihi sancti
bulbus lateris dextri nulla liquido inesse conspicitur
teste Maloniu

Dico 2o. aquam et sanguinem ex Xpi mortui
latere miraculose profluxisse ita Dr. communiter apud
Maldonatum Suarez et Cornelius. quos ipsi sequuntur Pr.
quia Suarez hoc ita aurabat describens esse Aquae
et vera norarre caremoniaz plane declarat esse
ibi aliquid vulgare nec naturali quidem sed
omnino signa natura patefaciunt. 2o. sanguis in
mortuo corpore ex frigore condensatur et congelatur
unde fluere nequit ut Medici docent et experi
entia manifestat. aqua autem vera et naturalis quo
lis illa fuit, in corpore humano non reperitur. nam per
pericardium seu cordis involucrum aut tunica et
et membrana quedam cor involvens veram aquam non con
tinet sed humorem biliosum, ut Aristoteles ex Galeno et Ga
leno aquam sed aqueum humorem in pericardio con
tineri tradit. Unde in ille humor aqueus memoratum
aquam sed aqua vera hic in latere Xpi creata
ut ex eo miraculose profluxeret.

Quaerit tandem ut dicti
Xpm moneret in sepulchro hic quaestio tractabitur cum
de resurrectione agem. t.r.c. de Xpi domini resurrectione

D P T

De Xpi domini Passione

Crenna ita domini passioni.

INDEX

Materiis Vitæ Christi etcetet